

Pusztai Gabriella,
Ceglédi Tímea,
Bacskai Katinka,
Pallay Katalin
(szerk.)

**Az iskola-szülő
kapcsolattartás
gyakorlatai**

Intervenciók,
programok,
gyakorlatok
pedagógusoktól
pedagógusoknak

Oktatáskutatók
könyvtára

Center for Higher Education
CHERD
Research & Development - Hungary

PUSZTAI GABRIELLA, CEGLÉDI TÍMEA, BACSKAI KATINKA,
PALLAY KATALIN (SZERK.)

**Az iskola-szülő kapcsolattartás
gyakorlatai**

Intervenciók, programok, gyakorlatok pedagógusoktól
pedagógusoknak

Debrecen, 2024

SZAKMAI LEKTOR: PROF. DR. FÓNAI MIHÁLY
A SZAKMAI VÁLOGATÁST ÉS A SZÖVEGGONDOZÁST SEGÍTTETTE:
ERDŐS ISTVÁN

BORÍTÓTERV: MIKLÓDI-SIMON ZSÓFIA

FOTÓ: Szerencsi SZC Tokaji Ferenc Technikum, Szakgimnázium és Gimnázium; Bocskai István Általános Iskola – Biharkeresztes; Báthory István Katolikus Általános Iskola, Gimnázium és Szakgimnázium – Nyírbátor; Sója Miklós Görögkatolikus Általános Iskola – Nyíregyháza; Svetits Katolikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium – Debrecen; KOSZISZ Szent István Gimnázium és Technikum – Újfehértó

TÖRDELÉS: PAPP HUNOR, CEGLÉDI TÍMEA

NYOMDAI MUNKÁK: KAPITÁLIS NYOMDAIPARI KFT.

ISBN 978-615-6012-25-8 (Nyomtatott)

ISBN 978-615-6012-26-5 (PDF)

ISSN 2064-9312 (Nyomtatott)

ISSN 2732-1800 (Online)

Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD-Hungary)

Debrecen
2024

Oktatáskutatók Könyvtára sorozat
21. kötet
Sorozatszerkesztő
Pusztai Gabriella

A könyv alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport (Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar) hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta. A szerkesztés a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíja, továbbá a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-5 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

© CHERD-Hungary
© Szerzők és szerkesztők

Tartalom

PUSZTAI GABRIELLA, CEGLÉDI TÍMEA, BACSKAI KATINKA: A SZÜLŐ-ISKOLA KAPCSOLATTARTÁS NEMZETKÖZI ÉS HAZAI JÓGYAKORLATAINAK TAPASZTALATAI	9
NEMZETKÖZI INTERVENCIÓK, PROGRAMOK	21
Bacskai Katinka, Hegedűs Gabriella, Pally Katalin, Zoller Katalin, Ceglédi Tímea: Bevezetés a nemzetközi intervenciók, programok fejezetéhez.....	22
Speciális igényű tanulók számára javasolt programok.....	25
<i>Erősségeken alapuló szülőség. USA .....</i>	<i>26</i>
<i>Bejelentkezés – felülvizsgálat – kijelentkezés (CICUCO). USA.....</i>	<i>28</i>
<i>Egyéni Oktatási Terv (IEP). USA.....</i>	<i>30</i>
<i>Család – Iskola Siker (FSS) és napi jelentéskártyák. USA.....</i>	<i>32</i>
<i>Megküzdés az ADHD-val a kapcsolatokon és az oktatáson keresztül (CARE). USA .....</i>	<i>34</i>
<i>Az apa részvétele az értelmi fogyatékos gyerekek oktatásában. Kenya</i>	<i>36</i>
<i>A család mint tantestület program (FAF). USA.....</i>	<i>38</i>
<i>Problémásan viselkedő gyerekek segítése. Alapvető készségek fejlesztése (COACHES). USA.....</i>	<i>40</i>
Mélyszegénységben élő, bevándorló vagy roma családok számára javasolt programok.....	43
<i>Szülői tanácsadás. Románia.....</i>	<i>44</i>
<i>Roma szülői levél. Németország.....</i>	<i>46</i>
<i>Roma befogadó projekt pedagógusképzéssel (INSETRom). Szlovákia, Ciprus.....</i>	<i>47</i>
<i>Traveller tanulók oktatást támogató szolgálata (TESS). Anglia .....</i>	<i>49</i>
<i>Tanoda. Magyarország.....</i>	<i>51</i>
<i>Csodaprogram. Írország .....</i>	<i>53</i>
<i>Családi Olvasás Program. Írország.....</i>	<i>55</i>
<i>Szülői Mentorprogram. USA.....</i>	<i>57</i>

<i>Tanári családlátogatások. USA</i>	59
Nyelvi hátránnyal küzdők számára javasolt programok	61
<i>Roma többnyelvű (transzlingváló) tanulási tér a szülők osztálytermi jelenlétével. Anglia, Finnország, Franciaország, Románia</i>	62
<i>Stephanie Alexander Konyhakert Program. Ausztrália</i>	64
<i>A Ghenti Általános Iskola jógyakorlata. Belgium</i>	66
<i>Az UNESCO „Várjuk-e az iskolát” programja. Bulgária és Szlovákia</i>	67
Egyéb programok (egészségtudatosság, önkéntesség, digitális oktatás)	69
<i>Sikeres Motoros Mozgás Oktatás Óvodásoknak (SKIP-Cymru). Wales</i> ...	70
<i>Wellnes folyosók. Kanada</i>	71
<i>Komprehenzív iskolai testmozgási program (CSPAP). USA</i>	73
<i>Az iskolai szociális munka gyakorlata a családokkal a Covid-19 időszakában. USA</i>	75
<i>Az iskola és a szülők közötti együttműködés kiépítése. Kanada</i>	77
<i>Szomszéd Projekt. USA</i>	79
<i>“Add-on” szülői program. USA</i>	80
<i>Számítógépes készségeket fejlesztő kurzus. Ausztrália</i>	82
<i>A szülő közvetítő szerepe a serdülőkori internethasználatban. Izrael</i>	84
<i>Minecraft, tanárok, szülők és tanulás. USA</i>	86
A nemzetközi programokat feldolgozó tudományos források ...	88
A SZÜLŐI-ISKOLA KAPCSOLATTARTÁS HAZAI JÓGYAKORLATAI	95
Pusztai Gabriella, Ceglédi Tímea, Bacsikai Katinka: A hazai jógyakorlatokról készült esettanulmányok tanulságai	96
Közszégi intézmények	101
<i>Markovics Katalin: Egymással egymásért. Kántorjánosi Református Általános Iskola és Óvoda</i>	102
<i>Juhos Ágnes: Helyi beágyazottság. Anonim Észak-Alföldi általános iskola</i>	109
<i>Szecsó János: Kötetlen, szórakoztató programok. Anonim Észak-Alföldi általános iskola</i>	114

<i>Katona Dorottya: A közös étkezés közösségépítő ereje. Karácsony Sándor Általános Iskola és Általános Művészeti Iskola – Földes .....</i>	<i>118</i>
<i>Papp Hunor, Ceglédi Tímea: Távlati célokba ágyazott együttműködés. Anonim Észak-Alföldi általános iskola.....</i>	<i>121</i>
<i>Puskás Marcell, Ceglédi Tímea: A családért mondott hála. A Néri Szent Fülöp Katolikus Általános Iskola – Fülöp.....</i>	<i>126</i>
<i>Markovics Katalin: A szülői felelősség és kötelezettségek tudatosítása tanácsadás útján. Anonim Észak-Alföldi általános iskola .....</i>	<i>131</i>
<i>Fazekas Elek: A közös cél megteremtése mint a partnerség alapja. Anonim Észak-Magyarországi általános iskola.....</i>	<i>137</i>
<i>Markovics Katalin: A hála kifejezése a szülők felé. Anonim Észak-Alföldi általános iskola .....</i>	<i>140</i>
<i>Kuknyó-Bátori Brigitta: A szülői bevonódás tudatos és programszintű kézben tartása. Anonim Észak-Alföldi óvoda.....</i>	<i>147</i>
<i>Mándoki Réka: Okosdoboz az otthoni szülői tevékenység támogatásáért. Gyöngyszem Óvoda Konyha és Községi Könyvtár – Nyírbéltek .....</i>	<i>153</i>
<i>Fazekas Elek: A családlátogatás ereje. Görgey Artúr Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola – Onga.....</i>	<i>156</i>
<i>Kelemen Henrietta: Mediálás az iskola és a családok között. A Bihardiószegi 1-es számú Általános Iskola (Románia) .....</i>	<i>159</i>
<i>Sütő Éva: A családok támogatása háború idején. Vári II. Rákóczi Ferenc Líceum – Mezővári (Ukrajna).....</i>	<i>165</i>
<i>Sütő Éva: Szoros kötelék pedagógusok és szülők között jótékonyság révén. Anonim líceum Kárpátalján (Ukrajna).....</i>	<i>169</i>
<i>Sütő Éva: Kötetlen programok az egészséges szülő-pedagógus kapcsolatért. Anonim Észak-Magyarországi általános iskola.....</i>	<i>173</i>
<i>Kertész Luca: Megmutatni a cigányság értékeit. Anonim Észak-Alföldi általános iskola .....</i>	<i>177</i>
<i>Juhos Ágnes: A szülő mint kapocs a többi szülő felé. Anonim Észak-Alföldi általános iskola .....</i>	<i>183</i>
Városi intézmények.....	189
<i>Rétháti Csilla: Tehetségre alapozott együttműködés. Miskolci Nyitott Ajtó Baptista Általános Iskola és Óvoda.....</i>	<i>190</i>
<i>Gál Enikő: Az első találkozások és az átmenetek jelentősége. Bocskai István Általános Iskola – Biharkeresztes .....</i>	<i>196</i>

<i>Kerékgyártó Zsolt: Ahol a szülő szívesen jön az iskolába. Szent Pál Marista Általános Iskola – Karcag</i>	203
<i>Harsányiné Iván Emese Vivien: Vonzó közösségi programok. Anonim Észak-Alföldi általános iskola</i>	207
<i>Bencze Ádám: Megerősíteni a szülőket szülői szerepkörükben. Szegedi Kis István Református Gimnázium, Technikum, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium – Békés</i>	212
<i>Bíró Petra: Szeretethíd a szülők felé: Báthory Anna Református Általános Iskola és Óvoda – Nyírbátor</i>	219
<i>Markovics Katalin: Értékek felmutatásával osztolni a szülők gyermeknevelési feladataiban. Képes Géza Általános Iskola – Mátészalka</i>	224
<i>Kelemen Henrietta: Családi vetélkedők. Anonim partiumi általános iskola (Románia)</i>	230
<i>Puskás Marcell: A közös értékek megerősítése fogadalommal. Ibrányi Református Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium</i>	234
<i>Szilágyi Edit: A tanár-diák-szülő-hármas egysége. KOSZISZ Szent István Gimnázium – Újfehértó</i>	238
<i>Csonka Éva: Őszintén egymás között. Anonim Észak-Alföldi középiskola</i>	244
<i>Hornnyák Ágnes: Egész évben nyitott iskola. Szerencsi SzC Tokaji Ferenc Technikum, Szakgimnázium és Gimnázium – Tokaj</i>	250
<i>Dorogi Alexandra: Minden csatorna megmozgatása. Mátészalkai SZC Kállay Rudolf Szakképző Iskola – Nagykálló</i>	254
Nagyvárosi alapítványi iskolák	259
<i>Somos Magdolna: Értékazonosság. Sashalmi Waldorf Iskola – Budapest</i>	260
<i>Hegedűs Gabriella: Ahol a szülői közösség a pedagógiai koncepció egyik alapköve. Waldorf Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és AMI – Nyíregyháza</i>	268
<i>Somos Magdolna: Szülők a döntéshozatalban. Közgazdasági Politechnikum Alternatív Gimnázium – Budapest</i>	274
<i>Somos Magdolna: Szerződésbe foglalt család-iskola kapcsolat. Alternatív Közgazdasági Gimnázium – Budapest</i>	283
Iskolán kívüli nevelés	293

<i>Kelemen Henrietta: Ahol a szülő is részese és felelőse az oktatásnak. GRUND School – Nagyvárad (Románia) .....</i>	<i>294</i>
<i>Ceglédi Tímea: Áldozathibáztatás helyett megértés. Igazgyöngy Alapítvány.....</i>	<i>298</i>
AJÁNLÁS	309

Pusztai Gabriella, Ceglédi Tímea, Bacskai Katinka: A szülő-iskola kapcsolattartás nemzetközi és hazai jógyakorlatainak tapasztalatai

Jelen kézikönyv egy olyan kutatás fontos állomása, amely kiemelkedő jelentőségű az oktatás területén. Az MTA-DE Családok és Tanárok Kooperációja Fejlesztő Kutatócsoport arra hivatott, hogy szakmailag fejlessze a szülők iskolai (részben óvodai) bevonódását erősítő pedagógusi tevékenységet. A kutatócsoport célzottan feltárja az iskolai gyakorlatok hatékony működési mechanizmusait. Az eredmények alapján módszereket dolgoznak ki, amelyek beilleszthetők a pedagógusképzésbe és a továbbképzésbe. E módszerek célul tűzik a pedagógus–szülő együttműködés fejlesztését, továbbá a szülői nevelési készségek erősítését.

A fent említett program keretében került sor azon nemzetközi iskolai jógyakorlatok feltárására, amelyek a hazai közoktatásban hozzájárulhatnak a szülők iskolai bevonódásához, segítve ezzel az oktatói munka minőségének és hatékonyságának növelését. A nemzetközi szakirodalomban fellelt programok leírása nem száraz elméletek összessége, hanem olyan gyakorlatban alkalmazott módszerek, amelyek növelik a tanulói és a pedagógusi munka sikerét. A bemutatott gyakorlatok nem a pedagógus munkájára fókuszálnak, hanem a szülők és a tanulók közreműködésének lehetőségeit tárják fel. Jelen kézikönyv elkészítésekor elsősorban a gyakorlati használhatóságot tartottuk szem előtt. A kötet alcíme is rámutat, hogy gyakorlatban alkalmazott programokat, s hozzájuk tartozó iránymutatásokat kínálunk gyakorló pedagógusok számára. Szervesen alakuló és programszinten működő gyakorlatokat is bemutatunk.

A jógyakorlatok alkalmazása segíti a diákok motivációját, az érdeklődésük felkeltését azáltal, hogy releváns és valós élethelyzeteket építenek be az oktatási folyamatba. Az interaktív és kooperatív tanulási módszerek előmozdítják a diákok és a szülők közötti együttműködést, fejlesztheti a kommunikációt és az empátiát. Az iskolákban alkalmazott jógyakorlatokat minden iskola és pedagógus saját kontextusában alkalmazza, figyelembe véve a tanulói és a szülői közösség sajátosságait, valamint szükségleteit.

Könyvünk két fő részből áll. Az első fejezet a nemzetközi szakirodalomban fellelt programokat tartalmazza. A kutatás előzménye egy szisztematikus irodalomelemzés, amelynek révén az iskola–család kapcsolattal foglalkozó tanulmányokat gyűjtöttünk össze. A kutatás második szakaszaként a gyűjtött tanulmányokban fellelhető jógyakorlatok magyar nyelvű leírását készítettük el. Joyce L. Epstein et al. (2023) írása nyomán az összegyűjtött jógyakorlatokat három nagyobb kategóriába soroltuk:

1. *Speciális igényű tanulók számára javasolt programok* (Programs for families of children with special needs);

2. *Mélyszegénységben élő, bevándorlók vagy roma családok számára javasolt programok* (Programs for families in deep poverty, new immigrant families and Roma families)

3. *Nyelvi hátránnyal küzdők számára javasolt programok* (Programs for families speaking other languages)

Mindemellett létrehoztunk egy *Egyéb programok* című alfejezetet, mely olyan jógyakorlatokat tartalmaz, amelyek az egészségtudatosság, a szülői önkéntesség és a digitális oktatás kérdéseit célozza meg.

Könyvünk második nagyobb tartalmi egysége a magyar tannyelvű iskolákban és óvodákban alkalmazott, hazai jógyakorlatokat tárja az olvasó elé. A magyarországi intézmények mellett helyet kaptak partiumi és kárpátaljai intézmények is.

Az intézmények kiválasztásában a kutatócsoport gyakorló tanárként dolgozó, valamint osztatlan tanárképzésben, neveléstudományi mesterképzésben és neveléstudományi doktorképzésben résztvevő tagjai segítségével széleskörű kitekintésre alapoztunk, majd a minta bővítése hólabda módszerrel történt. Nem ismerhettünk meg minden iskolát, de törekedtünk rá, hogy a munkacsoport által elérhető intézmények közül a leginkább figyelemre méltókat válogassuk ki. 51 magyar nyelven oktató intézményről készült esettanulmány, amelyből 38 szerepel a jelen kötetben. A kimaradó intézmények egy részénél azzal szembesültünk, hogy nem nyilvánítottak határozott hozzájáruló véleményt arról, hogy szerepeltethetjük-e őket a kötetben. Két iskola pedig nem kívánt élni a megjelenés lehetőségével. Az iskolák döntését vagy beleegyezésének hiányát tiszteletben tartottuk annak ellenére, hogy értékes hozzájárulást adhattak volna a gyűjteményhez. Néhány esetben mi magunk zártuk ki az elkészült esettanulmányt, mert az első benyomások alapján ígéretesnek tűntek ugyan, azonban a mélyebb megismerésre alapozott esettanulmányt követően megkérdőjeleződött a gyakorlatuk kiemelkedő volta. 14 intézmény az anonim megjelenést választotta, amely esetekben anoni-

mizáltuk a településnevet, az intézménynevet, a programok neveit, valamint a tanulói vagy tantestületi adatok alapján felismerhető tanulmányrészeket. A kötetben látható intézmények esetében igyekeztünk hangsúlyozni azokat a szemléletbeli, szervezetrányításon alapuló vagy konkrét tevékenységet jelentő jógyakorlatokat egyaránt, amelyek tanulságosak lehetnek a hasonló közegben működő intézmények számára.

A gyűjtemény végesnek tűnhet e kötet lezárásával, azonban csak egy következő mondatot ígérő mondatvégi írásjelként tekintünk rá, hiszen számos további követendő példa ismeretes. Gyűjtőpontnak szántuk, amely megadja az alapokat ahhoz, hogy további gyakorlatok találkozhassanak. A kutatócsoport várja olyan iskolák és más szervezetek jelentkezését, amelyek a szülőkkel való kapcsolattartásban követendő példának számíthatnak. Szervesen kialakuló vagy programszintű jógyakorlatokat is várunk. A beérkezett anyagokat lektorálást követően elérhetővé tesszük a honlapunkon és újabb kiadványokban, lehetővé téve a tapasztalatcsere rögzítését írásos formában. Az új gyakorlatok integrálása révén tovább fejlesztjük e tapasztalatcsere élő hálózatát is, ahol a szülői bevonódás támogatásában eredményes intézményvezetők, pedagógusok partnerségi mentorrá válhatnak, és partneriskolai rangra emelkedhetnek. Az érdeklődők figyelmébe ajánljuk a kutatócsoport honlapját: <https://ni.unideb.hu/bemutakozas-mta-de-csaladok-es-tanarok-ko-operacioja-kutato-csoport>

Olvasóként érdemes a gyakorlatokat teljes egészében átböngészni, hiszen minden intézmény más társadalmi közegbe ágyazódik be, így a gyakorlataik a kihívások ismeretében válnak értelmezhetőkké. Az egyes esetekben való elmélyülés mellett azonban szeretnénk kiemelni néhány általánosan is megszívlelhető szemléletet és gyakorlatot.

Kontextusfüggőség: Mindenhol más működik, ezért egyetlen gyakorlat sem vehető át a saját intézmény kihívásainak ismerete nélkül. A kontextusfüggőség miatt tehát a jógyakorlatok átgondolt adaptálása javasolható.

A szándék és elkötelezettség mint gyűjtőpont: Számos jógyakorlat magját és legfontosabb hajtóerejét a nevelőtestület problémamegoldó képessége, elszántsága, szülők felé való megértő nyitottsága és folyamatos erőfeszítése jelenti. Ez már önmagában gyűjtőpont lehet számos, konkrét aktivitásban is megnyilvánuló programelem megszületéséhez.

Minden közeledés érték a kölcsönös megnemértettség ellen: Gyakori problémaként ismerik fel a tenni akaró tantestületek a kölcsönös megnemértettséget. Ez nem hazai jelenség, a nemzetközi szakirodalom

legalább annyira hangsúlyozza. A szülő nem érti, a pedagógust, a pedagógus nem érti a szülőt. Pedig egy közös cél érdekében, a gyermek boldogulásáért dolgoznak. Minél több találkozás megtörténik, és minél többet beszélget a két fél, annál könnyebb a megértés. Ebben a helyzetben fontos értékkel bír bármilyen apró lépés, amely közeledést eredményez.

Információcsere helyett beszélgetés: Az eredményes iskolák észrevették, hogy megéri túllépni a szülővel való kapcsolattartás egyszerű és egyirányú tájékoztató funkcióján, s felismerik a kölcsönös támogatásban rejlő erőt.

Áldozathibáztatás helyett megértés: A családok és az iskola/óvoda közötti szakadék nagyon mély az olyan intézmények esetében, amelyekbe a legnehezebb sorsú családok gyermekei járnak. Itt a szülők maguk is segítségre szorulnak, amit egyrészt magukra vállalnak az iskolák/óvodák, másrészt együttműködnek más intézményekkel, szakemberekkel a családok érdekében. A pedagógus a saját hatáskörében is fontos szerepet játszik a családok életében. Azok az intézmények mutatkoztak sikeresnek, ahol az áldozathibáztató attitűddel szemben a megértésre, megoldások keresésére való törekvés kerül előtérbe.

Az aszimmetrikus helyzet helyett a partnerség érzékeltetése: A nehéz helyzetben lévő családok kiszolgáltatottsága megnehezíti, hogy valódi szimmetrikus partneri kapcsolat alakulhasson ki pedagógus és szülő között. A sikeres gyakorlatok ezt a helyzetet úgy tudják kezelni, hogy amennyire csak lehet, törekednek arra, hogy a szülők partnernek érezhessék magukat az együttműködésben.

Hála a szülők felé: A hála kifejezése fontos kovász a felek kapcsolatában. A szülőket megerősíti a szülői szerepükben, ha a pedagógus hálát ad nekik, amiért például lehetővé teszik a gyermek iskolába járását, vagy segítik bármilyen aprósággal az iskolai feladatokat.

Tisztelet: Ebben a hálaadásban kifejeződik a tisztelet a szülők felé, s ha ezt a szülők érzékelik, motiváltabbak a kapcsolattartásra, legyűrik esetleges félelmeiket, s fontos erőforrások nyílnak meg a részükről.

A pedagógus felelős a kezdeményezésért: A téma nemzetközi szakirodalma egyetért abban, hogy a pedagógusnál van a felhatalmazás és a tudás is a szülő felé való nyitásra (Bacskai, 2020; Desforges & Abouchaar, 2003; Epstein, 1990, 2018; Jeynes, 2016). Az övé kell, hogy legyen az első és a második lépés, még akkor is, ha az eredmények csak hosszú idő után válnak láthatóvá.

Tantestületi elhatározás és cselekvés: Mint a pedagógia más területeire, a családokkal, szülővel foglalkozó pedagógiai tevékenységre is

igaz, hogy egy-egy pedagógus nem, vagy csak korlátozottan lehet eredményes, a jógyakorlatot felmutató iskolákban a tantestület együtt határoz a helyzettel való őszinte szembenézésen alapuló, komoly áldozatvállalás mellett, dolgozik a családokkal való együttműködés fejlesztésén.

Igény a fejlődésre, reflexió: Még a legkiválóbb gyakorlatokat felmutató intézményekben is él az igény a folyamatos fejlődésre. A világ változik, benne a családok és a szülők is folyamatosan, ami naprakészséget igényel. Emellett fontos az is, hogy lássuk, ha valami nem jól működik. A permanens reflexió, s az eredmények, hiányosságok közös feldolgozása elengedhetetlen a szülői bevonódás támogatásában is.

Igények összehangolása: Azok az intézmények sikeresek, ahol minden szereplő igényét komolyan veszik, és ezen igények találkozási pontján születik meg a megoldás. A szereplők igényei között a pedagógusok igényei is kiemelt helyen szerepelnek, s az iskolavezetés nem lelketlen robotként tekint rájuk. Az ő szakmai és lelki stabilitásuk, elkötelezettségük fenntartása nélkül a szülőkkel való kapcsolat is nehézségekbe ütközik.

A közös öröm átélése: Több iskolánál visszatérő tapasztalat volt, hogy milyen sok pozitív hozadéka van a közös öröm átélésének. A szülőkkel együtt örülni a gyermekek sikereinek (legyen az a legkisebb hétköznapi előrelépés, versenyeredmény, művészeti- vagy sportélmény, vagy a közösségért tett erőfeszítés) – olyan közös érzelmi élményt nyújt, ami alapköve a kölcsönös bizalomnak és tiszteletnek.

Képessé tenni, feladatot adni: A szülőnek adott feladat (a szülő lehetőségeihez igazítva) azt üzeni a szülő számára, hogy a pedagógus bízik benne és partnerként tekint rá. Sok apró lépés vezet a "képessé tenni" elv végcéljához, de hosszútávon ez szolgálja leginkább a gyerekek érdekét. Praktikus fogás ezzel kapcsolatban például a feladatok egyetlen szülőre vagy szülőcsoportra szabott egységekre bontása, nagyon pontos megnevezése, transzparenssé tétele a szülőközösség előtt, a szülő lehetőségeire és korlátaira való érzékenység, valamint a szabad döntés meghagyása bizonyos kereteken belül. A transzparencia támogatja a szülői aktivitás közösségi normává válását is.

Meglévő erőforrások felismerése: A legkilátástalanabb helyzetben lévő iskolák számára is adott egy nagyon fontos erőforrás: az emberi kapcsolatok. Lényeges a szülők erőforrásainak megtalálása és azok visszatükrözése számukra. Például az aluliskolázottság ellenére is fontos szerepe lehet a szülőnek gyermeke életében pusztán a jelenlétével, érdeklődésével, biztatásával, érzelmi stabilitásával. Ezt fontos folyamatosan

tükrözni a szülők felé, mert a mai társadalmi hatások és saját korábbi iskolai kudarcaik nem ezt sugallják a számukra.

Táplálkozni a szülői bevonódás pozitív eredményeiből: Bár gyakran nagyon hosszú idő telik el az első sikerek megjelenéséig, ezek hajtómotorokká válnak a további fejlődés felé. A szakirodalom egyöntetűen úgy nyilatkozik, hogy a szülői bevonódás hosszabb távon egyértelműen pozitív irányba mozdítja el a gyermek tanulmányi eredményeit, terveit, a tanórák és az iskola légkörét.

Építeni a szülői közösség erejére: Ha az intézmény képes facilitálni a szülők közötti kapcsolat létrejöttét és hatékony működését, a szülők egymásból is tudnak erőforrásként táplálkozni, s az iskola felé nyújtott segítségük is hatékonyabb lehet. A nemzetközi szakirodalom ezt társadalmi tőkeként értelmezi. Praktikus módja mindennek az egy-egy kapocs szerepet betölteni tudó szülő megnyerése.

Szülő-gyermek kapcsolat építése: Az ünnepek vagy a hazaküldött, iskolában készült kedvességek, általában a pedagógus méltóságteljes, tiszteletteljes viszonyulása a szülőhöz, nagyon sokat jelent a szülő-gyermek kapcsolatok építésében, amely hatványozottan megtérül a gyermek iskolai teljesítményében.

Helyi és külső partnerkapcsolatokra építés: Az iskolát körülvevő közösségek és szakemberhálózat fontos közvetítő és támogató tud lenni a család és az iskola közötti kapcsolatban. A hivatalos partnerek mellett a helyi közösség további szereplőit érdemes megnyerni az iskola körüli közösség erősítéséhez, így a szülők átélik, hogy az iskola értékes.

Intenzitás: A legtöbb jó gyakorlat esetében a kulcs az egyes elemek intenzitásában rejlett. Akár a legegyszerűbb találkozási formák (pl. nyitott iskola, napi találkozások, tájékoztatás, igény- vagy célegyeztetés) rendszerességének növelésével és tartalmának mélyítésével látványos eredményeket élt meg minden szereplő. Az ún. „lepapírozott”, csak formailag teljesülő programok nem fejtik ki a hatásukat.

Időzítés: Azok a proaktív gyakorlatok, amelyek nem várják meg a konfliktusok éleződését, az iskolai szereplők reményvesztését, hanem megelőzik azokat, sokkal hatékonyabbak tudnak lenni. Emellett fontos, hogy a megfelelő időpontban legyen megalapozva a család-iskola kapcsolat felépítése. Már az iskolával való első találkozás, illetve a tagozatok közötti átmenetek különösen érzékeny pillanatok a pedagógus és a szülő egymásra találásában.

A gyermek mint közös kedvezményezett: Fontos a gyermek fejlődése szempontjából, hogy azt érezze, életének két legmeghatározóbb szereplője – az iskola és a család is – az ő javát kívánja szolgálni. Sőt, az

is fontos, hogy ne két irányba tegyék ezt. Ha az iskola – burkoltan vagy nyíltan – azt közvetíti a család felé, hogy a család értékrendje, normavilága elvetendő vagy alsóbbrendű az iskolához képest, akkor ezt a gyermek előbb-utóbb ellentmondásként, identitásválságként fogja megélni, és az iskola működésének e rejtett vagy kimondott üzenetei azt fogják sugallani számára, hogy a családjá, ahova érzelmileg szorosán kötődik, rossz az iskola szemében. Mindez a két világ közötti választásra kényszeríti a gyermeket, aki az érzelmileg fontosabb kötődései alapján a család mellett döntve elutasítja az azzal ellenséges(nek látszó) iskolát. Ez lehet az egyik oka annak, hogy a szándékoltan támogató, de valójában a gyermeket a családjától elidegenítő iskolai törekvések miatt végeredményben megint a gyermekben a tanulási motiváció, vagy nemkívánatossá válik a továbbtanulás. A másik véglet a gyermek családtól való elfordulása, ami hosszútávon szintén nem a gyermek érdekeit szolgálja (pl. identitáskriszisz vagy az érzelmi stabilitást nyújtó személyek elvesztése miatt) (Bacsikai, 2020; Bernstein, 1996; Boreczky, 2000; Bourdieu, 1978; Derrington, 2005; Hamilton, 2018; Nguyen et al., 2019).

A szülők emberi méltóságának tiszteletben tartása: Azok az intézmények tudnak sikeresek lenni a szülői bevonásban, s ezáltal a legnehezebb sorsú gyermekek támogatásában, akik emberségesen és reményteljesen kommunikálnak, s a szülők emberi méltóságának tiszteletben tartása mellett képesek közeledni a szülő felé, még akkor is, ha érzik a társadalmi, generációs, értékrendbeli vagy más távolságot velük.

Felelősségvállalással a felelősségvállalásért: Az iskola tantestülete részéről tanúsított felelősségvállalás megfelelő kifejezése lehetőséget teremt és segítséget nyújt a hétköznapi rohanásban élő szülők számára is arra, hogy újra és újra átgondolják, hogy mi is az ő szülői felelősségük. Formális eszközökkel, szülők számára szóló előadásokkal is segíthető ez, bízva abban, hogy tudatos szülővé válni nem késő. Egyes iskolák felismerték, hogy csak nyernek azzal, ha a szülőknek szóló programok révén a szülőknek megteremtik a lehetőséget arra, hogy elgondolkodjanak azon, hogy vajon megtesznek-e mindent azért, hogy a gyermekük testi-lelki egészsége, szellemi fejlődése, jövője jobban alakuljon.

Meghúzni a határt: Van az a határpont, ahol a szülői bevonódás iskolai támogatása kikerül a pedagógus hatásköréből. Azokban az esetekben, ahol a gyermek veszélyeztetve van (pl. bántalmazás, nem megfelelő táplálás stb. miatt), a gyermekvédelem válik irányítóvá, s a pedagógus gyermekvédelmi jelzőrendszerben betöltött funkciója kerül előtérbe, to-

vábbá a megoldás felé vezető úton (pl. védelembe vett gyermek családjánál) a szakemberekkel való együttműködésben kialakított pedagógusszerep, a gyermek érdekeit szolgálva.

Fontos tanulsága a gyűjteménynek, hogy az iskolák és óvodák gyakran maguk sem ismerik fel, hogy ami természetes módon kialakult vagy programként kialakított náluk, vagy ami szemlélet-szinten meghatározza mindennapos életüket, azt jógyakorlatnak is lehet tekinteni. Az esettanulmányt készítő kutatók igyekeztek "a külső szem" jótékony hatását kiaknázni, s kérdéseikkel rávilágítani az intézményi kultúra belső szemlélők számára magától értetődő jelenségeire. A kötet szerkesztőiként pedig mi még tovább mentünk: a látott gyakorlatok rendszerezése közben megkíséreltük névvel ellátni az egyes elemeket (hacsak nem voltak már elkeresztelve), illetve a leírásukat gazdagítani olyan tágabb értelmezésekkel, amelyeket a téma nemzetközi szakirodalmában látottakra alapoztunk.

A nemzetközi és hazai (ideértve az anyaországon kívüli) jógyakorlatok együttes áttekintése lehetőséget adott arra, hogy más országok iskoláinak életébe belelátva, ennek a tükrében értelmezzük a magyar intézmények helyzetét.

A legfontosabb tanulság talán az, hogy a velünk kapcsolatba kerülő intézmények számára kevés erőforrás áll a rendelkezésre, ami támogatná a szülők bevonására irányuló törekvéseket. Ez igaz a humán erőforrás szűkösségére (pl. pedagógusok és segítő szakemberek korlátozott ideje, kapacitása), a behatárolt pénzügyi keretekre és az infrastruktúrára (pl. a találkozások helyszíne, szervezési költségei, utazási lehetőségek, infokommunikációs eszközök) egyaránt. Az itt bemutatott intézmények – kevés kivételtől eltekintve – erőn felül, a pedagógusok önkéntes pluszmunkájára építve, ad hoc pályázati forrásokat megragadva, saját belső indítatásból vállalják fel a szülőkkel való partnerséget és az azzal járó többlet terheket. Bár az esettanulmányok készítése során mindez nem jelenti meg panaszként, az intézmények többségét érinti ez a probléma.

Egy másik fontos tanulság, hogy megítélésünk szerint a hazai jógyakorlatok innovativitása, kreativitása, a szülői bevonódást felvállaló munkatársak elkötelezettsége nem marad el a nemzetközi átlagtól. A magyar iskolákban különösen nagy hagyománya van az informális közösségi rendezvényeknek (pl. zenés, táncos események, tanulói szereplések, a jeles napok és a helyi ünnepek megtartása), amelyek alkalmat kínálnak arra, hogy a szülő-iskola kapcsolat gazdagodjon. Ugyanakkor mindez csupán előfeltétele annak, hogy az iskola pozitívan tudjon hatni az aktív, a tanulásra is összefüggő otthoni bevonódásra is, amelyre több példát láttunk a nemzetközi gyakorlatokban.

Tanulásként megfogalmazható továbbá, hogy míg a nemzetközi jogyakorlatoknál számos iskolán kívüli közreműködő szervezettel találkoztunk, addig a hazai jogyakorlatok az iskolák oldalát mutatták meg. A szülőket támogató nemzetközi programok élettartama eltérő. Minél hosszabban működik egy program, annál jobban be tud épülni a helyi intézményrendszer és családok életébe.

Kutatócsoportunk szakmai segítséget kínál, azonban más erőforrásokra is szükségük van az iskoláknak ebben a munkában. A hazai jogyakorlatok esetében az iskolák csak részben támaszkodhatnak a külső segítségre, főleg, ha ezek nem állandóak. A szülői bevonódás támogatásának permanens és stabil működése ezek hiányában is nélkülözhetetlen. (Bár néhány esetben még az iskola fennmaradása is kérdéses volt a demográfiai folyamatok miatt.)

Külföldön több olyan gyakorlattal találkozhattunk, ahol az adott nemzetiséghez tartozó pedagógusok vagy asszisztensek ténylegesen részt vettek az iskola életében, akik mediátor vagy kulturális bróker szerepet tudtak betölteni az iskola és a családok eltérő világa között. A hazai jogyakorlatok között ilyenekkel nem találkoztunk. Egyetlen példaként egy partiumi iskolát tudunk említeni. A hazai iskolák esetében tehát kiaknázatlan erőforrásként tekinthetünk például a roma pedagógusok alkalmazására.

Fontos különbség a nemzetközi és hazai esettanulmányok között, hogy amíg a nemzetközi jogyakorlatok többsége egy-egy szűkebb problématerületre fókuszált, addig az általunk bemutatott iskoláknak komplexebb, az iskola minden tanulóját lefedő problémákkal kell megküzdeniük, s egy holisztikusabb képbe illeszteniük a család-iskola partnerséget.

A nemzetközi jogyakorlatok körében kitértünk olyan tágabb területekre is, mint a tanárképzés, vagy a családok iskolai színtereken kívüli gyermeknevelési körülményei, azonban a hazai iskolai jogyakorlatok ezekre a területekre nem terjedtek ki.

A felmerülő nehézségek nemzetközi és hazai szinten eltérő gyökerei ugyan, de az iskola mindennapi kihívásait tekintve sok egyezés látható, ami igaz a megoldásokra is. Ez annak köszönhető, hogy hasonló problémák hasonló válaszokat indukálnak, függetlenül attól, hogy az iskolák ismerik-e más országok modelljeit, programjait, projektjeit. A hazai és nemzetközi jogyakorlatoknak számos olyan közös vonását ismerhettük fel, mint a gyermekközpontúság, a szülők méltóságának tiszteletben tartása, a proaktivitás, a fejlődésre való nyitottság, a folyamatos megújulás.

Reméljük, hogy a pedagógusok, iskolavezetők és fenntartók számára készült jelen kézikönyvben bemutatott jogyakorlatok alkalmazása segíti

a diákok sikerességét, s hozzájárul egy olyan oktatási és nevelési környezet kialakításához, ahol a szülők is aktívan részt vesznek a tanulási folyamatban. Köszönjük, hogy elkötelezettek az oktatás iránt, sok sikert kívánunk a jógyakorlatok alkalmazásához!

Debrecen, 2024 nyara

Irodalom

- Bacsikai, K. (2020). Az iskola és a család kapcsolata. *Kapocs*, 3(2), 13–22.
- Bernstein, B. (1996). Nyelvi szocializáció és oktathatóság. In C. Meleg (Szerk.), *Iskola és társadalom I.* (o. 129–150). JPTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszéke.
- Boreczky, Á. (2000). Kultúraazonos pedagógia. *Új Pedagógiai Szemle*, 50(7–8), 81–92.
- Bourdieu, P. (1978). *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése*. Gondolat.
- Derrington, C. (2005). Perceptions of behaviour and patterns of exclusion: Gypsy Traveller students in English secondary schools. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 5(2), 55–61.
- Desforges, C., & Abouchaar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment: A review of literature*. Great Britain, & Department for Education and Skills. DfES Publications.
- Epstein, J. L. (1990). School and Family Connections: Theory, Research, and Implications for Integrating Sociologies of Education and Family. *Marriage & Family Review*, 15(1–2), 99–126. https://doi.org/10.1300/J002v15n01_06
- Epstein, J. L. (2018). School, family, and community partnerships in teachers' professional work. *Journal of Education for Teaching*, 44(3), 397–406. <https://doi.org/10.1080/02607476.2018.1465669>
- Epstein, J. L., Sheldon, S. B., & Chappell, R. V. (2023). *The Equity Agenda: How Are NNPS Districts and Schools Working to Engage ALL Families?* Annual Report.
- Hamilton, P. (2018). Engaging Gypsy and Traveller pupils in secondary education in Wales: Tensions and dilemmas of addressing difference. *International Studies in Sociology of Education*, 27(1), 4–22.

- Jeynes, W. H. (2016). A meta-analysis: The relationship between parental involvement and african american school outcomes. *Journal of Black Studies*, 47(3), 195–216. <https://doi.org/10.1177/0021934715623522>
- Nguyen, L. L., Boreczky, Á., & Gordon Győri, J. (2019). Minority parents' coping efforts to improve their children's academic achievement: The Tanodas in Hungary. *Intercultural Education*, 30(5), 564–578.

NEMZETKÖZI INTERVENCIÓK, PROGRAMOK

Bacsikai Katinka, Hegedűs Gabriella, Pally Katalin, Zoller Katalin, Ceglédi Tímea: Bevezetés a nemzetközi intervenciók, programok fejezethez

Jelen fejezet a nemzetközi szakirodalomban fellelt jógyakorlatokat, oktatási programokat tárja az olvasó elé. Olyan – a világ különböző pontjain alkalmazott – gyakorlatokat mutatunk be, amelyek az új pedagógiai kutatási eredményekre és a változó oktatási igényekre reflektálva a hazai közoktatásba is adaptálhatók. A külföldön alkalmazott jógyakorlatok hazai oktatásba történő bevezetése hozzájárulhat a magyar közoktatás fejlődéséhez. Fontos figyelembe venni, hogy a nemzetközi jógyakorlatokat a magyar oktatási kontextusba illeszkedve kell alkalmazni, figyelembe véve a kulturális és a nyelvi sajátosságokat.

A nemzetközi jógyakorlatok leírásánál megtalálható a program angol nyelvű megnevezése és annak magyar nyelvű fordítása. Ezt követően az a kihívás olvasható, amelyre reflektálni kívánnak a jógyakorlat alkalmazásával. A kihívást követi a program működésének ismertetése, az iskola feladatai, a programba bevonható szakemberek és az alkalmazás helye.

A nemzetközi szakirodalomban fellelt jógyakorlatokat négy nagyobb egységbe soroltuk. Az első alfejezet a speciális igényű tanulók számára javasolt programokat tartalmazza. Számos területet lefednek, mint a differenciált oktatás, a projekt módszer, az együttműködő tanulás. A bemutatott programok figyelembe veszik a tanulók egyéni tanulási szükségleteit, a viselkedési zavarokat, beilleszkedési nehézségeket, s a diákok, valamint a szülők aktív részvételével segítik a támogató tanulási környezet kialakítását. A második alfejezet a mélyszegénységben élő, bevándorló vagy roma családok számára javasolt programokat fogja össze. Az említett csoportok Európa-szerte gyakran tapasztalják az oktatási egyenlőtlenséget, az alacsony iskolai teljesítmény problémáját. A feldolgozott jógyakorlatok alkalmazása a hazai közoktatásban is csökkenthetné a roma tanulók iskolai egyenlőtlenségét és lemorzsolódását. A szülői bevonódást célzó programok segíthetnék a roma tanulók beilleszkedését az iskolai közegbe, továbbá hozzájárulnak egymás kulturális és nyelvi sajátosságainak megismeréséhez és elfogadásához. A következő alfejezet a nyelvi hátránnyal küzdők számára nemzetközi példákat bemutatva kínál követendő stratégiákat. A kigyűjtött programok az olvasás, az írás- és a

beszédképesség fejlesztésére fókuszálnak. Az Egyéb programok című alfejezet olyan nemzetközi jógyakorlatokat tartalmaz, amelyek az egészség-tudatosság, a szülői önkéntesség és a digitális oktatás kérdéseit célozzák meg. Az iskolai jógyakorlatok a technológia adta lehetőségeket felhasználva vonja be a szülőket, tanárokat és kutatókat a számítógépes készségek elsajátításába. A diákok és a szülők a digitális kompetenciáit is fejleszthetik, s megismerhetik az interaktív és multimédiás tanulási élményeket.

Speciális igényű tanulók számára javasolt programok

Erősségeken alapuló szülőség. USA

Strengths-Based Parenting vagy Child parent relationship training

A kihívás: A program maga olyan gyermekek szüleinek lett kifejlesztve, akiknek érzelmi, viselkedési, szociális és kötődési problémáik vannak. A célcsoport alacsony jövedelemmel rendelkező afro-amerikai szülők, akik a saját gyermekeiket afro-amerikaiként vagy fekete amerikaiként definiálják. A cél, hogy a gyerekek szüleit megtámogassák olyan nevelési és visszajelzési módszerekkel, amely aztán a gyermekeik nevelését hatékonyabbá tehetik.

A program működése: A program lényege, hogy olyan szülőket szeretnének megtámogatni a saját gyermekük nevelésével kapcsolatban, akik nevelési eszközeik szociokulturális háttérükből kifolyóan nem megfelelően széleskörű és nem tudják megfelelően támogatni a gyermekeiket. A szülők fő feladata, hogy pozitív visszajelzést és megerősítést adjanak a gyermekeknek, amikor jól teljesítenek. Mindemellett segítséget nyújtanak az erősségeik fejlesztésében. Ennek nyomán a gyerekek magabiztosabbak és fejlődik az önértékelésük. Az erősségekre építő nevelés olyan nevelési stratégiákat is magába foglal, mint a megerősítés, az elismerés és az együttműködésre való motiváció. Maguk a foglalkozások training-szerűen zajlottak és nagyon jó háttérrel biztosították, hogy a szülők részt tudjanak venni rajta. Fix időpontokban tartották az üléseket. Minden alkalommal biztosítottak gyerekfelügyeletet és ingyenes vacsorát azért, hogy vonzóbbá tegyék a családok számára ezeket az alkalmakat, ill. kiemelt figyelmet kapott az is, hogy a szülők ne morzsolódjanak le. A tananyag eredetileg csak 10 alkalmas, de a szervezési nehézségek miatt 11 alkalmasra tervezték, hogy ha valaki valamelyikről hiányzik, akkor ne morzsolódjon le. Alkalmanként 2 órá volt a program, egy-egy csoportban 5-8 szülő vett részt.

A "tananyag" az alábbi program volt: Bratton, S., Landreth, G., Kellam, T., & Blackard, S. (2006). Child parent relationship therapy (CPRT) treatment manual: A 10-session... Az első szakaszban a csoportkohézió felépítése a cél, a második szakaszban főként szituációs gyakorlatok vannak, amikor a gyerekekkel való helyes verbális és nonverbális kommunikációt tanítják, a harmadik szakaszban otthon élesben gyakorlatokat végeznek a szülők nyomtatott anyagok alapján. Ebben a szakaszban videófelvétel is készül, amelyet az ülésen közösen kielemeznek. A program során a szü-

lők megtanulják, hogyan reagáljanak a problémás viselkedésre, felismerjék a mögöttes szükségleteiket, hatékonyan gátat szabjanak a nem helyes viselkedésnek és ez stresszmentesebbé teszi a kapcsolatukat.

Az iskola feladatai: Elsősorban helyet biztosít a tréningen ill. segít azon szülők kiválasztásában, akik ezt igénylik. Iskolapszichológus is végezheti a tréninget.

A programba bevonható szakemberek: Pszichológus szakemberek segítségével tud megvalósulni a program. Iskolapszichológus is végezheti a tréninget.

Bejelentkezés – felülvizsgálat – kijelentkezés (CICUCO). USA

Check-in/check-out (CICO); Check-in/checkup/check-out (CICUCO)

A kihívás: Viselkedési problémával küzdő gyerekek iskolai beilleszkedésének megkönnyítésére alkalmazott intervenció, mentorprogram. A módszer az érzelmek és a viselkedésformák folyamatos kontrolljára és támogatására épül.

A program működése: A CICO és ennek kibővített változata a CICUCO olyan mentorprogrammal kombinált négy lépéses procedúra, amely viselkedési problémával küzdő gyerekek könnyebb iskolai beilleszkedését segíti elő. Elsősorban iskolai program, de a szülők is bevonásra kerülnek a mentorprogram részeként. A jógyakorlat az USA-ban került bevezetésre. A CICO egy megfigyelésen alapuló, pontrendszerrel követő intervenció program, melyben a tanulót iskolába érkezés, és iskolából távozás közben vizsgálja. Mentorokat is bevonnak, akik egyénileg foglalkoznak a tanulókkal a program keretein belül, egyfajta önkontroll és önmegfigyelési stratégiát tanítanak a CICO program segítségével.

Az a diák, aki részt vesz a programban napi szinten együttműködik a mentorával. 5 lépéses maga a program. Az első lépésként a gyerekek a mentorral a nap elején egyeztetnek az aznapi célokról, ez általában vagy egyénileg, vagy néhány fővel történik, ez attól is függ, hogy hány mentort és hány diákot vonnak be az adott iskolában. A reggeli egyeztetés során néhány percben (valóban csak 2-4 perces ez a "check-in" folyamat), megjelölik az aznapi célokat, mely során a gyerek lehetőséget kap az aznapi tervei és érzései kinyilatkoztatására. A nap folyamán egy pontozólapon vezetnek, mennyire sikerült ezeket megvalósítani, ekkor a gyerekek a saját viselkedésüket figyelik meg. Az iskolai nap végén ezeket az eredményeket egyeztetik a mentorral, aki segít értékelni, hogyan teljesített aznap. Ezen a ponton lehetőséget kapnak az érzelmek és tapasztalatok megosztására. Negyedik lépésként otthon a szülők megnézik a pontozólapon és megbeszélnek a gyerekekkel, aláírják és visszaküldik egy mappában, ezzel jelezve, hogy szó esett az aznapi eseményekről, levonják közösen a konzekvenciát. Az ötödik lépés, hogy a diák bemegy az iskolába és kezdődik a kör előlről. Minden ponton figyelni kell arra, hogy a kommunikáció pozitívan záruljon, erre a szülőket is meg kell tanítani. A megbeszélések

mind nagyon rövidek, 2-4 percesek a mentorok esetében, szülőkkel lehetnek hosszabbak is. A CICUCO annyival több, hogy azoknál a gyereknél, akik ezt igénylik, van napközbeni találkozás is a mentorral (checkup). Ez azonnali korrigálást, folyamatos visszajelzést és támogatást nyújthat a gyerekek számára.

Mi a szülő feladata ebben a rendszerben? A gyerekek aznapi céljait és ennek teljesítését megbeszéli a gyerekekkel és aláírásával jelzi a mentoroknak, ezzel egyértelmű, hogy a szülő és az iskola között van kommunikáció. A szülő tud a gyermek sikereiről, kudarcairól is, s ez dokumentált formában is megjelenik. Szükség esetén sokkal könnyebb már így a kapcsolatfelvétel mindkét részről, hiszen a diák viselkedésének a követése folyamatos.

Az iskola feladatai: Az iskola adja a mentort a gyermek számára, ill. a mentorok munkáját segíti, őket felkészíti, biztosítja a szükséges eszközöket (papír és mappa), ill. segít a kezdeti lépésekben, mint a célok kialakítása stb.

A programba bevonható szakemberek: Az iskola részéről bárki lehet mentor az iskola részéről, akár adminisztrátor is, de természetesen tanár, vagy egyéb segítő szakember, pl. pedagógiai asszisztens is lehet mentor, a mentorrá válás egyetlen kitétel, hogy vagy pozitívan, vagy semlegesen viszonyuljon a diákhoz és ne legyenek negatív előzetes fenntartásai.

Egyéni Oktatási Terv (IEP). USA

Individualized Education Plan (IEP)

A kihívás: Sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő diákok vannak a fókuszban. Terep: középiskola. A dokumentumot az adott iskolában a tanárok, a segítő szakemberek és a szülők közösen készítik el.

A program működése: Az egyéni fejlesztési tervek kidolgozása különösen fontos az SNI-s és BTMN-es diákok esetében. A cél az, hogy olyan egyéni fejlesztési/oktatási terveket dolgozzanak ki, amelyek a legoptimálisabbak a diákok számára. A szülőket ezen fejlesztési tervek kidolgozásába vonják be intenzíven, hiszen ők azok, akiknek a legtöbb információja van gyermekeik eddigi tanulmányi pályafutásáról és viselkedési problémáiról.

Az egyéni fejlesztési tervet 9. osztályba lépő diákok esetében alkalmazzzák. Októberben, januárban és júniusban ülnek össze a diákok, tanárok, szakértők és a szülők. A megbeszélések során közösen egy ötlépes szempontrendszerrel dolgoznak ki:

1. Diagnosztizálás: Ismertetik a tanuló speciális nevelési igényeit (autizmus spektrumzavar, ADHD stb.), s felvázolják az eddigi tanulmányi pályafutást;

2. Célok, vágyak, aspirációk feltérképezése a diákok és a szülők részéről. Konkrét és mérhető célok kitűzése, melyek segíthetik a tanulók fejlődését és annak nyomon követését.

3. Módszerek – az IEP tartalmazza a tanuló számára kijelölt oktatási módszereket, szakszolgáltatásokat és kiegészítő támogatásokat. Amennyiben szükséges pedagógiai asszisztens, gyógypedagógus, logopédus, pszichológus bevonása. Ennél a szegmensnél figyelembe veszik a szülők aggodalmait.

4. Értékelés – az IEP-ben az előre meghatározott célokat és feladatokat rendszeresen értékelik, dokumentálják az előrehaladást. Amennyiben a pedagógusok és a segítő szakemberek szükségét látják, módosíthatják a kijelölt célokat.

5. Szülői részvétel – az IEP készítésébe a szülőket is bevonják, s részt vesznek a döntéshozatali folyamatban. Amennyiben a szülők nem értenek egyet a dokumentum valamelyik szegmensével, változtatnak azon.

A tervezés több megbeszélésen át történik. Az eredmények értékelése során a szülők arról számolnak be, hogy nagyon pozitív a tapasztalatuk.

Nyíltan beszélhetnek a vágyaikról és a félelmeikről a tanároknak is. A tanárok számára is pozitív a szülők véleményének megismerése. Az IEP hozzájárul a speciális nevelési szükségletű tanulók és családjaik jogainak védelméhez és az oktatási esélyegyenlőség megteremtéséhez.

Az iskola feladatai: A tervek megalkotásához a megbeszélések elsősorban a gyógypedagógus és a tanár kezdeményezésére jöhetnek létre. A középiskolának kiemelt figyelmet kell szentelnie a felvételt nyert (SNI-s, BTMN-es) gyerekekre.

A programba bevonható szakemberek: Szaktanárok, gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus.

Család – Iskola Siker (FSS) és napi jelentéskártyák. USA

“Family-School Success” FSS

A kihívás: Egy intervenciós program szerepe az ADHD okozta viselkedés-problémák csökkentésére és tanulmányi teljesítmény növelésére.

A program működése: A program célja az is, hogy kulcsot adjon a szülők kezébe a gyerekeik neveléséhez, fejlessze a szülői kompetenciákat és hogy kapcsolatot teremthessenek a gyerekeik pedagógusaival. Központban áll a házi feladat is, amellyel a gyerekek otthoni tanulását tudják támogatni.

Az eredeti FSS program, amelyet egy klinikai kísérlet keretében értékelték, a szülői viselkedéssel kapcsolatos tréningekre és a család-iskola viselkedési konzultációkra alapozott, emellett használták még a napi jelentéskártyák (daily report cards) kidolgozására és a család oktatásba való bevonását támogató stratégiákra összpontosító komponenseket tartalmaz. Tehát a programnak négy eleme van. Egyrészt megerősíti a szülőt a szülői szerepben, olyan stratégiákat tár elé, amellyel könnyebbek lesznek a hétköznapok az ADHD-s gyermekével, másodsor segíti az iskolával való kommunikációt, hiszen a viselkedésproblémával küzdő gyermek szülei sokszor ellenséges fogadtatásra találnak a tanárok között, segít az iskola és a szülő oldaláról is naplózni a jelentéskártyákkal az eseményeket és támogatja a tanárokat is, hogy hatékonyabb legyen a szülőkkel az együttműködésük. A tréningek tartalmát heti üléseken adják át tizenkét héten keresztül, beleértve hat csoportos találkozót (egyidejűleg szülői és gyermekcsoportok), négy egyéni családi foglalkozást a szülők, a gyermek és egy terapeuta részvételével, valamint két család-iskola konzultációt a szülők, a gyermek tanára és egy terapeuta részvételével.

A klinikai vizsgálat befejezése után a programot módosították, hogy növeljék a megvalósíthatóságát. A módosított program 7-9 szülői csoportos foglalkozást tartalmaz, a foglalkozások között a szülőknek és a tanároknak szóló telefonhívásokkal, hogy támogassák a program során megbeszélte alapelvek betartását (tartsák a lelket a tanároknak és szülőknek is, ösztönözzék az aktív részvételüket). A szülők és a tanárok együttműködve dolgoztak a napi jelentés és a célzott házi feladat-beavatkozások kialakításának megtervezésén.

A programnak köszönhetően a gyerekek eredményessége javul, mert következetesebb elvárásokkal találják szemben magukat otthon és az iskolában is. A szülők és a tanárok kapcsolata is javul, a kommunikáció ki-egyensúlyozottabb és támogatóbb lesz közöttük.

A programot feldolgozó egyik tanulmány bemutat egy esetet is, amikor bevezették a napi jelentéseket, Alex édesapja szkeptikusan nyilatkozott arról, hogy Alex tanára hajlandó lesz-e használni azt. Úgy érezte, hogy a fiának "céltabla van a hátán", és rendszeresen nagyon negatív visszajelzéseket kapott a felnőttektől az iskolában. A csoport többi szülője is átérezte ezt, és hasonló aggodalmakat fogalmazott meg. Az FSS klinikusa megosztotta a tanárokkal való hatékony partnerség kialakításának stratégiáit, és ismét felvette a kapcsolatot Alex tanárával, hogy támogassa az együttműködési kapcsolat kialakítását. A tanár eleinte vonakodott attól, hogy Alexnek további támogatást nyújtson, de miután tovább beszélgetett a gyakornok társterapeutával, és megtudta, hogy a napi jelentés hogyan javíthatja Alex viselkedését, beleegyezett, hogy kipróbálja. Alex nagyon jól reagált az egyértelmű viselkedési elvárásokra és a fokozott pozitív visszajelzésekre, amelyeket az iskolában és otthon kapott.

Az iskola feladatai: Hely és esetlegesen szakember biztosítása, ill. az együttműködő tanárok támogatása.

A programba bevonható szakemberek: Iskolapszichológus és tanárok, osztályfőnökök.

Megküzdés az ADHD-val a kapcsolatokon és az oktatáson keresztül (CARE). USA

Coping with ADHD through Relationships and Education (CARE)

A kihívás: ADHD-val küzdő gyerekek szüleinek és tanárainak fejlesztett program. A program célja az ADHD-val küzdő gyermekek és fiatalok támogatása az iskolai és a családi környezetben.

A program működése: Ez tulajdonképpen egy támogató csoport, amely célja, hogy a szülők szakember segítségével hatékonyabban kommunikáljanak a gyermekükkel és az iskolában a tanárokkal is. Három összetevője volt a programnak, amelyek hasonlóak a legtöbb támogató csoport összetevőihöz, amelyek a szülők számára nyújtanak segítséget a következő problémákkal való megbirkózásban: a) a gyermekek otthoni fejlődésének megbeszélése és b) egy olyan kontextus létrehozása, amelyben a szülők támogatják egymást a gyermekeik nehézségeinek kezelésében, valamint c) általános oktatás nyújtása a szülőknek az ADHD-ról. A szülőknek nyújtott oktatás az ADHD jellemzőire és az ezekkel kapcsolatos kihívásokra összpontosított, amelyekkel a gyermekek gyakran szembesülnek otthon, az iskolában és az társaikkal való interakció során. A támogató csoportokban a szülők és a pedagógusok között tapasztalatcsere történik.

A program sikerességét is mérték a kutatók, amelynek során főként a tanárok elköteleződését vizsgálták. A változók longitudinális (hosszútávú folyamatos) összefüggése azt sugallja, hogy a család-iskola együttműködés szintje a beavatkozást megelőzően előrejelzi a beavatkozásba való tanári befektetés mértékét. A gyakorlati szakemberek számára az információszerzés a család-iskola együttműködés mértékéről a beavatkozást megelőzően rendkívül hasznos lehet annak meghatározásában, hogy a beavatkozás kihívást jelent-e a tanárok bevonása a beavatkozásba, ami arra utal, hogy további konzultációra és támogatásra van szükség az egész program során a beavatkozás ideje alatt.

Konklúzióként azt vonták le a kutatók, hogy ha a program indulásakor nem jó a család-iskola kapcsolat, akkor sokkal több erőforrást kell abba fektetni, hogy a program működő képessé váljon. Ha már valamennyire olajozottan működik a szülőkkel való kapcsolattartás, akkor működőképesebb lesz.

Az iskola feladatai: Hely és esetlegesen szakember biztosítása, ill. az együttműködő tanárok folyamatos támogatása. A CARE program részeként az iskola pedagógusait is oktatják az ADHD-ről, az oktatási stratégiákról és a megközelítésekről, amelyek segíthetnek az ADHD-s diákoknak.

A programba bevonható szakemberek: Pszichológusok (nem iskolapszichológusok, hanem klinikai szakemberek) és tanárok.

Az apa részvétele az értelmi fogyatékos gyerekek oktatásában. Kenya

‘Their status will be affected by that child’: How masculinity influences father involvement in the education of learners with intellectual disabilities

Hagyományosan, az afrikai országokban, az apák a családfenntartók, ők hoznak meg fontos döntéseket a családi élet olyan kiemelkedő területein, mint a családtagok oktatása-tanulása, illetve az erőforrások elosztása. Az apák családfenntartó, döntéshozó szerepe még inkább artikulálódik, ha a családban fogyatékos gyerek van, ugyanis az erőforrások átcsoportosítását kell elvégezni a sérült gyerek javára.

A kihívás: Egy kenyai speciális iskola igazgatói és pedagógusai az apák férfiassága és gyerekeik fogyatékosága közötti összefüggések mintázatainak körvonalazásával próbálnak hozzájárulni ahhoz, hogy az iskolába járó tanulók helyzetét jobban megértsék.

A program működése: Az említett tanulmány arra mutat rá, hogy az apák részvétele az értelmi fogyatékos gyermekek oktatásában a hagyományosan maszkulinnak tekintett szerepminták és elvárások miatt korlátozott lehet. Azonban a pedagógusoknak lehetőségük van a helyzet megváltoztatására, például a következő jógyakorlati javaslattal:

A tanár az első szülői értekezleten elindíthat egy nyitott beszélgetést az apákkal a jelenlévő édesanyák mellett is. Ez lehetőséget ad az apáknak, hogy megosszák az aggodalmaikat, kihívásaikat és ötleteiket a gyermekük oktatásával kapcsolatban, és felhívhatja az apák figyelmét arra, hogy a részvételük fontos és értékes.

A tanár továbbá biztosíthat lehetőséget az apáknak, hogy önkéntesen részt vegyenek az iskolában vagy az otthoni tanulásban, vagy adhassanak elő olyan témákról, amelyek fontosak számukra, például a sport, a technológia vagy a művészet.

A tanárnak azonban fel kell hívnia az apák figyelmét arra, hogy az aktív részvétel nem csak az édesanyák feladata, hanem a család minden tagjának felelőssége, és az iskolában és otthon is jelen kell lenniük a gyermekük oktatásában.

Ez a jógyakorlat lehetővé teszi, hogy az apák nagyobb szerepet vállaljanak a gyermekeik oktatásában, és támogatást nyújtsanak nekik, miközben segítik a hagyományos szerepminták megváltozását és a szülők egyenrangú szerepvállalását a gyermekük oktatásában.

Az iskola feladatai: megérteni a jelenséget, az iskolának biztosítani kell egy támogató és befogadó környezetet, ahol az apák és a diákok érzik, hogy részei a közösségnek, és ahol támogatást és segítséget kapnak a diákok sikere érdekében.

A programba bevonható szakemberek: iskolaigazgatók és pedagógusok

A család mint tantestület program (FAF). USA

FAF – Family as faculty

A kihívás: A FAF program lényege: a fogyatékkal élő gyermekek szülei együtt terveznek és tanítanak azokkal a tanárokkal, akik egy, a családokról szóló tanárképző kurzuson vesznek részt. A szerzők megvizsgálták a tanárképzésben résztvevő hallgatók FAF-tapasztalataira adott válaszait.

A program működése: Az SNI gyerekek nevelésére készülő tanárok nem mindig kapják meg a megfelelő ismereteket arra vonatkozóan, hogy milyen is lehet egy fogyatékossgal élő gyereket nevelni szülőként, vagy milyen egy fogyatékossgal élő gyerekekkel dolgozni. A tanárképző programok, amelyek ezt felismerik, bevonják a szülőket a tanárképző programokba. Egy ilyen program a FAF is, amely az USA-ban került bevezetésre. A program kidolgozói elkötelezettek abban, hogy a marginalizált és kisebbségben lévő családok „hangját” is hallassák és figyelembe vegyék azáltal, hogy a tanárképzés curriculumának fejlesztési folyamataiba beépítik ezeket a tapasztalatokat is. A tanárképzési programokba beépített tapasztalatok pozitív hatása egyértelmű: a leendő tanárok tanár-család együttműködéséről alkotott elképzeléseit nagy mértékben meghatározzák.

Eredetileg a FAF az egészségügyben, az orvosok, az egészségügyi személyzet és a fogyatékkal élő gyermekek családjai közötti rossz és nem hatékony kommunikációra adott válaszként alakult ki. Innen vette át a tanárképzés is. Az oktatáskutatók a FAF megközelítéseket a speciális oktatásba, a tanárképzés oktatási programjaiba is beintegrálták, mint pl. Harvard Family Research Project, 2000.

Bár nincs szigorúan kidolgozott módszertani eljárás a FAF megvalósítására a tanárképzési programokban, van néhány közös gyakorlat a különböző, FAF-ra összpontosító kutatások között. Ezek a következők:

- a szülő/családtagok történeteinek a tananyag középpontjába állítása,
- biztosítani a hallgatók számára a közvetlen interakciós lehetőségeket a szülő/családtagokkal,
- folyamatos adatgyűjtés a FAF hatására vonatkozóan: hogyan befolyásolják a programok a tanárképzésben résztvevő hallgatók SNI gyerekek szüleiről, azok mindennapjairól alkotott elképzeléseit.

A programok működésének alapvető fontosságú jellemzői:

EU1: A családok mint szakértők: a szülők tudják a legjobban, hogy mi jó a fogyatékkal élő gyerekük számára. Ez a tudás az alapja a szülők-tanárok együttműködésének.

EU2: A FAF nem hagyhatja figyelmen kívül a változatos kulturális hátterét a családoknak, amely legtöbbször eltérő a tanárok nagy többségének kulturális háttérétől és gyakorlatától. A kulturális különbségek ne legyenek akadályai a program sikerességének.

EU3: A erőviszonyok elemzése: Az oktatók eldöntik és meghatározzák, hogy milyen mértékben vonódjanak/vonódhatnak be a családok a kurzusok folyamatába. A családok/szülők kell érezzék, hogy a tudásuk, tapasztalatuk az nagyon fontos.

A szülő/a családok feladata ebben a programban, hogy képviselje és kifejezze mindazt a tudást, tapasztalatot, ami a SNI gyerekek a családban való jelenléte jelent. Ezt a tudást a tanárok segítségével beépítik a tanárképzés kurzusába/folyamatába. A tanulmányban bemutatott program 16 hetes, amelynek a tervezési folyamatában pontosan meghatározzák a szülők tevékenységének idejét, típusát és tematikáját.

A FAF program bemutatása és hatásának vizsgálata alapján azt a következtetést fogalmazták meg a kutatók, hogy a FAF egy nagyon fontos lépés abban, hogy segítsen pozitív irányba alakítani a tanárképzős hallgatók deficit-alapú feltételezéseit az SNI gyerekekről és családjaikról. A program lehetőséget teremt a fogyatékkal élő gyerekek családjainak arra, hogy az iskolai közösségekben és a tanárokkal együttműködve segítsék a diákok integrációját és sikerességét az iskolában.

Az iskola feladatai: Megtervezni a közös tanulási folyamatokat, a gyerekek szüleinek sokszínűségét figyelembe venni, ennek alapján specifikusan tematizálni a kurzusok anyagát.

A programba bevonható szakemberek: pedagógusok, tanárjelöltek

Problémásan viselkedő gyerekek segítése. Alapvető készségek fejlesztése (COACHES). USA

Coaching Our Acting-out Children: Heightening Essential Skills (COACHES)

A kihívás: A program egy speciális csoportot szólít meg, az ADHD-s gyermekek férfi gondviselőit szeretné bevonni az iskolai életbe. Azért kiemelt feladat ez, mert az iskolai életbe legtöbbször az anyák vonhatóak be könnyebben, ugyanakkor a magatartás-problémák esetében célszerű mind a két szülőt bevonni, mert ebben az esetben a problémák jobban orvosolhatóak és a nevelési, oktatási munka hatékonyabb.

A program működése: A program lényege, hogy kifejezetten a férfi gondozókat (apákat, nevelőapákat) vonja be az iskolai életbe, illetve főleg nevelési készségeket tanítanak, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy kompetensebbek legyenek a szülői szerepükben.

A COACHES tulajdonképpen egy olyan szülő-gyermek program, amely két, bizonyítékokon alapuló módszert integrál az ADHD kezelésére. Ezek: (a) a viselkedéssel kapcsolatos szülői tréning és (b) a szabadidős tevékenységek keretében a kortársakkal kapcsolatos viselkedési intervenciók. Ebben a beavatkozási programban minden egyes foglalkozás során a férfi gondozók egy rövid szülői tréningen vesznek részt, hogy hatékony szülői stratégiákat tanuljanak, miközben a gyermekek sportolási készségeket tanulnak. Ezután a férfi gondozók és a gyermekek csatlakoznak egymáshoz egy sportjátékra, a szülők pedig gyakorolják a tevékenység során tanult szülői stratégiákat. A program keretében áttekintett szülői stratégiák közé tartozott:

(a) az iskolai napi jelentések, amelyek az elvárt viselkedések előzményeinek és következményeinek azonosításába és módosításába jelentett nagy segítséget. Vagyis folyamatosan ellenőrizték, hogy történt-e olyan, amikor a gyerek nem a kívánt módon viselkedett és ennek mi volt az előzménye, oka, ill. milyen következményekkel járt. Ennek közös áttekintése megerősíti a visszajelzést a gyerek számára a saját viselkedéséről.

(b) "rajtakapni a gyermeket azon, hogy jól viselkedik" a címkézett dicséret alkalmazásával, vagyis, amikor a gyerek a tőle elvártan megfelelően viselkedik, akkor azt meg kell erősíteni, vissza kell jelezni a számára.

(c) jó utasítások adása és hatékony utasítások használata. A szülőnek meg kell tanulnia megfelelően instruálni a gyermekét (a leszidás a kihágások alkalmával nem jó módszer)

(d) jutalom kilátásba helyezése (a Premack elv szerint olyan jutalmat kell ígérni a gyermeknek, amely nem túl gyakori, pl. ha minden nap néz filmet, akkor hiába próbáljuk motiválni a filmnézés lehetőségével, nem lesz hatékony motiváló, ehelyett olyan motivációt érdemes választani, ami ritkábban elérhető a számára)

(e) szervezés és előre tervezés, valamint

(f) időkérés.

A COACHES feltételezhetően azért hatékony megközelítés, mert a hagyományos szülői programokban bemutatott tartalommal párosítja a sportkörnyezetben végzett, vonzó és jutalmazó szülő-gyermek tevékenységeket.

Az iskola feladatai: Elsősorban helyet biztosít a tréningen, illetve segít azon szülők kiválasztásában, akik ezt igénylik.

A programba bevonható szakemberek: Pszichológus szakemberek, ill. testnevelő tanárok segítségével tud megvalósulni a program.

**Mélyszegénységben élő, bevándorló vagy
roma családok számára javasolt programok**

Szülői tanácsadás. Románia

Parental Counseling

A kihívás: Szülői tanácsadás, amely marginalizált csoportokból származó gyerekek pszichoszociális fejlődését szeretné segíteni. Olyan családokat próbálnak bevonni, ahol alacsony a szülők iskolai végzettsége (kevesebb, mint 8 osztály). A tanácsadás során megpróbálják beazonosítani a családokban fellelhető problémákat, s felhívják a szülők figyelmét a gyermek-szülő kötődés fontosságára. Kiemelt cél a szülők nevelési készségeinek és a szülő-gyermek kapcsolat javítása.

A program működése: A program az iskolában működő szociális munka keretében valósul meg. A program elsődleges célja a szülő-gyermek kapcsolat javítása, segítségnyújtás a fennálló nehézségek leküzdésére a családi kapcsolatokban. A szülői tanácsadáson keresztül a szülőket támogatják és irányítják, hogy ők maguk is alkalmasnak és megfelelőnek érezzék magukat gyermekeik támogatásában és irányításában. A tanácsadást nagyban segíti, hogy az iskolapszichológus családrajzokat készítet a gyerekekkel, melynek eredményeit a szülői tanácsadáson ismertetik. A szülői tanácsadás folyamata több szakaszból tevődik össze. A program kezdetén a pszichológus megpróbál kialakítani a szülővel egy szakmai köteléket, majd olyan környezetet kíván létrehozni, ahol a szülő meg tud nyílni és el tudja mesélni történetét. Ha pozitív a kialakított kapcsolat, a szülők könnyedén megosztják érzelmeiket és problémáikat. Ezt követően beazonosítják a problémát, s közösen keresnek megoldásokat. A tréningen új viselkedésmódokat sajátítanak el, majd a pszichológus folyamatosan nyomon követi a változásokat. A program során a szülők új készségeket, kompetenciákat sajátítanak el, melyek segítségével könnyebben megbirkóznak a családi életben kialakult nehézségekkel. A tanácsadások során különböző terápiás technikák alkalmazhatók, ideértve a kognitív-viselkedésterápiát, a családterápiát és a játékterápiát. A konkrét megközelítés az érintett problémától és a terapeuta szakértelmétől függ. A szülői tanácsadás történhet egyéni ülések keretében, ahol az egyik vagy mindkét szülő részt vesz, vagy csoportos találkozások, alkalmak, ahol a szülők megoszthatják tapasztalataikat és tanulhatnak egymástól. Amennyiben a fennálló probléma közvetlenül a gyerekeket érinti, ők is részt vesznek a tanácsadáson. A szülői tanácsadás támogató és szakmai környezetet nyújt a fennálló problémák javítására és hatékony nevelési stratégiák kialakítására.

Az iskola feladatai: Tréning szervezése az alacsony társadalmi státuszú szülők számára.

A programba bevonható szakemberek: képzett szakemberek: pszichológusok, terapeuták, szociális munkások, felsőoktatásban fejlődéslektant oktató pedagógus.

Roma szülői levél. Németország

„Roma Elternbrief“ (Roma Parents Letter)

A kihívás: A levél roma származású szülők számára készül. Célja, hogy a szülőket tájékoztassák az iskolarendszerről, a gyermek oktatásának sajátosságairól. Elsődlegesen oktatással és gyermekneveléssel kapcsolatos kérdésekre fókuszál, de vannak olyan kezdeményezések is, amelyek a gyermekek általános egészségére, higiéniájára, tisztálkodására vonatkoznak. Ezzel felhívják a roma szülők figyelmét a gyermekneveléssel kapcsolatos legfontosabb egészségügyi és higiéniai szabályok betartására.

A program működése: Különböző nyelven (török, arab, lengyel, orosz, német stb.) megjelenő hírlevél roma szülők számára. A hírlevél célja, hogy információt nyújtson a gyermekgondozásról és tájékoztatást adjon az országban működő egészségügyi és oktatási intézményekről, lehetőségekről, az iskolai szabályzatokról, az értékelési módszerekről, s gyakorlati tanácsokat ad a házi feladat elkészítéséhez. Mivel egyre több roma bevándorló él Németországban, elengedhetetlen, hogy a roma szülőkkel is megosszák a gyermekgondozással kapcsolatos információkat.

Az első hírlevélben az alábbi témaköröket érintették:

- A gyermek élete a születés első évében.
- Az első életévben szükséges egészségügyi vizsgálatok.
- Szükséges védőoltások.
- Szükséges egészségügyi dokumentumok az anya és a gyermek számára.
- A gyermek gondozása – fürdetés, öltöztetés, étkeztetés, ápolás.
- A gyermek szoptatása és táplálása.
- A játékok és fontosságuk.

Szülői értekezletek során pozitív visszajelzések érkeztek, a hírlevél további számaira is igényt tartanak. A levél hozzájárul a roma tanulók iskolai előmeneteléhez, segíti a szülők és az oktatási intézmények közötti kommunikációt.

Az iskola feladatai: német oktatási munkacsoport a program megálmodója, de az iskola feladata, hogy a programot az iskola és a szülők együttműködésére használja.

Roma befogadó projekt pedagógusképzéssel (INSETRom). Szlovákia, Ciprus

IN-Service Training for Roma Inclusion (INSETRom) project

A kihívás: A roma gyerekek oktatása kihívást jelent a pedagógusok számára. Információhiány miatt a pedagógusok számos esetben előítéletek a roma gyerekekkel. Az INSETRom program az előítéletesség leküzdése érdekében alkalmazott képzés pedagógusok számára. Ha a pedagógusok mélyebb betekintést nyernek a roma kultúrába, történetükbe, a romákkal szemben támasztott előítéletességbe, feltehetően befogadóbbak lesznek. A program célja a társadalmi kirekesztés mérséklése.

A program működése: Pedagógusok számára szervezett képzés, melynek célja, hogy a romákat oktatók betekintést nyerjenek a romák társadalmi és iskolai hátrányos helyzetébe, rámutattak a tanárok romákkal szembeni előítéleteire. A képzési program az INSETRom projekthez kifejlesztett öt képzési modulra összpontosított:

- kultúra és enkulturáció
- sztereotípiák és előítéletek
- romák története
- multikulturális és interkulturális oktatás
- tanár-szülő kapcsolatok.

A résztvevő pedagógusok a képzés kezdetén és végén is kitöltenek egy kérdőívet. A kérdőívben a tanárok roma tanulókkal végzett munkájára, a roma tanulók iskolai tanulására és eredményességére, a roma szülőkkel való kapcsolatra kérdez rá. Miután feltérképezik a pedagógusok romákkal kapcsolatos háttértudását, egy képzésen vehetnek részt. A képzés során a pedagógusok mélyebb betekintést nyernek a roma családok társadalmi hátterébe, kultúrájába és szokásaiba. Hogy mélyebben megismerjék a romák társadalmi hátterét, iskolával kapcsolatos problémáit, félig strukturált interjúkat készítettek, többek között roma szülőkkel is. Az interjúk kitértek külön az iskola-család-közösség kapcsolatok témájára is. A válaszok alapján rámutattak, hogy melyek azok az alapvető hibák, amelyeket a pedagógusok rendszeresen elkövetnek a roma tanulók oktatása során. A képzés alatt kirajzolódott, hogy a tananyag átadásában, az alkalmazott módszerekben, valamint a szülő-tanár kommunikációban szükséges változtatni a pedagógusoknak. A pedagógusok képzése osztálytermi kísérellettel zárul.

Az INSETRom tréning szemináriumán résztvevő tanárok hasznosnak ítélték meg a képzést, segített számukra tudatosítani, hogy saját sztereotípiáik és előítéleteik miképpen befolyásolták a romákkal kapcsolatos attitűdjüket és magatartásukat. A pedagógusok felismerték, hogy hatékony problémamegoldó módszerek elsajátításával és gyakorlásával, a kreatív megoldásokra helyezve a hangsúlyt, meg tudják oldani a konfliktusokat, különösen a roma szülőkkel. A program hozzájárul az esélyegyenlőség és a pozitív oktatási eredmények eléréséhez.

A szülők szerepe: A képzés szervezői roma szülőket vontak be a kutatásba. Interjú segítségével feltárták azokat a problémákat, amelyeket a gyermekeik beiskolázása óta tapasztaltak. A szülők arról számolnak be, hogy a gyerekeiknek nyelvi nehézséggel kell szembenéznük, s a pedagógusok nem rendelkeznek megfelelő háttértudással a roma kultúrát illetően.

Az iskola feladatai: Az iskola hozzájárul ahhoz, hogy a romákat oktató pedagógusok részt vegyenek a képzéseken, majd a tudáselsajátítást követően maguk is mentorrá válhatnak.

A programba bevonható szakemberek: Az iskola részéről azok a pedagógusok lehetnek a későbbiekben mentorok, akik már elvégezték a képzést és alkalmazták a képzésen megismert módszereket, érdemes bevonni az oktatási intézmény igazgatóját és a tanári asszisztenseket.

Traveller tanulók oktatást támogató szolgálata (TESS). Anglia

Traveller Education Support Service (TESS)

A kihívás: Angliában az elmúlt harminc évben jelentősen megnőtt a traveller gyerekeknek a hagyományos iskolákba való bejutás lehetősége.

A program működése: A traveller szülők egyre szívesebben adják gyermekeiket iskolába, miközben ezzel párhuzamosan az oktatást segítő szolgáltatások is fejlődtek a rendszeres látogatás megkönnyítése érdekében. A TESS segíti a traveller gyerekek iskolai látogatását, aktivitását és tanulmányi teljesítményét. Egyes traveller családok napjainkban sem telepedtek le, ma is vándorló, nomád életmódot folytatnak. Az ilyen családok gyerekeinek iskoláztatását segíti a TESS. A TESS csoport kiemelten fontosnak tartja a szülőkkel való aktív kapcsolattartást, ami elősegíti, hogy a vándorló életmódot folytatók is egyenlően férjenek hozzá az oktatáshoz.

A TESS tanárai kapcsolattartást végeznek a vándorló roma gyerekek szüleivel. Közös tréningeket hoznak létre, a szülők és a pedagógusok között egyfajta munkakapcsolat alakul ki. A TESS feladatai színesek. Az otthon és az iskola között összekötő munka folyik az iskolai helyek elérése és az egyes családok számára legmegfelelőbb támogatás meghatározása érdekében. Előfordulhat, hogy egyéni tanítási támogatásra van szükség egy gyermek számára az osztályban. Más esetben, miután a gyerekeket megismertették, az új iskola sajátos jellemzőivel, gyakorlataival, a legjobb támogatást az osztályfőnökök tudják nyújtani, akik segítséget adnak a gyerekeknek az értékelésen vagy differenciált tananyag biztosításán keresztül. A támogatás azoknak a szülőknek lehet a leghasznosabb, ahol nehézségekbe ütközik a közlekedés, a megfelelő egyenruha beszerzése, félnek a zaklatás valószínűségétől, vagy aggódnak a tananyag tartalma miatt. A TESS tanárai gyakran az iskolákban töltenek időt, mielőtt a traveller gyerekek elindulnának, továbbképzést tartanak a személyzetnek, és gondoskodnak arról, hogy a kulturálisan releváns források elérhetőek és ismerősek legyenek mind a tanárok, mind a többi gyermek számára. Ily módon a szaktanárok igyekeznek minimalizálni a sztereotípiát, amelyekkel gyakran szembesülnek a traveller gyerekek az iskolában. Az iskolákkal

és más ügynökségekkel közösen alkotnak olyan gyakorlatokat, amelyeken keresztül figyelembe veszik a traveller gyerekek sajátos körülményeit.

Mi a szülő feladata ebben a rendszerben? Rendszeres kapcsolattartásban kell részt venniük a TESS tanáraival, akik közös tréningeket hoznak létre, a szülők és a pedagógusok között egyfajta munkakapcsolat alakul ki.

Az iskola feladatai: A pedagógusok bizalmi partnerkapcsolatot próbálnak kialakítani a szülőkkel, de ez nem minden esetben sikeres. Gyakran nem tudják kialakítani a partneri viszonyt, mert a szülők bizalmatlanok a pedagógusokkal szemben. Tanárokat képeznek ki az traveller diákok szükségleteinek jobb megértésére és a hatékony oktatási módszerek alkalmazására.

A programba bevonható szakemberek: tanárok, jóléért felelős személyek, tanárasszisztensek, dajkák

Tanoda. Magyarország

Hungarian Tanodas (afterschool programmes and activity centre)

A kihívás: Etnikai kisebbséghez tartozó szülők tanodába íratják a gyerekeiket, annak érdekében, hogy javítsák a tanulmányi eredményeiket és leküzdjék az iskolai kirekesztést, diszkriminációt.

A program működése: A tanoda egy magyarországi iskola utáni program és tevékenységi központ, amelyet többnyire civil és vallási szervezetek szerveznek, részben állami támogatásból finanszíroznak. Társadalmi tőkájük növelése érdekében a családok és a gyerekek más támogatási forrásokhoz fordultak, és ezek közé tartozott a Tanoda is. A tanodák összekötötést biztosítottak, és segítették a gyerekeket abban, hogy jobban teljesítsenek az iskolában. A tanodák segítik a családokat azon ambíciójuk megvalósításában, hogy gyermekeik beilleszkedjenek és sikeresek legyenek a többségi társadalomban az iskolai oktatáson keresztül.

Mi a szülő feladata ebben a rendszerben? A tanodához fordulás a szülők részéről egyfajta stratégiaként van jelen. Mivel nem minden roma gyerek jár tanodába, az odajárás egy szelektív folyamatként is értelmezhető. Ez a magasabb motiváció jele a tanulmányi sikerhez, egyfajta megküzdési stratégia önmagában. A szülők a közösségi hálózatokra építkeznek és figyelemmel kísérik gyermekeik tanulmányait. A program hozzájárul az oktatási egyenlőség előmozdításához és a diákok sikerességének növeléséhez az oktatási rendszerben. Magyarországon és más országokban is egyre szélesebb körben használják az ilyen iskola utáni programokat annak érdekében, hogy a diákokat segítsék a tanulásban és a készségeik fejlesztésében az iskolai idő után is. Az iskola utáni programok népszerűek a szülők és a diákok körében.

Az iskola feladatai: A tanároknak fel kell ismerniük azokat a különböző stratégiákat, amelyeket a kisebbségi tanulók és szüleik alkalmaznak, és meg kell próbálniuk megakadályozni azokat a válaszokat, amelyek hátráltatják az iskolai sikerességet, és akadályokat emelnek a tanulók előtt a szakképző iskolákban, középiskolákban vagy akár egyetemeken való tanulás előtt.

A programba bevonható szakemberek: civil és egyházi szervezetek közreműködésével próbálják megoldani a problémát a tanodákban dolgozó pedagógusok

Csodaprogram. Írország

Wonder Project

A kihívás: A program megvizsgálja a művészeti oktatásban rejlő lehetőségeket, amelyek hatással lehetnek a roma anyák és kisgyermekük közötti kapcsolatra.

A program működése: A Wonder Project egy együttműködésen alapuló korai évek zenei és vizuális művészeti projektje volt, amelyet roma (traveller) gyerekekkel és édesanyjukkal közösen fejlesztettek ki. A projekt célja, hogy művészi tevékenység segítségével erősítsék az anya-gyermek közötti kapcsolatot a zene, a kultúra, a művészetek és a kézművesség által. A művészi tevékenységek különböző helyszínen történnek: strand, farm stb.

A kézműves foglalkozások során olyan olcsó anyagokkal dolgoztak, amelyeket könnyen be tudtak szerezni a szülők. Ezzel arra ösztönözték őket, hogy az elsajátított tevékenységeket otthon is végezzék a gyerekekkel.

A művészi tevékenységek pozitív hatással voltak az anya és a gyermek kapcsolatára. A zeneművész felfedezte, hogy a mondókázás elősegíti a kötődést az anya és a gyermek között. A vizuális művészet szintén pozitívan hatott az anya és a gyermek kapcsolatára. Élménypedagógiai módszerekkel történt a foglalkozás. Az anyák megengedték a gyermekeknek, hogy irányt mutassanak nekik az alkotáshoz, ezzel erősítették a bizalmat.

A szülők szerepe: A képzés szervezői roma szülőket vontak be a kutatásba. Interjú segítségével feltárták azokat a problémákat, amelyeket a gyermekek beiskolázása óta tapasztaltak. A szülők arról számolnak be, hogy a gyermekeknek nyelvi nehézséggel kell szembenézniük, s a pedagógusok nem rendelkeznek megfelelő háttértudással a roma kultúrát illetően.

Az iskola feladatai: Az iskola hozzájárul ahhoz, hogy a romákat oktató pedagógusok részt vegyenek a képzéseken, majd a tudáselsajátítást követően maguk is mentorrá válhatnak.

A programba bevonható szakemberek: Az iskola részéről azok a pedagógusok lehetnek a későbbiekben mentorok, akik már elvégezték a képzést,

és alkalmazták a képzésen megismert módszereket, érdemes bevonni az oktatási intézmény igazgatóját és a tanári asszisztenseket.

Kulcsfogalmak: Wonder Project, Traveller anyák

Családi Olvasás Program. Írország

Family literacy programmes

A kihívás: Hátrányos helyzetű/bevándorló/roma/cigány családok tanulással, olvasással kapcsolatos fejlesztése, a program célja, hogy az anyák olvasással-írással, írásbeliséggel formális tanulással kapcsolatos attitűdjeit javítsák, s ezzel ők maguk motiválják a gyermekeiket.

A program működése: A periférián élő, bevándorló családok esetében probléma, hogy nehezen azonosulnak a befogadó közösség kultúrájával és az oktatást, valamint a tanárokat az adott állam, közösség képviselőinek tekintik, s emiatt nehezen azonosulnak a céljaikkal. A program ezen a távolságon kíván változtatni. A periférián, hátrányos helyzetű terület közösségi központjában tartották a foglalkozásokat, mert a traveller (vándorcigány) családok ezen a részen állandó lakhellyel rendelkeznek. Különböző beszélgetéseket szerveztek, mindemellett kézműves foglalkozásokat tartottak. A kézműves tevékenységek közben az anyák sokkal nyitottabbak voltak, megosztották egymással tapasztalataikat. Különböző eszközöket kaptak, amiket hazavihettek és otthon is kipróbálhatták a gyerekeikkel. A szakemberek motiválják a szülőket, hogy közösen olvassanak gyermekeikkel és beszéljenek az olvasottakról. Ez nem csupán az olvasási készséget fejleszti, hanem a családtagok közötti kapcsolatot is erősítheti. A program során nyelvi fejlesztést célzó gyakorlatokat is végeztek, amelyek segítik a szülőket és ezáltal a gyerekek szókincsének bővítését, a nyelvi készségek fejlesztését. A családi olvasási program keretében lehetőséget biztosítanak könyvkölcsönzésre, s könyvválasztási tanácsot is nyújtanak. A programba gyakran bevonják az iskolákat is együttes erővel segítve a családok olvasás- és íráskészségének fejlődését. A program már koragyermekkorban kialakíthatja az olvasás iránti érdeklődést, ami hosszú távon javíthatja a gyerekek tanulmányi eredményességét.

A szülők a program által rájöttek a csoportban tanulás fontosságára, melynek következtében gyermekeiket motiválták az iskolai tanulásra. Mivel a szülők fontosnak tartják a letelepedést, a változó ír társadalomhoz való alkalmazkodást, jobb lehetőségeket szeretnének biztosítani gyermekeiknek, mint amiben nekik volt részük, ezért pozitívan viszonyulnak a programhoz.

Az iskola feladatai: A program elsősorban felnőttképzés részét képezi, így az iskola a helyet biztosítja és az együttműködni kívánó családok kiválasztásában segít.

A programba bevonható szakemberek: Felnőttképzésben jártas szakemberek.

Szülői Mentorprogram. USA

Parent Mentor Program

A kihívás: Cél a szülők elkötelezettségének növelése, a méltányos együttműködés eszménye a szülők, tanárok, a diákok és az iskola között, miközben azon dolgoznak, hogy csökkentsék a rendszerszintű marginalizációt és elutasítást, amelyet ezen alacsony jövedelmű szülők a vidéki iskolákban tapasztalnak. A mentorprogram során szülőket képeznek ki és támogatnak abban, hogy mentorként segítsenek más marginalizált környezetben élő szülőket iskolai és nevelési kérdésekben.

A program működése: Hat alacsony jövedelmű szülő volt (öt anya, egy apa), akik Pleasant Grove kis közösségében nőttek fel, és ugyanabba az iskolába jártak, mint a mostani gyermekeik. Pleasant Grovenak olyan a helyzete, ahol a szülők minimális erőforrásokkal rendelkeznek, el vannak szigetelve egymástól, és úgy érzik, hogy nem tudnak részt venni a szülői elkötelezettség hagyományos útjain, mert nem működik az *„Ismerd meg a megfelelő embereket”*. A programban résztvevő szülők heti kártyát kaptak, ami megkönnyíti az iskolába és onnan való hazautazást. A szülők egy kezdeti egyhetes (20 órás) orientációt végeztek, amely a program mindhárom évében azonos volt, majd négy órát töltöttek a program keretein belül az iskola épületében. Minden héten két órát egy osztályteremben és két órát bent, a heti feldolgozó értekezleteken, a kutatók és a közösségi iskola koordinátoraival. A szülők részt vesznek a programban, és az ott elsajátítottak segítségével tudják az otthoni környezetükben segíteni a gyermekeiket. Támogatják egymást, miközben részt vesznek az iskolai munkában. A hatékony szerepvállalás többet követel annál, mint egyszerűen csak az alacsony jövedelmű szülőket bevinni az iskolába, ehelyett alapvető változásra lenne szükség az iskolai dolgozókról és egymásról alkotott elképzelések tekintetében. Az iskolai közösség számára is előnyös lenne, ha a toborzás, a képzés során is figyelembe venné, hogy a tanárok, ugyanabból a közösségből származnak, és ugyanabban a közösségben élnek, mint az alacsony jövedelműek családok.

Az iskola feladatai: Az iskola kulcsfontosságú szerepet játszik a Parent Mentor Programban, mivel ez a program általában az iskolai környezetben zajlik és az iskolai közösségre összpontosít. Az iskolai mentorprogram felügyelete és irányítása az iskola vezetőségének feladata. Az iskola felel a mentorok kiválasztásáért és képzéséért. A mentorok általában

olyan szülők lesznek, akiknek megfelelő iskolai képesítéseik és nevelési tapasztalataik vannak, és hajlandók segíteni más szülőknek.

A programba bevonható szakemberek: pedagógusok, önkéntesek

Tanári családlátogatások. USA

Parent Teacher Home Visits

A Flamboyan Alapítvány képzéseket tart és fizet a tanároknak, hogy családlátogatásokat végezzenek, amely az iskolák és a családok közötti jobb kapcsolatok kialakítását célzó stratégia része, valamint a tanulmányi eredmények javításának eszköze.

Bevándorló szülők családlátogatások keretében fogadják az iskolai oktatókat és az önkénteseket

A kihívás: Az iskolába járó, eltérő családi háttérrel rendelkező gyerekek eredményessége között szakadék tapasztalható, mely hatással van a tanulók iskolai sikerességére. A program arra törekszik, hogy erősítse az iskolai és a szülői közösséget, segítse a tanárokat és a szülőket a kapcsolatok kialakításában és a tanulók eredményeinek javításában.

A program működése: A program hátrányos helyzetű vagy alacsony jövedelmű családokat céloz meg. Az iskola terve a tanulók közötti szakadék megszüntetésére, hogy növelje a családok bevonását gyermekeik tanulmányait illetően. Ennek érdekében a tanárok képzéseken vesznek részt, majd párban családlátogatást végeznek. A családlátogatások lehetőséget biztosítanak a kötetlen beszélgetésekre és a személyes kapcsolatok kialakítására. Kézikönyvet kapnak arról a tananyagról, melyet a képzéseken sajátítottak el. A képzési anyagok tanácsot adnak arról, hogy mit kell mondani, amikor otthonlátogatást javasolnak (Például: *„Ez valóban segít abban, hogy jobb tanár legyek gyermeke számára”*), és hogyan tartsák a pedagógusok a kapcsolatot a szülőkkel a családlátogatások után. Tanácsot kapnak a pedagógusok azzal kapcsolatban, hogy kérdezzenek a család érdeklődéséről, elvárásairól, reményeiről és álmairól, az iskolával kapcsolatos korábbi tapasztalatokról.

A látogatás formája laza, kötetlen, informális ismerkedési stílusú, pozitív hangulatban telik, és nem tanulmányi fókuszú (bár a középiskolásokhoz tett látogatások középpontjában a főiskolai felvételi mechanikája áll). A látogatás alatt a tanárok nem jegyzetelnek, és még jegyzetfüzetet sem visznek magukkal, hogy ne keltsék azt a benyomást, hogy szociális munkások, vagy ellenőrző céllal mennének a családot meglátogatni.

A tanárok az iskolarendszer órabérének megfelelően fizetést kapnak, mely fizetést kezdetben a Flamboyan Alapítvány finanszírozott, később azonban átvette a tankerület ezt a szerepet.

A látogatások segítenek a tanároknak abban, hogy a gyerekekről tanultak alapján differenciáljanak óráikon. A differenciált órátartás képessége az otthonlátogatások egyik váratlan gyümölcse, ugyanis a pedagógusok olyan információkhoz jutnak a családlátogatások alkalmával, amelyekre szükségük van ahhoz, hogy a tanulókat egyénileg ériék el az oktatásuk során. A tanári családlátogatások segítik a szülői bevonódást, mely hozzájárulhat a hátrányos helyzetű tanulók tanulmányi eredményességének javításához.

Az iskola feladatai: A vezetőség részéről elengedhetetlen, hogy támogatásukról biztosítsák a pedagógusokat. Az iskola vezetése felelős a program felügyeletéért és irányításáért. Ez magában foglalja a tanárok és mentorok kiválasztását, a program menetének tervezését és az otthoni látogatások koordinálását. Az iskola feladatai közé tartozik a tanárok felkészítése a programban való részvételre. A tanárokat az otthoni látogatások módjára, a kommunikációs készségekre és a kapcsolatteremtésre is képezni kell. Az iskola értesíti a szülőket az otthoni látogatások időpontjáról és célokról, és biztosítja a szükséges információkat.

A programba bevonható szakemberek: pedagógusok

Nyelvi hátránnyal küzdők számára javasolt programok

Roma többnyelvű (transzlingváló) tanulási tér a szülők osztálytermi jelenlétével. Anglia, Finnország, Franciaország, Románia

Roma Translanguaging Enquiry Learning Space (ROMtels)

A kihívás: Roma gyerekek oktatására szolgáló nyelvpedagógiai program. Nyelvi hátrány miatti viselkedési problémával küzdő gyerekek iskolai beilleszkedésének megkönnyítésére alkalmazott intervenció, mentorprogram. Roma nyelvi és kulturális sokszínűséget helyezi előtérbe, romák nyelvi fejlődését segíti.

A program működése: A program Angliában, egy nyelvileg erősen heterogén, 27 nyelvet beszélő csoportban indult. A diákpopuláció 95%-ának az angol a második tanult nyelve, többségük roma tanuló. A tanórákon hangfájlokat tartalmazó kísérő szoftvereket alkalmaznak. A hangfájlok segítségével a roma tanulókat arra ösztönzik, hogy anyanyelvükön vagy az iskola nyelvén, vagy a kettő keverékén kommunikáljanak. A program célja a nyelvi felzárkóztatás, melynek segítségével javulhat a kelet-európai tanulók iskola iránti elköteleződése és motivációja. A program különlegessége a *translanguaging*, ami azt jelenti, hogy a tanulók az anyanyelvet (pl. roma nyelv), és a hivatalos iskolai nyelvet (pl. angol nyelv) egyaránt használják az oktatási folyamat során. Ezáltal a program mind az anyanyelvi, mind az angol nyelvi jártasságot segíti. A nyelvi kompetenciákat nem csupán hangfájlok segítségével, hanem szülői bevonódással is fejlesztik. Cél a nyelvi felzárkóztatás, a program segíti megérteni az iskolai tartalmakat, s abban is segít, hogy anyanyelvükön tudják kifejezni gondolataikat.

A szülők osztálytermi asszisztensként vannak jelen, többnyire a tanév elején. A gyerekek a szülőkkel roma nyelven kommunikálnak, közben pedig többségi nyelvű szövegekkel dolgoznak. A projekt egyik célja, hogy beazonosítsa azokat a nyelvjáráásokat, amelyeket a tanulók szüleikkel beszélnek, ezzel is hatékonyabbá téve a tanulást. A program szerves részét képezi a szülőkkel való intenzív együttműködésre törekvés, továbbá a pedagógusok roma közösséghez fűződő attitűdjének fejlesztése. Ez utóbbihoz hozzátartozik, hogy a pedagógusok megismerjék a gyerekek kulturális és nyelvi hátterét, s azt alkalmazzák a tananyag átadása során. Ezzel

párhuzamosan a szülők betekintést nyernek az intézményesített oktatásba, s a program hozzájárul a roma diákok sikeresebb iskolai pályafutásához. A kezdeményezés tehát hármas célt szolgál:

- nyitottabb és bizalmibb kapcsolatok kialakítása az iskolai közösség és a szülők között;
- a tanulók kulturális és nyelvi háttérének jobb megismerése és megértése;
- a nyelvtudás előmozdítása mellett a nyelvi és kulturális sokszínűség megőrzése.

A program eredményesnek bizonyult, ugyanis alkalmazását követően javult a tanulói teljesítmény, csökkent a hiányzások és a lemorzsolódás aránya, javult az iskola szülőkhöz fűződő viszonya.

Az iskola feladatai: Az iskola adja a mentort a gyermek számára, ill. a mentorok munkáját segíti, őket felkészíti, biztosítja a szükséges eszközöket (papír és mappa), ill. segít a kezdeti lépésekben, mint a célok kialakítása stb.

A programba bevonható szakemberek: Az iskola részéről bárki lehet mentor, akár adminisztrátor is, de természetesen tanár, vagy egyéb segítő szakember, pl. pedagógiai asszisztens is lehet mentor, a mentorrá válás egyetlen kitétele, hogy vagy pozitívan, vagy semlegesen viszonyuljon a diákhöz és ne legyenek negatív előzetes fenntartásai.

Stephanie Alexander Konyhakert Program. Ausztrália

Stephanie Alexander Kitchen Garden Program (SAKG)

A kihívás: Különböző társadalmi háttérrel rendelkező, bevándorló, nyelvi nehézséggel küzdő gyerekek és szülők segítésére szolgáló mentorprogram

A program működése: A SAKG program egy innovatív kertészeti és főzési program, melynek célja, hogy a gyerekek megismerkedjenek a természeti és a betakarítási munkálatokkal, majd a termékek feldolgozásával. A program nevét Stephanie Alexander ausztrál szakácsnőről kapta, aki az egészséges táplálkozás híve és a program alapítója. A programot 8-12 éves gyerekek számára dolgozták ki. A gyerekek 45 percet töltenek a kertben, majd 1,5 órán keresztül konyhai foglalkozásokon vesznek részt. Iskolai kerteket hoznak létre, ahol a diákok elsajátíthatják és a gyakorlatban is kipróbálhatják a növénytermesztés alapjait. A konyhai foglalkozások keretében a diákok lehetőséget kapnak a betakarított termékek feldolgozására, ételek készítésére. Ez a gyakorlati készségfejlesztés segíti az egészségtudatos táplálkozás kialakítását. A program egyik fő célja, hogy a szülők is bekapcsolódjanak és a helyi közösség számára is önkéntes lehetőséget biztosítson. A programba különböző nagyságú vidéki és városi iskolák is bekapcsolódnak, továbbá arra is odafigyelnek, hogy a résztvevők a társadalmi-gazdasági helyzetet tekintve heterogének legyenek (pl. többségi és kisebbségi vagy bevándorló tanulók). A program a gyakorlati, tapasztalati tanulásra fekteti a hangsúlyt. A gyakorlati tevékenység végén a tanárok, a gyerekek, a szülők és az önkéntesek közösen fogyasztják el az együtt elkészített ételeket. A program a kulturális sokszínűségekre hivatott nevelni, melynek segítségével megismerik és elfogadják egymás kultúráját. Ez erősíti a közösségi kötelekeket és támogatja az egészséges életmódot. A program nyelvelsajátító funkcióval is bír: a pedagógusok arról számoltak be, hogy sok bevándorló szülő a nyelvi hátrány miatt nem vett részt az iskola életében, de a programnak köszönhetően egyre inkább bekapcsolódtak. A kertészkedés és a főzés során a résztvevők között interakció zajlik. A feladatok között szerepel, hogy instrukciókat, útmutatásokat adjanak egymásnak. Mindez hozzájárul a verbális kifejezőkészség fejlesztéséhez. Segíti az olvasási készséget (utasítások elolvasása, a re-

ceptek megértése, az ételek elkészítéséhez kapcsolódó szövegértési feladatok) és az íráskészséget (jegyzetek készítése, naplóvezetés, szövegalkotás).

A program során a diákok szókinccse is bővíthet, mivel új ételeket, növényeket és kertészkedési fogalmakat tanulhatnak meg. Az informális környezetben sokkal könnyebb a nyelvi kompetenciák fejlesztése, mint az iskolai környezetben.

A program egyik fontos feladata az egészségtudatosságra való nevelés. A program növeli a gyerekek önbizalmát és lehetőséget kínál a tapasztalati, élményszerű tanulásra. Fejleszti a csapatmunkát és a társas kapcsolatok kialakítását. Növeli a gyerekek hajlandóságát az új ételek kipróbálására. Javítja a tanulók figyelmét és önfegyelmét, hozzájárul a pszichoszociális jóléthez.

A program négy fő szegmensből tevődik össze: termesztés, betakarítás, elkészítés és megosztás.

Az iskola feladatai: Az iskola a program által hozzájárul a kulturális sokszínűség elfogadásához, különböző társadalmi háttérű családok integrációjához. Az iskola támogatja és koordinálja a programot, valamint biztosítja, hogy a diákok és a tanárok megkapják a szükséges erőforrásokat. Az iskola főzőhelyet vagy konyhát biztosít a diákoknak az ételek elkészítéséhez. Az iskolának gondoskodnia kell a főzőhely felszereléséről és a higiéniai szabályok betartásáról. Az iskola segíti a diákok, a tanárok, a szülők és a helyi közösség közötti kommunikációt és együttműködést. Az iskola követi a program hatékonyságát és eredményeit, szükség esetén módosítja az oktatási tervet és az eszközöket a program javítása érdekében.

A programba bevonható szakemberek: pedagógusok, önkéntesek

A Ghenti Általános Iskola jógyakorlata. Belgium

Involving Roma parents: analysing the good practice of a primary school in Ghent

A kihívás: Roma gyerekek integrálása a szülői bevonódás fokozásával

A program működése: A jó gyakorlat középpontjában az oktatás és a gyermekek jólétének szoros együttműködése áll, melynek célja a tanulók teljeskörű fejlődésének támogatása. A pedagógusok minden erőfeszítésüket arra összpontosítják, hogy a tanulók személyes fejlődését elősegítsék, miközben az oktatási esélyegyenlőségi koordinátor által nyújtott támogatást is igénybe veszik. A koordinátor feladata, hogy biztosítsa a hátrányos helyzetű tanulók számára szükséges segítséget és erőforrásokat. Minden tanár emellett oktatási esélyegyenlőségi-pedagógusként is tevékenykedik, figyelembe véve az egyéni tanulói igényeket. A koordinátor kapocsként szolgál az iskola, a családok és a külső szervezetek között, és személyre szabott megoldásokat kínál azoknak a diákoknak, akik otthoni nehézségekkel küzdenek.

Konkrét jógyakorlat az iskolában, hogy az iskola igazgatója, a pedagógusok és az oktatási esélyegyenlőségi koordinátor rendszeresen megtalálhatók az iskola kapujában a tanítási nap elején és végén, amikor lehetőség nyílik kötetlen beszélgetésre a szülőkkel. Láthatóak és elérhetőek akarnak lenni a szülők előtt, amikor a szülők erre igényt tartanak. Emellett a szülőknek fenntartott, játszótér mellett elhelyezkedő „szülői szobában” hetente két délelőtt nyílik lehetőség a szülők számára kávézásra, beszélgetésre, melyek során a pedagógusok elnyerhetik a szülők bizalmát.

A hivatalos tanévkezdés előtti nyílt iskolai napok ismerkedési és kapcsolatépítési alkalmakat kínálnak, a koordinátor által tett családlátogatások pedig lehetővé teszi azt, hogy felmérjék a tanuló otthoni környezetét, és probléma esetén az iskola tudjon beavatkozni.

Az iskola feladatai: Támogató hozzáállás. A szakértők bíznak abban, hogy a pedagógusok pozitívan és konstruktívan fogadják a roma gyerekek „otthoni nevelését”, iskolai felkészítését.

A programba bevonható szakemberek: igazgató, tanárok, jóléért felelős személyek, esélyegyenlőség- koordinátorok

Az UNESCO „Várjuk-e az iskolát” programja. Bulgária és Szlovákia

„Are we looking forward to school” UNESCO program folytatása

A kihívás: A roma gyermekek kisgyermekkorai gondozása és nevelése (early childhood care and education – ECCE) az EU-országokban kiemelt téma. A gyermek nyelvi, szociális, kognitív és oktatási fejlődése az első öt-hat évében a koragyermekkorai nevelés központi kérdése. Megoldatlan terület a nyelvi kérdés: államnyelv elsajátítása, ugyanakkor a roma nyelv és kultúra ápolása.

A program működése: A program olyan roma anyák képzését tűzi ki célul, akikre a szakértők gyermekeik otthoni nevelőire tekintenek. A program célja, hogy a roma anyák, óvodába nem járó gyerekeiket fel tudják készíteni az iskolai oktatásra, oly módon, hogy módszertani kézikönyvet kapnak segítségül, míg gyermekei számára munkafüzeteket tesznek elérhetővé.

A program során növelik az anyák gyakorlati tudatosságát saját kultúrájuk felhasználásával kapcsolatban. Óvodáskorú gyermekeiket versek, találós kérdések, történetek, ujj-játékok, gyermekjátékok, dalok és táncok felhasználásával fejlesztik, otthoni környezetben.

A szakértők öt területet ajánlanak a gyerekek képességeinek fejlesztésére a tantervben:

- (1) Finommotoros koordinációs készségek
- (2) Érzékelés
  - a) Figyelem és vizuális észlelés
  - (b) Hallásérezékelés
- (3) Memória
- (4) Indoklás
- (5) Matematikai fogalmak

A projektben alkalmazott módszertan kétnyelvű: a szülők tanítják a hivatalos nyelvet, hogy gyermekeik számára a romani nyelvet eszközként használják. A projekt a gyermekek kognitív fejlődését biztosítja anyanyelvükön keresztül, ezért a roma nyelvtudás tesztelése a projekt fontos része (a projekt elején és végén). Ezzel együtt a projekt csapata iskolaérettségi vizsgát dolgoz ki a roma gyerekek számára, ami a három ország

hivatalos nyelvén lesz. A teszt a gyerekek tudását méri a roma nyelv különböző nyelvtani kategóriáiról, melyek anyanyelvi ismerete segít a gyerekeknek abban, hogy helyesen megértsék az összes tevékenységet anyanyelvükön, majd a szülők megismétlik a tevékenységek egy részét a hivatalos nyelven, és ez a feltételezések szerint segíti őket finom motoros készségeik, észlelésük, memóriájuk fejlesztésében, érvelés és matematikai fogalmak mindkét nyelven egyszerre. A projekt végén új tesztet készítenek a roma gyerekek iskolaérettségére, melyet három hivatalos nyelven dolgoznak ki.

A projekt megmutatja, hogy a kétnyelvű/többynyelvű roma gyerekek marginalizálódásának és az IQ teszteken elért alacsony pontszámának az oka nem az, hogy értelmi fogyatékosok lennének, hanem pusztán az, hogy nincs „megfelelő” iskolai felkészültségük.

Mi a szülő feladata ebben a rendszerben? Gyermekük otthoni oktatása, a pedagógusokkal való aktív együttműködés.

Az iskola feladatai: Támogató hozzáállás. A szakértők bíznak abban, hogy a pedagógusok pozitívan és konstruktívan fogadják a roma gyerekek „otthoni nevelését”, iskolai felkészítését.

A programba bevonható szakemberek: tanárok, jóléért felelős személyek, tanárasszisztensek, dajkák

**Egyéb programok (egészségtudatosság,
önkéntesség, digitális oktatás)**

Sikeres Motoros Mozgás Oktatás Óvodásoknak (SKIP-Cymru). Wales

"SKIP-Cymru – ovis program (Successful Kinaesthetic Instruction for Pre-schoolers)¹

A kihívás: Nincsen különösebb kihívást jelentő csoport, a gyerekek mozgásának fejlesztése volt a cél.

A program működése: A gyerekek óvodai mozgásfejlesztésének eszköze, célja, hogy minél tudatosabban viszonyuljanak a gyerekek a saját mozgásukhoz. Ezt a testnevelő tanárok a gyerekek korából kifolyólag játékos módon ösztönzik. Ebbe kapcsolták be a családokat. A családok bekapcsolásának két módja volt a programban, egyrészt olyan játékos családi napokat szerveztek, amelyen különböző vidám, mozgásos feladatokat kellett végrehajtani a gyerekeknek és a felnőtteknek egyaránt, többször csapatban. Ezek sok örömet okoztak a családtagoknak, jó szórakozásnak tartották. Maga módszer hasonló a Magyarországon is több helyen működő családi sportnapokhoz. Jól kitalált feladatokat hajtanak végre előre lefektetett szabályok szerint a résztvevők.

A szülők bevonásának mások módja táskák, amelyek tartalmazzák a munkafüzetet és eszközöket is. A munkafüzetben szintén játékos feladatok vannak, amelyeket otthon tudnak a gyerekek a szülővel együtt, vagy a szülő segítségével végrehajtani. Ehhez az eszközöket szintén a program biztosította. Ezek a feladatlapok és tanácsok abban segítik a szülőket, hogy célirányosabban meg tudják tervezni a gyerekekkel közös mozgásos tevékenységeiket. Ez a program tehát szintén ahhoz járul hozzá, hogy a szülők tudatosabban és magasabb szinten tudják a szülői feladataikat el látni.

Az iskola feladatai: Ebben az esetben óvodáról van szó, biztosítja a helyszínt (tornaterem vagy udvar), ill. az eszközöket.

A programba bevonható szakemberek: Elsősorban testneveléssel foglalkozó kollégák.

---

¹ a Cymru walesi nyelven jelenti Walest

Wellnes folyosók. Kanada

Wellness hallways

Az iskolai és oktatási infrastruktúra apró változtatásai hozzájárulnak ahhoz, hogy megelőzzék a diákok esetlegesen fellépő egészségügyi problémáit és mentális betegségeit.

A kihívás: A Parkland-i Tankerület igazgatói és pedagógusai különböző infrastrukturális változtatásokkal próbálnak hozzájárulni ahhoz, hogy az iskolába járó tanulók közérzete javuljon.

A program működése: A társadalmi és pszichikai környezet kialakításának elősegítésére hozták létre a *Jó közérzet folyosó projektet*. Ennek egyik példája az *Egészség folyosó*, aminek keretén belül képeket, a tanulók alkotásait, valamint hasznos információkat helyeznek el az iskolában, mindenki által jól látható helyen azzal kapcsolatban, hogy a tanulónak mennyit szükséges aludnia ahhoz, hogy jól teljesítsen az iskolai és iskolán kívüli tevékenységekben. Más iskolákban transzparenst helyeznek ki az egészséget hirdetve. A tomahawki iskolában létrehoztak egy tanuló társalgót a Starbucks mintájára, kényelmes székekkel, kávézó asztalokkal, ahol beszélgethetnek a tanulók. A brookwoodi iskolában a régi vizes blokkokat kulacsos töltőállomásra cserélték, elősegítve ezzel azt, hogy kevesebb cukros üdítőt fogyasszanak a fiatalok.

Vannak különféle kertészeti és graffitifestési projektek is, amelyek lehetőséget biztosítanak a tanulónak arra, hogy kapcsolatba kerüljenek a Földdel, miközben büszkék iskolájuk kinézetére. Ezek a tevékenységek nemcsak javítják az iskolai közösség fizikai környezetét, hanem lehetőséget adnak a tanulónak a kapcsolatok kialakítására is. Előfordul, hogy játszótéri játéksablonokat festenek az általános iskolák járdájára, például ugróiskolát, hogy aktívabb játékokra ösztönözzék a tanulókat a szünetben.

Ezek a stratégiák csökkentették az iskolákban az iskolai épület rongálását és a falfirkálások számát. Ez a projekt arra mutat rá, hogy amikor az iskolai közösség pozitív változásokat hajt végre a fizikai környezetében, az egész iskolai kultúrára hatással van, és a morál is javul.

A tanítás és tanulás is fontos szempont, a wellness-folyosókat a tanárok tanulási és tanítási célra is használják. Az átfogó iskolai egészségügy hatékony alkalmazásához értelmes kapcsolatokat kell kialakítaniuk a környező közösségükkel, a tartományukkal és a nemzeti szervezeteikkel, valamint erős kapcsolatot kell ápolniuk az iskola és a közösség között. A

tanulóknak meg kell adni a támogatást és az időt, hogy kreatív beszélgetésekbe kapcsolódjanak be, továbbá, hogy az infrastruktúra és az oktatás biztosítani tudja a wellness jelenlétét a fiatalok számára. Az iskolai folyosókon olyan testmozgási lehetőségeket kínálnak, mint például futópályák, gyalogutak vagy egyéb eszközök, amelyek segítik a diákokat és az iskolai személyzetet a mozgásban.

Az iskola feladatai: lehetővé tenni az infrastrukturális változtatásokat

A programba bevonható szakemberek: iskolaigazgatók és pedagógusok

Komprehenzív iskolai testmozgási program (CSPAP). USA

Comprehensive school physical activity program (CSPAP)

A kihívás: Mivel az elhízás a fiatalok körében egyre gyakoribb jelenség, kiemelten fontos szerepe van a fizikai aktivitásnak. E probléma leküzdésére a testnevelés órák nem bizonyultak kellőképpen eredményesnek. A program során a testnevelés tanár testmozgás-vezetői szerepet vállal, s az iskola valamennyi polgárát bevonva gyakorolják a testmozgást. A program egészségesebb iskolai környezetet eredményez az iskola valamennyi polgára számára, továbbá a testnevelő tanár nagyobb szerepet kap az iskolai közösség életében.

A program működése: A testmozgási program egy többkomponensű gyakorlat, melynek célja a tanulók fizikai aktivitásának növelése. Kiemelt feladat, hogy a tanulók elérjék a napi hatvan perc mozgást.

A program pillérei:

1) *Minőségi testnevelés*

Kutatások igazolják, hogy a tanulók azokon a napokon jobban teljesítenek, amikor van testnevelés órájuk. Emiatt kiemelt szerepe van a minőségi testnevelésnek.

2) *Fizikai aktivitás az iskola alatt*

Az iskolai munka során a tanulók számára fitness szüneteket tartanak, melyek során a tanítás menetének megzavarása nélkül végeznek különböző mozgástevékenységeket: pl. a tanulók felállnak, mozognak az osztályteremben, ugrálóköteleznek osztályról osztályra. A hosszabb szünetekben különböző sporteszközöket bocsátanak a tanulók rendelkezésére, továbbá aktivitási zónákat jelölnek ki az iskola területén.

3) *Iskola előtti és utáni testmozgás*

Arra ösztönzik a gyerekeket, hogy kerékpárral vagy gyalogosan menjenek iskolába. Iskolakezdés előtt vagy iskola után séta- vagy futóprogramot valósítanak meg.

4) *Az iskolai alkalmazottak bevonása*

A testnevelő tanár mellett a többi pedagógus (pl., matematika, természettudományok, nyelv, művészet) is népszerűsítik a fizikai aktivitást. Mivel a tanári példamutatás kiemelt jelentőségű, a program alapvető feladatának tekinti a pedagógusok bevonását. Az osztálytermi mozgások

feladatokat a pedagógusok is végzik, továbbá egészséges életmóddal mutatnak példát.

5) *Családi és közösségi szerepvállalás*

A program sikerességéhez elengedhetetlen a szülők és a családok bevonása. A programban résztvevő pedagógusok tanácsokkal látják el a szülőket a megfelelő otthoni környezet kialakítását illetően. A testnevelő tanárok testmozgásos házi feladatot adnak az egész család számára.

Az iskola feladatai: A testnevelő pedagógus mellett az egész iskola tantervére bekapcsolódik a mozgásos tevékenységekbe, a fizikai aktivitás növelésébe.

A programba bevonható szakemberek: pedagógusok, önkéntesek

Az iskolai szociális munka gyakorlata a családokkal a Covid-19 időszakában. USA

School Social Work Practice with Families during COVID-19

Az iskolai szociális munkások szerepe, felelőssége és munkafeladatai megváltoztak a 2020 tavaszán kezdődő távoktatás során, hogy megfeleljenek a családok és a tágabb iskolai közösség folyamatos és változó igényeinek. A szociális munka területének kötelessége volt reagálni erre a világjárványra, és az iskolai szociális munkásoknak sürgősen át kellett gondolniuk, hogyan strukturálhatják át munkájukat és szerepüket, hogy megfeleljenek a diákok és családjaik szükségleteinek.

A kihívás: Megérteni a gyermekek és családok elsődleges szükségleteit a világjárvány idején, válaszokat keresni arra, hogyan lehetnek a leghatékonyabbak az iskolai szociális munkások, amikor az előállt helyzet nagyon felborította a közösségek és intézmények megszokott életét.

A program működése: Az iskolai szociális munka gyakorlatának egyik leglátványosabb változása az online tanulásra való 2020-as évi tavaszi átállás után a diákok szüleivel való fokozott kapcsolattartáshoz és interakcióhoz kapcsolódott. Ez két fő tevékenység köré összpontosult: érzelmi-szersegélyezési és tanácsadási tevékenységek, illetve szülői ellenőrzések és coaching. Különösen az iskolabezárásokat követő első hetekben, amikor az iskolák munkatársai megkeresték a családokat, hogy tájékoztassák őket a távoktatási lehetőségekről, az iskolák váltak az első kapcsolattartó ponttá sok segítséget kérő család számára. A problémák orvoslására az iskolakörzet a szociális munkások által különböző megközelítéseket alkalmazott: többnyelvű segélyvonalat működtettek, segélyeket gyűjtöttek össze és közzétették ezeket, esetenként pedig ételcsomagokat szállítottak ki és tettek le a lakásaik bejáratához. Mindezek mellett folyamatosan ellenőrizték a gyerekeket és szüleiket, hosszasan elbeszélgetve velük. Néhány esetben a szülőkkel való egyeztetések "coaching" foglalkozásokká alakultak, amelyek során az iskolai szociális munkások a digitális írástudással, a gyermekeiknek nyújtott szociális-érzelmi beavatkozásokkal vagy mindkettővel kapcsolatos képzésben részesítették a szülőket.

Az iskola feladatai: Az iskolai szociális munkások válsághelyzetekre adott válaszai legyenek megfelelőek, az iskolai szociális munkások gondolják át feladataikat, gyakorlatukat minden körülmény vonatkozóan. A program bemutatása egy lehetőség az iskolai szociális munka számára, hogy újraértékelje az amerikai közoktatási rendszerben betöltött szerepét, és átalakítsa gyakorlati megközelítéseit, hogy azok jobban tükrözzék a szociális munka lényegét. A szülővel való intenzív kapcsolattartás olyan erőforrás, amelyet nem csak válsághelyzetekben ajánlott alkalmazni, hanem állandóan.

A programba bevonható szakemberek: iskolai szociális munkások, iskolaigazgatók és pedagógusok

Az iskola és a szülők közötti együttműködés kiépítése. Kanada

Building collaboration between school and parents: Issues for school social workers and parents whose young children exhibit vi- olent behavior at school

Az iskolai szociális munkások vannak a legjobb helyzetben ahhoz, hogy elősegítsék a hatékony iskola–szülő kommunikációt, és a többszintű együttműködésen alapuló beavatkozásokat. A szociális munkások beavatkozásának lehetősége öt együttműködési szinten valósulhat meg. Agresszív viselkedést tanúsító gyerekek esetében a családcentrikus gyakorlatok működhetnek eredményesen.

A kihívás: Megérteni hogy melyek azok a tényezők, amelyek elősegítik az iskolával való pozitív kapcsolatokat olyan helyzetekben, amikor azzal szembesülnek a szülők a mindennapjaikban, hogy gyerekeik agresszív viselkedést tanúsítanak az iskolában. Ilyen körülmények között hogyan segítheti a szociális munkás az otthon és iskola közötti pozitív légkör ápolását.

A program működése: A program működésének alapfeltételei az iskolai szociális munkások tevékenységeihez kötött. A szociális szolgáltatások feladata a szülők közvetlen bevonása az iskola életébe. E tekintetben a szociális munkások beavatkoznak annak érdekében, hogy az iskola szakértőként és partnerként tekintsen a szülőkre a döntéshozatali folyamatokban. Moderálják az iskola és szülők közötti kommunikációt olyan értelemben is, hogy a szülők helyzetét, álláspontját képviselik, illetve érthetővé teszik az intézmény számára.

A stresszes családi történések felerősítik a gyerekek agresszív viselkedését az iskolában. A szociális munkások egy következő beavatkozási felülete az, hogy asszisztenciát biztosítanak a szülők számára, ahol a különböző jellegű problémáikat orvosolhatják.

Ugyanakkor tevékenységük jelentős részét a tanárokkal való foglalkozás tölti ki, illetve az igazgató, aligazgató tájékoztatása, megoldási útvonalak képviselése jelenti.

Az iskola feladatai: Segíteni az iskola és családok közötti kapcsolat létrejöttét. Bár nehezen gyökereznek meg a szülő–iskola együttműködésen

alapuló kapcsolatok, mégis hasznosnak bizonyulnak az iskolai agresszió visszaszorítása terén.

A programba bevonható szakemberek: iskolai szociális munkások, iskolaigazgatók és pedagógusok

Szomszéd Projekt. USA

Neighboring Project Parent Empowerment and Volunteer Readiness Program" (Neighboring Project)

A kihívás: A szülők segítése az iskoláztatás iránti elkötelezettségben, segítségnyújtás a gyermekek iskoláztatásában, információátadás, készségfejlesztés.

A program működése: A program célja a tanulmányi sikeresség javítása, az érettségi arányok növelése, valamint a felsőoktatási részvétel növelése az alacsonyabb státuszú városi közösségekben élő tanulók körében. A szomszédsági program egymáshoz közel élő alacsony jövedelmű városi szülőkkel foglalkozik, mely a közösség építését, az önbecsülés és az önkéntesség fejlesztését tűzte ki célul. A Neighboring Project rámutat annak fontosságára, hogy megszólítsák a szomszédságokban élő családokat annak érdekében, hogy növeljék az alulfinanszírozott szülők készségeit, tudását és önbizalmát, és kiemeljék szülőként az erősségeiket és képességeiket. A találkozók kötetlen beszélgetések formájában valósulnak meg, melyeken szó esik a gyermekek munkára neveléséről, a munkaerőpiaci lehetőségekről. A résztvevők a programot követően aktívabbak lettek az iskolai részvételben és otthon is többet foglalkoztak a gyermekekkel. A program eredményessége alapján megállapítható, hogy az alacsonyabb státuszú szülők számára sokkal hatékonyabb a folyamatos programszervezés, mint az iskolai rendezvényeken történő részvétel vagy a levélben, hírlevélben való értesítés.

Az iskola feladatai: Nem iskolai program, de célja az iskolázottság növelése az alacsony státuszú családok körében.

A programba bevonható szakemberek: A foglalkozásokat elsősorban a Családi és Közösségi Elköteleződési Koordinátor segítette, de meghívtak vendégelőadókat is.

“Add-on” szülői program. USA

“Add-on” parenting programs

A kihívás: Parent Programs szülői „kiegészítő” programok, melyek során az óvodai és általános iskolai programok, valamint a tanárok gyakran alkalmaznak különféle formális és informális tevékenységeket a szülők támogatására, nevelésére és bevonására, például arra, hogy a szülők önkéntes munkát vállaljanak az osztályteremben, vagy arra bátorítsák a gyerekeket, hogy osszák meg az osztálymunkát vagy más anyagokat.

A program működése: A „kiegészítő” szülői programok olyan anyagi nehézségekkel küzdő szülőket céloznak meg, akik nem tudják beiskolázni a gyermekeiket. Gyakran nagyon specifikus és egyértelműen kidolgozott programozási megközelítést alkalmaznak. Az ilyen programok arra összpontosítanak, hogy segítsék a szülőket gyermekeik korai tanulmányi készségeinek vagy viselkedésük és önszabályozásuk fejlesztésében. A program egyik területe a **nyelvfejlésztés**, mely kiemelt jelentőségű a későbbi olvasási készségek elsajátításában. Arra ösztönzik a szülőket, hogy többet beszélgessenek gyermekeikkel, minél többet olvassanak nekik, majd kérdéseket tegyenek fel. Betű- és szójátékokkal ismertetik meg a szülőket. A felolvasás fejleszti a gyerekek szövegértését, az azt követő kérdés pedig a gyermekek kifejezőkészségét segíti elő. A program a korai **matematikai készségek** fejlesztésére is hangsúlyt fektet. A program során javaslatokat tesznek a szülőknek, hogy hogyan lehetne otthoni környezetben fejleszteni a gyerekek matematikai készségét: hozzávalók mérése főzés közben, zsetonok számolása stb. A szülők számára táblagépet biztosítottak, melyen matematikai alkalmazás segítségével fejleszthették otthoni környezetben a gyerekek matematikai készségét. A program során a **szociális és érzelmi, valamint a társas viselkedés** fejlesztésére is hangsúlyt fektetnek. Rámutatnak, hogy a gyermek viselkedése akkor javul, ha a tanárok és a szülők együttműködnek, s következetes elvárásokat támasztanak a gyerekek számára. Továbbá felhívják a figyelmet az iskolai elköteleződés és a közösségi kapcsolatok fontosságára. A képzés végén az **óvodai és iskolai programokkal** és annak fontosságával ismertetik meg a szülőket. A szülők számára világos, könnyen hozzáférhető információkat nyújtanak a korai oktatás minőségéről.

Az iskola feladatai: Tréning szervezése az alacsony társadalmi státuszú szülők számára.

A programba bevonható szakemberek: Pedagógusok segítségével tud megvalósulni a program.

Számítógépes készségeket fejlesztő kurzus. Ausztrália

Computer Learning Project

A Számítógépes készségeket fejlesztő projekt célja, hogy bevonják a szülőket, tanárokat és kutatókat a számítógépes készségek elsajátításába, fejlesztésébe az általános iskola 1-3. osztályos tanulók körében, Queensland délkeleti részén, ahol alacsony a foglalkoztatottság. A kutatók egy helyi közösségi központtal dolgoztak együtt, akik segítséget nyújtottak a számítógépes képzési program megvalósításában. A projektben jellemzően alacsony társadalmi-gazdasági helyzetben lévő nők vettek részt.

A kihívás: 1-3. osztályos tanulók számítógépes készségeinek fejlesztése a szülők bevonásával

A program működése: A helyi közösségi központ elsődleges szerzője és projektfelelőse, valamint az iskolaigazgató egy olyan projektben való együttműködést kezdeményezett, amely során az iskola 1-3. évfolyamán tanító tanárok, valamint a központ tanfolyamain résztvevő munkanélküli anyák segítséget nyújtottak a gyermekeknek, számítógépes alapismeretek elsajátításában. Öt pedagógus és három munkanélküli anya vett részt a projektben. Az iskola igazgatója készített egy órarendet az órákkal, időpontokkal és a tanárok nevével és azon tanárok neveivel, akik részt akartak venni. Az oktatók választották meg a foglalkozások számát és időtartamát, illetve

azokat a napokat, amelyeken felkészültek a diákokkal való együttműködésre. Minden oktató saját gyermekei osztályait választotta. A hosszú távú kötelezettségvállalás a szülők felé nem volt elvárás, ugyanakkor a heti szintű rendszerességet magától értetődőnek vették.

A projekt eredményei szerint a szülőkkel való egyenlőségre törekvő partnerség kialakítása (elsősorban a hátrányosabb helyzetű családok esetén) az egyik legfontosabb elem. A szülők szervezés-tervezésbe való bevonása biztosítja az önkéntes szülők számára azt, hogy ők maguk is részesei legyenek a döntési folyamatoknak. Az időbeosztással és az idő felhasználásával kapcsolatos kommunikáció fontos pontja a stratégia kialakításának. Továbbá célravezető lehet, ha a tanárok és az iskolák többféle időpontban dolgoznak az önkéntesekkel, melyeket nem a tanítási időhöz igazítanak, tehát kulcsfontosságú a rugalmas időbeosztás biztosítása.

Az iskola feladatai: szülőkkel való kapcsolattartás, órarend összeállítása, rendszeres megbeszélés a központtal

A programba bevonható szakemberek: pedagógusok, projekt koordinátorok

A szülő közvetítő szerepe a serdülőkori internethasználatban. Izrael

Parental mediation of adolescent Internet use: Combining strategies to promote awareness, autonomy and self-regulation in preparing youth for life on the web

A kihívás: A serdülőkori internethasználat szülői közvetítése: A tudatos-ságot, az autonómiát és az önszabályozást elősegítő stratégiák kombinálása a fiatalok felkészítésében az internetes életre.

Célcsoport: 357 12-18 éves serdülő és 156 9-11 éves fiatal serdülő, valamint a szüleik és tanáraik

A program működése: A kutatás/program lényege az online környezet kockázatainak kitett serdülők biztonságosabb internethasználatának az elősegítése.

A serdülőkori internethasználatot különböző szülői tulajdonságok/családszerkezetek határozhatják meg:

- az internethasználat gyakorisága pozitívan korrelál a szülők iskolai végzettségével és társadalmi-gazdasági státuszával;
- az internethasználat gyakorisága ugyanakkor összefügg a család szerkezetével: a kétszülős („ép” családban nevelkedő) és az egyszülős („csonka” családban nevelkedő) serdülők internethasználatának gyakorisága különbségeket mutat;
- a serdülők kockázatos viselkedése növekszik az egyszülős családokban és ott, ahol alacsony a szülők végzettsége;
- az online biztonsággal kapcsolatos szülői aggodalmak is eltérést mutatnak az etnikai hovatartozás, jövedelem, nagyvárosi státusz, politikai ideológia alapján;
- A szülők alapvetően kétféle módon járnak/járhatnak el (mindkettő rejt magában kockázatokat és lehetőségeket is):
  - egyrészt a szülő alkalmazhat korlátozó stratégiákat,
  - másrészt alkalmazhat aktív/támogató stratégiákat.

Az aktív közvetítést és a társhasználatot számos tudós és szervezet ajánlja, mint például az Amerikai Gyermekgyógyászati Akadémia. A korlátozó stratégiák alkalmazásának eredményessége ellentmondásos: a korlátozás az autonómia, a szociális készségek, a problémamegoldó készségek fejlődését is gátolja, azonban valóban csökkenti a kockázatokat.

Másrészt úgy találták, hogy összefügg a fokozott kiberviktimizáció és a kiber-trollkodás során való áldozattá válással. Azon serdülők esetében, akiknél magasabb szintű szülői korlátozó stratégiák érvényesültek, hajlamosabbak voltak kockázatvállaló magatartást tanúsítani a közösségi oldalakon.

A tanárok szerepe a serdülők biztonságos online jelenlétében:

Számos tanulmány rámutat a tanárok döntő szerepére, gyakran mint olyan tényezőre, amely a szülői közvetítéssel együtt jelentősen hozzájárul a serdülők internetes viselkedéséhez. Például a tanári támogatás és az iskolai kötődés mérsékli a szülői stílus és a serdülők internetfüggőségének kapcsolatát. Egy tanulmány megállapította, hogy a tanárok még nagyobb valószínűséggel tesznek javaslatokat a biztonságos internethasználatra vonatkozóan, mint a szülő, és az aktív tanári közvetítés a kortársak közvetítésével együtt szintén összefüggésbe hozható a kevésbé kockázatos online viselkedéssel.

A vizsgált tanulmány összehasonlítja a közvetítési stratégiákat a szülői stílusokkal, és arra a következtetésre jut, hogy a korlátozó és aktív közvetítés kiegyensúlyozott kombinációja vitathatatlanul a legjobb alapot nyújtja a serdülők számára, hogy erős normákat és határokat alakítsanak ki, és képesek legyenek saját internetes tevékenységeik önszabályozására.

Az eredmények, megállapítások jógyakorlatokba való beépítése: Ha internetbiztonságra való nevelésről van szó, az egyértelműen a szülők, a tanárok és az iskolák hatáskörébe tartozik. Bár a tanulmány nem egy hasonló programról számol be, eredményei és megállapításai hozzájárulhatnak közös, iskola és szülők bevonását eredményező programok létrehozásához. Bár a felmérés válaszadói és a megkérdezettek is rámutattak, hogy a tanárok meglehetősen korlátozottan vannak jelen a serdülők internethasználatát mediáló tevékenységekben az iskolában, az interjúkból kiderült, hogy a tanárok kreatívabb és összetettebb közvetítési gyakorlatokat tudnak alkalmazni az osztályban, és még inkább otthon.

A programba bevonható szakemberek: pedagógusok

Minecraft, tanárok, szülők és tanulás. USA

Minecraft, Teachers, Parents, and Learning: What They Need to Know and Understand

A kihívás: A Minecraft játékban rejlő lehetőségek – a kollaboratív tanulás, a kritikus gondolkodás, a problémamegoldó készség fejlesztése – ösztönzőek a fiatalok körében, azonban egyes szülők és tanárok felfogása a Minecraft világának mechanizmusairól, felhasználásáról és előnyeiről eltérő álláspontot képviselnek.

A tanulmányban prezentált jógyakorlat lényege, hogy megvizsgálja a Minecraft oktatási verziójának tantermi használatával kapcsolatos kutatásokat. Az oktatási folyamatokban előnyös és jól használható tantermi jógyakorlatokat javasol a különböző tantárgyakat tanító tanároknak, illetve bemutat egy olyan, tanároknak szánt tájékoztatót, amelyet megoszthatnak a szülőkkel annak érdekében, hogy támogassák a Minecraft játék közben gyerekeik olvasási gyakorlatát és tanulását.

A program működése: Hat kulcskérdés megválaszolása mentén segíti a tanárokat abban, hogy pedagógiai szempontból tudják megközelíteni és kiaknázni a Minecraft játék oktatási lehetőségeit:

1. Mi a Minecraft és miért olyan népszerű?
2. Hogyan tudom a Minecraft használatát a követelményekkel összeegyeztetni az osztályban?
3. Hogyan használhatom a Minecraftot, hogy a STEM, STEAM és ELA tartalmakat feldolgozhassam?
4. Hogyan támogathatom az SNI gyerekeket a játék során?
5. Hogyan vonom be azokat a gyerekeket, akik nem érdeklődnek a játék iránt?
6. Milyen erőforrásokra van szükségem ahhoz, hogy használhassam a Minecraftot az osztályban?

A továbbiakban különböző forrásokat sorakoztat fel, amelyet használhatnak a tanárok ahhoz, hogy a Minecraft játék oktatási lehetőségeit a különböző tantárgyak tanításába beépítsék, ugyanakkor a szülők rendelkezésére is bocsájthatják ezeket, hogy elnyerjék tetszésüket és megkapják részükről a megfelelő támogatást.

Webinárok

<http://home.edweb.net/mathcraft-use-minecraft-teach-common-core-math/>

<http://home.edweb.net/mathcraft-combining-minecraft-with-math-for-exponential-learning>

<https://www.common sense.org/education/webinars>

Weboldalak

<http://mathcraftplc.com/>

<http://www.edutopia.org/blog/minecraft-in-classroom-andrew-miller>

<http://www.minecrap.com/minecraft-sites/>

Video anyagok

<https://www.youtube.com/watch?v=88Cg8sqalpM>

<https://www.youtube.com/watch?v=4R8bPo9fxWU>

<https://www.youtube.com/watch?v=Q7XwEbo-Ni0>

Könyvek

Dickers, S. (2015). *Teachercraft: How teachers learn to use Minecraft in their classrooms*. Pittsburgh, PA: ETC Press.

Gallagher, C. (2014). *An educator's guide to using Minecraft® in the classroom: Ideas, inspiration, and student projects for teachers*. San Francisco, CA: Peachpit Press.

Whale, D., & O'Hanlon, M. (2014). *Adventures in Minecraft*. London, UK: Wiley Press.

Tanulói munkák

<https://www.youtube.com/watch?v=Ea7RFPjC1sw>

<https://www.youtube.com/watch?v=WWs1JDQan3k>

<https://www.youtube.com/watch?v=BIfr2em9yR8>

A programba bevonható szakemberek: pedagógusok

A nemzetközi programokat feldolgozó tudományos források

- Erősségeken alapuló szülőség. USA** Sheely-Moore, A. I., & Bratton, S. C. (2010). A Strengths-Based Parenting Intervention with Low-Income African American Families. *Professional School Counseling*, 13(3). <https://doi.org/10.1177/2156759X1001300305>
- Bejelentkezés – felülvizsgálat – kijelentkezés (CICUCO). USA** Swoszowski, C. N., & Rollins, H. L. (2019). Varying intensities and configurations for CICO and CICUCO. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 63(3), 203–210. <https://doi.org/10.1080/1045988X.2018.1561409>
- Egyéni Oktatási Terv (IEP). USA** Phillips, C., Prue, J. F., Hasazi, S. B., & Morgan, P. (2000). Personal Learning Plans: Building Collaboration among Teachers, Students with Disabilities, and Their Parents. *NASSP Bulletin*, 84(613), 28–34. <https://doi.org/10.1177/019263650008461305>
- Család – Iskola Színer (FSS). USA** Sarah H. Morris, Nahmias, A., Nissley-Tsiopinis, J., Orapallo, A., Power, T. J., & Mautone, J. A. (2019). Research to Practice: Implementation of Family School Success for Parents of Children With ADHD. *Cognitive and Behavioral Practice*, 26(3), 535–546. <https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2019.03.002>
- Megküzdés az ADHD-val a kapcsolatokon és az oktatáson keresztül (CARE). USA** Power, T. J., Soffer, S. L., Mautone, J. A., Costigan, T. E., Jones, H. A., Clarke, A. T., & Marshall, S. A. (2009). An analysis of teacher investment in the context of a family–school intervention for children with ADHD. *School Mental Health*, 1, 107–117.

Az apa részvétele az értelmi fogyatékos gyerekek oktatásában. Kenya

Karisa A, McKenzie J, De Villiers T. (2021). 'Their status will be affected by that child': How masculinity influences father involvement in the education of learners with intellectual disabilities. *Child Care Health Dev.*, 47(4), 517-524. doi: 10.1111/cch.12864.

**A család mint tan-
testület program
(FAF). USA**

Graff, S. C., Manlove, J., Stuckey, S., & Foley, M. (2020). Examining pre-service special education teachers' biases and evolving understandings about families through a family as faculty approach. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 65(1), 20–37. <https://doi.org/10.1080/1045988X.2020.1811626>

Problémásan viselkedő gyerekek segítése. Alapvető készségek fejlesztése (COACHES). USA

Fabiano, G. A., Schatz, N. K., Lupas, K., Gordon, C., Hayes, T., Tower, D., & Hulme, K. (2021). A school-based parenting program for children with attention-deficit/hyperactivity disorder: Impact on paternal caregivers. *Journal of school psychology*, 86, 133-150.

**Szülői tanácsadás.
Románia**

Roşu, C. A. (2021). Parental Counseling and Its Effects on the Formation of the Child's Personality. *Romanian Journal for Multidimensional Education. Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 13, 19–37.

**Roma szülői levél.
Németország**

Kyuchukov, H., Kaleja, M., & Samko, M. (2015). Roma parents as educators of their children. *Intercultural Education*, 26(5), 444-448.

Roma befogadó projekt pedagógusképzéssel (INSET-Rom). Szlovákia, Ciprus

Rosinský, R., Klein, V., & Šramová, B. (2009). The INSETRom project in Slovakia. *Intercultural Education*, 20(6), 559–564. <https://doi.org/10.1080/14675980903448601>

- Traveller oktatást támogató szolgáltatás (TESS). Anglia** Kiddle, C. (2000). Partnerships depend on power-sharing: an exploration of the relationships between Fairground and Gypsy Traveller parents and their children's teachers in England. *International Journal of Educational Research*, 33(3), 265-274.
- Tanoda. Magyarország** Nguyen, L. L., Boreczky, Á., & Gordon Győri, J. (2019). Minority parents' coping efforts to improve their children's academic achievement: the *Tanodas* in Hungary. *Intercultural Education*, 30(5), 564–578. <https://doi.org/10.1080/14675986.2019.1619279>
- Csodaprogram. Írország** O'Sullivan, C., Maguire, J., Hayes, N., O'Sullivan, S., Corcoran, L., & McKenna, G. (2018). The wonder project: an early years arts education project with Traveller mothers and their children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(5), 780-806.
- Családi Olvasás Program. Írország** Building on existing informal learning in Traveller communities through family literacy programmes: an Irish case study
- Szülői mentorprogram. USA** Wilson, M. A., & Robinson-Perez, A., Yull, D. G. (2021). From School Exclusion to Provisional Access: Possibilities and Limitations of a Critical Class-Conscious Parent Engagement Program in Rural Upstate New York. *School Community Journal; Lincoln*, 21, 293-323.
- Tanári családlátogatások. USA** Kronholz, J. (2016). Teacher Home Visits. *Education Next; Cambridge*, 16(3), 89-101.

- Roma többnyelvű tanulási tér a szülők osztálytermi jelenlétével. Anglia, Finnország, Franciaország, Románia**
- Smith, H. J., Robertson, L. H., Auger, N., & Wysocki, L. (2020). Translanguaging as a political act with Roma: Carving a path between pluralism and collectivism for transformation. *Journal for Critical Education Policy Studies (JCEPS)*, 18(1), 98–135.
- Stephanie Alexander Konyhakert Program. Ausztrália**
- Block, K., Gibbs, L., Macfarlane, S., & Townsend, M. (2015). Promoting appreciation of cultural diversity and inclusion with the Stephanie Alexander Kitchen Garden Program. *Journal for Multicultural Education*, 9(1), 2–9.
- Ghenti általános iskola jógyakorlata. Belgium**
- Wauters, J., Van Mol, C., Clycq, N., Michiels, J., & Timmerman, C. (2015). Involving Roma parents: analysing the good practice of a primary school in Ghent. *British Journal of Sociology of Education*, 38(3), 287–306. <https://doi.org/10.1080/01425692.2015.1081053>
- Az UNESCO „Várjuk-e az iskolát” programja. Bulgária, Szlovákia**
- Kyuchukov, H., Kaleja, M., & Samko, M. (2015). Roma parents as educators of their children. *Intercultural Education*, 26(5), 444–448.
- Siker Motoros Mozgás Oktatás Óvodásoknak (SKIP-Cymru). Wales**
- Wainwright, N., Goodway, J., John, A., Thomas, K., Piper, K., Williams, K., & Gardener, D. (2020). Developing children’s motor skills in the Foundation Phase in Wales to support physical literacy. *Education 3-13*, 48(5), 565–579.
- Wellnes folyosók. Kanada**
- Ochs, F. (2013). Infrastructure and education: taking simple but strategic steps in schools. *Physical & Health Education Journal*, 79(3), 22.
- Komprehenzív iskolai testmozgási program (CSPAP). USA**
- Egan, C. A., & Miller, M. (2018). Family and Community Involvement to Increase Physical Activity as Part of a CSPAP. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 90(1), 39–45.

<https://doi.org/10.1080/07303084.2018.1535342>

Az iskolai szociális munka gyakorlata a családokkal a Covid-19 időszakában. USA

Daftary, H. A. M., Sugrue, E. P., Gustman, B. D., & Lechuga-Peña, S. (2021). Pivoting during a Pandemic: School Social Work Practice with Families during COVID-19, *Children & Schools*, 43(2), 71–78. <https://doi.org/10.1093/cs/cdab005>

Az iskola és a szülők közötti együttműködés kiépítése. Kanada

Phillips, C., Prue, J. F., Hasazi, S. B., & Morgan, P. (2000). Personal Learning Plans: Building Collaboration among Teachers, Students with Disabilities, and Their Parents. *NASSP Bulletin*, 84(613), 28–34. <https://doi.org/10.1177/019263650008461305>

Szomszéd Projekt. USA

Reece, C. A., Staudt, Marlys, & Ogle, A. (2013). Lessons Learned From a Neighborhood-Based Collaboration to Increase Parent Engagement. *School Community Journal*, 23(2), 207–226.

“Add-on” szülői program. USA

Magnuson, K., & Schindler, H.S. (2016). Parent Programs in Pre-K through Third Grade. *The Future of Children*, 26(2), 207–221. <https://doi.org/10.1353/foc.2016.0019>.

Számítógépes készségeket fejlesztő kurzus. Ausztrália

Coco, A., Goos, M., & Kostogriz, A. (2007). Tutor and Teacher Timescapes: Lessons from a Home-School Partnership. *Australian Educational Researcher*, 34(1), 73–87 DOI: 10.1007/BF03216851

A serdülőkorú internethasználat szülői segítése. Izrael

Steinfeld, N. (2021). Parental mediation of adolescent Internet use: Combining strategies to promote awareness, autonomy and self-regulation in preparing youth for life on the web. *Education and Information Technologies*, 26(2), 1897–1920.

**Minecraft, tanárok,
szülők és tanulás.
USA**

Ellison, T. L., & Evans, J. N. (2016). "Minecraft," Teachers, Parents, and Learning: What They Need to Know and Understand. *School Community Journal*, 26(2), 25-43.

**A SZÜLŐI-ISKOLA KAPCSOLATTARTÁS
HAZAI JÓGYAKORLATAI**

Pusztai Gabriella, Ceglédi Tímea, Bacskai Katinka: A hazai jógyakorlatokról készült esettanulmányok tanulságai

2022 tavaszi szemeszterében iskolai esettanulmányokat gyűjtöttünk annak érdekében, hogy a kutatócsoport tagjai feltárják az általunk elérhető legjobb iskolai gyakorlatokat a szülők és az iskola együttműködésére. Az esettanulmányokat egy előre kialakított szempontrendszer szerint terveztük elkészíteni. Az elkészült esettanulmányok változatos képet nyújtott az iskolai gyakorlatokról, melynek alapján az alábbi megállapítások fogalmazhatók meg.

1. Összességében a szülőkkel való kapcsolattartás szegényes és formális az iskolákban, s éppen a legkiszolgáltatottabb tanulói csoportok nem számíthatnak arra, hogy a szüleik és pedagógusaik összefognak az ő jövőjük érdekében.

2. Az egyházi iskoláknak van némi előnye ebben a tekintetben, de többnyire nem a szülői részvételt szorgalmazó pedagógiai tudatosság eredményeképpen, hanem az iskolai vallási közösségi alkalmak, ünnepek révén, melyek azon túl, hogy az iskola vallásos szellemiségének megnyilvánulásai, kifejezetten alkalmasak a szülői közösség megteremtésére, valamint a szülők és tanárok közötti kommunikáció és bizalom erősítésére. Gyenge pontnak számít, hogy az egyházi iskolákhoz tartozó szülők számára önkéntes lehetőség az ezekhez való csatlakozás, ezért azok a szülők, akik számára nem fontos a vallási közösségi élet megélése, nem vesznek részt ezeken az alkalmakon, tehát ebben a tekintetben az ő gyermekeik nem profitálnak a szülő és az iskola együttműködéséből. A pedagógusok aktivitása az iskolában íratlan normaként működő önkéntességen alapul.

3. Waldorf iskolák és néhány alapítványi elitiskola (AKG) járnak az élen a szülőkkel való kapcsolattartásban. Rendkívül gazdag programkínálattal és változatos munkaformák gyakorlatával rendelkeznek a szülői közösség megteremtésére. Ezekhez az intézményekhez kiemelkedően tudatos és elkötelezett szülői gárda tartozik, akik szívesen fordítják erőforrásaikat az iskolai tevékenységekre, az iskola gyarapodására. A szülői bevonás gyakorlatai ebben az esetben sem iskolai fejlesztésűek, hanem abból a sajátos pedagógiai koncepcióból fakadnak, amit az iskola követ, így pl. a Waldorf iskolákban lényegében egységes módszerekkel találkozunk.

Sajátos paradoxon, hogy ezekben az iskolákban van a legkevesebb szükség a szülők aktivizálására, hiszen ők nemcsak magasabb társadalmi státusúak, hanem – ahogy már az iskolaválasztás tekintetében is megmutatkozott – a gyermeknevelési tudatosság szempontjából is elkötelezett szülőkről van szó. A tanárok aktivitása ezekben az iskolákban a jobb anyagi kondíciókkal, jobban megfizetett munkatársakkal magyarázható.

4. A szülők és az iskola kapcsolattartásában a formális alkalmak gyenge hatékonysága általános tapasztalat. Az alacsonyabb státusú szülői köröket nem tudják elérni a szülők gyermeknevelői képességének fejlesztését célzó edukációs programok sem. Kifejezetten működőképesek azonban az ún. élményszerző, közösségteremtő alkalmak, például sportnap, túrázás, főzés, bál stb. Ezek közös vonása, hogy a céljuk nem a direkt edukáció, hanem a közös tevékenységekben való bevonás, az informális érintkezés lehetősége, melynek pozitív hatása a bizalomépítésben, egymás nézőpontjának spontán megismerésében ragadható meg. A kisebb településeken, kisvárosokban ezek akár a lokális közösség rendezvényei keretében is megvalósulhatnak.

5. A magyar iskolákban gyűjtött esettanulmányok tanulsága az is, hogy az intézményekben alig történik erőfeszítés a beavatkozások követésére, mérésére, vagyis ezek egyelőre nem nevezhetők bizonyítottan (evidence based) hatásos pedagógiai tevékenységnek, hanem egy iskola közössége, elsősorban a tantestülete hasznosnak és fontosnak tartja ezeket, hisznek ezekben a megoldásokban. Mivel vizsgálatuk nem történt meg, nemcsak a hatékonyságuk nem bizonyítható, hanem az sem, hogy egy másfajta iskolai környezetben működnek-e, megvalósíthatók-e.

Az alábbiakban az esettanulmány felépítését mutatjuk be, majd néhány olyan iskolai megoldást mutatunk be, melyekből más iskolák pedagógusai is ötleteket meríthetnek.

Az esettanulmányok szempontrendszere

1. Bevezetés: Az iskola típusa, jellemzői

2. Az iskola társadalmi kihívásai: a szülőkkel való minőségi kapcsolattartást és a szülők nevelői munkájának támogatását kiemelkedően megvalósító iskola társadalmi környezetének bemutatása: földrajzi elhelyezkedés, a településrész, beiskolázási körzet társadalmi és gazdasági jellemzői és ezek hatása a családok mai életfeltételeire, értékrendjére.

3. Az iskola jellemzői: a szülőkkel való minőségi kapcsolattartást és a szülők nevelői munkájának támogatását kiemelkedően megvalósító is-

kola bemutatása: az iskola sajátos pedagógiai céljai és alapelvei. A tanulói rekrutáció sajátosságai, tanulói kompozíció (korosztály, társadalmi háttér szerinti összetétel, nemzetiség szerinti összetétel, SNI, BTMN arány stb.)

4. A tantestület bemutatása: a szülőkkel való minőségi kapcsolattartást és a szülők nevelői munkájának támogatását kiemelkedően megvalósító iskolai dolgozó pedagógusok/szakemberek/önkéntesek, segítő szakemberek (ha van) jellemzése (rekrutációjuk, végzettségük, motivációjuk, előzetes ismereteik és speciális képzettségük a szülők nevelő tevékenységének támogatásával és a szülőkkel való minőségi kapcsolattartással kapcsolatban).

5. Az iskolaközösség jellemzői: a szülőkkel való minőségi kapcsolattartást és a szülők nevelői munkájának támogatását kiemelkedően megvalósító iskola körüli közösség jellemzése: pedagógusok és a szülők nézetei közötti konszenzus mértéke a nevelési értékek tekintetében, a gyermekneveléssel kapcsolatos alapelvekkel, magatartási normákkal kapcsolatban, s ezek egyeztetésének kialakult fórumai.

6. A szülőkkel való minőségi kapcsolattartás: a kapcsolattartás konkrét gyakorlatainak részletes formai és tartalmi bemutatása: az iskolai helyszíneken zajló kapcsolattartás bármilyen formája, de ha szülői értekezlet, fogadóóra, beszélgetés kerül említésre, akkor azt tárjuk fel, hogy ezeknek mik az általánostól eltérő vonásai. Melyek a további, átlagostól eltérő elemek, hogyan valósulnak ezek meg.

7. A szülők otthon folytatott nevelési tevékenységének támogatása: a szülők támogatását, képzését, a tanácsadást, szülői közösség megteremtését szolgáló konkrét gyakorlatok formai és tartalmi bemutatása.

8. A bevált módszerek, gyakorlatok bemutatása:

Miért figyelemre méltó, ami a kiválasztott intézményben történik?

Az összes szülővel vagy a szülők mely csoportjával foglalkoznak kiemelten? Hogyan történik ez?

Az iskola részéről mely szakemberek (pedagógus, pedagógiai asszisztens, iskolapszichológus, iskolai szociális segítő, meghívott szakemberek stb.) végzik a szülőkkel kapcsolatos tevékenységet?

Mikor, milyen rendszerességgel indult a jógyakorlatnak tekinthető tevékenység? Hogyan épül be a tanév rendjébe?

Ki kezdeményezte a jógyakorlatnak tekinthető programot? Miért, milyen ismeretekre, információkra alapozva indult el? Mi volt az egyéni és/vagy intézményi motiváció?

Hogyan viszonyulnak a programhoz a szülők? Milyen a részvételi arány (résztevő/meghívott)? Hogyan motiválják a részvételt? (tárgyi, anyagi, egyéb)

Az iskola részéről résztvevő pedagógusok és más szakemberek hogyan készülnek fel erre a tevékenységre? Honnan szerezték az erre vonatkozó szaktudásukat?

A pedagógusok és más szakemberek programban végzett munkáját hogyan ismeri el az iskola?

Hogyan viszonyulnak a programhoz az iskola pedagógusai? Az iskola programban részt nem vevő pedagógusa (ha van ilyen) hogyan viszonyul a programhoz? Miért nem vesz részt?

A programban résztvevő szülők magatartásában történt-e valamilyen változás? A szülők gyermekneveléssel kapcsolatos tudatossága terén van-e elmozdulás?

Mérik-e, követik-e, feldolgozzák-e a program eredményességét, hatását? Mi az, amivel különösen elégedett az iskola, valamint milyen megoldatlan területek maradtak a jogyakorlat működtetése mellett? Milyen akadályai vannak a program maradéktalan sikerének?

Megosztották-e az újítást más hasonló problémával küzdő intézménnyel, s ha igen, hogyan? Létrejött-e ennek hatására együttműködés?

Történt-e módosítás az eredeti jogyakorlathoz képest a megvalósítás során, s ha igen, milyen okokból?

A pandémiás időszakban hogyan tudták fenntartani a szülőket támogató programjaikat? Kerestek-e alternatív lehetőségeket?

9. Jogyakorlatként átvehető elemek.

Községi intézmények

Markovics Katalin: Egymással egymásért. Kántorjánosi Református Általános Iskola és Óvoda

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye 2100 lakosú községében, Kántorjánosiban található, mely a Mátészalkai kistérség egyik legelmaradottabb mikrotérségében helyezkedik el. A lakosság 30%-a romának/cigánynak vallja magát. A helyiek közmunkaprogramban és a közeli városok gyáraiban dolgoznak. A korábbi évtizedekhez képest a munkanélküliek száma és a fiatalok elvándorlása nem nő. Az intézmény a község egyetlen általános iskolájaként minden gyermek számára biztosítja az alapfokú oktatást, és további 19 olyan diákjuk van, akik a szomszédos községből járnak át. Az intézmény negyedik éve van egyházi fenntartásban. Az iskola vezetése fő erősségének tartja a szülők és diákok számára biztosított szeretetteljes légkört.

A nehéz körülmények és nélkülözések között élő családok gyermekeit befogadó iskola mindennapi tevékenysége a gazdasági és kulturális hátránykompenzációt célozza meg, melybe a lélek ápolásától a mindennapos rutink elcsiszolásáig többféle nevelési feladat beletartozik. Az iskola napközis jellegű és tanulószobai foglalkozások megszervezésével segíti a diákok beilleszkedését, felzárkóztatását, pedagógusi segítséggel és ellenőrzéssel készülhetnek a gyerekek a tanítási órákra.

Az intézmény egyházi jellegében rejlik az összetartó közösség kialakításának lehetősége, minden hétfőn reggel az iskola összes tanulója és dolgozója áhítaton vesz részt. A tanulók számára ez alkalmat teremt a megnyugvásra, az otthoni gondok kizárására. A gyerekek nagyon szeretik ezeket az alkalmakat, szívesen énekelnek gitár vagy szintetizátoros kísérettel. Jó időben ezek az alkalmak az iskolaudvaron lévő templomban zajlanak. Emellett minden tanítási nap reggeli csendes áhítattal kezdődik. Az erre a célra a lelkész által készített áhítatos füzetből ígét olvasnak fel a pedagógusok a diákoknak, majd megbeszélik közösen a bennük megfogalmazott gondolatokat, érzéseket. Az adventi várakozás is egyedinek mondható, hiszen minden adventi vasárnapot követő hétfő reggel közösen gyűjtik meg a következő gyertyát az iskola adventi koszorúján. A diákok és a nevelők ezekre az alkalmakra műsorral készülnek, hogy senki ne maradjon ki a várakozás öröméből.

A tantestület hivatásának tekinti, hogy a tanulók az iskolában szeretetet és törődést, az Isten és emberszeretetre, tiszteletre nevelést tapasztaljanak, s emellett a tehetséggondozás, képesség-kibontakozás, tanulmányi versenyekre történő felkészítés, valamint a lemorzsolódás csökkentése, a tanítási-tanulási folyamat hatékonyságának növelése a legfontosabb, hogy felnőtt életben is boldogulni tudó emberré válhassanak. 15 tanár dolgozik az iskolában, akiknek tevékenységét két pedagógiai asszisztens és egy szociális segítő támogatja. Egy utazó pszichológus, gyógytestnevelő, egy gyógypedagógus, illetve egy gyógypedagógus-logopédus is részt vesz az intézményben folyó oktató-nevelő munkában, akik tanulócsoportban tartják a fejlesztő foglalkozásokat a szakértői javaslatnak megfelelő, egyéni haladási terv szerint, emellett a rendszeres szűrővizsgálatok, a tanórákon végzett differenciált fejlesztés, a tanulmányi előmenetel nyomon követése, a tanulószoba, illetve napközi foglalkozásokon történő fejlesztés is folyik, de még több segítő szakemberre lenne szüksége az intézménynek.

Az intézmény diákjainak száma az alsó és felső tagozatban összesen 166 fő, a szülők önkéntes nyilatkozata alapján 123 tanuló tartozik a cigány/roma kisebbséghez, 92 tanuló hátrányos helyzetű vagy halmozottan hátrányos helyzetű. Az esettanulmány készítésekor 6 sajátos nevelési igényű tanulója volt az iskolának, 4 fő enyhe értelmi fogyatékos, 4 fő az egyéb kategóriába sorolható (hiperaktivitás, BTMN).

Az intézménybe járó diákok többnyire nagycsaládból érkeznek, sok esetben több generáció él egy fedél alatt. Kihívást jelent, hogy az idősebb családtagok tekintélye, befolyása a fiatalabb szülőkre jelentősebb, mint a pedagógusoké. Az iskola által meghatározott elvárások, szabályok, viselkedési szokások idegenül hatnak számukra. Előfordul például, hogy az iskolai kirándulásra nem szívesen engedik el a gyermeket, mert a tanuló még soha nem vett részt hosszabb kiránduláson, és a szülő sem tudja, hogyan kell erre felkészülni. Az iskola igyekszik ezt a kulturális távolságot a szülők helyzetét megértve áthidalni.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Segítség a szülőknek a támogatások igénylésében: Az iskola támogató szolgáltatások tervezésével és megvalósításával törekszik csökkenteni a családok hátrányait. A tanév során fokozottan figyelnek az esélyegyenlőtlenségre utaló jelekre, felhívják a szülők figyelmét a lehetőségek igénybevételeire, segítenek adott esetben a nyomtatványok kérdéseinek

értelmezésében is. Az önkormányzat munkatársaival is jó munkakapcsolatot ápol az iskola, ők rendszeres tájékoztatást adnak és adatokat szolgáltatnak az újabb határozatokról, így az intézmény mindig aktuális, naprakész információkkal szolgál a szülőknek.

Kapcsolattartás több csatornán: A szülőkkel való kapcsolattartás folyamatos. A járvány hatására a digitális kapcsolattartás is fokozottabban jelen van, a személyes kapcsolattartás azonban meghatározóbb. A fontosabb eseményekről, aktuális hírekről a szülők az iskola honlapján vagy facebook oldalán is tájékozódhatnak, ezen kívül minden osztály külön messenger csoporttal is rendelkezik. A Kréta rendszeren keresztül is értesülhetnek a szülők az aktualitásokról, a tapasztalat azonban azt mutatja, hogy az itt olvasható üzeneteket kevesen követik nyomon.

Mindennapos találkozás: A leghatékonyabb módja a kapcsolattartásnak az, ha iskola után a gyereket váró szülővel, nagyszülővel a tanár megosztja az aznapi problémákat vagy sikereket. Az iskola nevelőtestülete úgy gondolja, ha a szülők jobban belelátanak a mindennapi munkavégzésükbe, akkor hatékonyabban tudják segíteni az iskolai célok végrehajtását is, a tanulók érdekében. Ezért a szülőkkel történő kommunikáció kiemelkedő prioritással bír.

Heti rendszerességű egyéni fogadóórák: Egyéni fogadóórát minden héten tartanak a pedagógusok, a hagyományos fogadóórák és szülői értekezletek mellett, melyekre hívják a szülőket felmerülő megbeszélnivaló esetén. A szaktanárok/osztályfőnökök felhívják a szülők figyelmét gyermekeik romló tanulmányi eredményeire, magatartási problémáira, hiányzásainak növekedésére, ugyanakkor sikereikre is.

Gyakori családlátogatás: A telefonos, internetes megkeresések mellett, megnövelték a családlátogatások számát. Ez tanári kezdeményezésre történik. A családlátogatás azért is elengedhetetlen feladata az itt dolgozó pedagógusoknak, mert így látják, hogy milyen környezetben éli az adott gyermek a mindennapjait, és ez nagyon sokat segít nekik abban, hogy megértsék a tanuló gondjait, problémáit, és könnyebb megoldást is találni az adott szituációra. A családlátogatást a pedagógus a pedagógiai asszisztenssel, a szociális segítővel vagy a vezetőséggel végzi. A látogatásokon igyekeznek felhívni a szülők figyelmét a rendszeres iskolalátogatás fontosságára a gyermek jövője miatt. A szülőket tájékoztatják arról, hogy amennyiben nem segítik elő a gyermekek iskolába való eljutását, a pedagógusnak kötelessége megtennie a jogszabályban előírt lépéseket a Gyermekjóléti Szakszolgálat felé. A pandémia megnehezítette a szülőkkel való kapcsolattartást, de volt arra példa, hogy a járványügyi szabályok

betartása mellett, de egészségét is kockáztatva látogattak meg a pedagógusok szülőket, a gyermek lemorzsolódásának elkerülése végett. A pandémiát követően a szülőkkel való személyes kontaktus egyszerűbbé vált.

Tantestületi együttműködés: A családlátogatásokat követően a helyszínen járó kollégák tájékoztatják a tantestület többi tagját. Szükség is van a közös gondolkodásra, mert napról-napra komoly kihívásokkal kell megküzdeniük, szakmailag és lelkileg segítik egymást. **Továbbtanulási tájékoztató a szülőknek:** A nyolcadikos tanulók szüleinek tartott továbbtanulással kapcsolatos tájékoztató része a szülők tájékoztatása arról, hogy a tanköteles gyermekeknek nemcsak kötelező, hanem érdemes is továbbtanulniuk. A pedagógusok sokszor javaslatot is tesznek arra, hogy a tanuló érdeklődése, tanulmányi eredményei alapján milyen irányban tanuljon tovább, megismertetik a szülővel a gyermeke erősségeit, gyengeségeit. A nevelőtestület elkötelezett a munkavégzésben, folyamatosan részt vesznek továbbképzéseken vagy más iskolák által szervezett megbeszéléseken is azért, hogy tudásukkal segíteni tudjanak tanulóknak és azok szüleinek is.

Kötetlen iskolai rendezvények a szülők részvételével és feladataival: A szülők többsége számára vonzóak az iskola kötetlenebb rendezvényei. A nevelőtestület tagjai örömmel vállalják ezeket a plusz tevékenységeket, mert ilyen módon bepillantást tudnak nyújtani a szülőknek az iskola életébe, a diákok pedig játszva tanulnak, lelkesen készülnek az aktuális programra. A pedagógusok természetesen veszi, hogy teljes létszámmal jelen van az iskolai rendezvényeken, egymást segítik az események sikeres lebonyolításában. Itt is van a szülőknek egy kiemelkedően aktív csoportja, de egyre több olyan szülő akad, aki, amiben tud, igyekszik segítséget nyújtani. Az éves munkaterv kihagyhatatlan részét képezi a farsang, amelyre szülőket, nagyszülőket is meghívunk. Az osztályok műsorral lépnek fel.

Egymás rejtett értékeinek megismerése: A közös tevékenységek során megismerik egymást a diákok, a szülők, s megtapasztalják egymás rejtett jó tulajdonságait, és mindez elmélyíti a kapcsolataikat is.

A gyermekek tehetségének megmutatása a szülőknek: Az intézményben művészeti képzés is folyik, az Abigél Művészeti Iskola jóvoltából társastáncot tanulnak a diákok, a Harmónia Művészeti Iskola közreműködésével zongora-, furulya- és moderntánc-oktatás zajlik, a Tomsits Rudolf Alapfokú Művészeti Iskola pedagógusainak segítségével pedig tánc és dráma oktatásban részesülnek az itt tanulók. Az ünnepi műsorok

tervezését, szervezését az osztályfőnökök, szaktanárok, készségi tárgyakat tanító kollégák vállalják magukra, hogy megmutathassák a szülőknek a tehetséges tanulók kreativitását, ügyességét.

Költségmentes programok: Az itt tanító tanárok figyelembe veszik, hogy a szülőknek nehézségek okoz az anyagi hozzájárulás a műsorok színvonalának emeléséhez, jelmezek, díszletek vásárlásához, bérléséhez, hiszen ők javarészt a mindennapi megélhetésükért harcolnak. Ezért gyűjtőmunka által, használt anyagok újragondolásával tervezik meg a kellékeket, jelmezeket. A szülők évről évre egyre nagyobb létszámmal jelennek meg az iskolában ezeken a rendezvényeken.

A gyülekezeti alkalmak közösségépítő ereje: Az iskola diákjainak istentisztelettel egybekötött karácsonyi műsorára a templomba hívják a szülőket, ahol a résztvevők száma egyértelműen növekvő tendenciát mutat, akárcsak az iskola hagyományai közé tartozó 'Családi vasárnapok' elnevezésű programon, melynek során minden diák a tanévben egyszer meglátogatja a fenntartó gyülekezetet egy szolgálat keretében. A tanárok és pedagógiai asszisztensek készítik fel a gyermekeket, a szülők többsége pedig szívesen megy el a templomba, hogy megnézzék gyermekét.

Iskolacsalogató rendezvény: A helyi óvoda és iskola pedagógusainak együttműködésére épül az iskolacsalogató rendezvény az óvodából ballagni készülő gyermekek és szüleik számára. Egyre népszerűbb az iskolának ez az eseménye is, a helyi lakosoknak csak elenyésző száma viszi el a községből más iskolába a gyereket.

Egymással egymásért, közös főzéssel: „Az egymással egymásért” elnevezésű családi napot minden tanévben megszervezi az iskola. Ez az alkalom is a szülőkhöz történő közeledést szolgálja. Igyekszik az intézmény olyan programokat szervezni, amelyeken minden család jól érzi magát. A tanárok együtt főznek az osztállyal, szülők segítségével. Együttműködésre, együtt gondolkodásra ösztönzik a diákokat és a szülőket is. A szülők szívesen hozzájárulnak egy kis süteménnyel, ők is érzik azt, hogy itt egy közösség tagjai.

Iskolabál a település közösségébe ágyazva: Iskolabált is rendeznek, amin a község lakossága szívesen vesz részt, és munkájával, felajánlásaival jó szívvel támogatja az intézményben folyó oktató-nevelő munkát. A diákok táncos előadással mutatkoznak be a szülők előtt, ami felhívja figyelmet arra, hogy az iskola a község és a környéken élők javát és érdekét szolgálja.

Találkozás a szülőkkel az iskolán kívüli programokon: A község egyetlen általános iskolájaként az intézmény aktívan kiveszi részét a Kántorjánosiban folyó kulturális életben. Idősek napjára ünnepi műsorral

készülnek a diákok, amivel megélhetik a tisztelet, megbecsülés fontosságát. A tehetséges tanulók minden évben állandó fellépői a falunapnak, ide a nyári szünet ellenére is vágnak, és tánccal, egy-egy énekszámmal készülnek, tanári irányítással. A szülők ezeken az alkalmakon is szívesen vesznek részt, ilyenkor adódik alkalom arra, hogy kötetlenebb formában, az iskola falain kívül, de mégis a gyermek érdekeit szolgáló beszélgetéseket tudjon a tanár folytatni a szülőkkel.

Népmesék éjszakája a mesélés hangsúlyozásával: 'A népmesék éjszakája' elnevezésű program is hagyománynak tekinthető az iskolában. A tanítónők által felolvasott meséket a padlóra lefektetett matracokon ülő gyermekek áhítattal hallgatják. Annyira sikeres a program, hogy a gyerekek kérik a szülőket otthon, hogy menjenek vissza tanítás után erre a programra, mert annyira élvezik. A pedagógusok célja ezzel nemcsak az, hogy a szülőket behívják az iskolába, hanem az is, hogy felhívják a figyelmüket a mesélés fontosságára, a könyvtár használatának lehetőségére.

Romanap az identitástudat erősítéséért: Az intézmény 'Romanap' elnevezésű programja is nagy népszerűségnek örvend. Célja a roma identitástudat erősítése, a roma hagyományok megismertetése, népszerűsítése, illetve a település lakosságával való együttélés, együttműködés elősegítése.

Cigány nyelvi hét az értékek kölcsönös elismerésével: A cigány nyelvi hét alatt a gyerekek olyan játékos feladatokat oldanak meg, amelyek a cigányság életmódjához, szokásaihoz, kultúrájához kapcsolódnak. Cigányzenét hallgatnak, előadóművészeket hívnak meg, cigány mesehősökről szóló meséket néznek. Cigány költők verseit szavalják a gyerekek, valamint sportvetélkedő is a rendezvény részét képezi. Olyan hagyományos mesterségeket próbálhatnak ki, mint a kosárfonás, amely a községben még ismert tevékenység. A gyerekek táncbemutatót tartanak, amelyen alkalmi, cigány népviseleti ruhába öltöznek, előkerülnek a kopogós cipők, pörgős szoknyák, kötények, kalapok. A programra a szülők is hivatalosak, szép számban el is jönnek, és büszkén tapsolják meg gyermekeiket. Ez a rendezvény is abba a sorba tartozik, amikor megtapasztalják a szülők, hogy az iskola mennyire fontos részét képezi a gyerekek életének, és oldottabb légkörben tudnak szót váltani a tanárokkal.

Biciklitúra: Hagyománnyá vált az intézményben a tanév végi biciklitúra megszervezése is, a szülők szintén részt vesznek a sportolásra buzdító, közösségi eseményen.

Munkatársak elismerése: Az iskolavezetés kezdeményezi és elismeri, hogy az intézményben dolgozó pedagógusok minden erejükkel

azon fáradoznak, hogy a mindennapi munkavégzésük mellett megtalálják a módját annak, hogy kommunikálni tudjanak a szülőkkel a gyermek fejlődésének, tanulmányi előmenetelének az érdekében. Az iskola vezetése igyekszik elismerni a pedagógusok munkáját, a nevelőtestület előtt névre szólóan is kiemelni azokat a kollégákat, akik egy-egy területen az adott tanévben sokat tettek az intézmény jó hírének megtartásáért, a tanulók felzárkóztatásáért, a tehetséggondozásban végzett munkájukért, ünnepek szervezéséért. A tanárok munkája mellett köszönetet érdemelnek a nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkatársak is, akik mindenben a pedagógusok segítségére vannak.

Összegzés

A tantestület egyetért abban, hogy a szülőkkel való kapcsolattartásra törekvés hiányában a gyerekeknek nem lenne esélyük a továbbtanulásra, a társadalomba való beilleszkedésre, és nagyobb lenne a lemorzsolódás mértéke is. Az iskolavezetés felfogása szerint az iskola tanulóinak társadalmi, gazdasági és kulturális hátrányainak komoly iskolai vetületei vannak, ezért a felzárkóztató intézkedések nemcsak oktatási és nevelési jellegűek, hanem a szociális gondozás is fontos azon az úton, ahol közelebb juthatnak a célhoz.

Az iskola tantestülete évről évre azt tapasztalja, hogy a programok eléri a céljaikat, a felnövekvő évfolyamokban ez egyre jobban érezhető. A közös tevékenységek során megismerik egymást a diákok, a szülők, s megtapasztalják egymás rejtett jó tulajdonságait, és mindez elmélyíti a kapcsolataikat is. Egyre több szülőt tudnak megszólítani, akik megtapasztalják, hogy az iskola hasznos tudást és értéket közvetít a gyermekeik számára: egy hely, ahol tanulhatnak, barátságokat köthetnek és jól érzékelik magukat.

Juhos Ágnes: Helyi beágyazottság. Anonim Észak-Alföldi általános iskola

Az iskola társadalmi kihívásai

Az intézmény egy Észak-Alföldi községben működik. Fenntartója a Tanterületi Központ. Az iskolaépület a település központjában található. A településen országos összehasonlításban magas a regisztrált munkanélküliek aránya, továbbá az általános iskolai vagy alacsonyabb végzettséggel rendelkezők aránya is, akik többnyire a közfoglalkoztatásban kapnak munkalehetőséget. A szociálpolitikai kedvezményeknek köszönhetően csökkent a fiatalok körében az elvándorlás mértéke, s többen helyezkedtek el a közeli város gyáraiban. A tanulói elvándorlás azonban jelentős probléma, mivel a tehetősebb szülők a közeli város valamely egyházi iskolájába járatják gyermekeiket.

Az intézménynek az esettanulmány készítésének időpontjában (2022) mintegy száz tanulója volt.² Az alacsony tanulói létszám miatt évfolyamok kerültek összevonásra, továbbá felső tagozaton a készségtárgyakat összevontan tanulják a diákok. Alsó tagozaton a napközis foglalkozásokkal, felső tagozaton tanulószobával mind a nyolc évfolyamon biztosítva van az egésznapos oktatás. Az iskola diákjainak 10%-a valamilyen speciális megsegítést, odafigyelést igényel. Szinte minden osztályban van SNI-s vagy BTMN-es diák, ellátásuk biztosítva van. A tanulók háromnegyede rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, minden tizedik gyermek hátrányos helyzetű, kétharmaduk halmozottan hátrányos helyzetű. Az iskolába járó gyermekek háromnegyede roma. A kulcskompetenciák fejlesztése mellett a lemorzsolódás és a hiányzások csökkentése külön odafigyelést igényel, ahogy a szülőkkel való együttműködés is.

Az intézmény főként főállású pedagógusokat (tanítók, tanárok) valamint kisebb számban óraadó pedagógusokat és egy áttanító gyógypedagógust foglalkoztat. A pedagógusok fele helyi lakos, másik fele bejáró. A nevelők innovatívak, bekapcsolódnak továbbképzésekbe. Összetartás, önzetlen segítségnyújtás, családi légkör, és erős szociális érzékenység jellemzi a közösséget. Mivel több nehéz körülmények között élő diák jár az osztályokba, az intézmény dolgozói minden lehetőséget megragadnak

---

² Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

a segítségnyújtásra. Például a rászoruló gyermekeket segítik ruhaneművel, mosási, varrási lehetőséggel, valamint testnevelés óra után tisztálkodási lehetőség biztosításával. Az iskolavezetés és a tantestület munkáját népes külsős szakembergárda segíti (logopédus, fejlesztőpedagógus, hittantanár, parókus, hitoktató, tánctanár, "X Alapítvány" munkatársai: mozgásfejlesztő, pszichológusa, fejlesztőpedagógusa, a helyi "X Szervezet" munkatársai, iskolai szociális segítő, a Gyermekjóléti Szolgálat, házi orvos és védőnő).

A szülők nagy része egyetért a nevelőtestület nézeteivel, elveivel, hallgatnak a tanárok tanácsaira, igyekeznek megfogadni és megtartani azokat. Ugyanakkor a gyerekek többgenerációs családban nevelkednek, nem mindig van egyetértés a nevelési elvekben, nézetekben. Több esetben előfordult túlféltés, túlzott engedékenység.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Az intézményben kiemelt szerep jut a szülő-pedagógus kapcsolattartásnak, nevelés támogatásának.

Napi szintű kapcsolattartás minden reggel és délután: Az iskola pedagógusainak napi szintű kapcsolattartása van a szülőkkel, akik hozzák gyermekeiket az iskolába. Reggel érkezéskor, délután távozáskor van lehetőség megbeszélni a napi eseményeket, esetleges problémákat. A pedagógusok a szülői értekezletek és a napi szintű tanítás utáni beszélgetések alkalmával vitatják meg a szülőkkel a neveléssel kapcsolatos tapasztalataikat. A mindenkire vonatkozó normákat, elvárásokat a szülői értekezletek mellett az osztály messenger csoportjában is megosztják az osztályfőnökök.

Szülői értekezletek, fogadóórák: Szülői értekezleteket a munkatervben meghatározott időpontban tartják az osztályfőnökök. A fogadóórák időpontjairól a szülők tájékoztatva vannak. Probléma esetén azonnal van lehetőség közös beszélgetésre az iskolában a helyzet gyors megoldása érdekében. A szülők maguk is keresik és kérik a segítséget a pedagógusoktól a gyermekük viselkedésével vagy egyéb más jellegű problémáikkal kapcsolatban.

Helyi és egyházi beágyazottság: Mivel az iskola kis településen működik, a pedagógusok napi szinten találkoznak a szülőkkel, így lehetőség van az iskolán kívül is személyes beszélgetésre. A községi és egyházi rendezvények is jó alkalmat adnak a szülőkkel való találkozásra (pl. a községi

adventi gyertyagyújtás, adventi hangverseny, karácsonyi ünnepség, falunap, idősek világnapja, templombúcsú).

Együttműködés más szakemberekkel: A helyi Gyermekjóléti Szolgálat vezetője, az iskolai szociális segítő is mindenben segíti a gyermekek iskolai eredményességét. Ők probléma, iskolai jelzés esetén avatkoznak be. Személyes – szülőkkal, gyermekekkel történő – elbeszélgetéssel, pedagógusokkal közös családlátogatással próbálják megoldani a felmerült problémákat. A háziorvos és védőnő is részt vesz a szülők szemléletformálásában, nevelésében. Ők a gyermekek egészségi állapotának javítása, a hiányzás csökkentése érdekében jelentenek nagy segítséget. Pályaválasztáshoz kapcsolódóan a 8. osztályos osztályfőnök mellett az "X Szervezet" szakemberei tartottak a szülőknél, valamint a gyermekeknek tájékoztatót, az érdeklődésnek és képességeknek megfelelő iskolaválasztásról.

Iskolai programok a szülők közreműködésével: A szülőkkal találkozási és együttműködési lehetőséget nyújtanak a tanórán kívüli iskolai programok (például farsang), ahol az előkészületben és lebonyolításban maguk a szülők is aktívan részt vesznek, segítenek. Segítséget kérnek továbbá a szülőktől például táncos fellépések előkészületi munkáiban, versenyekre való utazásokban, ahol örömmel vesznek részt. A szülőket személyes felkereséssel, beszélgetéssel motiválják.

Családi napok, kirándulások, közös főzés: Körülbelül másfél évtizede indult el egy program, amely kiemelten kezelte a partneri kapcsolatokat, különösen a szülőkkal való együttműködést. Az akkori tantestület minden tagja részt vett ebben. Azóta több pályázat és program segítette az eredmények fenntartását, továbbfejlesztését. Ennek is köszönhető, hogy a pedagógusoknál kialakult, a szülőkkal való rendszeres kapcsolat-tartás, s hogy bevonják a szülőket a tanulmányi munka mellett a tanórán kívüli tevékenységekbe is (pl. kirándulás, családi nap, közös főzés).

Családlátogatás: A nevelőtestület egyhangúlag fontosnak tartja a családlátogatást, az otthoni tanulói környezet megismerését. Leginkább valamely felmerülő probléma esetén keresik fel a családot.

Beiratkozás előtti szülői tájékoztató: A beiratkozás előtt szülői értekezleteket tartanak a leendő első osztályosok szüleinek, ahol a leendő tanító bemutatása mellett szó esik a gyermekek neveléséről is. Az itt tanító pedagógusok sok esetben már a gyermekek szüleit is tanították, így könnyebben elfogadják a tanácsokat.

Szülői munkalehetőség teremtése az iskolán belül: A közfoglalkoztatásba bekerült szülők egy része az iskola területén kap munkát (például takarítás, udvari munka) így ők is betekintést nyerhetnek az iskolai

élet mindennapjaiba, s jobban nyomon követhetik gyermekeik tanulmányi munkáját, magatartását. Azonnal van lehetőség a beszélgetésre.

A szülők otthoni nevelési tevékenységének támogatása családlátogatással: A szülők otthoni nevelési tevékenységének fejlesztésében fontos szerepet kap a családlátogatás. Az osztályfőnökök, az iskolavezetés általában valamely felmerülő probléma esetén megy el az érintett családhoz. Ennek előnye, hogy a nehézségek megbeszélése mellett a pedagógus látja, hogy milyen körülmények között él az adott család. Ez segíti a pedagógust abban, hogy megértse a gyermek problémáit, és még empátikusabban viszonyuljon hozzá.

A szülők otthoni nevelési tevékenységének támogatása szemléletformálással: A szülők otthoni nevelési tevékenységét a tantestületen kívül más szakemberek is segítik. Ilyen a településen több éve működő Biztos Kezdet Gyerekház. Ide pszichológus, gyógytornász, orvos jár előadásokat tartani a 0-3 éves korú gyermekek és szüleik számára. Mivel több iskolás gyermeknek van kistestvére, így a szülők innen is kapnak segítséget. A szülői szemléletformálást bizonyítja, hogy azok a gyerekek, akik egykor jártak a Gyermekházba, nem hiányoznak olyan gyakran, hamar részt vettek különböző szűrő vizsgálatokon, időben kaptak fejlesztéseket, jobb eséllyel kezdték az általános iskolát.

Pedagógusok támogatása a szülői bevonódásban: Az iskolában tanító pedagógusok szakmai továbbképzésekkel, személyes beszélgetésekkel, egymás közötti tapasztalatcserével támogatják egymást, illetve bővítik a szaktudásukat. Az intézményben tanító pedagógusok munkáját szóbeli elismeréssel, személyes köszönettel a nevelőtestület előtt, vagy szóbeli köszönettel a teljes intézmény előtt valamint év végén jelképes köszönő ajándékkal ismerik el. Az itt tanító pedagógusok nyitottak minden új programmal kapcsolatban, szívesen vesznek részt a lebonyolításban, továbbképzésekben, bemutatókban.

Összegzés

A hosszú évek óta jól működő családokkal való kapcsolattartásnak köszönhetően a szülők kéréseikkel bátran fordulnak az iskola vezetése és dolgozói felé. Rendszeres és élő a felek közötti kapcsolat. Az iskola részéről a szülőkkel való kapcsolattartás az osztályfőnökök, szakos pedagógusok, tagintézményvezető, pedagógiai asszisztens, pszichológus ("X Ala-

pítvány” jóvoltából), valamint az iskolai szociális segítő feladatai. A szülők magatartásában pozitív változást tapasztalnak, nyitottabbá váltak a szülők, bátran fordulnak a pedagógusokhoz, és a tagintézményvezetőhöz bármilyen kérdéssel, problémával.

A szülői bevonódást is támogató iskolai programok eredményességét követve az látszik, hogy javultak a tanulók Országos kompetenciamérésen elért eredményei.

A pandémia alatt az online és telefonos platformokon érintkeztek a nevelők a szülőkkel. Családlátogatás is történt az előírt járványügyi szabályok betartása mellett. A pandémiát követően jobb a szülőkkel való kapcsolat, könnyebben bevonódnak a programokba, javult a velük való kommunikáció is.

Összességében elmondható, hogy a szülőkkel való rendszeres kapcsolattartás eredményeként csökkent a tanulói hiányzás. A szülők számára is fontos a folyamatos kapcsolattartás, a gyermekük segítése. Az intézmény szeretné hatékonyabbá tenni a tanulói magatartás javulását. Célja tovább mélyíteni a szülő-gyermek, diák-tanár közötti kapcsolatot, ezzel segítve a tanulói eredményességet. A gyermekelvándorlás csökkentése érdekében az iskola célja még szorosabb kapcsolatot ápolni az óvodába járó szülőkkel, hogy gyermeküknek a helyben lévő iskolát válasszák alapfokú oktatási intézménynek, nem pedig a szomszéd város valamely egyházi intézményét.

Szecsó János: Kötetlen, szórakoztató programok. Anonim Észak-Alföldi általános iskola

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola egy nagyközségben található. Bölcsőde, egy óvoda és egy iskola található a településen. Kevés a munkalehetőség, a szülők nagy része alkalmi munkából él, vagy a közmunka programban foglalkoztatott. A település lélekszáma csökkenő tendenciát mutat, amelyet a magas számú elvándorlás és a születések számának csökkenése okoz.

Az intézmény inkluzív oktatási környezetben biztosít minden tanulóknak minőségi oktatást. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók fejlesztése tanórákon fejlesztési terv szerint biztosított. Ennek dokumentálása egyéni fejlesztési naplóban történik. Minden évfolyamon tehetséggondozó és felzárkóztató csoportokat működtetnek. Kiemelten fontosnak tartják a mérésen alapuló fejlesztést.

Az iskolában a fenntartó és az iskolavezetés által elvárt szinttől eltérő magas lemorzsolódási arány jellemző. Kedvezőtlen tendencia, hogy a felső tagozatban nagy az elvándorlás más iskolákba. Mivel az iskola felismerte, hogy a tanulmányi eredményeik alakulását leginkább meghatározó tényező a tanulás iránti motiváció alacsony foka, ezért a tanulást támogató családi háttér megerősítését tartják a legfontosabb feladatnak.

Az intézmény diákjainak száma az alsó és felső tagozatban nem éri el a kétszáz³ főt. Minden harmadik-negyedik tanuló hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, de van olyan osztály, ahol meghaladja a 80%-ot. A kötet megjelenésekor a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel élő tanulók aránya 10% alatti. Az iskolában a teljes állású pedagógusok között van mesterpedagógus (szakértő), Ped. II. és, Ped. I. fokozattal rendelkező, s nyugdíjas óraadó egyaránt. A BTMN tanulókkal fejlesztőpedagógus, az SNI tanulókkal utazó gyógypedagógus foglalkozik. A nevelő-oktató munkát iskolatitkár, rendszergazda, pedagógiai asszisztens, technikai dolgozók és iskolaőr segítik.

---

³ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Településszintű összefogás a szülők bevonására: Szülői értekezletek alkalmával, illetve fogadóórák során valósul meg általában a kapcsolattartás. A tapasztalat azt mutatja, hogy 1-1 szülői értekezleten nagyon alacsony a részvételi arány, és ez a tendencia a továbbtanulás előtt álló osztályokra is igaz. Ha tanulóval magatartási probléma van, akkor a szülőknek fel kell keresnie az osztályfőnököt/igazgatót. A település polgármestere a korábban említett problémák megszüntetése érdekében a településen működő négy intézmény (bölcsőde, óvoda, általános iskola, Biztos Kezdet Gyerekház) vezetőinek és az iskola munkaközösség vezetőinek bevonásával intézményi munkacsoportot hozott létre. A munkacsoport egyik fontos feladata, hogy közösen valósítsanak meg, összevont, minden intézménybe járó gyermeknek és szüleiüknek közösségi tevékenységeket. A programjaikon így a célcsoport 0 éves kortól értelmezhető. Egy tanévben három közös program megvalósítását tűzték ki célul.

Közösségi programok: Egy tanévben három közös program megvalósítására kerül sor az intézmények együttműködésében: Két ünnephez kötődő program, valamint Az iskoláért közösen⁴ elnevezésű program. A programokon a sport, a mozgásos és ügyességi feladatok dominálnak, de prevenciók előadásokon, bemutatókon és kézműves foglalkozásokon is részt vehetnek a gyermekek, családok. Az ünnepek egyikén közösen a szülők, gyermekek és a pedagógusok lámpásokat gyűjtve vonulnak fel a településen. Az egyházi ünnephez kötődő programra való készülődésnél jellemző a szülők aktív bevonódása a kézműves tevékenységekbe, amelyekkel többnyire pedagógus kollégák készülnek elő. Az ügyességi, játékos feladatokon a szülők leginkább nézőként, kísérőként vesznek részt. A három rendezvény megszervezésében aktívak a bevont intézmények dolgozói, civil szervezetek, más intézményben dolgozó szakemberek. Egyes szülők részvétellel maguk is résztvevői a tevékenységeknek, mások nézőként, szemlélődőként vannak jelen az eseményen. Továbbá, vannak olyan szülők, akik süteményt sütnek vagy üdítővel támogatják a büfé megvalósítását, illetve vannak, akik tombola tárgyakat ajánlanak fel a tombolasorsoláshoz.

A szülők és a gyermekek igényeihez igazodó programok: A programok megvalósításban aktívan részt vesznek a bevont intézmények dolgozói, a vállalkozó kedvű szülők, civil szervezetek, más intézményben

---

⁴ Fiktív név. A program nevét anonimizáltuk.

dolgozó szakemberek. A megvalósított tevékenységeket a szülők és gyermekek igényeihez, érdeklődéséhez mérten alakították ki. Előnyben részesítik a sportos, a mozgásos és az ügyességi feladatokat, de prevenciók előadásokat, bemutatókat és kézműves foglalkozásokon is részt vehetnek a családok. A helyszín az iskola épülete vagy a helyi művelődési ház.

Tombola és étkezési lehetőség: A rendezvények alkalmával tombolasorsolást tartanak, amely rendkívül népszerű programelem, nagy iránta az érdeklődés, továbbá étkezési lehetőséget biztosítanak a résztvevőknek, ami közösség-összekovácsoló erővel bír.

Kötetlen, szórakoztató programok: A három megvalósított rendezvény egy megfelelő fórum arra, hogy az intézményekben dolgozó szakemberek és a szülők találkozzanak egymással. Sok szülő a „hivatalos” programoktól (szülői értekezlet, fogadóóra”) távol marad, de egy kötetlen, szórakoztató, játékos rendezvényen szívesen részt vesznek.

Otthoni szülői tevékenység támogatása: A fenti tevékenységek ideje alatt a szakemberek, pedagógusoknak lehetőségük nyílik a szülőkkel a gyermekük tanulmányi előmeneteléről vagy iskolai magatartásáról is (kötetlenebb módon) beszélgetni. Szükség esetén tanácsadás keretében az otthon folytatott szülői tevékenységüket is tudják támogatni. További fontos cél a településről történő elvándorlás megfékezése, csökkentése.

A szülői közösség erősítése: A programok fontos szándéka, hogy a pedagógus (szakember)-szülő kapcsolaton kívül a szülői közösséget is erősítse. A programokban bekapcsolódnak más intézmények (pl. tűzoltóság, rendőrség, szociális intézmény) szakemberei, akik hasznos információkkal tudják edukálni a résztvevőket.

Minőségi idő a szülő-gyermek kapcsolatokban: A programok jelentős hozadéka, hogy a szülők minőségi időt tudnak eltölteni a gyermekükkel, amikor is közösen vesznek részt a programokban.

A bizalmon alapuló légkör megteremtése: Azáltal, hogy mind a négy intézményt látogató gyermekek részt vesznek a programokon, a szülőknek lehetőségük nyílik megismerni a nevelési-oktatási intézmények pedagógusait vagy magát az intézményt, amely segíti a jövőbeni együttműködést, a bizalmon alapuló légkör megteremtését.

Munkaterv és reflexión alapuló fejlődés: A programok indulásakor készítettek egy külön munkatervet, mely igazodik az intézmény éves munkatervéhez. A munkaterv összeállítását több személyes megbeszélés előzte meg, valamint reflexiót is készítettek az első tanév végén a programok megvalósításával kapcsolatos tapasztalatokról, fejlesztési irá-

nyokról. A következő tanévben megvalósított programokon az előzőekhez képest magasabb volt a részvételi arány a szülők részéről, többen érdeklődtek és egyre nyitottabbak az események iránt.

Tudatosan megosztott feladatok: Az intézmény valamennyi pedagógusa aktívan részt vesz a program előkészületében és megvalósításában is, így a szülőkkel kapcsolatos tevékenységek ellátásában mindenkinek fontos szerep jut. A rendezvények megvalósítása előtt nevelőtestületi értekezletet tartanak, ahol megtervezik a rendezvények forgatókönyvét, a feladatokhoz felelősöket párosítanak a nyomonkövethetőség és az ellenőrizhetőség okán.

Összegzés

A megvalósításban résztvevő pedagógusok, szakemberek eddig megszerzett tapasztalataikat megosztják egymással. A résztvevő szülők szóbeli visszajelzése alapján mérik az eredményességet. Az intézmény vezetősége bízik abban, hogy a következő években a statisztikai adatokban is megmutatkozik a pozitív eredmény. A részvételi arányokban máris látszik emelkedés.

A legtöbbször passzív, oktatási intézménnyel kapcsolatot szórványosan tartó szülőket is meg lehetett szólítani a programok által, és elérni, hogy belépjenek az iskolába. Fontos, hogy így nemcsak a pedagógusokkal tudnak találkozni, kommunikálni, de a szülők között is segíthet az összetartó közösség megteremtésében. Jelentős további előny, hogy a programokon résztvevő szülők minőségi időt tudnak eltölteni a gyermekükkel. Azáltal, hogy a bölcsődés és az óvodás gyermekek és szülei részt vesznek az iskolában megtartott programokon, elősegítheti a későbbi sikeres együttműködést az iskolával, és hatással lehet a szülők döntésére az általános iskola kiválasztásának idején. A résztvevő szülők magatartásában, a szülők gyermekneveléssel kapcsolatos tudatossága terén jelentős változás még nem érzékelhető, a szervezői munkacsoport folyamatosan felülvizsgálja a program eredményeit, figyelembe veszik a szülők, szakemberek, gyermekek visszajelzéseit, amelyet felhasználnak a hatékonyság növelésére.

Katona Dorottya: A közös étkezés közösségépítő ereje. Karácsony Sándor Általános Iskola és Általános Művészeti Iskola – Földes

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola Hajdú-Bihar vármegye kistelepülésén, Földesen található, Berettyóújfalutól körülbelül 20 km-re. Az intézmény alsó és a felső tagozata külön épületben található. Azok az óvodások, akik ebben a községben járnak óvodába, nagyrészt általános tanulmányaikat is itt folytatják, illetve a környező településekről is jelentkeznek ide gyerekek. A családok háttere változó.

Az iskola kiemelkedő céljai közé sorolhatjuk, hogy hatékony felzárkóztató munkával támogatják a szociokulturális hátrányok leküzdését. Minden évfolyamon két osztály tanul, kivéve a 3. és 4. évfolyamot. Általában 16-19 a létszám, kivéve az előbb említett két osztályban, ott egy kicsit magasabb a tanulók száma. Minden osztályban vannak jobb és rosszabb háttérrel rendelkező diákok, nincs kiemelkedő osztály egyik irányba sem. Ugyanígy nemzetiség szerint is vegyes az összetétel. Illetve évfolyamonként 1-4 SNI-s és/vagy BTMN-es gyermek is részt vesz az oktatásban. A tanulmány készítésekor a hátrányos helyzetű tanulók száma 20, a halmozottan hátrányos helyzetűeké pedig 5. A tanulók között 13 fő a sajátos nevelési igényű és 21 a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő.

Az iskola nevelő és oktató feladatainak 35 kolléga tesz eleget, közöttük van 2 pedagógiai asszisztens. Ezenkívül a tiszteletes úr, valamint egy gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus segíti a gyerekeket a mindennapi tanulás során.

A szülőket az iskola egészének életéről, az iskolai munkaterről, az aktuális feladatokról az iskola igazgatója és az osztályfőnökök tájékoztatják: Az iskola igazgatója legalább félévente egyszer a szülői munkaközösség választmányi ülésén vagy az iskolai szintű szülői értekezleten, az osztályfőnökök folyamatosan az osztályok szülői értekezletein.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Családlátogatás: A kapcsolattartás egyik formája a családlátogatás, amely kötelező az 1. és az 5. évfolyamon, de indokolt esetben más évfolyamokon is előfordul.

Speciális szülői értekezletek: A szülői értekezletek közül az elsősök számára hirdetett találkozó kiemelendő, hiszen a leendő elsősök szüleinek a felkészítése zajlik, ahol mindenről átfogóan tájékoztatást kapnak még az iskola megkezdése előtt, többek között a leendő osztályfőnököt is megismerik.

Pályaválasztási fórum: A felsősök szüleinek pályaválasztási fórumot szoktak tartani, ahol a tanulók teljesítménye, jegyei által kapnak segítséget a szülők, hogy milyen irányba terelgessék gyermekeiket.

Fogadóóra és nyílt nap: Van fogadóóra és a tanítási nyílt nap is, de itt nincs az általánostól eltérő szokás.

Fecskénap – szülők az iskolapadban: Az elsős gyermekeknél a délelőtti első felében a gyermekek a szülőkkel vesznek részt a foglalkozásokon. Így a szülő is betekintést nyerhet az iskola tevékenységébe, valamint a gyermekeknek ad némi biztonságérzetet. Majd a délelőtti második felében mennek el a szülők az iskolából, ahol a tanító már csak az elsősökkel folytatja tovább az ismerkedést.

Sportnap és diákönkormányzati nap: A diákönkormányzati nap tavasszal kerül lebonyolításra. Korábban úgy zajlott, hogy míg a gyerekek különböző feladatokat teljesítettek a faluban, addig a szülők osztályszinten elkészítették az ebédet. A gyermekek segítése, ebédeltetése és az iskolai programba való bekapcsolódás volt a cél. A Covid-19 után, mivel a felsősök nem találkozhattak sokáig, diákönkormányzati napot tartott az iskola, ahol a felsős szülők is nagyobb számmal vettek részt. Ennek sikeressége után került megrendezésre a sportnap őszi rendezvényként.

Szülői főzés kötetlen beszélgetéssel szülő-szülő és szülő-pedagógus között: Ezek az alkalmi tevékenységek tanítási napokon kerülnek megrendezésre. Mindkét eseményen a szülők osztályonként a települési szabadidőközpont területén főzik az aznapi ebédet a gyerekeknek, a pedagógusoknak és persze a szülőknek. Amíg a szülők elkészítik az ételt, addig a tanulók és a pedagógusok az iskola területén különböző játékokban, versenyeken és programokon vesznek részt. Amikor lezajlottak a programok, akkor osztályonként bicikliznek ki a tanulók a strand területére. Az eseményeken elvárt minden szülő megjelenése, többnyire nagy számban meg is szoktak jelenni. Ilyenkor lehetőség nyílik arra, hogy a szülők egymást jobban megismerjék, ezáltal a szülői munkaközösségben

is jobban tudjanak együtt dolgozni. Minden osztályfőnök a saját osztályközösségével van, azok a szaktanárok, akiknek nincs osztálya, illetve a pedagógiai asszisztensek mindig meghívást kapnak valamelyik osztályhoz. Így tehát minden pedagógus tud kommunikálni azzal a szülővel, akinek tanítja a gyermekét. Ez pedig lehetőséget ad arra, hogy feszültségek és indulatok nélkül akár kényesebb témákat is megbeszéljék. A szülők közlékenyebbek, együttműködőbbek, sok szülőnek pozitív irányba változtatja a magatartását, mert ilyenkor nagyobb betekintést nyernek a pedagógus-tanuló viszonyba.

A szülők otthon folytatott nevelési tevékenységének támogatása: Kifejezetten nincs külön program a szülők otthon folytatott nevelésének támogatására, viszont bármikor rendelkezésre állnak az osztályfőnökök, az igazgatóság és a szaktanárok is. Előfordult olyan eset, ahol a szülő és a szaktanár közös megbeszélése után a szülő pszichológus vagy egyéb segítő segítségét vette igénybe gyermeke számára. Állandósult program nincs a nevelés segítése céljából, mindig az aktualitásoknak megfelelően szerveznek programokat, előadásokat a szülőknek, amelyeken a részvételi arány eltérő szokott lenni. Ebben az évben az elhízott gyermekek szüleinek rendeztek előadást az iskola és háziorvos együttműködésével.

Összegzés

A problémát a pandémiás időszak előtt az jelentette, hogy a felsős tanulók szülei nem igazán akartak részt venni a programokban. De a bekövetkezett lezárások ráébresztették őket arra, hogy szükség van a közösség összekovácsolására, segíteniük kell a gyerekeket, mert egy olyan időszakon vannak túl, ami még a felnőttek számára is megterhelő volt. Így azzal tudták a legtöbbet adni, ha ők is aktívan részt vettek a sportnapon és a diákönkormányzati napon. Ez a lendület megmaradt és elmondható, hogy minden osztályban részt vesznek a szülők és aktívan bekapcsolódnak a feladatokba.

Papp Hunor, Ceglédi Tímea: Távlati célokba ágyazott együttműködés. Anonim Észak-Alföldi általános iskola

Az iskola társadalmi kihívásai

Az általános iskola a község egyik központi főútja mentén, a fenntartó felekezeti temploma mellett helyezkedik el. Az épület gyalogosan és autóval egyaránt jól megközelíthető, számos parkolási lehetőség biztosított a szülők számára. Az iskola épülete jó állapotú, nemrég került felújításra. A tantermek többsége internet hozzáféréssel rendelkezik, interaktív prezentációs eszközökkel ellátott. Az iskola egyházi fenntartású, az intézmény vezetősége számára központi jelentőségű a keresztény értékrend ápolása és örökítése. A település egyik legjelentősebb kihívása az oktatásból való korai lemorzsolódás (8. után leggyakrabban), a fiatalkorú diákok korai családalapítása, valamint az iskolai konfliktusok erőszakkal történő kezelése. Emellett van példa a családokban alkoholizmusra és aktív droghasználatra is. Ez a kihívás elé állítja a pedagógusokat, amit a következőkben bemutatott joggyakorlatok beépítésével kívánnak kezelni.

Az intézményben „iskolarádió” működik, melyet a pedagógusok bevonásával a diákok valósítanak meg. Emellett asztalitenisz, labdarúgás, tömegsport sportkörök szervezésével támogatja az intézmény a diákság egészséges életmódra nevelését. E sportkörök látogatása ingyenesen elérhető, szakedzővel támogatott edzés formájában valósul meg.

Csaknem minden huszadik tanuló SNI, és csaknem minden tizedik tanuló BTMN diagnózissal rendelkezik. A diákok szűk egynegyede hátrányos helyzetű, közel egyötöde halmozottan hátrányos helyzetű. Az iskolai közösség többségében a településről származó diákokból áll, azonban más kistépeléseken élő gyermekek is jelen vannak az iskolában. Az intézményi diákkompozíciót tekintve roma származású gyermekek alkotják a diákság nagyobb részét (megközelítőleg 55%).

A tantestület szervezeti szinten négy munkaközösségre bomlik, amelyek munkájukban az egészségességre és együttműködésre törekednek, és az sem ritka, hogy e közösségek összetételében átfedés figyelhető meg: az alsós munkaközösség, a humán munkaközösség, a reál munkaközösség és a szülői munkaközösség.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A pedagógusok és a szülők kapcsolata a Covid-19 előtt kifejezetten erős volt, viszont a karantén ideje alatt sokat romlott a szülők és az iskola viszonya, azonban azóta az intézmény igyekszik nyitni a szülők felé. Még nem érték el a korábbi kapcsolat szintjét, azonban ez az állapot javult, mióta újra jelenléti oktatás zajlik. A szülőkkel való kapcsolattartást tanításon kívüli iskolai rendezvényekkel igyekeznek fokozni, amely során a diákok mellett kifejezetten a szülőket célozzák.

“Információs fal” és más online felületek: A szülőket igyekeznek online is elérni, így az iskola honlapján számos hasznos információt tesznek közvé, amely könnyíti a szülők számára a gyermekük oktatással töltött idejének nyomonkövetését, valamint az otthoni tanulást (például a tanév rendje, munkatársak elérhetőségének részletes feltüntetése, osztályfőnökök osztályhoz rendelve, feladatgyűjtemények megosztása). Az intézmény a közösségi média felületeken is aktív, ahol képekkel és rövid beszámolókkal dokumentálva tekinthetnek be az érdeklődők az iskola mindennapjaiba. Emellett az intézmény honlapján „információs falat” üzemeltet az iskola, ahol a legfontosabb, szülők számára releváns határidőket és felhívásokat teszi közvé. A személyes jelenlét mellett online joggyakorlatokat is használ az intézmény, ilyen a „digitális büszkeségfal”, amelyet a legnépszerűbb közösségi média felületen vezet az iskola a sikeres diákok neveit feltüntetve. Ezekre nagy arányban reagálnak a szülők az online térben.

A szülők munkaidejéhez igazított rendelkezésre állás: Az intézmény fogadóórák formájában biztosítja a szülőknek a személyes találkozás lehetőségét, emellett a pedagógusok többségében nyitottak a fogadóórán kívüli találkozásra is. Ezek általában a szülők munkaidejét figyelembe véve valósulnak meg. Emellett a vezetőség fogadóórán kívüli folyamatos, személyes rendelkezésre állást biztosít a szülők számára.

Családlátogatás: Az elsős tanulók esetében jellemző, hogy az iskola családlátogatás keretei között méri fel a család szociális hátterét. Arra is volt példa, hogy a diák nem érkezett meg a javítóvizsgára, így a pedagógus felkereste a családot, majd bekísérte a diákot a vizsgára. Az iskola a látogatások során megfigyeli a diák életkörülményeit és a szülővel való kapcsolatát, ennél fogva az intézmény több szélsőséges esetben a gyermekvédelem segítségét is igénybe vette. Ennek keretében a gyermek fejlődésének nagyfokú veszélyeztetettsége során gyermekkiemelés kezdeményezésére is sor került.

Bejárás támogatása: A 14 éven aluli diákok ingyenes utazását biztosító törvénymódosítás előtt szociálisan indokolt esetben az intézmény anyagilag finanszírozta a diákok számára a tömegközlekedési bérlet megvásárlását. Ezzel anyagilag támogatták a családokat a diákok iskolába küldésében. A fiatal korosztály esetében többnyire jellemző, hogy a szülők elkísérik a gyermekeket reggelente az iskolába.

Online feladatbank: Az intézmény pedagógusai online feladatbankot hoztak létre annak érdekében, hogy a szülőket segítsék gyermekeik otthoni tantárgyi fejlesztésében. A feladatbank elsősorban a matematika területére fókuszál, ehhez minden évfolyam szintjének megfelelő feladatsorokat jelenítenek meg az intézmény weboldalán. Ugyanitt az Országos kompetenciamérés feladatai és megoldókulcsai is megtalálhatók. A feladatlapokhoz releváns oktatási anyagokat töltenek fel, amelyek használhatók otthoni gyakorlásra, tanulásra (jegyzetként) akár önállóan vagy a szülővel támogatottan is. E feladatbankok használatához a pedagógusok személyre szóló segítséget is nyújtanak a szülőknek a mindennapos találkozások során.

Kulturális tevékenységek szülői segítséggel: Az intézmény törekszik minden szülő bevonására. Ez a szülők több mint egyharmada esetében sikeres. A diákok közösségi önszerveződését diákönkormányzat segíti, ami sport, kulturális és környezetvédelmi feladatokat lát el. Ebben a diákság munkáját a pedagógusok és szülők egyaránt támogatják, ezért szülői munkaközösség jött létre, akik az intézményben megvalósuló kulturális tevékenységek szervezését támogatják.

Együtt tenni másokért: Gyakori az iskolában a szociális segítségnyújtásra felhívó rendezvények szervezése és más intézményekkel közösen szervezett rendezvényekhez való csatlakozás. Ilyen az Állatok világnapja alkalmából tudatos állattartásra nevelő tanulmányi kirándulás egy állatbefogadó szolgálathoz. Ezen projektek célja, felhívni a társadalom figyelmét a fiatalok erejére, elkötelezettségére, lelkesedésére, segítőkészségére. A diákok bármilyen feladatot vállalhatnak, amelyben együtt tesznek másokért, környezetükért. A feladatok kiválasztásában a pedagógusok és a szülők egyaránt részt vehetnek.

Tehetséggondozás a szülők részvételével: Az intézményben jelen van a tantárgyi tehetséggondozás, valamint a felvételi előkészítők. Az ezek által támogatott tantárgyak a hon- és népismeret, informatika, magyar, és matematika tantárgyak. A művészetek és a vallás iránt érdeklődő fiatalokat is támogatja az intézmény. Ilyen a színjátszást gyakoroltató „irodalmi színpad” és szkóla liturgikus énekes szolgálatot lehetővé tevő énekiskola. Ezen eseményeken, valamint az iskola szervezésében

megvalósuló szentmiséken a családok is részt vesznek. A szülők számára iskolai diákkoncertek során mutatják be a megvalósult művészeti nevelés eredményét.

A közös öröm átélése: Megfigyelhető, hogy az ezeken a rendezvényeken résztvevő gyermekek szülei többségében jelen vannak a számukra is nyitott közösségi eseményeken. Főként alsó tagozaton kézműves foglalkozás keretei között támogatják a kreatív munkára nyitott növendékeket, melyek eredményét a diákok hazavihetik bemutatni szüleiknek. A gyermekek sikerei és alkotásai közös örömforrást jelentenek a szülő és a pedagógus számára.

Kirándulás szülői részvétellel: Egyes kirándulásokat nyitottá tesz az intézmény a szülők számára is, ekkor tanítási tevékenységen kívül találkozhatnak a pedagógusok és a családok (például kerékpáros túra a szülőkkel).

Távlati célokba ágyazott együttműködés: Az intézménybe járó gyermekek szüleinek körében jellemző az alacsony iskolázottság. Az intézmény vezetősége tudatában van az alacsony iskolázottsággal gyakran együttjáró hátrány-újratemelő folyamatoknak. Így a családok akut anyagi támogatása – mint rövidtávú segítség – mellett tudatosan próbálják erősíteni a szülőket a hosszabb távú célok megfogalmazásában gyermekük jövőjét illetően. A pályaválasztás során tehát nem csupán a diákokat, de a szülőket is megszólítják. Deklarált céljuk, hogy a rendszeres iskolába járás jelentőségét ne csak önmagában hangsúlyozzák, hanem a diákok életcéljainak tágabb kontextusában is.

Összegzés

Az intézmény igyekszik aktívan küzdeni a diákok korai lemorzsolódása ellen, mindezt a családok és az iskola kapcsolatának erősítésével törekszik támogatni. A pandémia után jelentősen megromlott az intézmény és a szülők közötti kapcsolat, azonban ennek újjáépítésén aktívan dolgozik az iskola. A legfontosabb otthoni szülői tevékenységet támogató jogyorkorlat a szülők számára elérhetővé tett feladatbank, amelynek használatához a pedagógusok személyre szóló segítséget nyújtanak a mindennapos találkozások során. Emellett kiemelkedik a gyermekek művészi és sporttevékenységének bemutatása a szülőknek azzal a céllal (is), hogy közelebb hozza őket az iskolához, s a gyermek sikere vagy alkotása okozta

közös öröm még szorosabbra fonja az együttműködést az iskola és a család között. Az együttműködés alapja a közös távlati célok megfogalmazása.

Puskás Marcell, Ceglédi Tímea: A családért mondott hála. A Néri Szent Fülöp Katolikus Általános Iskola – Fülöp

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola Fülöpön, a román határ mellett, Hajdú-Bihar vármegyében található. A lakosságszámát tekintve kis településen (1745 fő) jelentős a katolikus hitközséghez való tartozás. Fülöpön kevés a munkalehetőség a lakosság számára, az iskolát és a közmunka keretein belül történő foglalkoztatást leszámítva nem sok lehetőség adódik. A fiatalok jellemzően nem maradnak Fülöpön, mert úgy gondolják, hogy Debrecen – vagy egy nagyobb település – biztosabb megélhetést kínál a számukra.

Az iskolában 130 diák tanul a kötet megjelenésének idején (2023-as adatok alapján). Közülük 22,3% BTMN-es (29 fő), valamint 10,8% (14 fő) SNI-s. Hátrányos helyzetű a tanulók 39,2%-a (51 fő), halmozottan hátrányos helyzetű 33,1% (43 fő). A roma tanulók arányáról nincs hivatalos statisztika, azonban az esettanulmányhoz segítséget nyújtó interjúalany mintegy 50-60%-ra becsülte. Évfolyamonként egy osztállyal működik az iskola, viszont a gyermekek létszáma nem egyenletes eloszlású az első osztálytól a nyolcadikig. Rekorddal indult az első évfolyam (25 fő), ugyanakkor van kilenc fős osztály is. Az évfolyamismétlés leginkább az első vagy a második osztályokban fordul elő, néhányan éretlenül kerülnek az iskolába. Hosszú távon a gyermek érdekeit szolgálja, hogy biztos alapokkal rendelkezzen, így nagyobb sikerélmény várható, és jobban megállja majd a helyét a felső tagozatban. Az iskola irányítása inkluzív szemlélettel bír, minden gyermeket felvesznek. Külön öröm számukra, hogy a fülöpi gyermekek 99%-a őket választja.

Az intézmény 2016. óta a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye fenntartásában működik. A közösség többsége nem rendszeres templomlátogató. Az iskola, bár a katolikus egyház fenntartásában áll, nem szigorú vallásos elvek alapján működik. Év elején a tanévnyitó (Veni Sancte) és év végén a tanévzáró hálaadás (Te Deum) a templomban történik. Az év eleji összevont interaktív szülői értekezleten mindig jelen van a lelkipásztor is. Tanév közben a jelentősebb egyházi ünnepeken közös szentmisét tartanak, valamint az adott ünnephez kapcsolódóan projektnapot, kézműves foglalkozásokat, lelki tartalmú foglalkozásokat szerveznek. A bal-

lagás általában – a templom befogadóképessége miatt – az iskolában történik, de az ünnepség előtt Tamás Atya lelki útavalót szolgáltat számkra a templomban, majd visszatérnek az iskolába, és ott megy végbe a ballagási ünnepség. Javasolják a családoknak, hogy félévente legalább egy alkalommal önkéntesen is történjen meg a templomlátogatás az iskolai programokhoz kapcsolódó templomlátogatásokon kívül.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Pedagógusok továbbképzése: Az iskola kihívásaira egy lehetséges válaszként döntöttek a pedagógusok továbbképzései mellett. Legfontosabbnak tartják, hogy a diákok biztonságban legyenek az iskolában és lecsökkentsék az iskolai fizikai és lelki bántalmazások számát. Ennek érdekében egy fő mediációs képzést és ENABLE továbbképzést végzett, mely a konfliktusok asszertív megoldását segíti elő. Egy fő ifjúságvédelmi szakvizsgát tett le, ezáltal a pedagógus képzett gyermekvédelmi felelőssé vált az iskolában.

Együtműködés az egyházzal és a szakember hálózattal: Bár a templomlátogatás nem rendszeres a szülők körében, a katolikus egyház képviselője, Tamás Atya mondhatni nagy népszerűségnek örvend. Az iskolavezetés sok esetben a pappal karöltve tart esetkezelést, körbeszélést abban az osztályban, amelyikben a probléma felmerült. Jellemzően egy már megtörtént esettel kapcsolatos a megbeszélés, melynek célja, hogy a jövőben a hasonló problémák csökkenjenek, illetve a problémák megoldási módjai asszertíven változzanak. Előfordultak családi problémák miatti megbeszélések is, amelyek már nem az osztályközösségben történtek. A Nyíradonyi Szociális és Gyermekvédelmi Központ iskolapszichológust is biztosít. Számos diák látogatja a pszichológust, akik javasolják egymás között a szolgáltatás igénybevételét. A pszichológushoz vitt problémák újra és újra felütik a fejüket. Az iskola felismerte, hogy a hosszútávú eredményekhez a szülőkkel való együtműködés szükséges, amihez – az eddigiek folyamatos fejlesztése mellett – további megoldásokat keresnek. A település önkormányzata programokkal, az utazásban való segítséssel támogatja az iskola munkáját.

Személyes kommunikáció az online kapcsolattartás helyett: A pedagógus-szülő kommunikáció 90%-ban személyesen történik – főként a tanárok hozzáállásának köszönhetően. A technikához gyakran hiányos a hozzáférésük a szülőknek a nehéz életkörülmények miatt. Ezt felismerve

döntött úgy az iskola, hogy a személyes kapcsolattartást preferálja. Mindemellett az online kapcsolattartás csatornáit is kihasználják (pl. az iskolai élet örömeit, a diákok sikereit az iskolai facebook oldalon (A fülöpi Néri Szent Fülöp Katolikus Általános Iskola) és a honlapon (www.neriszentfulop.webnode.hu) osztják meg a szülőkkel, akik kommentek formájában megköszönik a pedagógusok munkáját.

Az első pillanat megragadása és a proaktivitás: A szülők megragadására már az első perctől törekednek. Minden év elején összevont szülői értekezletet tartanak, ahol Tamás Atya is jelen van. Ekkor hangzanak el az elvárások az iskola felől, valamint a gyakorlatok is ismertetésre kerülnek (gondolva itt a konfliktuskezelésre). Bármilyen probléma üti fel a fejét, a pedagógusok azonnal keresik a szülőt, ezzel egyfajta proaktívan cselekedve, a konfliktusok megelőzése végett.

Szülők önkéntessége: A szülők segítenek az iskolai programok előkészítésében (pl. úrnapi sátor díszítése, DÖK napra büfé biztosítása, gyermeknapra ajándék a diákoknak stb.).

Családlátogatás: Az iskola nemcsak annak falain belül törekszik a nevelőtevékenység folytatására, hanem a családok házaiban is. A családlátogatás intézménye még mindig jelen van az iskolában. Igazolatlan hiányzás, magatartási és viselkedési problémák esetén az osztályfőnök – van, amikor a gyermekvédelmi felelőssel vagy az érintett pedagógussal együtt – felkeresi a családot. Nagyobb esemény, esetleg beavatkozás előtt a szülők véleményét kéri ki. Törekcszenek arra a pedagógusok, hogy ne csak a negatív dolgok miatt keressék meg a szülőket, hanem a gyermek iskolai életében való pozitív változásról is beszámoljanak számukra. Az iskolapszichológus mindig a szülővel kezdi a beszélgetést, csak azt követi a gyermekekkel való foglalkozás.

Diákelőadások: A diákok több alkalommal előadásokat készítenek, melyek bemutatójára a szülőket is meghívják a templomba. A feldolgozott témák egy-egy szent életét mutatják be. Legutóbbi jelenetük a cigánysághoz kötődött: Boldog Ceferino, a cigány szent életéről szolt az előadás. A feldolgozás során a fontos közös üzenetek megfogalmazására is hangsúlyt fektetnek. A próbafolyamat és sikeres előadás megvalósítása igazi közösségfejlesztő erő!

Konfliktuskezelés reflektív feljegyzéssel: A konfliktusban résztvevő gyermekeket külön helyszínre hívják az iskolán belül (pl. irodahelyiség). Ott lehetőségük van elmondani, hogy mi is történt. Mindig a sértett fél kezdi a történetet, az elbeszélésbe a többiek nem szólhatnak bele. Ha mindegyik fél kifejtette az álláspontját, akkor van lehetőség a vélemény-

nyek ütköztetésére. Az eset megbeszélése után következik a lényeg: annak egyénenkénti átgondolása – majd papírra vetése –, hogy a jövőben hasonló helyzetben mit fognak másképp csinálni. Az egyéni fogadalmukat aláírásukkal nyomatékosítják a diákok. A papírok megőrzésre kerülnek, s újabb konfliktus során a diák megtekintheti a legutolsó, tőle származó feljegyzést. Amennyiben a résztvevő pedagógusok úgy látják, hogy még nincs béke a diákok lelkében, akkor arra kéri őket, hogy másnap tízórai szünetben jöjjenek fel az irodába, és mondják el, hogy sikerült-e egy napot békében eltölteniük, konfliktus nélkül. Ez a folyamat időigényes, de megéri következetesen végigvinni.

Konfliktuskezelés személyes megbeszéléssel: Természetesen a szülőkkel való konfliktusos esetekre – melyek legtöbbször két gyermek közötti helyzetből adódnak – is van megoldás. A szülő és az összes érintett pedagógus személyesen, leülve beszélnek át a történeteket, egymásnak esélyt adva arra, hogy ismertessék az eltérő álláspontokat. Meghívott vendégek előadásaival is erősítik az iskolai konfliktusok megelőzését (pl. egy rendőrnagy tart évente több alkalommal osztálybeszélgetéseket az iskolai bántalmazásról, a bűnmegelőzésről, az interneten tapasztalható kirekesztésről). A konfliktusos helyzetek az ismertetett módszerek hatására lecsökkentek. Egyre kevesebb a fizikai és verbális abúzus a gyermekek között. Ennek mérésére minden félév végén beszámoló készül, melyben az évközbéli feljegyzések segítségével számosítják az eseteket. A konfliktuskezelés bevezetése óta folyamatos csökkenés látható.

Pedagógusok jutalmazása: A pedagógusok kemény munkáját egyszerre szereti meghálálni az intézmény, a gyermekek és a fenntartó is. Az intézmény oldaláról gyakori, hogy a pedagógusoknak pedagógusnap alkalmából a gyermekek közösen karkötőt, illetve egyéb ajándékokat készítenek, valamint verssel, zenével köszöntik őket. A vezetőség gyakran felterjeszt pedagógusokat miniszteri elismerésre, a nyugdíjra készülő nevelők minden alkalommal Pedagógus Szolgálati Emlékéremben részesülnek. A lelki napok a pedagógusok feltöltődését segítik.

Művészeti és sportrendezvények: A szülők közönségként együtt örülhetnek a gyermekek sikereinek egy-egy hangverseny, előadás, vetélkedő vagy focikupa után. Nagy hangsúlyt fordít a közösségfejlesztésre az iskola. Minden DÖK napon DÖK-királyt választanak a diákok maguk közül. Osztályonként egy-egy gyereket – adott anyagok felhasználásával (krepp papír, alufólia, cellux) – DÖK-királynak öltöztet be az osztály. Közülük kerül ki a végső győztes. Minden Néri napon készül egy olyan kreatív alkotás, amelynek elkészítésében minden diák keze nyoma benne van. Pl. mozaikokból kirakott Szent Márton, Szent Korona stb.

Otthoni ismerkedés a Bibliával: A “Vidd és forgasd!” kezdeményezés célja a Biblia népszerűsítése volt. A játékra jelentkező tanulók feladata volt kölcsönözni egy Bibliát, abból lemásolni a napi evangéliumi szakasz megadott részét. A lemásolt szöveggel ellátott cetlik bekerültek a heti sorsolásokba, ahol csokoládé volt a nyeremény. A fődíj sorsolásánál minden cetli újra játékba került. A legszorgalmasabbak így többszörös eséllyel indulhattak. A játék eredményeként a gyerekek otthon, a szüleikkel együtt ismerkedhettek a Bibliával.

A hit szerepe a családjért és a szülőkért mondott hálában: A gyerekek egy-egy közös rendezvény után (pl. nyári tábor, Néri nap), s a tanév végén is hálájukat fejezhetik ki Istennek. Ezek között gyakran megjelenik a családjért, a szülőkért mondott hála. A legutóbbi tanévzáró ünnepségen felemelték azt a több 10 méteres pénztárgépszalagot, melyre ráírták a diákok és dolgozók, hogy ki miért és kiért hálás a Jóistennek. Az iskola nagy hangsúlyt fektet a családban megélt ünnepekre (pl. anyák napja, karácsony), valamint a hagyományok ápolására is. Például minden húsvétkor sárgatúrót készítenek az osztályok, húsvét előtt az iskola egész közössége Fülöp község utcáin keresztutat végez.

Összegzés

A Covid-19 természetesen nem könnyítette meg a fülöpi iskola helyzetét sem. Hiányoztak a szülők, családok oldaláról a technikai feltételek. Azonban a járványhelyzet nemcsak ebből a szempontból okozott nehézséget, hanem a konfliktuskezelési program oldaláról is. Mivel nem láttak bele teljesen a pedagógusok a családok életébe, a konfliktusokat sem látták, amelyek akár családon belül, akár a gyermekek között zajlottak. Ez akár a program megakasztásának is tekinthető, mivel esély sem volt a fejlesztésekre.

Az intézmény legfontosabb alapelve, amely a szülői bevonódást is keretezi, a közösség fejlesztése. A hit megélésén keresztül, a szülők élet-helyzetére figyelve, a gyermeket középpontba helyezve, a hálát kölcsönösen kifejezve olyan légkör alakult ki, ahol a szülői bevonódás további fejlődése várható.

Markovics Katalin: A szülői felelősség és kötelezettségek tudatosítása tanácsadás útján. Anonim Észak-Alföldi általános iskola

Az iskola társadalmi kihívásai

Az intézmény egy Észak-Alföldi nagyközség egyetlen általános iskolája. A településen kiemelt fontosságot kap – a törvények által biztosított lehetőségek számbavételével – az esélyegyenlőség és a felzárkóztatás, a hátrányos helyzet csökkentése. A településen élők egyharmada⁵ aluliskolázott, szegregátumban élő nagycsaládos roma lakos. Helyben az aktív korúak számára kevés a munkalehetőség, ezáltal a mélyszegénységből való kitörésre. Főként a közmunkaprogram biztosít szerény megélhetést a családoknak.

Az elmúlt évben fejeződött be egy több éven át tartó projekt, a romák integrációját támogató program, amely széleskörű településfejlesztéssel járt együtt: felnőttek és gyermekek számára különféle felzárkóztató képzéseket biztosított, és a projekt keretein belül roma integrációs házak is épültek. A program eredményeként a foglalkoztatottság terén tapasztalható javulás (többen elhelyezkedtek a környező gyárakban), azonban a közfoglalkoztatottság még mindig kiemelten magas. A megélhetési problémák jelentkeznek a tanulók hiányos iskolai felszerelésében is (a rászoruló gyermekek önkormányzati és állami segítséggel kapott tanévkezdési támogatása után a szülők sok esetben nem tudják pótolni az elfogyott, elhasználódott eszközöket).

Az iskola életében kiemelkedően fontos szerepet játszanak a színvonalas rendezvények, amelyeknek a hagyományörzésen túl közösségfejlesztő szerepe is van. Az iskola által biztosított programok (pl. farsang, gyermeknap, egészség és sportnap) arra is szolgálnak, hogy élményhez juttassák a gyermekeket, új, számukra ismeretlen impulzusokkal motiválják őket. Az iskola dolgozói szerint ezek a programok egy „életre beépülnek a gyerekek tudatába”: hiszen többségük a lakóhelyétől messzebbre csak az iskolai kirándulások, táborok alkalmával jut el, számukra más alkalommal nincs arra mód és lehetőség, hogy kiszakadjanak a hét-

---

⁵ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

köznapi rutinból, és esetleg a családdal együtt kimozduljanak a megszo-
kott környezetükből. Az intézményben alapfokú művészetoktatási okta-
tás zajlik.

Az itt tanuló gyermekek mélyszegénységben élnek, családjaikban a
mindennapi megélhetés gondjai mellett nem ritka az agresszió. Az iskola
dolgozói számára érték a tolerancia, a szeretet, a bizalom, a humor, a tu-
dás megbecsülése, ugyanakkor a fegyelem, a rend és mások tisztelete is.
Az intézményben ezen értékek mentén folyik a nevelő-oktató munka an-
nak érdekében, hogy az itt felcseperedő gyermekekből megfelelő érték-
renddel rendelkező felnőtt válják. A gyerekeket az intézmény által létre-
hozott díjakkal is motiválják a szorgalmas tanulásra, példamutató maga-
tartásra.

Jellemző, hogy a jobb körülmények között élő családok elviszik a gye-
rekeket a szomszédos település egyházi iskolájába. A 2023/24-es tanévet
az intézmény több, mint kétszáz tanulóval kezdte. Hátrányos helyzetű az
iskola tanulóinak bő egyharmada, halmozottan hátrányos helyzetű csak-
nem négytizede. A hátrányos helyzetű tanulók létszáma az elmúlt évek-
hez képest csökkentést mutat, ami azonban csak statisztikai csökkenés,
valójában a gyermekek dokumentumai nincsenek rendben, vagy egysze-
rűen nem kéri a szülők a hátrányos helyzet megállapítását. Az SNI és a
BTMN tanulók aránya egyaránt 5-10% közötti. Az SNI-s tanulók oktatása
integráltan történik, fejlesztésüket gyógypedagógus végzi. Azonban a
szülők egy része többszöri időpont egyeztetés után sem viszi el gyerme-
két a felülvizsgálatra. Emiatt a fejlesztőpedagógussal, gyógypedagógus-
sal folyó munka megszakad, pedig nagy szükségük lenne rá. Ezen a terü-
leten az együttműködés erősítése szükséges (szülői szándékok, lehetősé-
gek megismerése, támogatás nyújtása).

A roma tanulók magas hányadára (becsült arány: 80%) tekintettel, az
intézményben bevezetésre került a kizárólag magyar nyelven folyó ki-
sebbségi oktatás, amely teljes tanulói létszámmal zajlik. Az iskolában
dolgozók célja, hogy a gyermekek megismerjék egymás kultúráját, tisz-
teljék egymás hagyományait, gyökereit, tisztában legyenek egymás szo-
kásaival és megtanulják elfogadni társaikat.

Az intézménybe a gyerekek általában nagy családból érkeznek, előfor-
dul, hogy egy osztályba jár a nagynéni és az unokahúg is. Vannak osztály-
közösségek, ahol a tanulók többsége egymásnak unokatestvérei.

A tantestület bemutatása

Az intézmény tantestületének létszáma húsz fő fölötti, a pedagógusok
munkáját pedagógiai asszisztensek, valamint NOKS dolgozók segítik. Az

elmúlt évekhez képest nemcsak a gyereklétszám csökkent, hanem a tanári kar létszáma is. A pedagógusok egy része elhagyta a települést, más-hová költözött, a fiatal kollégák többsége pedig elsősorban csak „ugródeszkaként” tekintett az iskolára. Az itt maradt tanárookra egyre több feladatot és terhelést jelent a létszámphány. A szakos ellátottság biztosítását más intézményből érkező pedagógusok segítik.

A pedagógusok jól képzett, sok éves gyakorlattal rendelkező szakemberek. 2 fő gyógypedagógus végzettséggel is rendelkezik. Logopédiai ellátást a “járási” Pedagógus Szakszolgálat munkatársa biztosít az iskola diákjainak. A tantestület jól összeszokott, magas teherbírású, az új kollégákat befogadó, segítőkész közösség, amelyet olyan szakemberek alkotnak, akik hivatásként tekintenek a munkájukra. Gyermekcentrikus gondolkodás jellemzi munkavégzésüket, megújulásra, önreflexióra képesek. A kollégák gyakran vesznek részt szakirányú továbbképzéseken, illetve szívesen járnak el például pedagógiai szakmai napokra, előadásokra, bemutatóórákra is, ahol hasonló problémákkal küzdő pedagógusokkal találkozhatnak, „eszmét” cserélhetnek és jógyakorlatokat oszthatnak meg egymással. Szükségét érzik ezeknek a programoknak, mert itt tudják megtapasztalni azt, hogy nincsenek egyedül, más intézményekben dolgozó kollégák is naponként találkoznak nehezen megoldható élethelyzetekkel.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Helyi beágyazottság a születéstől kezdve: A településen működő Biztos Kezdet Gyerekházban megvalósuló fejlesztő foglalkozások segítik a gyermekek könnyebb boldogulását az óvodában. Mindeközben természetesen a szülők is aktívan formálódnak. Számukra prevenciós előadásokat is szerveznek, emellett például a szülésre felkészítés, a családi költségvetés ésszerű elosztása vagy a gyermekekkel történő otthoni minőségi idő eltöltése is kiemelt témaként szerepel. A községben mosodával felszerelt közösségi ház segíti, hogy a gyerekek tiszta ruhában járjanak iskolába, óvodába.

Kapcsolat a szakmai szereplők között: A település egészségügyi, szociális és oktatási intézményei között a kapcsolattartás folyamatos, ezt rendkívül fontosnak tartják az intézmények vezetői és dolgozói, hiszen egy településen élnek és a cél közös: a hozott hátrányok kompenzálása csak összefogással lehetséges. A gyermekvédelmi alapellátás biztosított a településen, a preventív gyermekvédelem minden gyermekekkel foglal-

kozó intézményben, szakmai programban jelen van. A gyermekszegénység csökkentése ugyanis átfogó, minden ágazatra kiterjedő intézkedéseket követel. Az intézmény a családsegítő munkatársakkal folyamatos kapcsolatot tart fenn, több esetben ugyanis gyermekvédelmi tárgyalásokra kerül sor, és ilyenkor a szakemberek szintén családlátogatásokat végeznek és aktívan részt vesznek az iskola közösségi életében (pl. óralátogatások).

Tanácsadás a szülőknek: Az iskola pedagógusainak az elvárásai sokszor nem egyeznek meg a családban kialakult szokásokkal. A pedagógusok jelzik az adott problémát a szülőknek, akik elfogadják és megértik az iskola elvárásait, de saját bevallásuk szerint tehetetlenek a helyzettel szemben, ahogyan ők fogalmazzák, *'nem bírnak gyermekeikkel'*. Egyre több olyan szülő van, aki igyekszik partner lenni a nevelési problémák megoldásában, kikéri a pedagógus tanácsát és véleményét, hogy az adott esetben mi lenne a helyes, hogyan kellene szülőként eljárnia.

A kommunikáció mint kiindulópont: A szülőkkel történő kapcsolattartást az iskola vezetősége, a pedagógusok és a segítő munkatársak is kiemelten fontosnak tartják, hiszen a gyermek előrehaladásának, fejlődésének a családdal való kommunikáció az alapja.

Családlátogatás: A szülők otthonaikban történő személyes megkeresése igen gyakori formája a kapcsolattartásnak, mivel a tapasztalatok azt mutatják, hogy szülői értekezletre ritkán járnak a szülők, inkább csak abban az esetben élnek ezzel a lehetőséggel, ha probléma vagy sérelem éri őket, és ennek hangot kívánnak adni. A legcélravezetőbb megoldás a pedagógus számára, ha gond, konfliktus esetén azonnal megkéri a szülőt, hogy jöjjön el az iskolába, vagy maga a pedagógus látogat el a szülőhöz.

A fogadóórával egybekötött szülői értekezlet: A szülői értekezletek látogatottsága nőtt az elmúlt tanévhez képest, mert az iskola bevezette a szülőkkel történő találkozásnak a 'fogadóóra-szülői értekezlet' elnevezésű formáját, ami annyit jelent, hogy a felső évfolyamokon egy megadott időpontban több pedagógussal is tud beszélni a szülő. Erre azért volt szükség, mert öt vagy több gyermekes szülők esetén gyorsabb a pedagógusokkal való konzultáció.

Kréta helyett messenger és facebook: Azok a szülők, akiknek gyermekei annak a speciális évfolyamnak a tanulói, akik ingyen notebook-ot kaptak, a KRÉTA rendszert is előszeretettel használják, de még mindig kevesen követik itt rendszeresen a gyermekek tanulmányi előmenetelét. Minden osztálynak van saját messenger csoportja, ami könnyebben elérhető számukra. Az iskola facebook oldalán az intézmény legfontosabb közleményeit, eseményeit érhetik el naprakészen a szülők.

Személyes tájékoztatás a szülői kötelezettségekről: Az igazolatlan hiányzás mindig nagy probléma volt az intézményben, és a pandémiát követően a mulasztások száma egyre nőtt. Az intézmény igyekezett megoldani ezt azáltal, hogy nyomatékosan felhívják a szülő figyelmét a törvényi változásokra és az igazolatlan mulasztásokkal járó következményekre. A tapasztalatok azt mutatják, hogy szükség van arra, hogy a pedagógusok a szülők emberi méltóságát tiszteletben tartva tájékoztassák a szülőket szülői kötelezettségeikről. Mára kialakult az a szokásrendszer, eljárásrend, hogy a szülők előre jelzik gyermekük távolmaradását és annak okát. A pedagógusok türelmesen és megértően kezelik az olyan helyzeteket is, amikor a gyermek éppen a megfelelő ruha vagy cipő hiánya miatt nem jelenik meg az iskolában. A fontos az, hogy értesüljön a tanár a gyermek hollétéről. Az intézményben bevezetésre került a kilépést hitelesítő formanyomtatvány is arra az esetre, ha a szülő a gyermekét napközben szeretné elkérni az iskolából. A papír ellenőrző megszűnése után a kapcsolattartás egyik eszközét igyekeznek pótolni ez a 'kilépő lap'.

Pályaválasztás megvitatása a szülőkkel: A nyolcadikosok esetében, pályaválasztás előtt az osztályfőnök minden szülőt megkeres és beszélget velük a továbbtanulásról. A pedagógus megosztja ismereteit például a tanulók érdeklődésének megfelelő szakmákról, az azok elvégzéséhez megfelelő iskolatípusokról, a felvételihez szükséges elvárásokról stb. Értelmiségiként és sok diák karrierjét ismerő pedagógusként képes látni a hosszú távú tervezés jelentőségét. Mindezek ismeretében segíti a diákat és a szülőt a döntés meghozatalában.

Iskolai rendezvények a szülők részvételével: Az iskolai rendezvények – pl. iskolába csalogató délután, elsősvatató, farsang, Anyák napja – kiváló teret adnak a pedagógusoknak arra, hogy keressék a szülőkkel történő együttműködés lehetőségét. Igyekeznek a tanárok minden olyan eszközzel és lehetőséggel élni, ahol egy térben lehetnek a szülővel és beszélgethetnek vele. A szülők többsége eljön a rendezvényekre, ha szerepel a gyermeke, és bekapcsolódnak a programokba. Azonban az iskolai rendezvények megszervezése a pedagógusok számára egyre nagyobb erőfeszítést igényel, a szülők ugyanis egyre kevésbé tudják támogatásukról biztosítani a tanárokat. Sajnos arra is van minden tanévben példa, hogy a szülő nem jelenik meg az iskolában. Ilyenkor a pedagógus a lelki társ szerepét is magára veszi, hiszen különösen az alsóbb évfolyamos tanulók lelkében ez mély nyomot hagy. A feszültséget beszélgetésekkel, egy kedves mosollyal, bátorító szóval tudják oldani a tapasztalt kollégák.

Mentorálásban való együttműködés: Az iskola pedagógusai a hátrányok kompenzálása érdekében maximálisan igyekeznek bekapcsolódni

minden olyan programba, pályázatba, amely a tanulókat segítheti, támogatni tudja. Az Útravaló tanulmányi ösztöndíjprogram nagyon nagy segítség a diákoknak tanulmányi előmenetelük szempontjából. A program szintén előír családlátogatást is, amely a szaktanárnak ad lehetőséget arra, hogy jobban megismerje a mentorált tanulója életkörülményeit. A pedagógusok informálják a szülőket arról, hogy mi az előnye az ösztöndíj programnak, milyen feladatvállalásokkal jár ez a tanárok részéről, és mik az elvárások a tanulóval szemben. A szülők beleegyezésével a pályázatot a pedagógusok nyújtják be, segítenek a szülőknél értelmezni a kért adatokat, információkat.

Táborok: Napközis Erzsébet táborokat szervez az iskola a nyári szünet ideje alatt. A pedagógusok ezeket a programokat a nyári szabadság terhére valósítják meg, mégis vállalják a plusz feladatokat évről-évre, elmondásuk alapján 'az önfelelt mosoly a gyermekek arcán mindenért kárpótolja' őket. A szülők a tanároktól részletes tájékoztatást kapnak nemcsak az aznapi programok menetéről, de arról is, mire kell odafigyelniük, mit kell elkészíteniük a gyerekeiknek egy-egy kirándulásra.

Összegzés

Folyamatos kihívást jelent a mindennapokban a tudás átadása, az értékrend közvetítése, de az iskola vezetősége és a pedagógusok egyértelműen úgy fogalmazzák, hogy jó úton haladnak. Felismerték ugyanis azt, hogy a problémákat csak a szülővel összefogva, 'kéz a kézben' tudják megoldani, egy településen élnek, ezért közös érdekük az, hogy a helyi intézményekkel és a szülővel együttműködve dolgozzanak a jövő generációjáért.

Fazekas Elek: A közös cél megteremtése mint a partnerség alapja. Anonim Észak-Magyarországi általános iskola

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskolának otthont adó település az ország egyik leghátrányosabb helyzetű vármegyéjében található. A bő száz diák⁶ magas hányada HH és HHH státusszal rendelkezik. Az iskolának szembe kell néznie egyrészt a település lélekszámának csökkenésével, az alacsony iskolai végzettség okozta hátrányokkal és a magas munkanélküliséggel. Előfordul, hogy az egyes családok közötti konfliktusok az iskolában a gyermekek között manifesztálódnak. Ilyenkor a pedagógusok és a szülők közös erőfeszítései szükségesek.

Jelenleg öt fő alatti diagnosztizáltan SNI gyermek jár az intézménybe, továbbá több olyan gyerek van, aki beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel bír. Órai keretek között differenciáltan vagy órán kívül akár a szabadidő terhére valósul meg a fejlesztésük.

A szülők többsége alacsony iskolai végzettségű és gazdaságilag inaktív. A fiatalabb szülők esti iskolában igyekeznek felzárkózni és érettségire jutni. Az intézményben munkát vállaló pedagógusok a saját gyermeküket is az intézménybe járatják. Ez növeli az eltérő csoportok közötti kommunikáció és integráció lehetőségét.

Az iskola széles körben épít partneri kapcsolatot. Elsősorban az óvodával van szoros együttműködésük. Az osztályfőnökök rendszeresen látogatják az intézményt a beiratkozások előtt. Ezen felül rendszeresen meghívják egymást az intézmények rendezvényeire, illetve korábban közös projektek is voltak. Az intézmény kapcsolatot tart a horgászegyesülettel, akik a horgászversenyek alkalmával kérik az intézmény segítségét a szervezésben. Közös pályázatokon vesznek részt a faluházzal, amelyek extrakurrikuláris foglalkozásokat nyújtanak a diákok részére. Az önkormányzattal szoros kapcsolatban állnak a települési közfoglalkoztatás és a települési rendezvények kapcsán. Az önkormányzat aktívan támogatja

---

⁶ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

az iskola extra igényeit, akár szolgáltatásokkal, akár anyagi hozzájárulással. A helyi egészségügyi szolgáltatókkal és szociális szolgáltatókkal napi szintű a kapcsolat.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A tanulás legitimálása, közös jövőépítés a szülővel: A szülők érzékelhető értéként tekintenek az oktatásra, ami közvetlenül pozitív hatást gyakorol a diákok motivációjára és csökkenti a lemorzsolódást. Ugyanakkor bizonyos esetekben ellentétet okoz a szülő és pedagógus nevelési elvének különbsége (pl. a diák olyan feladatot kap otthon vagy tevékenységet végez, amely elvonja figyelmét vagy idejét a tanulástól, iskolába járástól). Ilyenkor általában az iskola és a tanulás társadalmi legitimációjának kérdése merül fel. Ezekben az esetekben az ügy súlyosságának mértékében az osztályfőnök saját jogkörében jár el vagy külső szakember (pedagógiai asszisztens, szociális munkás, pszichológus) és vezető bevonásával keresik a megoldást. A cél az, hogy az iskola és a tanulás fontosságát segítsék látni a családokban. Az iskolában dolgozók a nehéz sorsú, generációs szegénységben élő családoknál tágabb rálátással rendelkeznek a tanulás által elérhető lehetőségekre, ezért fontosnak tartják ezen tudásuk megosztását, a közös jövőtervezést, valamint a segítségnyújtást a szülőknek ahhoz, hogy miképpen támogathatják gyermeküket a közösen kialakított célok elérésében.

Mindennapos találkozások: Kisközség lévén a kapcsolattartás napi szintű és személyes. A pedagógusok ezen alkalmakkor is készségesen a szülők rendelkezésére állnak. A reggeli és délutáni iskola kezdés és zárás alkalmával napi szinten találkoznak a pedagógusok és a szülők.

Chat szobák: Az osztályok chat szobákat üzemeltetnek a szülőkkel és a diákokkal egyaránt. Ezekben a chat szobákban a kommunikáció kétirányú, így a szülőknek is lehetősége nyílik a pedagógusok megszólítására. Ezekben a csoportokban a rendezvényekkel, házi feladatokkal és adminisztratív teendőkkel kapcsolatos kérdések megvitatására nyílik lehetőség. Az online kapcsolattartás a pandémia alatt kezdődött el nagymértékben. Ezt azóta az intézmény megtartotta.

Diszkréció a kapcsolattartásban: Az egyéni kapcsolattartást diszkréten kezelik a pedagógusok, telefonon vagy személyesen keresik az olyan ügyekben a szülőket, ahol a tanulók egyéni fejlődéséről, iskolai életéről esik szó.

Nevelési elvek közelítése: Az iskola elfogadó a szülői nevelési attitűdökkel. Az intézmény pedagógusai a napi kapcsolattartás folyamán lehetőséget biztosítanak a nevelési kérdések megvitatására.

A szülők otthoni nevelési tevékenységének támogatása: Az alsó tagozatokban a tanulási nehézséggel küzdő gyerekeknek plusz feladatokat adnak, amelyek elvégzésére a szülőket is felkészítik. Hasonlóképpen a beteg gyerekek esetében, akik kimaradnak egy-egy tanóráról.

Együttműködés a mentorálásban: A jó tanulmányi eredménnyel rendelkező, de hátrányos helyzetű diákok mentortanárt és ösztöndíjat kaphatnak pályázati forrásokból, amely programban a szülők is aktív partnerként vannak jelen.

Az iskolavezetés mint közvetítő: Nem módszerként, hanem paradigmaként tekintenek a szülői bevonódásra. Az intézményvezetés felvállalja a közvetítő szerepet a gyermekek, szülők és pedagógusok között, nemcsak konfliktusok esetén. A tevékenység túlmutat az oktató-nevelő munka keretein, és közelebb hozza a szociális hátránykompenzáció témakörét.

A szülő partnerként kezelése: A szükségszerűség hozta a kapcsolattartás közvetlen és partneri formáját. A pedagógusok felismerik a bevonás szükségességét. Ha a szülő és a pedagógus együtt dolgozik egy közös célért, a szülők megfelelően reagálnak a pedagógusok kezdeményezésére, bevonódnak és kommunikálnak. A pedagógusok személyes hozzáállása és a szülők partnerként kezelése áll a fókuszban. A szülők iskolával és oktatással kapcsolatos attitűdjei nagymértékben javultak az elmúlt időszakban, s a gyermekek tanulmányi eredményei is. Vannak olyan szülők, akik kimaradnak a kapcsolattartásból. Ennek orvoslása kihívást jelent az intézménynek, s keresik a további megoldásokat.

Összegzés

Nem módszerként, hanem paradigmaként tekintenek a szülői bevonódásra. A pedagógusok felismerik a partnerség szükségességét. A szülők attitűdjében és nevelési stílusában változás állt be. Az oktatás értéként jelenik meg. Az iskola előnye és hátránya egyaránt a település családias mérete. Kisközség lévén a kapcsolat közvetlen és jól ismerik egymás hátterét a pedagógusok és a szülők.

Markovics Katalin: A hála kifejezése a szülők felé. Anonim Észak-Alföldi általános iskola

Az iskola társadalmi kihívásai

A kétezer⁷ lakosú település lakossága számára leginkább a közeli városban adódik munkalehetőség. A helyi közmunkaprogramban dolgozók önmaguktól nem tudnak változtatni nehéz szociális helyzetükön. Határozott jövőképük nincs, a segélyek, támogatások és a közmunkáért kapott fizetésük jelentik a bevételi forrást az egész család számára. Körülbelül minden tízedik lakos romának vallja magát. A településen elszigetelődve élnek a lakóhelyet (külön utcában) és a közösségi beágyazódást tekintve is. Nagyobb hányaduk a közmunka programban helyezkedik el. A roma lakosság egy része törekszik arra, hogy kitörjön a generációs szegénységből, és elsősorban a család férfi tagjai elmennek messzebb, vármegyeszékhelyekre vagy a fővárosba munkát vállalni.

A település központjában található az egyetlen általános iskola, ahova – az interjúalany becslése szerint – 100%-ban roma tanulók járnak. A település jobb körülmények között élő többségi családjai a közeli városban taníttatják gyermekeiket, s ez a tendencia már a munkahellyel rendelkező roma lakosok körében is megfigyelhető. Következésképpen ebbe az iskolába nehéz sorsú, mélyszegénységben élő diákok járnak, és az intézményben folyó nevelő-oktató munkát ennek a ténynek megfelelően kell alakítani, formálni.

Az intézmény vezetőségének és pedagógusainak a 'nevelő' szerepe kerül előtérbe, hiszen az oktatómunka csak azt követően kezdődhet el, miután az iskolába érkező diákok megismerik az intézmény által előírt, mindenkire egyformán vonatkozó szabályokat. A rend és a fegyelem az igazgató szerint mindennek az alapja. Az iskolában dolgozóknak ugyanakkor a tanulók lelki világára is oda kell figyelnie. A kilátástalan élethelyzet következtében a gyerekek könnyen agresszívvá válhatnak, és nehezebben kezelik az indulataikat. A megértés, tolerancia, empátia és segítőkész hozzáállás az, amivel a tanár pozitív változást érhet el.

---

⁷ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

Az intézmény száz tanulójának egytizede hátrányos helyzetű, háromnegyede halmozottan hátrányos helyzetű, kilencetizedük rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül. Az SNI és BTMN diagnózissal rendelkező tanulók aránya 5% alatti. Az 1-4. évfolyam tanulói heti rendszerességgel néptáncot tanulnak.

Az iskolában dolgozók teljes összefogással naponta azon fáradoznak, hogy az itt tanulók szociokulturális hátrányait a lehetőségeikhez mérten csökkenteni tudják. Az iskolai szabályok, az elvárt magatartásformák megtanulása, a diákok napi rutinjának a kialakítása és folyamatos gyakoroltatása hozzátartozik a pedagógusok és iskolavezetők munkaköréhez. Nekik kell ugyanis megerősíteniük a diákság nagy részét abban, hogy a későbbi munkavállalás szempontjából is megfelelő napi rutin kialakuljon.

A megfelelő magatartásra és a felelős munkavégzésre nevelés mellett a sikerélményhez juttatás is kiemelt fontossággal bír az önhibájukon kívül a társadalom perifériájára szorult gyermeknél.

A kis létszámú nevelőtestületben két fő közel van a nyugdíjkorhatárhoz és a zavartalan oktatómunka elvégzéséhez szükség van a nyugdíjas szaktanárok, tanítók munkájára is. Gyakornok pedagógusok is dolgoznak az intézményben. A tantestületre nem kis feladat hárul, de szívvel-lélekkel, igazi csapatként végzik munkájukat. Az iskolában gyógypedagógiai asszisztens, pedagógiai asszisztens, utazó gyógypedagógus és utazó szurdopedagógus segíti a pedagógusok munkáját, akik nélkül a tanulási nehézségekkel küzdő, szociális hátrányból induló tanulók felzárkóztatása kivitelezhetetlen volna. Iskolapszichológusa nincs az intézménynek, egy iskolai szociális segítő munkájára azonban számíthatnak a tantestület tagjai. Valójában még több szaktanárra, segítő személyzetre és gyógypedagógusra lenne szükség.

Az intézménybe járó tanulók nagy családból érkeznek. Vannak például olyan egygenerációs családi házak a faluban, ahol egy-egy hálósoba egy egész család lakóhelye. A felnőtteknek és a gyerekeknek sincs magán-szférája. Családlátogatások alkalmával tapasztalhatják a pedagógusok, hogy sok esetben szekrények, polcok sincsenek, ahol a gyermekek az írószereiket, iskolai felszereléseiket tárolni tudnák, saját íróasztaluk pedig végképp nincs, ami mellé leülve, nyugodt körülmények között házi feladatot tudnának írni, vagy készülni tudnának a következő iskolai napra. A felső tagozatos diákok nem tudnak otthon tanulni, mert őket 12 éves koruktól a szüleik aktívan bevonják a ház körüli teendőkbe, és általában a kisebb testvérek gondozása is az ő feladatuk. Nem ritka az az eset, hogy

azért késnek el az iskolából, mert reggel ők viszik óvodába a kisebb testvéreket, vagy azért maradnak ki napokat, mert ápolniuk kell őket, ha lebetegedtek.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Nyitás a szülők felé mint új intézményi stratégia: Az intézmény dolgozói ettől az évtől kezdve új vezető irányításával tevékenykednek. Az újonnan kinevezett igazgató a szülőkkel történő kapcsolattartást új alapokra kívánta/kívánja helyezni. Korábban is működtek természetesen a kapcsolattartás megszokott csatornái, ettől a tanévtől kezdve azonban határozott szándékában áll az iskola vezetésének az, hogy nyitottabbá váljanak a szülők irányába, és megerősítsék a kapcsolati hálót velük, mert az iskola meg van győződve arról, hogy ez az útja annak, hogy gyökeres változásokat érjenek el a jövőben.

A családok generációs szegénységére való reagálás: Az alacsony iskolázottságú szülők maguk is hasonló mintát láttak gyermekkorukban, és a negatív élmények és tapasztalatok duzzadnak generációról-generációra tovább. Az iskola vezetősége és a dolgozók felismerték ezt, és a szülők mindenben számíthatnak a segítségükre. A diákok kaptak például ingyenes tanszer- és füzetsomagot a tanévkezdéshez, az eszközök azonban kopnak, fogynak, a megfelelő felszerelés hiánya pedig komoly akadály a hatékony munkavégzésnek. Amikor a szülő nem tud egy új íróeszközt vagy hegyezőt venni, a pedagógusok szó nélkül összegyűjtik otthonról a saját eszközeiket azért, hogy a tanulók tanulni tudjanak. A pedagógusok igyekeznek segíteni a családoknak a tudatos pénzkezelésben is. Kialakult szokás az adománygyűjtés (ruhadarabokat, cipőket, játékokat) és -osztás a nélkülöző családok körében. A szülők hálásak a dolgozók önzetlen magatartásáért, mert érzik, hogy számíthatnak a támogatásukra. Ezáltal nyitottabbá, bizalmasabbá válik a tanár-szülő kapcsolat, és őszintén, indulatok nélkül tudnak beszélgetni a problémákról és a lehetséges megoldásokról.

Családlátogatás következetességgel és megértéssel: A családlátogatások kiemelt helyet foglalnak el a kapcsolattartásban. Az igazgató elmondása szerint „mi egy közösségben élünk, mindenki ismer mindenkit.” Havi egy-két alkalommal van családlátogatás, akut esetekben azonnal. Az igazgató kiemeli, hogy a pedagógus személyisége rendkívül fontos szerepet játszik abban, mennyire lesz eredményes a családlátogatás. Ha-

tározott és következetes tanári fellépésre van szükség, ugyanakkor bizalmat és megértést kell sugározni, mert csak így tudja elérni, hogy életvezetési, gyermeknevelési tanácsaira odafigyeljenek a szülők, segítő szándékát pedig ne tolakodásnak vegyék, és a segítő beszélgetésekben partnerként vegyenek részt.

Segítségnyújtás a szülőknek a szociális támogatások elérésében: A pedagógusok fokozottan ügyelnek arra, hogy felhívják a szülők figyelmét a hátrányos helyzet megállapításának kérelmezésére, amivel gyermekeik számára elérhetővé válhatnak az ezzel járó támogatások.

Együttműködés az SNI és a BTMN diagnózisban: Amennyiben SNI-re vagy BTMN-re utaló jelek vannak, a pedagógusok jelzik a szülő felé a szakaszolgálati vizsgálat lehetőségét. A szülők az iskolától minden segítséget, praktikus tanácsot megkapnak ehhez (kihez forduljanak, milyen nyomtatványt töltsenek ki, mit jelentenek az egyes pontok a nyomtatványokon stb.).

Szülői felelősség és kötelezettségek megbeszélése: Korábban a mindennapi munkavégzést nagymértékben megnehezítette a szerepek és felelősségi körök tisztázatlansága. A pedagógusok az érintett szülőkkel egyenként alakították ki rövidebb és hosszabb távú gyermeknevelési célokat. A reggel késve érkezők száma ennek hatására csökkent.

Értékek közelítése: Az iskola törekszik a családon belüli és a társadalmi érvényesüléshez szükséges értékek harmonizálására, ezért is tartják fontosnak a folyamatos kapcsolattartást a szülőkkel: a pedagógusok folyamatos konzultációja a családdal segít abban, hogy megbeszéljék, mi szolgálja a gyermek érdekét. Fontos azt közvetíteni, hogy a tanár nem az a személy, aki ártó szándékkal közeledik egy problémás helyzetben, hanem azért van, hogy segítsen, amiben csak tud.

Segítségnyújtás a KRÉTA használatában: A hivatalos kapcsolattartás csatornáját, a KRÉTA rendszert még most sem alkalmazza rendszeresen a szülők többsége. Ennek feloldására az iskola vezetősége és pedagógusai azt a megoldást választották, hogy az érdeklődő szülőknek ők maguk mutatják be, hogyan kell kezelni ezt a felületet. Erre egyre több szülő igényt tart, és elkötelezettek arra, hogy megtanulják azoknak a menüpontoknak a használatát, amelyekre nekik leginkább szükségük van. Mára már a szülők egyharmada rendszeresen követi gyermeke tanulmányi előmenetelét a felületen.

Fogadóóra és online kapcsolattartás: A fogadóórák előre meghatározott időpontban zajlanak. Az igazgatónő elmondása szerint nagyon fontos, hogy a szülők, ha csak nincs rendkívüli helyzet, előre egyeztetett

időpontban keressék az osztályfőnököt, a szaktanárt, az intézmény vezetőségét, mert ez is a rendszer, rendezettség alapja. A tapasztalat azt mutatja, hogy ebben is pozitív változás van, a szülők elfogadják, hogy a pedagógusokat a tanítás ideje alatt vagy este az otthonaikban már ne zavarják. Az iskolának honlapja és facebook oldala is van, az aktualitásokról ezeken a platformokon folyamatosan tájékozódhatnak a szülők (pl. láthatják az eseményekről készült fotókat).

A szülőre bízott feladat: otthoni dal- vagy verstanulás a fellépésekre: Az iskola elkötelezett amellett, hogy színvonalas programjaiba egyre több szülőt bevonjon. Sajnos a szülők többsége nem mindig nyitott a kulturális eseményeikre, de az intézmény dolgozói mindent megtesznek azért, hogy változtassanak ezen a helyzeten. Azok a szülők, akik nem vesznek részt a rendezvényeken, az eseményeket az iskola facebook oldalán vagy az adott osztály messenger csoportjában visszanezhetnek. Azokat a diákokat, akik szerepelnek ezeken az előadásokon, megkérik a pedagógusok, hogy verseiket, dalaikat otthon, a szülővel is gyakorolják. Így a szülőt előbb-utóbb a gyerek veszi rá arra, hogy leüljenek és közösen tanuljanak. Ezek a szülők már eljönnek és megnézik a gyermeküket a színpadon. Az idei magyar kultúra napjára, március 15-ei ünnepségre, anyák napi ünnepségre, nemzeti összetartozás napjára a gyerekeket a tanárok mellett otthon, a szülő is igyekezett készíteni. A diákok kivétel nélkül megtanulták a rájuk bízott szöveget, verset, dalt.

A hála kifejezése a szülők felé mint a bizalom alapja: A farsang és a Mikulás ünnepség zárt körben, szülők nélkül zajlott, de köszönetet mond az intézmény tantestülete, vezetősége azért, hogy például a mikuláscsomag összeállítását, elkészítését a szülők magukra vállalták, és gond nélkül mindenki elvégezte a vállalt feladatot. (A helyi települési önkormányzat és a helyi Roma Nemzetiségi Önkormányzat is készített számukra csomagot.)

A szülő-gyermek kapcsolat ápolása az iskola iránti bizalom növeléséért: Anyák napjára és karácsonyra a tanulók a technika és rajz órán kisebb ajándékokat készítenek, és ezzel kedveskednek szüleiknek. Ezek apró lépések, kicsiny dolgok, de a szeretet, a köszönet kifejezése minden emberből is képes kiváltani egy mosolyt, egy kedves szót, amely építi és ápolja a szülő-gyermek kapcsolatát, és erősíti a szülőknél az iskola iránti bizalmát.

Nemzetiségi roma nap nyitott ajtókkal: Az idén a nemzetiségi roma nap alkalmából a szülők előtt is megnyitották az iskola kapuit. Az eddig zártkörű rendezvényen most a szülők is aktívan részt vettek, a helyi roma

nemzetiségi önkormányzat főzött, roma együttesek zenéltek, a roma kultúrával kapcsolatos kvízzjáték és a közös tánc formálta a közösségi szellemet, a roma táncok versenye pedig valódi élményt, szórakozást biztosított a résztvevők számára. A tervek szerint a jövőben a programokat kibővítik, a roma hagyományok ápolására (kézművesség, kosárfonás) még nagyobb hangsúlyt fektetnek a szervezők.

Szülői klub a védőnővel: Az iskolában minden tanévben szülői klubot tart a védőnő, aki felhívja a szülők figyelmét nagyon fontos egészségügyi kérdésekre (a rendszeres fertőtlenítés fontossága, a megfelelő és gyakori kézmosás hiányából fakadó betegségek, a fejtetű megelőzése, kezelése), prevenciós előadást tart. Emellett segít, hogy mit kell tenniük, ha problémát észlelnek, vagy kihez kell fordulniuk, ha történik valami gond a gyermekkel.

Pályaorientációs nap roma példaképek meghívásával: Az iskola pályaorientációs napján nagy hangsúlyt fektetnek a hetedik és nyolcadik osztályos gyerekek jövőképeinek formálására. Meghívják az iskolába olyan falubeli roma előadókat, akikre a sztereotípiák többé már nem érvényesek, dolgoznak, munkájukat tisztességesen végzik, és sikeresen helytállnak a pozíciójukban. "Ha van példakép, követendő minta, akkor azt látják a gyerekek, hogy van lehetőség, van fény az alagút végén." – mondja az igazgató. A rendezvényen ismertetőt kapnak a tanulók a különböző szakmákról, valamint a környező gyárak képviselői, a faluban élő, különböző fizikai vagy szellemi munkát végző lakosok tartanak előadásokat azért, hogy a diákok és a szülők is betekintést nyerjenek különböző aspektusokból a munka világába.

Havi egy szülői program: Az igazgatónő elmondása szerint havonta egyszer igyekeznek beépíteni az éves munkatervbe olyan programokat, amelyek a szülőkkel való kapcsolatrendszer erősítésére szolgálnak. Minden iskolai esemény mögött ugyanis ott van a tantestület határozott szándéka arra, hogy egyre több szülőt tudjanak megszólítani.

Pedagógusok fejlődése és elismerése: Az intézmény dolgozói továbbképzéseken vesznek részt, a hatékony módszerek és gyakorlatok elsajátítására nyitott, innovatív közösséget alkotnak. A kollégák megosztják egymással saját tapasztalataikat és a más intézményben dolgozó tanár-ismerősöktől kapott segítő ötleteket, tudást a szülői bevonódással kapcsolatban. A kollégák munkáját szép szóval, dicsérettel jutalmazták az értekezleteken. Ha csak ilyen formában is, de fontos elismerni a munkájukat, támogatni a kezdeményezéseiket, éreztetni velük azt, hogy a befektetett munkájuk a jövő generációjának épülését szolgálja.

Összegzés

Az intézményben dolgozó pedagógusok olyan szakemberek, akik szaktudásuk birtokában, lelkiismeretesen és önzetlen módon végzik mindennapi tevékenységüket. Az énkép fejlesztése, az önbizalom erősítése és a mások elfogadásának, tiszteletének a tanítása azok a kulcspontok, amelyekkel a pedagógusnak kiemelten foglalkoznia kell azért, hogy később, az innen elballagó diákok stabil érzelmi háttérrel rendelkezzenek, és céltudatosan legyenek képesek formálni a jövőjüket. A szülői bevonódás jógyakorlatai közül kiemelkedik a hála kifejezése a szülők felé, a generációs szegénységre érzékeny segítségnyújtás, a szülő megbízása otthoni feladatokkal, a szülő-gyermek kapcsolat építése, s annak a felismerése, hogy mindez a bizalom alapköveinek lefektetését szolgálja a családok és az iskola között.

Kuknyó-Bátori Brigitta: A szülői bevonódás tudatos és programszintű kézen tartása. Anonim Észak-Alföldi óvoda

Az óvoda társadalmi kihívásai

Az intézmény egy önkormányzati fenntartású óvoda tagóvodája. A kis faluban jellemzően alacsony a jövedelmi szint, sok a hátrányos helyzetű család, akik nagy hányada romának vallja magát. A szülők többsége munkás, szinte senkinek nincs felsőfokú végzettsége. A munkanélküliség is jelentős probléma a térségben.

Az óvoda sajátos pedagógiai célja a gyermekek harmonikus fejlődésének elősegítése. Alapelvei közé tartozik a befogadás, a differenciálás és az individualizálás. A tagóvoda két csoportban fogad óvodásokat. A csoportokban vegyes életkorú gyermekek vannak, legtöbbször halmozottan hátrányos helyzetű, roma származású⁸. Sokuk szorulna fejlesztésre, azonban csupán néhányuk rendelkezik SNI vagy BTMN papírral. Ennek legfőbb oka, hogy a térségben a szakszolgálat rendkívül túlterhelt, nehéz időpontot egyeztetni, emellett az óvodapedagógusok javaslatai ellenére a szülők nagy arányban nem viszik el vizsgálatra a gyermeket. Ezen a területen fontos az együttműködés erősítése (szülői szándékok, lehetőségek megismerése, támogatás nyújtása).

A nevelőtestület négy főből áll, akik mindannyian óvodapedagógusok, ezen felül pedig két dajka segíti munkájukat. A nevelőtestület elkötelezett a gyermekek iránt, és nyitott a szülőkkel való együttműködésre. A pedagógusok rendszeresen részt vesznek továbbképzéseken, ahol újabb ismereteket szereznek a szülői bevonódásról.

Hetente foglalkozik fejlesztőpedagógus az azt igénylő gyerekekkel. Szociális segítő támogatja a szülőket, edukációs programokat szervez, valamint a felmerülő problémákban segíteni az érintett családokat.

A községben működő roma önkormányzat rendszeresen támogatja az intézményt, illetve egy pályázat keretében ruhák, játékok és egyéb eszközök érkeznek az óvodába.

---

⁸ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A szülői bevonódás programszintű keretezése: Az intézmény kapcsolattartási programja néhány éve indult el. A program folyamatosan működik, az óvoda éves munkatervében szerepel. A szülőkkel való kapcsolattartás az óvoda pedagógiai programjának szerves része, a (pl. sportnap, karácsonyi ünnepkör, húsvét, anyák napja stb.). Emellett a szülői edukáció, és számukra szervezett fórumok folyamatosan működnek egész évben.

Partnerség megteremtése: A programot az óvoda vezetősége és pedagógusai kezdeményezték. A program elindításának célja a szülőkkel való szorosabb együttműködés kialakítása, bizalmuk elnyerése, a gyermekek nevelésében és fejlődésében való hatékonyabb partnerség megteremtése volt. A programot indító pedagógusok és intézményvezetők elkötelezettek a nyitott kommunikáció, a kölcsönös bizalom és a szülői bevonódás iránt.

Az óvoda mint hivatalos szerv távolságának csökkentése bizalommal: Az intézmény felismerte, hogy a bizalom elérése többletmunkát igényel a roma szülők esetében, hiszen az előző generációk történelmi tapasztalatai miatt nehezebben fogadják el a roma közösségen kívülről érkező személyeket, például a pedagógusokat mint egy hivatalos szerv képviselőit. A bizalom felépítését követően a szülők többsége szívesen fogadja nevelési tanácsokat, a magatartási normákkal kapcsolatban általában konszenzus van. Az óvoda dolgozik azon, hogy a jelenleg inaktív szülők körében is kiépítse vagy tovább mélyítse a közös munka alapját jelentő bizalmat.

Szülői értekezletek: Évente háromszor tartanak szülői értekezletet, ahol a pedagógusok tájékoztatják a szülőket a gyermekek fejlődéséről, a csoportmunkáról és az óvodai programokról.

Fogadóórák: Minden hónapban van lehetőség egyéni fogadóórára, ahol a szülők konzultálhatnak a gyermekük nevelőjével.

Beszélgetések, egyéni tanácsadás: A pedagógusok bármikor nyitottak a szülőkkel való beszélgetésre (akár a délutáni órákban is, amikor a gyerekekért jönnek). A pedagógusok és más szakemberek egyéni tanácsadást nyújtanak a szülőknek a gyermekneveléssel kapcsolatos kérdésekben.

Karácsonyi vásár és más rendezvények: Az óvoda szervez családi napokat, ünnepségeket, ahol a szülők is részt vehetnek. Ilyen például a

karácsonyi vásár. A vásárra a szülők és a gyerekek együtt készítik el a termékeket. Az anyák napi rendezvény az egyik legnépszerűbb program, amelyen minden szülő részt vesz.

Online kapcsolattartás: Az óvoda honlapján és Facebook-oldalán is tájékoztatja a szülőket a programokról és eseményekről. (Ez a kapcsolattartási módszer azonban nem jól működik.)

Szülői klub a szülők közötti kapcsolat erősítésére: A szülői értekezletek és fogadóórák mellett az óvodában szerveznek szülői klubokat is, ahol a szülők megoszthatják egymással a tapasztalataikat, és tanácsokat adhatnak egymásnak. A szociális segítő pedig ugyancsak tart havonta üléseket a szülőknek, de akár egyéni konzultációra is van lehetőség.

Nyílt napok: Lehetőséget biztosítanak a szülők számára, hogy betekintsenek az óvodai életbe, és megfigyeljék gyermekeiket a játék és tanulás során.

Szülői programok és fórumok: Szerveznek szülői előadásokat, és egyéb programokat, amelyek a szülők számára hasznos információkat és tanácsokat nyújtanak. Lehetőséget biztosítanak a szülők számára, hogy megbeszéljék a gyermekeket érintő kérdéseket és aggályokat, melyet szakember vezet. Emellett közös programokat szerveztek a szülők és a gyermekek számára, ami erősítette a közösségi szellemet.

Differenciált szülői kapcsolattartás: A program minden szülő számára nyitott, de kiemelten foglalkoznak a következő csoportokkal.

- **Elsőéves szülők:** A program segíti az elsőéves szülőket az óvodai beilleszkedésben és a gyermekneveléssel kapcsolatos ismereteik bővítésében.

- **Hátrányos helyzetű szülők:** A program célja, hogy a hátrányos helyzetű szülők számára is egyenlő esélyeket biztosítson a gyermekük nevelésében.

- **Roma szülők:** A program segíti a roma szülőket a gyermekük beilleszkedésében.

Világosan deklarált szerepkörök a szülői bevonásban: Az óvoda dolgozói és meghívott szakemberei együttműködnek egy cél érdekében, de különböző, világosan deklarált feladatkörökkel.

- **Pedagógusok:** Az óvoda pedagógusai mindannyian részt vesznek a szülőkkel való kapcsolattartásban. Fő feladatuk a napi kapcsolattartás, a szülői értekezletek lebonyolítása, a szülői fogadóórák megtartása, a gyermekekkel kapcsolatos információk megosztása a szülőkkel.

- **Gyermekpszichológus:** Az iskolapszichológus jár ki az óvodába is. Egyéni tanácsadással, konzultációval segíti a szülőket a gyermekneveléssel kapcsolatos kérdésekben. Szükség esetén csoportos foglalkozásokat is szervez a szülők számára.

- **Szociális segítő:** A szociális segítő a szülőket szociális tanácsadással, támogatással segíti. Szükség esetén segít a szülőknek a különböző szociális ellátásokhoz való hozzáférésben.

- **Meghívott szakemberek:** Szükség esetén az óvoda meghívott szakembereket is bevon a szülőkkel való kapcsolattartásba. Ilyen szakemberek lehetnek például logopédusok, gyógypedagógusok.

Folyamatos tudásbővítés pl. kommunikáció és romológia témákban: A pedagógusok folyamatosan bővítik a szülőkkel való kapcsolattartáshoz szükséges tudásukat. Szakmai továbbképzéseken, workshopokon vesznek részt, emellett önállóan is tájékozódnak a szülőkkel való kommunikáció témakörében, kitérve a roma közösségek jobb megismerésére.

Pszichológiai tanácsadás a pedagógusoknak: A pedagógusoknak lehetőségük van pszichológiai tanácsadásra is, ha a szülőkkel való kapcsolattartás során nehézségekkel szembesülnek.

Visszacsatolás és értékelés a szülői bevonódásban: Az óvoda vezetősége rendszeresen értékeli a pedagógusok munkáját, és visszajelzést ad a szülői bevonódásban elért eredményekről. A nevelőtestület támogatja a pedagógusok egyéni fejlődését, és lehetőséget biztosít a programban szerzett tapasztalatok megosztására. Az óvoda összes pedagógusa aktívan részt vesz a programban, és elkötelezettek a sikeres megvalósítás iránt. A program pozitív hatással van a pedagógusok munkamoráljára és motivációjára.

A szülői bevonódás eredményességének mérése: Az óvoda rendszeresen méri a program eredményességét. A méréshez különböző eszközöket használnak, pl. kérdőíveket, megfigyeléseket, interjúkat. Az eredményeket elemzik, és lehetőséget adnak a program továbbfejlesztésére. Az intézmény elégedett a program eredményességével. A programnak köszönhetően javult a gyermekek óvodai teljesítménye, csökkent a problémamegoldási nehézségek száma, és erősödött a szülő-pedagógus partnerség.

A folyamatos fejlődésre való nyitottság: Az intézmény felismerte, hogy a program továbbfejlesztésére van szükség. Azonban alapjait tekintve nem módosított az eredeti programon. Menetközben csupán esetleges apróbb változtatások történtek a szülők igényeit figyelembe véve. Fejlesztési területek:

- **Digitális eszközök hatékonyabb bevonása:** A program hatékonyságának növelése érdekében hatékonyabban kell bevonni a digitális eszközöket a kommunikációba és a tanulásba. Ehhez a szülőknek egy esetleges tanfolyam, előképzettség megvalósulása fontos lenne.

- **Szülői részvétel bővítése:** A program hatékonyságának növelése érdekében bővíteni kell a szülői részvételt a különböző óvodai tevékenységekben.

- **Pedagógusok továbbképzése:** A program hatékonyságának növelése érdekében tovább kell képezni a pedagógusokat a szülőkkel való hatékony kommunikáció és együttműködés terén.

Tudásmegosztás a szakmai network-ben: Az óvoda elsősorban a tagintézményekkel osztotta meg a programot, de együttműködés alakult ki más óvodákkal is. Az anyaintézmény is használja ezeket a jógyakorlatokat, táncgálát, sport rendezvényeket, és egyéb nagyobb volumenű programokat szerveznek, amelyen a tagintézmények is részt vesznek.

Fénymásolt feladatok az internetet nélkülöző családok számára: A pandémia idején az óvoda online programokat szervezett a szülők számára. A szülők konzultációkon vehettek részt online, és információkat kaptak a gyermekneveléssel kapcsolatban. Sajnos ez azonban nem volt hatékony, hiszen sok családnak nincs internete. Így a negatív visszajelzések után a pedagógusok fénymásolt feladatsorokat és egyéb fejlesztő foglalkoztatásokat adtak a szülőknek a pandémia ideje alatt.

A szülői bevonódás pozitív hatása mint hajtómotor: A pedagógusok azért értékelik a programot, mert segít nekik hatékonyabban támogatni a gyermekeket, könnyebben megoldhatják a felmerülő problémákat együtt. A szülők ugyancsak pozitívan értékelik a programot. A szülői részvételi arány viszonylag magas, a szülői értekezleteken és a fogadóórákon a szülők többnyire aktívan részt vesznek. A szülők értékelik a pedagógusokkal való nyílt kommunikációt, a gyermekekkel kapcsolatos információk megosztását, megfogadják a pedagógusok és a szakemberek tanácsait.

Összegzés

Az intézmény jógyakorlatának kulcseleme, hogy átgondolt rendszerben keretezi a szülői bevonódást, amelyben a folyamatok szervezetten működnek a célok kijelölésétől a pedagógusok felkészítésén és folyamatos fejlődésén át a szereplők igényeinek (beleértve a szülőket és a pedagógusokat egyaránt) figyelembe vétele és a visszacsatolás mozzanatáig.

Az óvoda szülői támogató programja figyelemre méltó a következő okok miatt:

Komplexitás: A program a szülői támogatás számos formáját öleli fel, beleértve az értekezleteket, a nyílt napokat, az egyéni tanácsadást, a szülői programokat és a szülői fórumokat.

Szakmai megalapozottság: A programot pedagógusok és más szakemberek fejlesztették ki, akik szilárd ismeretekkel rendelkeznek a gyermeknevelés területén.

Részvételi arány: A program magas részvételi aránnyal büszkélkedhet, ami azt jelzi, hogy a szülők értékelik a kínált támogatást.

Hatékonyaság: A program hatékonynak bizonyult a szülők gyermeknevelési tudatosságának növelésében és a pedagógusok és szülők közötti alapelvek és magatartási normák közötti közeledés elősegítésében.

A szülők aktívabban részt vesznek a gyermekük nevelésében. A szülők tudatosabbak a gyermekneveléssel kapcsolatos kérdésekben. A pedagógusok és a szülők közelebb kerültek egymáshoz, és jobban megértik egymást. A szülők pozitívabban értékelik az óvoda munkáját.

A program által elért eredményeket az következő pontokban foglalhatjuk össze:

Kommunikáció javulása: A program javította a pedagógusok és szülők közötti kommunikációt, ami hatékonyabb problémamegoldáshoz vezetett.

Szülői aktivitás növelése: A program aktívabbá tette a szülőket a gyermekük nevelésében, ami pozitív hatással volt a gyermekek teljesítményére.

Közeledő nevelési elvek: A program közelebb hozta a pedagógusokat és a szülőket a nevelési elvek terén, ami csökkentette a konfliktusokat.

Gyermekek beilleszkedésének támogatása: A program segítette a gyermekeknek könnyebben beilleszkedni az óvodai környezetbe.

Szülői frusztráció csökkenése: A program csökkentette a szülői frusztrációt és stresszt, ami pozitívabb légkört teremtett az óvodában.

Összességében az óvoda szülőket támogató programja kiváló példa arra, hogyan lehet a szülőkkel való kooperáció révén javítani az óvodai nevelést. Fontos kiemelni, hogy az intézmény elkötelezett a szülői nevelési tevékenység támogatása mellett. Számos programot és szolgáltatást kínálnak a szülők számára, hogy segítsék őket gyermekük nevelésében és tanulásában.

Mándoki Réka: Okosdoboz az otthoni szülői tevékenység támogatásáért. Gyöngyszem Óvoda Konyha és Községi Könyvtár – Nyírbétek

Az óvoda társadalmi kihívásai

Nyírbétek Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében található. A körülbelül 3000 lelket számláló település felnőtt lakosságának egyharmada aktív munkavállaló. Sokan a helyi vállalkozásoknál, kereskedelmi egységeknél vállalnak munkát, de nagy a száma azoknak is, akik a közeli Nyírbátorba járnak át dolgozni, ahol több gyár található. Emellett a helyi közmunka program kínál munkalehetőséget. A lakosság kb. 40%-a roma.

Az önkormányzati fenntartású intézmény a község központjában helyezkedik el. Ez az egy óvoda van a településen, 5 csoporttal. Az épület kétszintes, az alsó szinten a tornaszoba, konyha helyezkedik el, míg a felső szinten kapnak helyet a csoportszobák, irodák, illetve öltöző is. Az udvaron számos készségfejlesztő játék helyezkedik el, melyek megfelelnek az uniós szabályzatnak. Található az udvaron továbbá KRESZ pálya, roller, illetve bicikli is. Az intézmény rendelkezik óvodakerttel, melyben fűszernövényeket, virágokat nevelnek, illetve van komposztáló is. Néhány évvel ezelőtt elnyerték a Zöld Óvoda címet.

Az intézménynek van egy tagóvodája egy közeli településen, Ömbölyön. A két telephelyen összesen 134 gyermeket tart nyilván a KIR, akik közül 78 fő hátrányos helyzetű, 16 fő halmozottan hátrányos helyzetű, 2 fő SNI és 2 fő BTMN besorolású. Az óvodai pedagógiai program alapelve a testi, lelki fejlődés, a szocializáció elősegítése, a másság elfogadása. Gyermekközpontú nevelést folytatnak az intézményben, ahol az inkluzivitás is erősen megjelenik. További céljuk az, hogy a gyermekeket felkészítsék az iskolára.

Ami a gyermekek szüleinek társadalmi háttérét illeti, a jobb és a legnehezebb körülmények között élők egyaránt látogatják az intézményt. A település életében fontos szerepet töltenek be azok a roma fiatalok, akik főiskolára vagy egyetemre járnak, s akikre példaképként tekintenek a fiatalabb generáció tagjai.

Hét óvodapedagógus, az óvodavezető, valamint két pedagógiai asszisztens segíti az óvodapedagógusok munkáját a mindennapokban. Az önkormányzat segíti az óvoda helyzetét azzal, hogy három olyan embert is foglalkoztat az óvodában, akik elvégezték a kisgyermeknevelői képzést.

A nevelőtestületből az elmúlt néhány évben négy fő ment el nyugdíjba, ebben az évben pedig hárman fognak elmenni, köztük az intézményvezető is. Három óvodapedagógus szakvizsgával rendelkezik, de ezen pedagógusokból ketten fognak menni nyugdíjba. Logopédus, illetve fejlesztőpedagógus is segíti az óvodapedagógusok munkáját.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Örömteli programok: Sok fiatal szülő van, akik partnerek gyermekük nevelésében. Könnyű bevonni őket az olyan programokba, amelyek a gyermekükkel kapcsolatos, és amelyek mindenkinek örömet szereznek. Ilyenek például a közös ünnepek (anyák napja, évzáró, farsang, karácsonyi munka, nagyszülős délelőtt), amelyekre örömmel jönnek a szülők.

Esetmegbeszélések: Szoktak lenni esetmegbeszélések, amelyet a pedagógus kezdeményez. Ha bármi probléma van, ami esetleg a nevelési év közben merül fel, arra az intézmény tud megoldást találni a szülővel közösen. A szülők jellemzően együttműködőek, szívesen elfogadják tanácsot a pedagógusoktól.

Családlátogatás: Többször kimennek családlátogatásra a pedagógusok, amelynek megvalósításában a családok partnerek.

Kapcsolattartás több csatornán: Ami a kapcsolattartást illeti, minden óvodai csoport rendelkezik egy zárt facebook csoporttal, ahová minden lényeges információ kikerül időben, csak úgy, mint az intézményekben lévő faliújságokra. Fogadóórák is vannak, amely előzetes bejelentkezés alapján kerül megtartásra, de ezzel is élnek gyakran a szülők.

Szülői munkaközösség: Minden csoportban vannak szülői munkaközösség tagok, akik segítik a pedagógusok munkáját egy-egy rendezvény megszervezése kapcsán.

A kiterjedt család bevonása: A szülői értekezletek és pedagógiai előadások alkalmával a szülők ott vannak az óvodában. Ha a szülőnek éppen nem megfelelő az időpont, akkor vagy nagymama, vagy keresztanyuka vesz részt a rendezvényen.

Okosdoboz az otthoni szülői tevékenység támogatásáért: A pedagógusok hazavihető okosdobozzal kedveskednek a családoknak, amelybe nyomtatványok kerülnek. Mesék, versek, különböző feladatlapok olyan témákkal kapcsolatosan, amelyek az óvodában éppen aktuálisak. Ezeket a szülő a gyermekkel együtt otthon közösen elvégezheti, elolvashatja, ezzel is felelevenítve az óvodában hallottakat. Havonta egyszer kerül hazaadásra az okosdoboz tartalma. A lap egyik oldalán mese szerepel, a másik

oldalán színező kaphat helyet. Mivel a családok egy részének anyagi nehézséget okoz a hasonló tartalmú mesekönyvek és füzetek megvásárlása, ez nagy segítséget jelent számukra. A visszajelzések alapján mindig örömmel várják az újabb okosdobozt.

Receptek hazaküldése: Az okosdobozban helyet kapott egy receptkönyv is, melyben olcsó, egészséges, egyszerűen elkészíthető ételek receptjei vannak. Ezeket a recepteket a pedagógusok elkészítették már a gyermekekkel az óvodában. A gyerekek otthon a szülőkkel együtt újra átélhetik a közös sütés-főzés örömeit, ezzel is erősítve a szülő-gyermek kapcsolatot. A szülők emellett megerősítést kapnak arra vonatkozóan, hogy e közös tevékenységek révén ők maguk fontos szerepet játszanak gyermekük fejlődésében.

Összegzés

Az intézmény törekszik folyamatosan az innovációra, a megújulásra. A fenntarthatóság, az egészséges életmód kialakítása kiemelten fontos a pedagógusoknak (az intézmény Zöld óvoda, Boldog óvoda és Madárbarát óvoda is). Vannak a nevelőtestületen belül munkaközösségek, akik egy adott területért felelnek, többek között ilyen a mérési csoport, ahol a pedagógusok felméri a gyermekeket, és mindenkinek olyan fejlesztési tervet dolgoznak ki, amely számára a legmegfelelőbb. Hospitálnak a pedagógusok egymás között, ebből projekteket, feladatterveket dolgoztak ki. Ezek a „belső jógyakorlatok” segítik a pedagógusokat abban, hogy még többet tudjanak tenni a gyermekekért. A pedagógusok sok innovatív ötletet kezdeményeznek. Az óvodavezető és a helyettes jártak képzésre az Esélyteremtő óvoda pályázat kapcsán, eszközbeszerzésre több millió forintot kaptak, amit leginkább udvari, fejlesztő játékokra költöttek.

Fazekas Elek: A családlátogatás ereje. Görgey Artúr Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola – Onga

Az iskola társadalmi kihívásai

Az intézmény Onga város központjában helyezkedik el, megközelítőleg 3 perc sétára a központi távolsági buszmegállótól és 5-10 perc sétára a települési szegregátumtól. A közelben található a polgármesteri hivatal, a helyi családsegítő szolgálat központja (közvetlenül az intézmény kapuja mellett) és több kisebb élelmiszerüzlet. A település a miskolci járás része. A beiskolázott gyermekek túlnyomó többsége Ongáról származik vagy környező kisebb falvakból, ez utóbbi ritka, mivel Miskolc városa közel helyezkedik el, így elszívja a diákok egy részét. A település „alvó” részén főként a hagyományos értelemben vett középosztályhoz tartozó családok laknak, akik más településekre járnak dolgozni. A településen az iskolától nem messze található továbbá egy megközelítőleg 4-5 kisebb utcából álló szegregátum, amelyet alacsonyabb iskolázottság és munkanélküliség, fekete-, illetve szürkefoglalkoztatás jellemez. A két markánsan elkülönülő csoportból származó gyermekek legnagyobb része a helyi iskolában folytatja a tanulmányait.

Az iskola nagy hangsúlyt fektet a művészeti nevelésre, és sok ezzel kapcsolatos extrakurrikuláris programot, képzést biztosít a tanulók részére. A tanulók sajátos társadalmi helyzetéből fakadóan az intézményben dolgozók különösen érzékenyek a szociális problémákra, és nagy hangsúlyt fektetnek a tehetséggondozás mellett a felzárkóztatásra is. A 2024-es adatok szerint sajátos nevelési igényű tanulók száma 10, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdők száma pedig 55. Hátrányos helyzetűnek 25, halmozottan hátrányos helyzetűnek 117 tanuló mondható.

A pedagógusok rendelkeznek a szükséges végzettségekkel, és a vezetés motiválja őket a folyamatos fejlődésre. A művészeti tehetséggondozáshoz speciálisan képzett szakembereket alkalmaznak. A tanári kar nagy része helyben lakik, de vannak, akik a környező településekről járnak dolgozni. Az intézményben jelen vannak a Tanítsunk Magyarországotért mozgalomban tevékenykedő hallgatók is, akik mentori tevékenységet folytatnak a diákokkal. Van továbbá szociális asszisztens, iskolaőr és takarító személyzet főállásban. Az iskolapszichológus, iskolai szociális segítő és

védőnő alacsony óraszámában dolgozik az iskolában. Az intézmény továbbá jó viszonyt ápol a helyi kisebbségi önkormányzattal, így közös programok is megvalósulnak.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Fogadóóra és szülői értekezlet: Az intézményben fogadóóra és szülői értekezlet biztosítja az elsődleges kapcsolattartás lehetőségét a szülőkkel.

„Nyitott kapu”: Az iskola „nyitott kapu” politikát folytat, tehát a szülők és diákok szabadon érkeznek és hagyják el az intézményt. A pedagógusok munkaidejükben bármikor elérhetőek, és lehetőség van a problémás kérdések megvitatására.

Online kapcsolattartás: A kapcsolattartás online formában is megvalósul, a tanári kar egy része nem zárkózik el a közösségi médiafelületeken való kommunikációtól sem a szülőkkel és diákokkal egyaránt, ez azonban nehézséget is jelent, mivel többen nyilatkoztak róla, hogy a megkeresések akár késő este is érkezhettek.

Családlátogatás: A pedagógusok nagy része még gyakorolja a családlátogatást, ezt előre egyeztetett vagy 'ad hoc' módon is meg szokták tenni. A kapcsolattartásban részt vesznek az oktatást támogató munkatársak, például iskolapszichológus, szociális segítő, pedagógiai asszisztens.

A szülők otthoni nevelési tevékenységének támogatása: Az intézmény közösségi programokat szervez szezonális jelleggel, és ezeken a szülőket is szívesen látják. Ezeken az alkalmakon és a fogadóórákon, illetve értekezleteken lehetősége nyílik a pedagógusoknak és a szülőknek a formális és informális egyeztetésekre a diákok otthoni nevelését és oktatását illetően. A családlátogatások során is lehetőséget biztosítanak a szülők számára, hogy az otthon zajló nevelési gyakorlattal kapcsolatosan tanácsot kérjenek, egyeztessenek a pedagógusokkal. A szülők felől érkező kapcsolatfelvétel egyik oka az otthoni nevelési kérdések megvitatása, esetleg a házi feladatokkal kapcsolatos kérdések. A pedagógusok élnek azzal a lehetőséggel is, hogy a tehetségesebb vagy a lemaradással küzdő diákok esetében szorosabb kapcsolatot létesítsenek a szülővel, és tanácsokkal lássák el őket.

Nyitott kapu a szülői igények előtt: Az intézmény „nyitott kapu” politikájából fakadóan minden igény megfogalmazásra kerülhet a szülők részéről. A munkatársak kellő figyelemmel és érzékenységgel kezelik a

feléjük irányuló kérdéseket, kéréseket, kritikákat, és rászánják az időt, hogy megfelelő párbeszédet alakítsanak ki a szülőkkel.

A szülő-gyermek-pedagógus hármás: A nyitott kapu elv jótékonyan szolgálja a szülő, a gyermek és a pedagógus hármásának közös erőfeszítéseit. Elmondható, hogy főleg a hátrányos helyzetű vagy helyi szegregátumban élő szülőkkel intenzívebb a kapcsolattartás, hogy csökkentsék a családi háttérből fakadó nehézségek mértékét. Ez nagyobb erőfeszítést igényel a szülők és pedagógusok részéről egyaránt, mivel olyan kulturális eltérések mutatkoznak a két csoport között, amelyek mélyen gyökereznek és nézeteltérésekhez vezetnek. A nagyobb figyelem célja az ebből fakadó kommunikációs gátak leküzdése.

Egyéni mentorálás és társszakmák bevonása: Az egyéni mentorálás folyamata és a társszakmák bevonása rendkívül sikeresnek bizonyul a problémák kezelésében. A segítő szakemberek (fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus, iskolapszichológus és iskolai szociális segítő) továbbá segítséget nyújtanak a szülői kapcsolattartásban és bevonásban is. A pedagógusok egyéni attitűdje támogatólag hat a tanulók előmenetelére és a szülők inkluzív bevonására egyaránt.

Összegzés

A jógyakorlat szülő-iskola kapcsolattartásának vonatkozásában az intézményi kultúrából ered. A kapcsolat intenzívebb az oktatással töltött időszakok és az esetleges iskolai táborok idején. A hátrányos helyzetű családból érkező diákokkal kapcsolatos sajátos igények hívják életre ezt a jógyakorlatot, amely a tanárok tapasztalataiból származik. A szülők örömmel fogadják a pedagógusok megkeresését, vagy ők kérnek segítséget. Az egy-egy családra koncentráló intenzívebb kapcsolat nagyon eredményes megoldás, és a legtöbb esetben a konkrét problémát sikerül megoldani, mely a hátrányok halmozódásából fakad.

Kelemen Henrietta: Mediálás az iskola és a családok között. A Bihardiószegi 1-es számú Általános Iskola (Románia)

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola Bihardiószegen található, amely egy községközpont a romániai Bihar megyében, Nagyváradtól 30 km-re. Az iskola főépülete a község központjában van. A 2021-es népszámlálási adatok szerint magyar (45,31%), román (24,72%) és roma (24,43%) lakosok élnek itt (5,48% ismeretlen, összlétszám 6546 fő). A település társadalmi és gazdasági összetételét tekintve vegyes: a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű családoktól egészen a jómódú családokig élnek a községben.

Az iskolában a romániai oktatási rendszer értelmében előkészítő (0.) osztálytól 8. osztályig folyik közoktatás, emellett pedig óvodai nevelést is nyújt. Az iskola fenntartója a Román Állam, fő támogatója a település közigazgatási tanácsa. Több, mint 860 gyermek tanul az intézményben.

Az iskola céljai és alapelvei közé tartozik az elfogadás és a befogadás. A tanulók 46,5%-a roma, 28,2%-a harmada magyar és 25,3%-a román nemzetiségű. Az iskolában évfolyamonként négy osztályban folyik az oktatás, amelyből egy román és három magyar tannyelvű. A roma gyermekek mind a magyar tannyelvű osztályokba járnak. Társadalmi háttérüket tekintve a romák 80%-a jól szituált, az egyik, vagy mindkét szülő külföldön dolgozik, így megfelelő lakhatást tudnak biztosítani gyermekeiknek, akik sok esetben a nagyszülőkkel maradnak itthon. Hozzávetőlegesen a tanulók 10%-a sajátos nevelési igényű.

Az intézményben 66 fő a tanerő létszáma, melyből 12 fő óvónő, 20 fő tanítónő és 34 fő tanár. Segítő szakemberek tekintetében két pedagógus foglalkozik az SNI gyermekekkel, valamint a szülőkkel való kommunikációt segíti egy ún. iskolai közvetítő. Az iskola pedagógusai felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. Egyaránt megjelennek pályakezdő és I-es fokozattal rendelkező (Romániában ez a legfelső fokozat) pedagógusok is.

A nevelési értékek és gyermekneveléssel kapcsolatos alapelvek és magatartási normák tekintetében a szülők többségével egyetértés mutatkozik. Az iskola dolgozik azon, hogy a többi szülővel is közelíteni tudja ezeket az értékeket.

Az iskolában korábban működött egy felzárkóztató program, melyben gyermekeket és szülőket egyaránt tanítottak. Emellett, a Második esély projekt keretein belül 4. osztályos diplomát szerezhettek az írástudatlan, képzetlen szülők. Ezek a programok kezdetben népszerűen voltak, azonban jellemzően az írás-olvasás elsajátítása után hanyatlani kezdett a továbbtanulás utáni érdeklődés, és számos szülő lemorzsolódott.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Roma közvetítő a szülők és az iskola között, kultúraazonos pedagógia: Az iskolában egy iskolai közvetítő foglalkozik kiemelten a roma családokkal történő kapcsolattartással. Ő maga is roma származású, ezzel segítve a közös hang megtalálását a családokkal. Az iskolai közvetítő szerepe kulcsfontosságú a roma szülőkkel való kommunikációban és a konfliktusok megoldásában, mivel közvetít a felek között, segít megérteni és kezelni a különböző nézőpontokat.

Heti rendszerességű fogadóóra: A pedagógusok heti 1 órát javasolnak fogadóórára, amelyet személyesen vagy telefonon valósítanak meg.

Bővített szülői értekezlet: A szülői értekezletek félévente kötelezően, valamint igény szerint akár gyakrabban kerülnek megtartásra. Előkészítő (0.) osztályban a pedagógusok a hagyományos szülői értekezletek mellett tartanak egy ismerkedésre szánt szülői értekezletet a tanév első heteiben, amelyet bővített szülői értekezlet néven ismernek. Ezekre az alkalmakra a szülők mellett a gyermekek is hivatalosak, így a pedagógusok, szülők és gyermekek közösen ismerkedhetnek.

Gazdag programkínálat: Napjainkban az iskola számos közös programot szervez, ahová meghívják a szülőket. A gyermeknap például kiemelt esemény a tanév során. Ekkor a polgármesteri hivatal támogatása által gyermekek és szülők közösen vesznek részt a község parkjában tartott eseményen. Ezek az alkalmak lehetőséget adnak arra, hogy a pedagógusok és a szülők találkozzanak, s közeledhessenek egymáshoz a nevelési értékek.

Műsor a szülőknek: A Mikulásváró délutánon a gyerekek műsorral készülnek szüleik számára. Ezeken az alkalmakon a gyermekek nem kapnak ajándékot a szülőtől, mivel sok szülő nem engedheti ezt meg magának, azonban az iskola és pedagógusok biztosítanak kifestőket, mesés és verses könyveket a gyermekek számára ajándékként.

Karácsonyi készülődés és ünnep közösen: A Karácsonyi készülődés során szintén nincs pénzen vásárolt ajándék, csak egy karácsonyi gömb,

amit az iskola vagy a pedagógus pedagógus fizet. A karácsonyi készülődés része a díszek elkészítése és a karácsonyfa feldíszítése közösen a szülőkkel. Az ünnepléshez közösen megterítenek karácsonyra, a kalács és a tea elfogyasztására. Karácsonykor a helyi tanács támogatásával a gyermekek ajándékot kapnak, majd minden osztály elmegy a szülőkkel közösen feldíszíteni a központban a karácsonyfát, valamint megtekintik a faragott betlehemes jászlat. A karácsonyi készülődést pozitív hozzáállás jellemzi a szülők részéről. Ezek olyan közösségi alkalmak, ahol lehetőségük van a pedagógussal és a többi szülővel találkozni, beszélgetni, énekelni és fényképeket készíteni. A tanév következő fontos eseménye a farsang, ahová szintén meghívják a szülőket.

Szülők megajándékozása: A március 8-ai ünnepség alkalmával a gyermekek műsorral és ajándékkal készülnek a család női tagjainak (édesanyák, nagymamák). Az ünnepség előtt egy fényképész képeket készít a gyermekekről, amelyek képeslappal vagy a gyermekek által készített virágcsokorral kiegészítve ajándékként szolgálnak a meghívottak számára. Az iskolában jellemző az anyák napi ünnepség szervezése, amely a nőnap alkalmához hasonlóan valósul meg.

Tanévzáró ünnepség szülői részvétellel: Az iskolában a szülők bevonásának szempontjából fontos időszak a tanév vége. Ekkor szervezik meg az év végi műsorokat osztályonként, ahová a szülők szívesen mennek el, hogy lássák gyermekük szereplését. Az iskolai tanévzáró ünnepségen ez elemi tagozatos gyermekek szülei általában részt vesznek, a gimnáziumi osztályok esetében azokban általában inkább azon gyermekek szülei, akik oklevelet kapnak.

Kirándulások szülői segítséggel: Az elemi tagozatosok körében minden évben év végi kirándulást szerveznek, ahol az egyes osztályok mind a négy tagozata közösen vesz részt. Ezekon az alkalmakon is jelen vannak szülők, akik segítik a program szervezését és megvalósítását. Egyes pedagógusok a nyári vakációban is szerveznek közös programokat a gyermekekkel és szülőkkel, például találkozásokat, kirándulásokat, közös szalonnasütést.

Kölcsönös tisztelet: A pedagógusok az összes szülővel hasonló módon foglalkoznak anélkül, hogy különbséget tennének közöttük, azonban, ha a helyzet úgy kívánja, a fogadóórák alkalmával lehetőség nyílik arra, hogy egyéni figyelmet fordítsanak egyes gyermekekre és szülőkre. Az iskola törekszik a közös hang megtalálására és a kölcsönös tisztelet fenntartására.

Intézményi elköteleződés a szülői bevonódás iránt: A jógyakorlatnak tekinthető programokat a pedagógusok kezdeményezték. A program

elindításának alapja az a felismerés volt, hogy bár a roma szülők számára fontos a gyermekeik jövője, az iskolával szemben gyakran bizalmatlanok vagy közömbösek. Az egyéni és intézményi motiváció tehát az volt, hogy a szülők és az iskola közötti kapcsolat erősítésével elősegítsék a gyerekek sikeres integrációját és oktatását.

A gyermek hívja meg a szülőt a programokra: A szülők pozitívan viszonyulnak a tevékenységekhez, a részvételi arány magas. A szülők örömmel vesznek részt azokon az alkalmakon, amikor láthatják és segíthetik gyermekeiket valamilyen tevékenységben. A roma szülők különösen motiváltak, mert szégyellnék, ha nem lennének jelen. A pedagógusok hangsúlyozzák a szülőknek, hogy a gyermekek igénylik szüleik jelenlétét. A gyermekek maguk invitálják szüleiket a programokra, és ez motiválja mind az apukákat, mind az anyukákat, hogy részt vegyenek az iskolai életben. Azok a hátrányos helyzetű szülők, akik nem tudnak megjelenni, általában elengedik gyermekeiket, akik ilyenkor a pedagógusokkal készítik el az ajándékokat és a közös képeket, hogy ne érezzék magukat egyedül, kirekesztve. A szülők általában érdeklődőek, ami a bizalom jele, és azt mutatja, hogy próbálnak részt venni gyermekük iskolai életében.

Folyamatos szakmai fejlődés: A pedagógusok és más szakemberek komoly felkészülést igénylő, nagy kihívást jelentő tevékenységeket folytatnak, hogy mind a saját, mind a szülők elvárásainak maximálisan megfeleljenek, és megelőzzék, hogy a gyermekeket más iskolába vigyék. A pedagógusok aktívan támogatják a diszkrimináció megszüntetését. Az erre vonatkozó szaktudásukat továbbképzéseken, szakmai tréningeken és tapasztalatcseréken folyamatosan gyarapítják.

Pedagógusok elismerése: Az iskola részéről résztvevő pedagógusok és más szakemberek programokban végzett munkáját az iskola támogató hozzáállással ismeri el, aktívan segítve a programok sikerességét. Emellett a polgármesteri hivatal is elismerést nyújt, biztosítva a szükséges helyszíneket és együttműködést a tevékenységek megvalósításához.

A bevonódás látható eredményei mint hajtómotor: A pedagógusok általában pozitívan viszonyulnak a szülői bevonódást támogató tevékenységekhez, mivel látják annak eredményeit mind a diákok, mind a szülők, mind az iskolai közösség számára. A már említett programok mellett a pedagógusok igyekeznek maguk is aktívan támogatni a hátrányos helyzetű gyermekeket. Tanórák után gyakran maradnak, hogy a gyermekekkel foglalkozzanak és felzárkóztatást végezzenek, illetve konzultációt tartanak a szülőkkel a gyerekek fejlődéséről és tanulmányi eredményeiről. A jógyakorlatok működtetése során a pedagógusok különösen elégedettek minden tevékenységgel, mivel úgy érzik, hogy minden kis lépés

közelebb viszi őket a céljaik eléréséhez. A szülői értekezletek és más programok is azt bizonyítják, hogy van fejlődés.

Helyi és nemzetközi szakmai kapcsolatok: Az iskola megosztotta az újítást más hasonló problémával küzdő intézményekkel, például a Szalárdi Iskolával. A pedagógusok észrevették, hogy nem elég csak a pedagógiai körrel való együttműködés, fontos lenne kapcsolatot építeni más intézményekkel és az ott tanuló gyermekekkel is. Ennek eredményeképpen nemzetközi kapcsolatok is kialakultak, például a Szitakötő projekt keretében. Emellett az iskola részt vesz a Bookmark könyvjelző projektben is, amely nemzetközi szinten kapcsolatokat épít ki, és könyvjelzőket küldenek más országokban lévő, az őket támogató iskoláknak, mint például Portugália, Lengyelország és Magyarország.

Reagálás a növekvő szülői igényekre: A jógyakorlat megvalósítása során számos módosítás történt. Az igények és kihívások folyamatos változása miatt szükségessé vált az alkalmazkodás és finomítás. Elsősorban azért történtek módosítások, mert az iskola eredeti programjainak sikere és hatékonysága következtében nőtt a szülői igény a szolgáltatások iránt.

Telefonálás az internetet nélkülöző családok esetében: A pandémiás időszak következtében az iskola kevesebb iskolán kívüli tevékenységet szervezett, hogy minimalizálja a személyes kontaktust, és helyette online platformokat alkalmazott a szülői értekezletek megvalósításához is. Tudomásul vették, hogy nem minden szülő számára áll rendelkezésre online hozzáférés, ezért az érintettekkel telefonon tartották a kapcsolatot, illetve egyes esetekben az iskola biztosított számukra táblagépeket.

Összegzés

Az iskola kiemelt figyelmet szentel a szülők iskolai bevonódására, a szülőkkel való kapcsolattartásra és a szülői nevelő tevékenység támogatására. Az iskolai programok erősítik a közösségi szellemet és hozzájárulnak a szülők nevelési tudatosságának növeléséhez. A mediátor közvetíti a roma szülők és az iskola között, míg a pedagógusok napi kapcsolatot tartanak a diákokkal és szülőkkel. A programok rendszeres ismétlődése, a szülők aktív részvétele és az együttműködés segíti a gyermekek tanulmányi és szociális fejlődését.

A szülői bevonódást támogató programokban résztvevő szülők magatartásában határozottan észrevehető változások történtek. Kezdetben sok szülő a pedagógusokat ellenségnek tekintette, azonban a pedagógusok kitartó közeledése eredményeképpen a szülők látják, hogy valóban

segítenek és támogatják a gyerekeik nevelését. A szülők gyermekneveléssel kapcsolatos tudatossága is fejlődik a programok során. A pedagógusok és a szülők közötti kommunikáció és együttműködés eredményeképpen közeledés tapasztalható a pedagógusok és a szülők által képviselt értékek és elvárások között.

Sütő Éva: A családok támogatása háború idején. Vári II. Rákóczi Ferenc Líceum – Mezővári (Ukrajna)

Az iskola társadalmi kihívásai

A Vári II. Rákóczi Ferenc Líceum a Ukrajnában, Kárpátalján, a Beregszászi járás 3000 lakosú községében, Mezővárban található. Az egykori mezőváros a Borzsa folyó Tiszába ömlő torkolatánál az ukrán–magyar határ mentén terül el. A kistérségi központ, Beregszász 11 km-re van innen, 6 km-re pedig az Ungvár–Munkács–Rahó országút. 1703. május 21-én Esze Tamás kurucok a község piacán is kibontották Rákóczi zászlóit a szabadságharc kezdetének jeleként. Az oktatási intézmény innen kapta a nevét.

A 2022-ben kialakult háborús helyzet miatt az intézménynek előre nem várt kihívásokkal kell megküzdenie. Általánossá vált az elvándorlás jelensége társadalmi helyzettől függetlenül. Az emberek ideiglenesen vagy véglegesen elhagyták az országot. Erre az új állapotra az iskolának is reagálnia kellett. Az iskola fenntartója, vezetősége, pedagógusai és dolgozói igyekeznek a különböző igényeket magas színvonalon kielégíteni. Rugalmasságuknak köszönhetően az ideiglenes költözés mellett döntő családok gyerekei online is folytathatják tanulmányaikat az intézményben. Ennek az eljárásnak megvannak a nyilvánvaló hátrányai, de időközben sok előnye is felszínre jött. A külföldön élő szülők érdeklődnek nemcsak a gyerekeik előmenetele iránt, hanem az iskolai élet vagy a szülői szerepvállalás iránt is. A következő kihívás az otthon maradtak motiválása, lelkesedésének fenntartása, színvonalas oktatása, biztonságos környezet biztosítása.

1-11. osztályig járhatnak ide a gyerekek. A 2017-ben elfogadott új oktatási rendelet (Нова Українська Школа) lehetővé teszi, hogy a tanulók saját tempójukban haladjanak a tanulásban, nagyobb lelki/érzelmi támogatást kapjanak, megértő, empatikus környezet vegye őket körül. Minden napjuk úgynevezett „Reggeli kör“ alkalommal kezdődik, ahol mesélhetnek az érzelmeikről, számukra fontos élményekről. Ez pedagógusnak és tanulóknak is egyformán fontos, mert segíthet megérteni és kezelni egyes konfliktushelyzeteket. Nagy hangsúlyt kap továbbá, hogy a tárgyi tudás minél nagyobb részét játékos formában sajátítsák el a tanulók. Felső osztályban ez egy kicsit változik. Jelen van még a játékos tanulás, de mellette megjelenik az IKT eszközök minél gyakoribb használata.

A gyerekeket fokozottan megviseli a háború miatt kialakult helyzet. A légiriadó naponta szembesíti őket azzal, hogy a veszély közel van. Ezért rugalmasan kezelik a hiányzásokat, továbbá a külföldön élő tanulók online is teljesíthetik a tantárgyakat.

Az utóbbi idők eseményei miatt sajnos egyre csökkenő létszámot tud felmutatni az iskola úgy a magyar, mint a roma nemzetiségű tanulókra nézve. Az intézményben 306 tanuló van. Az SNI besorolásnak megfelelő tanulók száma 4 fő. Az inkluzív osztályokban az oktató mellett a segéd-tanár segíti a tanuló egyéni fejlődését a főtárgyakban 9 órában. A beiskolázott diákok körülbelül 60%-a roma.

A tantestület a korosztályok tekintetében fiatalnak tekinthető. A 30 tanárból 5 nyugdíjas, 24 főállású és 1 másodállású pedagógus. A különböző tárgyak oktatásához rendelkeznek megfelelő képesítésű szaktanárokkal, valamint két pedagógus végez segédtanári munkát individuális és inkluzív oktatást igénylő tanulók mellett. Rendelkeznek egy magyar nyelvű pszichológussal, de gyógypedagógusnak vagy logopédusnak is lenne dolga az intézményben. A pedagógusok igyekeznek erejükön felül helytállni az új helyzetekben. A tantestületre nem kis feladat hárul, de szívvel-lélekkel, igazi csapatként végzik munkájukat.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A háborúban érintett családok gyermekeinek támogatása: A háborús helyzet az iskolaközösség összetételére is árnyékot vetít. Különböző problémákkal küzdő családok gyermekeinek kell megtalálni a közös pontot az iskolai mindennapokban. Vannak olyan családok, ahol az édes-apa már több, mint két éve nem volt otthon. Ezekben a családokban az édesanyának kell betölteni az apai és anyai szerepet a hétköznapokban, az apuka csak távoli lelki támasz tud lenni. Náluk gyakori, hogy akár egy hétre is elmennek külföldre meglátogatni a családfőt, amit az intézmény megért, támogat és tolerál, a pedagógusok segítik a tanulókat, hogy ne legyen ez idő alatt lemaradásuk a tanulásban. Vannak olyan családok, ahol bár otthon maradt a családfő, mégis korlátozva vannak a lehetőségei a besorozás félelme vagy a munkaviszony megszűnése miatt. Itt szintén nagyon sok feladat hárul az édesanyára, és nem ritkán a nagyobb testvérekre. A vári iskola tanulói nem kevés lelki teherrel élik mindennapjaikat.

Online kapcsolattartás: A pandémia időszaka óriási szakadékot hagyott maga után szülők és pedagógusok között. Rutinná vált, hogy a szülők nem léphetik át az iskola kapuját, gyerekeik előmeneteléről csak írásban vagy online formában szereznek információt. A vári pedagógusok igyekeztek ezeket a gátakat leküzdeni. Különösen az utóbbi időszakban, rájöttek arra, hogy a közös munka, az összefogás elengedhetetlen a hatékony munkavégzéshez. Természetesen megmaradtak az addig bevált módszerek. A fontosabb eseményekről, aktuális hírekről a szülők az iskola honlapján vagy Facebook oldalán is tájékozódhatnak, ezen kívül minden osztály külön Messenger csoporttal is rendelkezik. Ezekon kívül az idei évtől megjelent az E-napló felülete, ami a KRÉTA rendszer ukrán megfelelője. A szülők így napi rendszerességgel nyomon tudják követni a gyerekek jegyeit, amit eddig nem tehettek meg. A pedagógusok az órai anyagot és a házi feladatot is felteszik online felületekre, hogy a hiányzó vagy online oktatásban részesülő tanulók gond nélkül megtalálhassák.

Azonnali megbeszélés a mindennapos találkozások révén: A leghatékonyabb módja a kapcsolattartásnak az, ha iskola után a gyereket váró szülővel, nagyszülővel a tanár megosztja az aznapi problémákat vagy sikereket. Ezen kívül az osztályfőnökök és a szaktanárok szinte bármikor elérhetőek.

Egyéni konzultáció: A szülők kérhetnek segítséget a házi feladatok elkészítésében, gyakori az egyéni konzultáció a gyerekekkel és a szülőkkel.

Családok ébresztése: A roma tanulók esetében nagy gondot jelent az iskolakerülés. Ukrajnában nincsenek éles szankciók arra nézve, ha a gyerekek nem járnak iskolába, így az intézménynek kell megoldani a problémát. A vári iskolában egy különleges módszert találtak ki erre. A tanárok és a vezetőség vállalták, hogy minden hét elején tanítási idő előtt elmennek a roma táborba, és felébresztik azokat a családokat, ahol iskoláskorú gyerek van, hogy az elalvás miatti kimaradást megelőzzék. Elsőre vegyes érzelmeket váltott ki ez a kezdeményezés, de később rutinná vált. Az idő elteltével néhány család már igyekezett felébredni és elkészülni, mert tudták, hogy fognak menni a tanárok.

Heti rendszerességű családlátogatás: A hétfői ébresztés során a szülőkkel az osztályfőnökök tudnak értekezni a gyerekekről és az iskolai életéről, így kialakult egy hetenkénti, reggeli családlátogatás. A pedagógusok látják ennek az eredményét. Ha már fel vannak ébresztve, akkor el is jönnek a kisebb gyerekek az iskolába. Ez a módszer alapjává vált az iskolai élet sikerességének. Mivel így majdnem minden nap az iskolában

vannak a gyerekek, a szülők is érdeklődőbbek, hogy mi történik gyerekekkel az iskolában. Nagyobb arányban vesznek részt iskolai rendezvényeken.

Ünnepek szülői részvétellel: A különböző ünnepekre, megemlékezésekre, jeles napokra mindig más osztály készül, ahová meghívják a szülőket is.

Betűbúcsúztató bemutató a szülőknek: Az első osztályosoknak különleges ünnepe a Betűbúcsúztató. Ezen az eseményen a legkisebbek bemutatják szüleiknek, hogy mennyit fejlődtek az első évben, megtanulták a számolás csínját-bínját, valamint azt, hogy az összes betű ismeretével büszkélkedhetnek. Ez egy kisebb összejövételnek mondható, minek alkalmával a szülők, tanulók és pedagógusok együtt ünneplik meg, hogy a gyerekek sikeresen teljesítették az első osztályt. Ebben a korosztályban ez az év legjobban várt eseménye, mindig a legnagyobb arányú a részvétel a szülők körében.

Pedagógusoknak szóló meglepetés kisballagás a szülők szervezésében: Az alsósok körében másik népszerű esemény, ahol a szülők magasan helyt állnak, az a „Kisballagás”. Ez egy meglepetés ünnepség, amit a szülők szerveznek a negyedikes osztályfőnököknek. Együtt emlékeznek vissza a négy év eseményeire, köszönetet mondanak, elbúcsúznak.

Összegzés

Az intézmény vezetősége és pedagógusai egy emberként vállalnak kiemelkedő szerepet a tanulók és szülők elérésében. Időt energiát nem sajnálva dolgoznak azon, hogy felkeressék őket, kapcsolatot teremtsenek velük. A nehezen megszerzett figyelmüket arra használják, hogy bevonják őket az iskola életébe, amennyire csak lehet. Értékelnek minden apróbb sikert, tanulnak az esetleges kudarcokból.

Sütő Éva: Szoros kötelék pedagógusok és szülők között jótékonyság révén. Anonim líceum Kárpátalján (Ukrajna)

Az iskola társadalmi kihívásai

Az általános iskolai és gimnáziumi nevelési-oktatási intézmény fenntartója az ukrán állam. Különösen szép természeti környezetet nyújt az iskolának a sokféle fával rendelkező parkja. Az épület felújított, számítógépes ellátottsága megfelelő. A pedagógusok fő céljaik között van emelni az iskola színvonalát, minél több iskolai rendezvényt szervezni, érdekeltté tenni a diákokat a továbbtanulás iránt, biztosítani az iskolában a tanuláshoz megfelelő légkört a diákok számára. Az iskola igyekszik ápolni a falu hagyományait, történelmét és jó kapcsolatban van a község területén tevékenykedő egyházakkal is. Igyekeznek minél több kirándulást szervezni a diákok számára.

1-11. osztályig járhatnak ide a gyerekek. A 2017-ben elfogadott új oktatási rendelet (Нова Українська Школа) lehetővé teszi, hogy a tanulók saját tempójukban haladjanak a tanulásban, nagyobb lelki/érzelmi támogatást kapjanak, megértő, empátikus környezet vegye őket körül. Minden napjuk úgynevezett „Reggeli kör“ alkalommal kezdődik, ahol mesélhetnek az érzelmeikről, számukra fontos élményekről. Ez pedagógusnak és tanulóknak is egyformán fontos, mert segíthet megérteni és kezelni egyes konfliktushelyzeteket. Nagy hangsúlyt kap továbbá, hogy a tárgyi tudás minél nagyobb részét játékos formában sajátítsák el a tanulók. Felső osztályban ez egy kicsit változik. Jelen van még a játékos tanulás, de mellette megjelenik az IKT eszközök minél gyakoribb használata.

Az intézménybe a környező falvakból is érkeznek tanulók, akiket iskolabusz szállít. Az ukrán és magyar osztályok párhuzamosan vannak az intézményben. Mindegyik A osztály magyar, mindegyik B osztály ukrán. Nem ritka azonban, hogy az ukrán osztályba magyar anyanyelvű tanulók is vannak a mélyebb nyelvtanulás reményében. A kétszáz fölötti tanulólétszám nagyobb részét magyar, kisebb részét ukrán tanulók teszik ki.⁹

A háborús helyzet árnyékot vet a mindennapi életükre. Szinte mindennapos a légiiradó megszólalása, ami alaposan kizökkenti a tanulókat

---

⁹ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

a tanulási folyamatból. Ilyenkor az óvóhelyen folyik tovább az oktatás. Ez érzelmi terhet rak mind a tanárookra, mind pedig a tanulókra, mégis a tárgyi tudásnak a tanterv szerint kell gyarapodnia.

Az iskolát jelenleg még elkerülte a nagy méreteket öltő tanárhiány. A szaktantárgyakat szakos tanárok tanítják, az alsós osztályfőnökök mind képesített tanítók. Hiányzik azonban magyar és ukrán nyelven is pszichológus, gyógypedagógus és logopédus. Ezeket a szakszolgáltatásokat csak kistérségi szinten tudja igénybe venni, akinek szüksége van rá.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A háborúban érintett családok gyermekeinek támogatása: A háborús helyzet az iskolaközösség összetételére is árnyékot vetít. Különböző problémákkal küzdő családok gyerekeinek kell megtalálni a közös pontot az iskolai mindennapokban. Vannak olyan családok, ahol az édesapa már több, mint két éve nem volt otthon. Ezekben a családokban az édesanyának kell betölteni az apai és anyai szerepet a hétköznapiakban, az apuka csak távoli lelki támasz tud lenni. Náluk gyakori, hogy akár egy hétre is elmennek külföldre meglátogatni a családfőt, amit az intézmény megért, támogat és tolerál, a pedagógusok segítik a tanulókat, hogy ne legyen ez idő alatt lemaradások a tanulásban. Vannak olyan családok, ahol bár otthon maradt a családfő, mégis korlátozva vannak a lehetőségei a besorozás félelme vagy a munkaviszony megszűnése miatt. Itt szintén nagyon sok feladat hárul az édesanyára, és nem ritkán a nagyobb testvérekre.

Szülői szerepvállalás a háborús traumák oldásában: Az iskolában jelen vannak a belső Ukrajnából menekült gyerekek is, akiknek a beilleszkedési nehézségeinek könnyítésében a tanulók, a tanárok és a szülők egyaránt részt vesznek. Ezek a menekültek sokszor megfogalmazhatatlan traumákkal küzdenek. Az iskolaközösség a szülőkkel karöltve nagy szerepet vállal ezek feloldásában. Ez nagyrészt lelki segítséget jelent a gyerekeknek és a szülőknek. Támogatják őket abban, hogy ki tudják beszélni a problémáikat. Ha bármi probléma van a gyerekek körül a beilleszkedéssel kapcsolatban, az iskola azonnal reagál, semmilyen konfliktust nem hagynak másnapra vagy elhatalmasodni. A menekültek gyakran nem tudnak ukránul, az oroszot tartják anyanyelvüknek. Az iskola ebben is igyekszik rugalmas lenni, megérteni őket a saját nyelvükön, és hagyni, hogy használják az iskolában. Tárgyi segítség számukra, hogy ingyen étkeztesben részesíti őket a kistérség.

Ünnepi megvendégelés a pedagógus közösségben: Az intézményben tanári fronton is nagy hangsúlyt fektetnek az integrációra. Igyekeznek a kétnyelvűség előnyeit kidomborítani, felszínre hozni. Mindkét kultúra szokásait egyformán tisztelik. Gyakran a vallási ünnepek, mint például a karácsony vagy a húsvét, a különböző naptárak szerint nem egy időben vannak. Amikor a magyar kultúra szerint van az ünnep, a magyar nemzetiségű tanárok vendégelik meg hagyományaiknak megfelelő étel-ekkel az ukrán nemzetiségű tanárokat, amikor az ukrán nemzetiségű tanároknál van ünnep, ugyanezt teszik. Ez nagyon jól összekovacsolja a közösségüket, és mindig új ismeretekre is szert tesznek a kultúra, hagyományőrzés és gasztronómia terén.

Szülők online tájékoztatása a tantervről: Nemrégiben Ukrajnában is létrehoztak egy olyan felületet, ahol a szülők saját jelszóval bármikor láthatják gyerekeik jegyeit (nagyon hasonlóan a KRÉTA rendszer mintájára). Itt nemcsak a jegyek és mulasztások megtekinthetők, hanem a teljes tanterv is, amiből a szülők tájékozódhatnak mikor mit tanul a gyerek, akár visszamenőleg, akár előreláthatólag.

Online kapcsolattartás: Jelen vannak továbbá az online felületek, mint a Facebook csoport vagy Messenger csoport, illetve privát üzenetküldési lehetőség. A szaktanárok szinte bármikor elérhetőek a szülők számára házi feladattal kapcsolatos kérdések miatt.

Rendszeres minőségi kommunikáció az azonnali problémamegoldásért: Az osztályfőnökök nagy hangsúlyt fektetnek az azonnali problémamegoldás lehetőségére. Nagyon hisznek abban, hogy a rendszeres, minőségi kommunikáció a kulcsa a közös munkának, csak így lehet elérni pozitív eredményeket.

Szülői értekezleti hiányzás kötelező pótlása: Aki valamilyen oknál fogva nem tud részt venni a meghirdetett időpontban, annak van egy hete felkeresni az osztályfőnököt egyéni megbeszélésre. Ez egy lehetőség, mégis kötelezőszerűsítve, hogy senki se maradjon információk nélkül, minden gyereknek szem előtt legyen az iskolai élete, előmenetele. Ezt a lehetőséget a szülők szívesen fogadják és kis is használják.

Kétnyelvű ünnepek: Az intézmény vezetősége az integritás szem előtt tartása és az egyenlőség megtartása szempontjából gondol át minden jelentősebb eseményt. Éppen ezért a költészet napja, anyanyelv napja, állami vagy nemzeti ünnepek megtartásakor magyar és ukrán nyelven egyforma arányban hangzanak el az elmondottak.

Szeretethét. Jónéhány éve működik az intézményben a „Szeretethét” nevű rendezvénysorozat. December folyamán egy héten keresztül a szeretet járja át az iskola épületét. Főleg jótékonyági vásárokat rendeznek.

A felsőbb osztályosok otthon készült kézműves termékeket kínálnak az iskola apraja nagyjának kirakodó vásár keretében.

Süтивásár: A Szeretethét fénypontja a süтивásár. Ennél az alkalomnál kerülnek a szülők nagy szerepbe. A szülők nagy gonddal készítik a süteményeket, melyeket a tanulók ugyancsak megvásárolhatnak. Ez a nap a szülők által is legjobban várt esemény, amikor aktív részesei lehetnek az iskola életének.

Szoros kötelék pedagógusok és szülők között a közös játékos cél révén: A játékoság, az a tény, hogy együtt tehetnek valami jót másokért, nagyon jól összekovácsolja a szülőket és az iskolát. Kezdetekben a befolyt összegeket játékosági szervezeteknek adták, és rájuk bízták, mire fordítják. A háború kitörésével új értelmet nyert az egész szeretethét jelentése. Nemcsak az összetartozás, de a hazafias szerepvállalás is előtérbe került. A befolyt összegeket immáron már a hadsereg megsegítésére, vagy olyan családoknak ajánlják fel, ahol a családfő a fronton teljesít szolgálatot. A közös teherviselés, egy közös célért mozdulni olyan pozitív helyzeteket eredményez, melyek szoros köteléket hoznak létre szülők és pedagógusok között.

Összegzés

A vezetőségnek kiemelten fontos az integrált nevelés és neveltetés. Az intézmény sokat tesz azért, hogy az ukrán és a magyar gyerekek egyenlőségben tudják eltölteni mindennapjaikat. Lényeges számukra, hogy a belső Ukrajnából menekült tanulók otthonra és biztonságra leljenek náluk. Továbbá, hogy a szülőkkel partnerkapcsolatot tudjanak kialakítani. Ez elengedhetetlen a közös, produktív munkához.

Sütő Éva: Kötetlen programok az egészséges szülő- pedagógus kapcsolatért. Anonim Észak- Magyarországi általános iskola

Az iskola társadalmi kihívásai

Az általános iskolai képzést, gimnáziumi képzést, érettségit nem adó és adó szakképzést nyújtó összevont intézmény a vonzáskörzetében stratégiai jelentőséggel bír, mivel a járásban más középfokú oktatási intézmény nem található. Ez széles képzésstruktúrát igényel, és nagy felelősséget jelent, hiszen az iskola nem egy egyszerű oktatási intézmény, hanem a környék szellemi műhelye. Az intézmény több „telepen” működik. Ezek közül az egyik a jelen esettanulmány alapját képező általános iskola és alapfokú művészetoktatási intézmény, ami egy kis községben helyezkedik el. A helyi tanulók mellett a környező településekről is érkeznek gyerekek, akiket iskolabusz szállít. A szülőknek ez nagy segítség, mivel, ha nem lenne ez a lehetőség, nem mindenki tudná ide járatni a gyermekét.

A beiratkozás alapfeltétele a megkereszteltség. A tanulók és szülők vallási összetétele széles skálán mozog. Az iskola szabályzatának megfelelően be kell tartani az iskola felekezetének megfelelő liturgia bizonyos részeit, ami okoz néha súrlódást a tanulók és pedagógusok között. Az ADHD, BTMN, besorolású gyerekek aránya igen alacsony. Ez betudható annak is, hogy kevés a szakvéleménnyel rendelkező gyermek, még ha indokolt is lenne.

A tanulók más-más társadalmi rétegből érkeznek. Vannak halmozottan hátrányos helyzetű, illetve jóléti családból származó gyerekek is. Ezeket a különbségeket azzal próbálják orvosolni, hogy a tanulók felszerelését iskola szintén szerzik be, így mindenki egyforma tanszerekkel rendelkezik. A pedagógusok igyekeznek minden súrlódást helyben kezelni, a tanulókat a békés együttlét felé irányítani.

Bizonyos tantárgyakhoz kijárnak a szaktanárok az iskola telephelyére a központból. Évfolyamonként két csoportnak ugyanaz az osztályfőnöke. Sajnos az intézmény szűkölködik fejlesztéshez szükséges szakemberekben. Nincs logopédus, gyógypedagógus, pedagógiai asszisztens, de rendelkezik egy fejlesztő pedagógussal. Az ő munkája elengedhetetlen fontossággal bír, mert sok gyermek küzd tanulási, szociális vagy egyéb jellegű nehézségekkel. A vezetőség fontosnak tartja a pedagógusai mentális

egészségének a megőrzését, ezért az éves továbbképzésen pszichológus is foglalkozik velük.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Szülői értekezlet: Az elsőszámú szülő-tanár kapcsolattartási mód az intézményben a szülői értekezlet. Itt elhangozhatnak a formális információk, legfőbb tudnivalók.

Online, de személyes kapcsolattartás a távolság miatt: Mivel a tanulók több településről iskolabuszszal érkeznek, a szülők nem személyesen mennek a gyerekekért az iskolába, ezért a hétköznapi kapcsolattartás online formája a leghatékonyabb. Emellett nehéz összeegyeztetni a fogadóórát is ilyen távol élő szülők esetében, ezért ezt a fajta kapcsolattartási módot az intézmény csak nagyon ritkán alkalmazza. Fogadóóra helyett a személyes kapcsolattartásban látják a sikeres együttműködés titkát. Ez online formában történik, mégis napi kapcsolatnak mondható. Elsősorban az osztályfőnök feladata, hogy ismerje a szülőket. Tőle elvárják, hogy a családi háttérükkel is tisztába legyen, és a napi kapcsolatot ápolja velük. A szülők bármilyen problémával fordulhatnak hozzá. Ezen kívül a szaktanárokat is bármikor felhívhatják gyermekük előmenetelével vagy problémájával kapcsolatban.

Elérhetőség minden csatornán: A szülők a megkereséseket megtehetik személyesen, telefonon, privát üzenetben, illetve a közösségre vonatkozó információáramlás a közös chat csoportokban zajlik.

Szülők tájékoztatása: Folyamatos a kapcsolattartás vagy jelentés, az órákon vagy projekt napokon történő foglalkozásokról képek formájában. Az intézmény fontosnak tartja, hogy a szülők ne csak halljanak az iskolán belül folyó munkáról, hanem meg is tudják nézni gyermekeiket adott helyzetekben.

Az otthoni szülői tevékenység támogatása: A szülők nevelési tevékenységének segítése a koronavírus megjelenésével a pandémia alatt vált különösen jelentőssé. Ebben az időben a szülőkkel való munka csak az online platformokra korlátozódott. A szülők végig figyelemmel kísérhették a tanórákat, a végén pedig tanácsokat, útmutatást kaptak, hogy hogyan segítsék gyermekeiket a tananyag elsajátítását. A jelenléti oktatás visszatérével hatékonynak bizonyult a mindennapi kapcsolattartás, így a szülők továbbra is bármikor kereshetik a tanárokat.

Tanulópárok az otthoni házi feladathoz: A mindennapok megkönnyítésére tanulópárokat alakítottak ki. Ha egyik tanuló hiányzik a tanulópárja elküldi neki az órai munkát és a házi feladatokat. Ezzel is segítve az akadálytalan oktatási folyamatokat és a szülők otthoni munkáját.

Kötetlen programok: Az iskola fontosnak tartja azokat a programokat, ahol kötetlenül beszélgethetnek azokkal a szülőkkel is, akik a hétköznapokban ritkábban kezdeményezik a kapcsolatfelvételt. Az iskolabusz használata merőben megkönnyíti a szülők életét, gyakorlati haszna felbecsülhetetlen. Egyetlen hátránya van, hogy a szülők csak nagyon ritkán találkozhatnak gyermekeiket tanáraival. Az intézmény erre való megoldásként igyekszik különleges alkalmakat szervezni a tantestület és a szülők számára. A házi feladatok szem előtt tartása és figyelése mellett az intézmény különösen odafigyel arra, hogy a formális találkozásokon és hivatalos megkereséseken kívül kötetlenebb alkalmakon is találkozzanak a szülők és pedagógusok.

Családi nap: Évente kétszer tartanak Családi napot, ősszel és tavasszal. A tartalmi és formai részére a tanárok készülnek fel, a szülőktől csak a megjelenést várják el. Ezek az alkalmak nagyon népszerűek a szülők körében, lelkieken készülnek rá, előre érdeklődnek, mikor kerül megrendezésre, milyen programokra lehet számítani. Nagyfokú a részvételi arány ilyenkor például a sportversenyeken (apa-fia football), de más programok is népszerűek.

Karácsonyi ünnepség áhítattal és szeretetvendégséggel: Minden évben megrendezésre kerül a Karácsonyi ünnepség, ahol szintén részt vehetnek a szülők. Ilyenkor a gyerekek ünnepi műsorral készülnek. Szüleikkel közösen vesznek részt az áhítatban, elhangzik Isten ígéje, ami szorosabbá fonja a köztük lévő köteléket. A lelki táplálék után testi táplálék is következik. Szeretetvendégséggel folytatódik az alkalom, ahol szülők és tanárok együtt átbeszélhetik a félév sikereit és kudarcait.

Farsang: A tél zárásaként elmaradhatatlan a Farsang megünneplése. Ilyenkor a gyerekek jelmezbe bújnak.

Anyák napja: Az Anyák napja olyan ünnep, ami szülői jelenlét nélkül teljesen felesleges lenne, hiszen az édesanyáknak szól minden szó és minden ének. Ez az év legmeghatóbb ünnepsége. Ilyenkor elfelejtődnek a hétköznapi súrlódások. Az édesanyák kézzel készített ajándékot kapnak. Mind a szülőket, mind pedig a pedagógusokat átjárja a büszkeség.

Bál szülőknek szóló műsorral: A tanév legjobban várt eseménye a bál. A pedagógusok szervezik a szülők és gyerekek részére. Mindent megszerveznek, előkészítenek. Műsorral kedveskednek a szülőknek, melyre gyerekeik nagy izgalommal és buzgalommal készülnek. Van svédasztal és

italpult. A belépőből és tombolából befolyt összegeket a következő rendezvényekre használják fel. Ez az esemény a legnépszerűbb a családok között, itt a legmagasabb a részvételi arány. A rendezvények lebonyolítására a szülők boldogan és aktívan adakoznak, segítve az iskola aktív kulturális életét.

A tanulók előmenetele érdekében kialakított egészséges tanár-szülő kapcsolat: Ezek a szülői bevonódást segítő rendezvények szinte kivétel nélkül munkaidő után kerülnek megrendezésre. Az intézmény különösen büszke arra, hogy pedagógusai szívvel-lélekkel, idejüket, energiájukat nem kímélve színvonalas programokkal készülnek. Nem kötelességtudatból vesznek részt a szülőkkel való együtt töltött alkalmakon, hanem szívügyük a tanulók előmenetele érdekében kialakított egészséges tanár-szülő kapcsolat.

A bevonódás eredménye mint hajtómotor: Tapasztalataik szerint a fenti gyakorlatokkal sokkal könnyebb, gördülékenyebb a kommunikáció. A szülők tudatosabban nevelik gyerekeiket, hajlandóbbak az együttműködésre. Közösén tudják megtervezni például, hogy milyen irányba lehetne terelni adott gyereket a még hatékonyabb fejlődés érdekében. A szülői bevonás tehát megfizetődik a mindennapokban.

Összegzés

Összességében elmondható, hogy az intézmény dolgozói és a szülők nagyon jó kapcsolatot ápolnak. A náluk eddig bevezetett jógyakorlatok hatékonynak bizonyulnak. Évről évre látszik, hogy a szülők örömmel vesznek részt ezeken az alkalmakon. Az önfelelt programok arra sarkallják a szülőket, hogy az esetleges problémákkal is bátran megkeressék a tanárokat.

Nehézségként tartják számon a rendezvényekre való anyagi tőke megteremtését. A szülők havi céladományai és a pluszban befolyó összegek gyakran csak az oktatási célokra előtervezett programokat fedezi, a szülőkkel való munkára kevesebb jut.

Az intézmény jövőbeli céljai között szerepel a napi kapcsolat fenntartását minél nagyobb százalékban jelenlétivé tenni. Továbbá újabb hatékonyan ígérkező jógyakorlatok bevezetését tervezik.

Kertész Luca: Megmutatni a cigányság értékeit. Anonim Észak-Alföldi általános iskola

Az iskola társadalmi kihívásai

A kis vidéki iskolák mindennapjait nagymértékben befolyásolja a társadalmi összetétel. Az intézmény tanulói közül majdnem mindenki rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, s több, mint háromnegyedik halmozottan hátrányos helyzetű.¹⁰ Az igazolatlan hiányzások száma igen magas a tanulók körében. A szülők többnyire alacsony iskolai végzettségűek, kevés jövedelemmel rendelkeznek, foglalkoztatottságuk alacsony, leginkább az önkormányzat által biztosított közmunkaprogramban vesznek részt.

Az iskola osztályaiba átlagosan egy tucat diák jár. Az épület infrastruktúrája jó (tantermek, szaktantermek, szertár, fejlesztő terem, számítógépek, tornaterem szertárakkal és zuhanyzós öltözőkkel, interaktív táblák és panelek). Az extrakurrikuláris tevékenységek kínálata igen színes (művészetek, sport stb.).

A tanári kar kicsi, az iskola humánerőforrás gondokkal küzd, óraadó pedagógusok és áttanító gyógypedagógusok segítik a feladatok ellátását. A tantestület fiatalos, lendületes. A pedagógusok mintegy fele több tízéves tapasztalattal rendelkezik. Szakmai és módszertani felkészültségük példás. Az itt dolgozók közös célja a nevelő-oktató munka minél eredményesebb végzése.

Az iskola tanulóinak létszáma ebben a tanévben körülbelül száz fő. A roma/cigány diákok aránya kilencetized. Tíz alatti az SNI és a BTMN tanulók száma, akik számára egyéni fejlesztő foglalkozásokat biztosítanak, ahol képességeikhez mérten kerül sor fejlesztésükre. Állami gondozott és ideiglenes hatályal elhelyezett gyerekek is járnak az iskolába.

A szociális hátrányok és különbözőségek kezelésére az iskola pedagógusai megismerkedtek a Komplex Instrukciós Program (KIP) módszereivel. A KIP egy speciális elemekkel bővített kooperatív tanulási eljárás. Célja a nagyon eltérő társadalmi helyzetű, képességű és teljesítményű gyerekek eredményes együttnevelése, amely révén emelkedik a gyerekek tudásszintje, sikerélményhez jutnak, ezáltal magabiztosabbak lesznek,

---

¹⁰ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

személyiségük fejlődik. A tanórákon minden pedagógus igyekszik alkalmazni ezt a módszert, melyet nagy lelkesedéssel várnak a gyerekek. Az elmúlt pár év eredménye, hogy a csoportmunkában a diákok nagyobb mértékben képesek elfogadni, tolerálni társaikat. A diákok mintaként szolgálnak egymás számára, a gyerekek viselkedését a csoport viselkedési kultúrája hatja át. A közös munka egyrészt élményben részesíti a tanulókat, másrészt módot ad olyan tapasztalatok szerzésére, amelyek megkönnyítik a társadalomba való majdani beilleszkedést.

Az iskola a LEGO oktatási eszközkészletét is használja. A világszerte elterjedt és eredményesen alkalmazott módszertan segíti a diákok motiválását, az alapvető készségek fejlesztésével támogatja a szaktárgyi tudást, és lehetővé teszi, hogy a gyerekek majd a munkaerő-piacon biztonságosabb és aktívabb tudással tudjanak majd érvényesülni. A LEGO Education többféle csomaggal rendelkezik (MoreToMath, Story Starter, WeDO és Mindstorms EV3), és több tantárgy keretén belül alkalmazható.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Szülői értekezlet és nyílt tanítási hetek: A szülők bepillantást nyerhetnek az iskola életébe a szülői értekezleteken, valamint az évente kétszer tartandó nyílt tanítási heteken.

Közösségi események a szülők részvételével: Az intézmény igyekszik bevonni a szülőket az iskola életébe, különösen azért, hogy a szülők jobban megismerjék azt a közeget, ahol a gyerekek a napjaikat töltik. Az iskola kapui nyitva állnak a szülők előtt a kulturális rendezvényeken (szüreti bál, jótekonysági bál, Mikulás bál, Karácsony, Farsangi ünnepség), a járási futball bajnokságon, a település által szervezett nagy fesztiválon, amelyen a gyerekek, a pedagógusok és a szülők egyaránt aktív résztvevők. A szülők így jobban belelátnak az iskola hétköznapijaiba, elégedettebbek lesznek, és még inkább partnerként viszonyulnak az iskolához.

A gyermekprogramok anyagi támogatása: Az iskola igyekszik a család válláról levenni a tanulók kulturális és egyéb jellegű foglalkoztatása, kirándulásra való eljuttatása anyagi terheit, ezért ezeket pályázati forrásból valósítják meg.

Visszajelzés adása a szülőknek a tanulók teljesítményéről: Fontos a visszajelzés a szülők részére, hogy gyermekük teljesítményét nyomon követhessék. Alsóbb évfolyamokon a szülők még érdeklődőbbek, nyomon követik gyermekük napi munkáját, de ez a felső tagozaton csökken. A

szülőket a tanulók egyéni haladásáról egyrészt szóban tájékoztatják: családlátogatásokon, szülői értekezleteken, a nyílt tanítási napokon, a tanuló értékelésére összehívott megbeszéléseken, fogadóórán. Másrészt írásban: a félévi és a tanév végi értékelő lapokon, hátrányos helyzetű tanulók és szüleik számára szöveges értékelő lapon.

Lokális életpálya-építés példaképekkel: A kis falvakban a legtehetősebb fiatalok jelentős része iskolai tanulmányai után a településtől távol helyezkedik el. Az iskola fontosnak tartja, hogy tanítványaik egyéni sorsa sikeres legyen, ugyanakkor minél több fiatal figyelmét fel szeretné hívni a helyben adott lehetőségekre a tudatos életpálya-építéssel és tervezéssel. Az évente megrendezett programon a gyerekek és felnőttek megismerhetik a település nevezetességeit, hagyományait, az ősi mesterségeket, a település híres embereit, valamint azokat az innen elszármazottakat, akik ebből az iskolából indulva valósítottak meg sikeres életutat. E programok megvalósítása segíti a tanulók életpálya-építését. Az időben megkezdett pályaaorientációs tevékenység pozitívan hathat a tanulási motivációra is.

Pályaaorientációs döntések támogatása: A pályaaorientációs tevékenységek színes formáit alkalmazza az iskola (felvilágosítás, filmvetítés, látogatások szervezése, csoportos foglalkozás vezetése, egyéni tanácsadás). A felvilágosítás általában előadás, a szükséges információk átadása például szülői értekezleten, osztályfőnöki órán, pályaaorientációs napon. Célcsoportja a diákság mellett a szülők. Az előadást a pedagógus tartja, de gyakran hívnak a témában képzett szakértőt, volt diákot, szülőt, valamely szakma képviselőjét. A pályaaorientációban a felvilágosító munka a továbbtanulással kapcsolatos információk bemutatására, a pályaismeret bővítésére irányul, illetve a szülők abban való megerősítésére, hogy a szülők fontos befolyásoló tényezők a diák önismeretének fejlődésében, pályaaorientációs döntéseinek segítésében.

Mentorálás a szülő bevonásával: Az Útravaló Ösztöndíj programban a tanulót mentor segíti egyéni fejlesztési terv alapján, melynek elkészítésbe be kell vonni a tanulót és a szülőt is. Ez segíti a szülőkkal való bizalmi kapcsolat kialakítását. A program által (leginkább a családlátogatások során) alkalom nyílik arra, hogy a pedagógusok és a szülők kapcsolatban lépjenek. A szülők értékelik, hogy a pedagógus kíváncsi a meglátásaikra, igyekeznek aktívan részt venni a mentorálási folyamatban, támogatják a programot, érdeklődnek a tanuló eredményei felől, s megerősödnek a gyerekekkel szembeni elvárások is. Mindez pozitív változást eredményez a tanulók magatartásában, iskolai viselkedésében, a pedagógushoz való hozzáállásában és viszonyában.

Kommunikációs terv a szülőkkel való kapcsolattartásra: Az iskola néhány éve felismerte, hogy a szülőkkel való kommunikáció nem elég hatékony, s bár voltak korábban is eredményes törekvések, tovább kívánták erősíteni a kapcsolatot, hiszen a támogató szülő lehet a pedagógiai munka sikerének a kulcsa. A szülői magatartás nagyban befolyásolja a tanulók viselkedését is. Ezen a szinten kidolgozásra került egy kommunikációs terv, mely a szülőkkel való kapcsolatot, kommunikációt próbálta meghatározni, tevékenységeket rendelni a feladathoz. Az éves ütemezés a szervezetséget, átgondoltságot szolgálta. A családi munkatervben megnevezésre kerültek a rendezvények, programok, időpontok, felelősök. Kijelölésre kerültek a projektnapok, ünnepek (karácsony, jótekonysági bál), nyílt nap, családi nap, DÖK nap, 8. osztályosok búcsú bankettje, pályaorientációs nap. Szabályozásra kerültek a fogadóórák is.

Számonkérhető feladat a szülőknek: Fontos eleme volt a programnak, hogy a szülőnek feladatot adtak, mely számonkérhető.

Családlátogatások: Átgondolásra kerültek a családlátogatások intézményi szinten, gyakoribbá tették azokat. A családlátogatásokhoz dokumentációt (ütemtervet, jegyzőkönyvet, szempontrendszert, interjúkérdéseket) készítettek, mely a tanulók hatékonyabb megismerését egyaránt szolgálta.

A tehetség feltérképezése: Motiválni a tanulókat nem egyszerű feladat: meg kellett találni, hogy miben tehetséges a tanuló, és azt erősíteni. Egyik fontos lépés a tanuló megismerése volt, mivel motiválható, mivel lehet felkelteni az érdeklődését, és azt szinten tartani. Ehhez nagy segítség volt az átgondoltan összeállított kérdéssor és a megfigyelési szempontok.

Családi munkaterv: A fejlesztési terv egy új eleme a családi munkaterv lett. Az intézkedések megvalósulását folyamatosan mérték annak érdekében, hogy a lehetséges problémák időben kiderüljenek. Ezzel lehetővé vált a visszacsatolás, az azonnal beavatkozás. Az intézményi programok a szülők bevonásával zajlottak. Minden rendezvény esetében kijelölésre kerültek a feladatok és a felelősök, a feladatok elvégzéséhez határidőket rendeltek (meghívó, plakát, közzététel, dekoráció, műsor stb). A rendezvényeket kihirdették, megvalósulás után publikálták a közösségi oldalon. Szülői fórumon értékelték a szülőkkel való kommunikációt, mely sokat fejlődött minden téren a visszajelzések alapján. Az SZMK tagokkal megbeszéléseket tartottak, közös jótekonysági bált szerveztek.

Az óvoda-iskola átmenetet támogató program: A foglalkozások célja volt, hogy megismertessék a résztvevőket azzal, hogy az intézmény milyen módszerrel könnyíti meg a tanulóknak az átmeneteket, hogyan

próbálja bevonni a szülőket ebbe a kritikus időszakba. A gyerekek eltérő szociális háttérrel érkeznek az óvodába és az iskolába. Olyan programokat szerveztek, amely nem költségigényesek, viszont nagyon változatosak, és több programelemet foglalnak magukba. A rendezvények egy részében a szülők is aktív bevont partnerekké váltak: egyrészt a programokon résztvevőként, másrészt a szervezési-lebonyolítási feladatokban is aktívan kivették a részüket.

Szülő-gyermek kapcsolat erősítése: A fenti feladatok során szülő és gyermek közösen tevékenykedett, ezzel is elősegítve a szoros kapcsolat kialakulását és fenntartását az iskolával.

Havi rendszerességű projektnap szülői részvétellel: A projektnapon a gyerekek kooperatív technikákkal dolgoznak fel szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegeket, interneten kutatnak a témával kapcsolatban, prezentációkat készítenek digitális táblára. Meglévő ismereteiket játékos feladatokkal hívhatják elő (puzzle, totó stb.), páros és csoportos munkában gazdagíthatják tudásukat, önfeledten merülhetnek el a különböző népi játékokban. Ezáltal megvalósul az egymástól tanulás, a közös tevékenység során az együttműködés és a szociális tanulás. A programokon a szülők is részt vesznek.

Online csatornák: A 2019/2020-as tanév második felében a Covid-19 járvány nagyon nagy gátat szabott a programoknak. Az iskolai számítógépeket és laptopokat, valamint a korszerűsítés miatt leselejtezett, de el nem szállított és működő eszközöket osztottak ki a gyerekek között. A szülőkkel az osztályokon belül tantárgyanként is zárt csoportokat hoztak létre, hogy átláthatóbb legyen a gyerekek és szülők számára a feladat. Nemcsak a tanítás zavartalan lebonyolítását oldották meg sikeresen, de az ünnepek és jeles napok szervezése is eredményesen működött az online térben. A gyerekek otthon készített videóiból álltak össze a műsorok, melyeket Youtube csatornán tekinthetett meg az iskola valamennyi tanulója és szülei egyaránt.

Multikulturális oktatás: Az iskola multikulturális oktatást is folytat. Ez olyan formális oktatást jelent, amely több kultúrát is magában foglal. Célja a tanulókat képessé tenni arra, hogy szembe nézzenek a világban lévő sokszínűséggel és különbözőségekkkel, valamint megtanulják kezelni ezeket. A multikulturális nevelés kiemelt feladata, hogy az eltérő kultúrákkal és kulturális csoportokkal való együttműködést segítse.

Roma/cigány szülők a tanórán kívüli programokban: Az iskolában a többségi magyar kultúra mellett a cigány kultúra oktatása is a személyiségfejlesztés része. A gyerekek kilenctizede roma/cigány. Identitásuk

erősítésére cigány kisebbségi programmal dolgoznak, mely a cigány népismeret oktatását jelenti. A településen élő cigányság nem ápol különösebb tradíciókat, és bár vannak jellegzetes normáik, hiedelmeik, nem mindenki ismeri azokat. Az iskola igyekszik a tanórán kívüli programokba a cigány szülőket segítő erőként bevonni.

Identitáserősítés nemzetiségi kisebbségi oktatással: A nemzeti-
iségi kisebbségi oktatás megvalósítja az iskolai nevelés és oktatás általános céljait és feladatait, emellett biztosítja a cigányság történelmének, szellemi és anyagi kultúrájának megismerését, a hagyományőrzést és -teremtést, az önismeret kialakítását, a kisebbségi jogok megismerését és gyakorlását. A romológia tantárgy oktatása segíti a gyerekeket és szülőiket abban, hogy megtalálják, megőrizték és fejlesszék identitásukat, vállalják másságukat, elfogadják és másoknak is megmutassák a cigányság értékeit, erősebben kötődjenek a közösséghez.

Összegzés

Az iskola célja megtanítani a gyerekeket az önálló ismeretszerzésre, a gondolkodásra, az ismeretek feldolgozására. Fő nevelési céljuk felkészíteni a gyerekeket az életre, és azokat a tulajdonságokat erősíteni bennük, amelyekre a jövőben felnőttként is nagyon nagy szükségük lesz. Mindezt a szülőkkel együttműködve teszik, akikkel a legfontosabb közös feladat a tanulók egész, teljes és értékes emberré való nevelése.

Juhos Ágnes: A szülő mint kapocs a többi szülő felé. Anonim Észak-Alföldi általános iskola

Az iskola társadalmi kihívásai

A település a leghátrányosabb helyzetű térségek egyikében található. Az iskola beiskolázási körzetében magas a munkanélküliség, és nagyon alacsony a családok egy főre jutó jövedelme. Az országos átlagot jóval meghaladja a csökkent munkaképességűek (rokkantság miatti leszázalékoltság), és a csonka, sérült családok aránya. A roma nemzetiségi lakosok aránya emelkedő tendenciát mutat.

Az iskola tankerületi fenntartású, 1-8. évfolyamon folyik általános iskolai oktatás. A tanulók létszáma alig éri el a száz főt.¹¹ A környező településekről is járnak át tanulók, akiket az iskola autóbusszal szállít a községek között. Bár a tanulók különböző településekről érkeznek, életkörülményeik, felkészültségük azonosnak tekinthetők. Igazolja ezt a közel azonos társadalmi-gazdasági körülmény, valamint az a tény, hogy egy óvodából érkeznek. A tanulók kétharmada roma. A gyermekek több, mint a fele hátrányos helyzetű, egyhatodik veszélyeztetettnek tekinthető. Az SNI és a BTMN tanulók aránya meghaladja a tíz százalékot.

Az itt dolgozó pedagógusok pedagógiai céljait a tantárgyi követelmények mellett az esélyegyenlőség megteremtése határozza meg. Nagy hangsúlyt fektetnek az inkluzív oktatásra és az egyenlő bánásmódra.

A tantestületben kevés a fiatal pedagógus. A hiányszakokat óraadókkal és áttanítókkal tudják megoldani. A nevelők innovatívak, bekapcsolódnak továbbképzésekbe. A kislétszámú tantestület mellett egy kolléga látja el a gyermekvédelmi feladatokat, aki a gyermekvédelmi szolgálattal tartja a kapcsolatot, és a kötelező jelentések leadásáért felel a rendőrség és a gyámhatóság felé, ha szükséges. Emellett NOKS-sos kollégák, technikai dolgozók, közfoglalkoztatottak és külső szakemberek (utazó gyógypedagógus, logopédus, helyi egyházi közösségek képviselői, Gyermekjóléti Szolgálat, háziorvos, védőnő) segítik az iskola munkáját. A fejlesztőpedagógusok az iskolában tanítanak.

---

¹¹ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A szülő mint kapocs a többi szülő felé: A szülői munkaközösséggel nagyon jó kapcsolatot ápolnak a pedagógusok, sok segítséget kapnak tőlük, mind a programok megszervezésében, mind az olyan területeken, ahol segítségre van szükségük. Az SZMK vezetőre mindig lehet számítani, és nagyon jól megértik és elfogadják a szülők az ő közvetítését.

Napi szintű kapcsolattartás: Napi szintű kapcsolattartás van azokkal a szülőkkel, akik reggel bekísérik a gyermekeket. Reggel érkezéskor, délután távozáskor van lehetőség megbeszélni a napi eseményeket, esetleges problémákat.

Szülői értekezletek, fogadóórák: Óriási hangsúlyt fektetnek a szülői értekezletekre, fogadóórákra, hogy minél többet tudjanak találkozni a szülőkkel, és a kontaktus meglegyen. A munkatervben meghatározzák előre a szülői értekezletek időpontját, melyet mindig jeleznek is időben a szülőknél. A fogadóórák időpontjairól is tájékoztatva vannak a szülők. Probléma esetén rendkívüli fogadóóra, szülői értekezlet is lehetséges.

Iskolai programok: A tanórán kívüli kapcsolattartásra az iskolai programok is lehetőséget biztosítanak. Minden rendezvényre hívják a szülőket, melyekben nagyon motiváltak. Például a farsangon nagyon sok szülő besegít, és aktívan vesznek részt. Nyitótáncot táncolnak a tanulók a farsangon, ezen is részt vesznek a szülők, és nagyon sokat áldoznak rá. Nemzeti ünnepekre is küldenek a szülőknél meghívót, melyen lehetőségük van megjelenni.

Családlátogatás: Kiemelt szerepet kap a családlátogatás, melyet a nevelőtestület nagyon fontosnak tart. A tanulót így otthoni környezetében láthatják a pedagógusok, és a tanuló környezetének megismerése sokat segít a gyermekkel való további közös munkában. A családlátogatás fontos szerepet játszik a szülő-pedagógus-gyerek jó kapcsolatában. Az első évben a tanítóknak kötelező a családlátogatás, hogy jobban megismerjék a családot és a gyermek környezetét. Azon gyermekek szüleit, akik nem jelennek meg a szülői értekezleten, meglátogatják otthonukban az osztályfőnökök. Egyéni problémák esetén a családlátogatáskor az osztályfőnököt a gyermekjóléti intézmény egy munkatársa is elkíséri.

Beiratkozás előtti szülői tájékoztató: Az elsős osztályba készülő gyermekek szüleinek szülői értekezletet tartanak a pedagógusok, ahol bemutatják az iskola házirendjét, beszélnek az elvárt magatartási normákról, szabályokról és a gyermekek nevelésére is kitérnek.

Esetkonferencia: Esetkonferenciát is szoktak szervezni – ha szükséges –, elsősorban magatartási problémák esetében, melybe bevonják a

gyermekvédelmi szolgálatot. Elbeszélgetnek a szülőkkel, és a megfelelő lépéseket próbálják megtenni a gyermek előrejutása érdekében.

Találkozás a településen: Kis településről lévén szó, így a pedagógusok napi szinten is találkoznak a szülők többségével és lehetőség van az iskolán kívül is személyes beszélgetésre is. A távolabbi falvakból érkező gyermekek szülei esetében ez nem lehetséges.

Diszkréció, emberi méltóság tiszteletben tartása: Sok esetben más értékrendet képvisel a család és az iskola. A pedagógusok tapasztalata, hogy a gyermekekkel szemben gyakran túlságosan elfogultak a szülők, túlféltés, sokszor túlzott engedékenység tapasztalható. Minden első évfolyamos tanévnyitón megkapják a szülők a házirend egy példányát. Az első szülői értekezleteken a pedagógusok ismertetik és megbeszélik a szülőkkel az alapvető magatartási normákat, elvárásokat. A napközbeni problémákat igyekeznek a szülőkkel azonnal, a napi tanítási órák után megbeszélni, és figyelnek arra, hogy ez négy szemközt történjen. A gyermek és a szülő emberi méltóságának tiszteletben tartása miatt a szülők többsége hallgat a tanárok tanácsaira, igyekeznek megfogadni és megtartani azokat.

A szülők otthon folytatott nevelési tevékenységének támogatása: A szülői értekezleteken, fogadóórákon a nevelés támogatása mindig jelen van. Jelzés esetén egyéni esetekben még kiemeltebb szerepet kap. Az SZMK nagyon jó vezető-segítővel rendelkezik, aki összefogja a szülőket, akire hallgatnak, akinek megfogadják a tanácsát. Ha több gyermeket érintő probléma van, akkor mindenképpen tesznek lépéseket.

“Emberközeli Iskola” program: Rendezvények, programok szervezése révén vonják be a szülőket az iskolai életbe. A következő tanévben indulni fog egy program „Emberközeli Iskola”¹² néven, ami a szülők tanácsadását szolgálja, s amelyben a szülőknek szeretnének több segítséget adni.

Nevelőtestületi megbeszélések a szülőkről: Kiemelten foglalkoznak azokkal a szülőkkel, ahol a gyermek iskolai teljesítményében probléma tapasztalható, és azokkal a szülőkkel, akiknek igénye van rá. Mind a két réteget más-más módszerrel kell megközelíteni, ezek nevelőtestületi megbeszéléseket igényelnek, ahol megbeszélik a megfelelő lépéseket.

A szülői bevonódással kapcsolatos feladatok megosztása: Elsősorban a pedagógusok, osztályfőnökök foglalkoznak a szülőkkel, és a

---

¹² Fiktív név. A program nevét anonimizáltuk.

NOKS-os kollégákat is bevonják (pedagógiai asszisztensek) a nevelés, oktatás folyamatába. Szükség esetén gyermekvédelmi munkatárs, iskola-rendőr segítségét is kéri. A házi orvos és védőnő is részt vesz a szülők szemléletformálásában, nevelésében. Ők a gyermekek egészségi, higiéniai állapotának javításáért felelnek.

A roma nemzetiségi oktatás hozta szemléletváltás: A roma nemzetiségi oktatás bevezetésének része volt az iskola kultúrájának megújítása, s abban a szülők szerepének átgondolása. Az iskola pedagógusai közül voltak, akik eleinte fenntartással fogadták, mert úgy gondolták, hogy azt a három órát más közismereti tantárgy tanítására is lehetne fordítani. De ezek a vélemények hamar átformálódtak a Romanap után, mert látták azt, hogy ahhoz, hogy más tárgyban is sikerélménye legyen a gyermeknek, motiválni kell valamilyen módon. A pedagógusok láthatták, hogy ezzel lehet őket motiválni. Az a tapasztalat, hogy ez pozitívan hatott a gyermekekre és a szülőkre.

Cigány népismeret: Cigány népismeret órájuk van a gyermekeknek a kötelező tanórákon kívül, ahol a roma hagyományokkal, kultúrával, népszokásokkal ismerkednek. Az önkormányzatok segítségével sikerült roma hagyományőrző ruhákat beszerezni. Cigánytáncot oktatnak, drámapedagógiai oktatás, hangszeres oktatás folyik a tanórák keretein belül. A zenekör is jelen van az intézményben, tőlük is kapnak segítséget a hangszeres oktatáshoz. Az énektanárnő cigány népdalokat tanít a gyermekeknek. Terveik között szerepel – mivel a gyakorlati órába beépült a kulturális életnek a megismerése –, hogy a jövőben szeretnék régi hagyományos roma foglalkozásokat bemutatni a gyermekeknek (például vesszőfonás, kosárfonás, teknővájás), és ezeket a foglalkozásokat szeretnék majd megjeleníteni a Romanapokon is.

Romanap a szülők fellépésével: Többször megrendezésre került a nagy látogatószámot vonzó Romanap nevű program, ahol az intézmények tanulói bemutatták a roma kultúrához, hagyományhoz kapcsolódó tanult cigány énekeket, táncokat, meséket. Egy ismert cigány előadóművész koncertje jó hangulatot teremtett. A Romanapon a szülőket is bevonják a programokba, nemcsak a gyermekek révén, hanem vannak szülői fellépések is, például hangszeres kísérettel segítettek a gyermekek műsorát. A szülők nagyon aktívan részt vettek, mert ezek a műsorok közelebb állnak hozzájuk, mint a formális iskolai programok.

A nem roma szülők érdeklődésének felkeltése: A roma szülők nagyon támogatóak a Romanapok kapcsán, nagyon nagy az érdeklődés felőlük, de a nem roma szülők nagy része is nyitott és érdeklődő.

Roma családok felkeresése a kultúra megismerése céljából: A pedagógusok óriási munkát fektettek abba, hogy az iskola nemzetiségivé váljon. Mindenki vállalt egy részterületet, mert a roma kultúrát, hagyományokat el kellett nekik is sajátítani, meg kellett tanulniuk, utánaolvasniuk könyvekből. Emellett utánajártak, kérdezték, felkutatták azokat a roma családokat is, akik tudnak nekik segíteni. A megkeresett családok közül mindenki nyitott volt és segített.

Segítségnyújtás a Kréta használatában: Az egyik alapvető probléma, hogy a szülők nem tudják a Kréta rendszert használni. Egy program keretében megmutatják a rendszer használatára a szülőknek csoportos foglalkozások keretében.

Tantárgyi segítség: Egy program keretében módszertani segítséget szeretnének nyújtani a szülőknek, hogy alapvető dolgokban tudjanak a gyermeknek otthon segítséget nyújtani a tantárgyak tanulása során.

Visszacsatolásokra épülő fejlődés: A pedagógusok a szülőktől nagyon sok pozitív visszajelzést, megerősítést kaptak a Romanappal kapcsolatban. A szülők eredményesnek, jónak tartották a programokat, és egyre nagyobb réteget akarnak bevonni. A helyi Romanap után az iskola vezetés felmérte a pedagógusok visszajelzéseit is. Írásban le kellett adni, hogy kinek milyen volt a tapasztalata ezzel kapcsolatban. Náluk is pozitív volt a vélemény egybehangzóan.

Reagálás a "jégtörő" Romanap lendületére: A Romanap lendületet adott a pozitív szülő-pedagógus kapcsolat kiépítésének, amit a szülők is igényelnek. Az intézmény megragadta ezt a lendületet, és reagált a pedagógusokban és szülőkhöz meg született igényre további programok szervezése révén. A későbbiekben még több környező nemzetiségi iskolát szeretnének bevonni, és ha igény van rá, akkor az újításait mindenképpen megosztanák másokkal is.

A szülőkhöz alkalmazkodó kapcsolattartási formák: A pandémiás időszakban a digitális eszközöket vették igénybe ezen a területen. Nem minden szülő volt elérhető online, ezért a személyes kapcsolattartást helyezték előtérbe. Volt olyan, hogy a házi feladatot papíron vitték ki a gyermekeknek. A programok nagyrésze akkor elmaradt, de volt olyan program, amit egy power point segítségével adtak közre, vagy felvették videóra, hogy fenntartsák a közös programok összetartó erejét.

Összegzés

Az osztályfőnökök és a tapasztaltabb kollégák a szülőkkel való minőségi kapcsolattartásra törekednek. A családlátogatás, a fogadóóra, a szülői értekezlet, a roma kultúra megismerésére való törekvés és a Romanap kiemelt jelentőségű. A pedagógusok a nevelésben is igyekeznek segíteni a családoknak.

Összességében a legnagyobb sikernek azt élik meg a szülőkkel kapcsolatosan, hogy jó a szülő-pedagógus viszony, és a szülők, ha kell, összefognak és kiállnak a gyermekekért, iskoláért. A demográfiai létszám csökkenés miatt fennáll az a veszély, hogy összevonják őket más iskolákkal. A szülők fellépése már akadályozott meg hasonló problémát. Fontos híd szerepet tölt be az SZMK vezető, akinek köszönhetően még hatékonyabb a szülő-pedagógus kapcsolat.

Városi intézmények

Rétháti Csilla: Tehetségre alapozott együttműködés. Miskolci Nyitott Ajtó Baptista Általános Iskola és Óvoda

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola egyházi fenntartású intézmény, a Nyitott Ajtó Baptista Központ tartja fenn. Az intézmény 1887-ben épült, és azóta is iskolaként működik Miskolc Vasgyár városrészében. A diákok többsége hátrányos helyzetű családi körülmények között él. Az intézmény 398 tanulója (ebből általános iskola: 275 fő) közül 69 fő hátrányos helyzetű, 161 fő halmozottan hátrányos helyzetű, 12 fő SNI, 59 fő BTMN. Az ide járó gyerekek családjai nagyrészt a Lyukóvölgy nevű szegregátum lakói.

Az intézményben nyolcosztályos oktatás folyik: minden évfolyamon két osztállyal, jelenleg 16 osztály működik. Az intézményben 25 pedagógus dolgozik (7-8 fő a fiatal kollégák száma, s 7-8 nyugdíjas kolléga visszafoglalkoztatása történik). Magas fokú szociális érzékenység jellemzi a tanári kart, az iskola második otthonként működik, így sokszor a pótszülő szerepét is felvállalva tanítanak-nevelnek.

A fenntartó fontosnak tartja a karitatív munkát és a hozzájuk járó diákok családjának segítségét különféle formákban. A pedagógusok a folyamatos továbbképzéseken kívül alulról jövő kezdeményezésként „belső továbbképzési” rendszeren belül is segítik egymás módszertani kultúráját színesíteni, önértékelésüket igyekeznek folyamatosan szinten tartani.

Az intézményi motiváció nagyon erősen jelen van, teljesen áthatja a mindennapok működését. A több évtizedes jól működő gyakorlatokat az újabb vezetők tovább építették, és igyekeztek hatékonyan alkalmazkodni az újabb kihívásokhoz, az esetlegesen megváltozott körülményekhez. A pedagógusok beszámoltak róla, hogy aki nem tud azonosulni ezzel a szemlélettel, az a kolléga nagyon gyorsan otthagyja az iskolát.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Az iskola dolgozói a családokat szinte név szerint ismerik, egyénileg követik fejlődésüket, sokszor beszélgetnek a kollégák a gyermekekről, ezáltal jobban megismerik őket. A nevelőtestület nagy teherbírású, szociá-

lisan érzékeny, tenni akaró és tudó pedagógusokból áll. Nehéz körülmények között dolgoznak, ezt a tényt elfogadva, az ötletesség, kreativitás, problémamegoldásra való fókuszálás segíti őket a mindennapokban.

Családi nap: A szülőkkel való kapcsolattartás egyik formája a családi nap, ekkor a tantestület kitelepül Lyukóvölgybe, és ott kézműveskedik a gyerekekkel és beszélget a szülőkkel.

Anyák napja: Az anyák napján is alkalom nyílik a beszélgetésre. Anyák napját alsó tagozaton közösen tartanak. Minden osztály készül kis műsorral, ajándékkal, meghívóval. Eleinte kevés anyuka (vagy más szülő) jött, de most tömegek vannak a tornateremben a közös ünnepen.

Családlátogatás: A családlátogatások alkalmával autóval mennek többen egy helyre, és az ott lakó családokat meglátogatják. Ez az iskola szellemisége által preferált tevékenység, aminek nem a kontroll az elsődleges célja, hanem a célirányos egyéni segítségnyújtás. Például figyelnek arra, hogy kinek van szüksége tüzelőre, cipőre, élelmiszerre stb. A családlátogatások elsődleges célja a család-iskola koherens működésének elősegítése. Mind a gyermek, mind a pedagógus érdekei megkívánják a családdal való együttműködés erősítését.

Online kapcsolattartás: A pandémiás időszak a nevelőtestületet is új és nehéz helyzet elé állította, a megváltozott helyzetben nem a programok megvalósítása volt az elsődleges, hanem hogy a tanulókhoz eljuttassák a tananyagot, ami nagy kihívást jelentett, mert a családok többségének sem elfogadható internet hozzáférése, sem eszköze nem volt a távolléti oktatás folytatásához. A pedagógusok a szülőkkel Messenger és Facebook csoportokon keresztül igyekeztek tartani a kapcsolatot. Probléma esetén behívják a szülőket soron kívül, sok esetben telefonálás zajlik, folyamatosak a messenger üzenetek, az osztályok messenger csoportot működtetnek.

Edzők és zenetanárok személyes odafigyelése: A birkózó edző személyesen viszi be nyáron autóval a gyerekeket edzésre, vagy viszi őket versenyekre. Ilyenkor szintén van lehetősége a szülőkkel való személyes kapcsolattartásra. A rézfúvósok zenetanárai, ha egy gyerek beteg, meglátogatják, visznek neki gyümölcsöt, és megkérdezik, miben tudnak segíteni.

Ünnepségek, kiállítások: Az iskola kiállításokat szervez a gyermekek munkáiból, melyet ünnepélyes keretek között nyitnak meg prominens vendégekkel, vendéglátást biztosítanak és igyekeznek a kiállítást iskolán kívülre is elvinni. Pl. Művészetek Háza, Miskolci Egyetem. Ezekon az alkalmakon a tanulók lehetőséget kapnak tehetségük megmutatására az is-

kola és a szülők előtt is. A szülőkkel való találkozások lehetségesek ezen a megnyitón, de emellett az adományok átadásakor, esetleges ösztöndíj átadásakor vagy év végi gálaműsoron, projektzárókon is.

Tehetség gondozásba ágyazott kapcsolattartás: Az iskola a szülőkkel és a családokkal való hatékony együttműködést a tehetséggondozás témakör köré szervezte. A teljes iskolát átható tehetséggondozó fejlesztő munkát párhuzamos síkokon végzik. Több programot működtetnek együtt, mely komplex szemléletet tükröz. A művészeti program a képzőművészetekre és zenére összpontosít. A természettudományos program azokra a gyerekekre fókuszál, akik tanulmányaik során érdeklődést mutatnak a természettudományos világ kérdéseinek megértésére. Ezen területek valamelyikében a gyermekek tehetséget mutatnak.

Nyitott foglalkozások, büszkeség a gyerekekre, generációs kudarcok oldása: A szülők bevonásával történő interaktív, élményalapú csoportos foglalkozás során az iskola munkatársai szeretnének bepillantást engedni a hozzátartozóknak gyermekük tehetséggondozó tevékenységébe. Ezt nagyon értékelik a szülők, mert számukra is azt mutatja, hogy figyelnek gyermekeikre, ők pedig büszkék lehetnek rájuk. Ilyenkor más szemszögből látják az iskolát, mint ahogyan az ő esetleges gyerekkori kudarcaik emlékei alapján látnák.

Ismeretterjesztő előadás: A nyitott foglalkozásokat követően ismeretterjesztő előadás formájában segítséget nyújtanak a szülőnek a neveléshez. Ehhez pszichológus segítségét is kérik, a felmerült kérdéseket mind pedagógiai, mind pszichológiai megközelítésből megválaszolják. Az egyirányú (de a célcsoportra érzékeny) prezentáció mellett személyes beszélgetésre is van lehetőség a tehetséges gyermek nevelésével kapcsolatos problémákról és lehetőségekről meghívott szociális munkás segítségével. Az előadások témái között szerepel például az a kérdés, hogy mikor, kitől és hogyan kérhet segítséget a szülő gyermeke támogatásához, otthoni neveléséhez. A támogatás formája lehet nevelési, pszichológiai vagy akár anyagi jellegű is, és ez a kérdés fontos a mélyszegénységből jövő szülők és tehetséges gyermekek számára. A pszichológus, a pedagógusok fel tudják ismertetni a gyermekben lévő lehetőségeket, utat tudnak mutatni, tanácsot, esetleg konkrét segítséget tudnak nyújtani ahhoz, hogy a gyermek sikeres tudjon lenni a tehetségterületén. Továbbá támogatják a családokat abban, hogy a felkínálkozó lehetőségeket fel tudják ismerni és tudjanak velük élni. Az intézményben dolgozó pedagógusok energiát és időt nem kímélve a gyermekek olyan képességeinek kialakításán dolgoznak, ami megkönnyíti a későbbiekben a társadalomba való beilleszkedésüket.

Szülők és pedagógusok támogatása, erőforrásaik felismerése: A tehetségsegítőknél is szükségük van a szülőkre, a gyermek még jobb megismeréséhez tudniuk kell a családi történekekről, információval a szülők is szolgálnak. A vezetés arra buzdítja a pedagógusokat, hogy próbáljanak meg egyénileg is kiteljesedni a munkájukban, és éljenek a tehetségterületükkel, amit vigyenek be a gyerekek közé. A projektek és a családi nap is kiváló alkalmat biztosít erre.

Külső és belső közösségi együttműködés: A pedagógusok leginkább az osztályukba járó gyermekek szülőivel foglalkoznak, de ismerik a többi családot is, sok esetben egy szülő több gyermeke egyszerre jár az iskolába, ami a pedagógusok közötti kooperatív munkát támogatja. Az iskola részéről minden szakember végzi a maga területén a szülőkkel kapcsolatos tevékenységét, ami nagyon sokszor összefonódik, ilyenkor a kollégák kooperatívan végzik a munkát. A pedagógusok a különböző programokon keresztül együtt dolgoznak helyi képzőművészekkel, zenészekkel, népi kismesterségek művelőivel. Ők kint, a terepen dolgoznak, fizikailag is a családok közelében vannak, a személyes találkozások könnyen megoldhatóak. Az iskola kapcsolatban van a városban működő, többségében hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket oktató-nevelő iskolákkal korábbi pályázatok miatt. Ezt a kapcsolatot azóta is ápolják, alkalmanként tapasztalatot cserélnek, workshopokat tartanak.

Generációkon átívelő kapcsolatokban való gondolkodás: A több évtizede az iskolában dolgozó pedagógusok elmondása szerint azok a szülők, akik valaha az iskolájuk tanítványaként jártak az intézmény falai közé, és ma már a saját gyermeküket hordják oda, sokkal kedvezőbben állnak a tanulás támogatásához. Láthatóvá vált a tanárok számára, hogy hosszútávon tudtak hatni a diákjaik életére és azok az értékek, melyeket átadtak nekik, tovább élnek. Azok a szülők, akik nem ebbe az iskolába jártak, de részesei a programoknak, bensőségesebb a kapcsolatuk a tanári karral. Kevesebb konfliktusról számoltak be a tanárok, s ha van is esetleges nézeteltérés, kulturált módon tudják rendezni. A diák-tanár ellentét esetében a szülő igyekszik higgadtan végighallgatni a pedagógus álláspontját, és a probléma megoldására törekszik, nem támadóan lép fel a nevelővel szemben.

Folyamatos reflexió és fejlődés: Az iskola szakemberei az eddig bevált gyakorlatokat folyamatosan felülvizsgálják és tökéletesítik azokat, beépítve a tapasztalatokat, illetve próbálnak minél több hasznos tartalmat bevinni a szülőkkel való együttműködésbe, és szélesíteni a repertoárt.

Összegzés

A szülők szeretnek részt venni az iskola által szervezett programokon, mert láthatják a gyermekeik produktumait és „szeretnek büszkéek lenni a gyerekeikre”. A részvételi szándékot erősíti, hogy a családi napon, a projekt zárókon és különböző fellépéseken nem a gyermek negatív tulajdonságaival szembesítik őket. A rendezvények jó hangulatúak, minden alkalommal vendégvárást tartanak a szervezők, üdítőt, kávét és aprósüteményt szolgáltatnak fel a látogatóknak.

Az iskola részéről résztvevő pedagógusoknak leginkább a szociális érzékenységük és a több éves/évtizedes tapasztalatuk segíti a felkészülését. Minden megkérdezett megerősítette, hogy a nevelőtestület rendkívül motivált, a diákok helyzetén javítani akaró tagokból áll, akik támogatják egymást, és közösségként tesznek a gyermekek és a családok támogatásáért.

Az innovációkat támogatja az iskola. Többen is megfogalmazták, hogy egyfajta elvárás mind a vezetőség, mind a fenntartó részéről a diákok és a családok támogatása. Minden programban részt vesz az iskola összes pedagógusa.

Sajnos kapacitás hiánya miatt nem mérik a programok eredményességét, de tapasztalják a mindennapokban, hogy a családok jobban funkcionálnak, kevésbé bizalmatlanok a pedagógusokkal, partnerek abban, hogy a gyermeket elengedik különböző rendezvényekre, és támogatják őket abban, hogy tehetségüket kibontakoztathassák.

A szülőkkel való együttműködés támogatását célzó programok elérték céljukat abban a tekintetben, hogy a szülők nyitottabbak a pedagógusok felé, nehézségeikről beszámolnak, és segítséget kérnek. Gondot okoz azonban, hogy a kommunikációs platformokat olykor kritikátlanul veszik igénybe, előfordul, hogy éjszaka vagy hétvégén keresik a pedagógust sokszor olyan ügyekben, ami nem az ő kompetenciája.

Összességében elmondható, hogy a programok elérték azt a céljukat, hogy a szülőket és a pedagógusokat közelebb hozták egymáshoz. A szülők szívesen vesznek részt azokon a rendezvényeken amikor büszkéek lehetnek gyermekeikre vagy gyermekeik munkájára.

A szülők megélhetik az iskolai közeg biztonságát nyújtó légkörét, amelyben közösen dolgozhatnak a gyermekek kiteljesedésén. Megtapasztalhatják, hogy a tanárok partnerként együttműködve kívánják fejleszteni és segíteni gyermekeiket, közös cél a tehetségük kibontakoztatása mind a család, mind az egyének érdekében. Távlatokat terveznek,

amely a tehetségre fókuszál. Rövid, illetve később hosszú távú célokat jelölnek ki, és azt a fejlődést tűzik ki célul, hogy sikeres fiatalok váljanak az iskola tanulóiból. Ugyanakkor problémaként fogalmazták meg a megkérdezett pedagógusok, hogy ha ők nyugdíjba mennek, hiába a sok jó eredmény és tapasztalat, nem tudják kinek átadni azt.

Gál Enikő: Az első találkozások és az átmenetek jelentősége. Bocskai István Általános Iskola – Biharkeresztes

Az iskola társadalmi kihívásai

Az intézmény Hajdú-Bihar vármegye egyik legkisebb városában található, a román határ mellett. A lakosság fő foglalkozási ága a mezőgazdaság. Kevés a munkahely, emiatt egyre nagyobb ütemben növekszik a munkanélküliek száma. A tanulmányait befejező fiataloknak csak egy része tér vissza a településre. A demográfiai helyzetre tekintettel az általános iskolai tanulók száma csökkenő tendenciát mutat, de azok, akik beiratkoztak, többségében végigjárják a 8 évfolyamot, és továbbtanulnak.

Az intézmény korszerűen felszerelt, számos lehetőség áll a diákok rendelkezésére tanulmányaikat illetően. Az általános iskolai nevelés-oktatás 1-8. évfolyamon zajlik, ezen túl nemzetiségi oktatás valósul meg ugyanezekben az évfolyamokon. Befogadó iskolaként a kiemelt figyelmet igénylő tanulóknak is biztosítanak foglalkozásokat, megjelenik az iskola munkájában a tehetséggondozás és a felzárkóztatás. A környező településekről ide járnak ide a tanulók.

Az iskolában a művészetoktatást heti két napon egy alapítványi iskola végzi, illetve részt vehetnek fotó, robotika és konyhafőnök szakkörökön is a tanulók.

Az oktató-nevelő munka elsődleges része a személyiségfejlesztés. Az iskola pedagógiai tevékenységének célja mindazoknak az intellektuális emberi-erkölcsi értékeknek a kialakítása, melyek birtokában úgy tudják egyéni boldogságukat és boldogulásukat megteremteni a tanulók, hogy az egyúttal a szűkebb és tágabb közösségük javát is szolgálja. A tanulók többségében hátrányos helyzetűek (146 fő hátrányos helyzetű, 58 halmozottan hátrányos helyzetű), illetve minden osztályban van BTMN-es, néhányban pedig SNI-s tanuló is (a tanulmány készítésekor 43 a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő és 40 a sajátos nevelési igényű gyermekek száma). A tanulók egyéni képességeit figyelembe veszik, törekszenek a gyengébb területek fejlesztésére, ami külön odafigyelést és kooperációt igényel a nevelőtestület részéről.

Az intézményben 19 pedagógus dolgozik, a munkát segíti 3 NOKS dolgozó, rendszergazda, pedagógiai asszisztens, iskolatitkár, ügyviteli dol-

gozó. A szakos ellátottság megfelelő, de probléma, hogy sokan egy szakal rendelkeznek a felső tagozaton, így a kötelező óráik kiadása nehézségbe ütközik. A több szakos tanároknál az jelenti a nehézséget, hogy nincs azonos tárgyat oktató kolléga, akivel meg tudja beszélni a szaktárgyára jellemző problémát. Szerencsére az utóbbi években a nevelőtestület oszlopos tagjai változatlanok, kialakult egy stabil mag, akire lehet számítani. A nevelőtestület tagjai 50 év fölött vannak, két fiatal kolléganő érkezett az elmúlt öt évben.

A szülőkkal a kapcsolatot alapvetően az osztályfőnökök tartják, minden probléma, programszervezés az ő hatáskörükben ér össze. Számos iskolai programra várják a szülőket, sőt osztályszinten közös rendezvényeket is szerveznek. A hátrányos helyzetű tanulókkal való foglalkozás során a pedagógusoknak át kellett értékelni a siker fogalmát, az eredményeket nem lehet a hagyományos mércével mérni. A nevelőtestület tagjai elfogadták ezeket a normákat, ennek megfelelően segítik, támogatják a tanulókat.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkal

Hatékony tantestület – egészséges szülő-pedagógus kapcsolat: A fiatal kollégákat hagyományosan a munkaközösség-vezető és az intézményvezető-helyettes mentorálja, de az egész nevelőtestület részt vesz a befogadásukban. Az iskola törekszik arra, hogy lehetőséget biztosítson az itt dolgozóknak az egyéni, személyes ambíciók megvalósítására, így a továbbtanulás, képzés lehetősége is megjelenik. Az intézményvezető kiemelt feladatának tartja az utánpótlás kinevelését, a jövő vezetőinek és a több lábon álló, több szakos tanároknak a biztosítását. A nevelőtestületben minden pedagógust próbálnak személyiségének, erősségeinek megfelelő feladatokkal megbízni. Az éves csapatépítés, közösségformálás fontos része annak a munkának, amellyel a nevelőtestületet össze lehet tartani. A hatékony közösségként működő tantestület és az egyéni ambíciók megélésének biztosítása jótékonyan hat a munkatársak közérzetére, ami jó alapot ad a szülőkkal való egészséges kapcsolatok kialakítására is.

Többféle csatorna kiaknázása: Az osztályfőnökök minden félévben szülői értekezletet tartanak, emellett fogadóórákon van lehetőség a szaktanárokkal felvenni a kapcsolatot. A szülői értekezletek egyre kevésbé látogatottak, kivételt képez ez alól, ha a gyermek utolsó tanévét kezdi meg, így a továbbtanulás, a tablófotózás és a ballagás kérdése kerül előtérbe.

Ezen kívül néhány esetben sor kerül 'ad hoc' jellegű megbeszélésekre. Az iskola kiaknázza az online és a telefonos kapcsolattartás lehetőségeit is.

Nevelési elvek közelítése: A szülők és a pedagógusok törekednek az egységes alapelvek kialakítására a tanulók nevelésével, oktatásával kapcsolatban, de az eltérő nézetek összehangolása nem mindig egyszerű feladat. A családban megengedett és elfogadott viselkedés a legtöbb esetben nem összeegyeztethető az iskolai normákkal, így létre kell hozni egy olyan megállapodást a szülő és a pedagógus között, amellyel megvalósítható a közös munka. Az iskola arra törekszik, hogy a gyermek szempontjából a legmegfelelőbb döntést tudják közösen meghozni.

A szülők bevonása az intézmény életébe programok által: Az intézmény többféle programot valósított meg a járványhelyzet előtt is, amelynek célja a szülők bevonása az iskolai életbe (pl. Családi nap). Ezen a rendezvényeken játékos feladatokkal igyekeznek megismertetni a szülőkkel az iskola világát, illetve bevonni őket az intézmény életébe.

SZMK: Az intézményben Szülői Munkaközösség működik, amely szervezet tagjai az iskolát érintő kérdésekben közreműködnek, képviselik a szülők és az adott évfolyam véleményét.

Naprakész kapcsolattartás és tájékoztatás: A pedagógusok, különösen az osztályfőnökök rendszeres kapcsolatot tartanak a szülők jelentős részével, amikor tanácsokkal látják el őket gyermekük tanulmányi előrehaladását illetően. A szülők tájékoztatást kapnak a tanulók tanulmányi eredményéről, esetleges hiányosságairól, fejlesztendő területeiről, ezáltal igyekeznek lehetőséget teremteni arra, hogy naprakész információval rendelkezzenek a gyermekükről. Megjelennek a magatartási problémák is, így az érintett tanulók szüleivel kiemelten tartják a kapcsolatot.

Tehetség-fókuszú együttműködés: A sikerélmény fogalma az idők során átalakult, az iskolának igazodnia kellett a tanulók korlátozottabb lehetőségeihez. A felső tagozatba való belépést követően, 5. osztályban a Pedagógiai Szakszolgálat tehetségfelmérést készít: felméri azokat a területeket, ahol a gyermek megfelelő fejlesztéssel kiemelkedhet. Ezt az értékelést mind az osztályfőnökök, mind pedig a szakszolgálati dolgozók hasznosnak vélik, s az adott tanulókra formált fejlesztést készítene elő. Ehhez azonban elengedhetetlen a szülőkkel való bizalmi kapcsolat kialakítása, amely nemcsak azt teszi lehetővé, hogy elengedje a gyermeket a foglalkozásokra, hanem azt is, hogy közös célként tekintsenek a gyermek fejlődésére. Az iskola partnere a Tanítsunk Magyarországért programnak, amelynek programjain ugyancsak fontos a szülő beleegyezése és támogatása.

Statisztikai adatokon nyugvó közös megoldáskeresés: Az intézmény lehetőséget biztosít arra, hogy a szülők évente egy alkalommal igazgatói tájékoztatón vegyenek részt, amelyen sor kerül az eredmények és statisztikák bemutatására, valamint a problémák megbeszélésére és a közös megoldások kidolgozására.

Az iskolai szereplők összehangolt munkája a szülői bevonásban: Az általános iskolában tanuló gyermekek esetében az osztályfőnöknek kiemelt szerepe van. A gyermekek és a szülők is elsősorban vele tartják a kapcsolatot, vele osztják meg a problémákat, hozzá fordulnak segítségért. A bizalom kialakítása mindkét részről kiemelten fontos ahhoz, hogy megfelelő minőségű munkafolyamat jöhessen létre. Ebben szintén segítségükre vannak a szaktanárok, akik versenyre készítik fel őket, vagy segítenek megoldást találni a kihívást jelentő esetekre.

Közvetítő szakemberek: A pedagógiai asszisztens az adatok egyeztetésében, az esetleges megbetegedés során az orvoshoz kísérésben, a szociális segítő pedig az osztályfőnök-szülő-tanuló közötti hármasság munkáját hivatott figyelemmel kísérni, s szükség esetén jótékonyan közreműködni. Rajtuk kívül a védőnő, és a Családsegítő Szolgálat szakemberei segítik az intézmény munkáját, mivel több esetben előfordult, hogy csak rajtuk keresztül sikerült kapcsolatot teremteni a szülővel.

ÁTMENETEK program: Az iskola saját joggyakorlata az ÁTMENETEK program, amely magába foglalja az óvoda-iskola, alsó-felső/tagiskola-iskola, általános iskola-középiszkola átmenetet, amely egy nagyon érzékeny időszak mind a gyerekek, mind a szülők életében. Ezek a programok folyamatosak, minden tanévben megvalósulnak. A munkatervben rögzített óvoda-iskola program az óvodával havonta előre megtervezett foglalkozások sorozatát jelenti. Ehhez azonban szükséges a szülő engedélye, hogy az is részt vegyen rajta, aki a másik iskolába megy, illetve érte kell jönni az iskolába a gyerekért, tehát a szülőnek és a pedagógusnak együtt kell működni. A közös programok során versenyeket is rendeznek, ahol tárgyjutalmat kapnak a helyezettek. Ezeknek a rendezvényeknek jelentős közösségépítő-ereje van. Az alsó tagozatban programnaptár szerint tartják a foglalkozásokat, felsőben pedig a kémiatanár az utolsó két hétben tanítja be a végzősöknek azokat a kísérleteket, amelyeket a feljövő ötödik osztálynak fognak bemutatni. A külsős szakemberek saját ismeretekkel, meglátásaikkal, javaslatokkal rendelkeznek, így ők egy másik perspektívából szemlélik és mutatják be az átmenetek közötti kiemelt kapcsolódási pontokat. Az iskolavezetés feladata a szervezés és az irányítás, valamint a tárgyi feltételek megteremtése is.

Gilice-nap: A tanév megkezdése előtt, a nyári szünet végén kerül megrendezésre a Gilice-nap, amely a szülők, a tanítók és a leendő elsősök megismerkedése céljából kerül megrendezésre.

Felsőszülők fogadása: A felső tagozatban ugyancsak fontos az ismerkedés megszervezése, hiszen a tagiskolából ekkor kerülnek be; új település, új osztálytársak, s a szülő ekkor engedi el először otthonról. Az iskola munkatársainak célja megkönnyíteni a felső tagozatba történő átmenetet (pl. iskolabuszos utazástól való félelem miatt). Emellett az alsós egytanítós modell után felsőben találkozik először a gyerek azzal, hogy minden órára más jön be, a szülőnek is nehezebb a dolga, mivel több tanárral kell tartania a kapcsolatot, és a gyereknek több emberrel kell összehangolódni. Az ismerkedés megkönnyítésére különböző programok vannak, például kémia órán kísérletet mutatnak be a végzősök, a negyedikesek szétnéznek az új iskolában, egyúttal részt vesznek a rendhagyó tanórán is. Kiemelt segítséget nyújtanak a polgármesterek, akik a gyermekek utaztatásában nagy szerepet vállalnak. A részvételt nem szükséges különösebben motiválni, mivel saját érdekük, hogy megismerjék azt az iskolai miliót, ahol gyermekük a továbbiakban hosszú időt fog eltölteni.

A középiskolába való átmenet segítése: A felső tagozat és a középiskola közötti átmenetet pályaaorientációs foglalkozásokkal, iskola- és gyárlátogatásokkal teszik könnyebbé, segítve a pályaválasztást. Továbbá a szülőknek külső szakember tart tájékoztatót a továbbtanulásról, az iskolarendszerről, a szakképzési ösztöndíjakról, hogy minél tágabb perspektívából szemléljék az oktatási rendszer következő szakaszát. Annyira megváltozott az iskolarendszer az utóbbi időben, hogy szükségessé vált egy ilyen jellegű rendszeres tájékoztató a szülők számára. Az átmeneti programoknak köszönhetően a szülők megnyugodnak, mivel megismerkednek az iskolai környezettel és a pedagógusokkal, így nem idegen környezetben kezdi el a gyermek az új tanévet szeptemberben.

A szülő mint az intézmény megmaradásának kulcsa: A településen a kis lakosság szám ellenére két általános iskola működik: egy egyházi és egy állami fenntartású. A megfelelő számú gyermeklétszámhoz az intézménynek olyan programokat, lehetőségeket és élményeket kell kínálnia mind a szülők, mind a gyermekek számára, amely vonzóvá teszi az intézményben való tanulást. Az iskola havi szinten közös programokat alakít ki az óvodával, ezáltal is elősegítve a jelentkezések számának növelését.

Szülői bevonódás – rendszerszemlélettel: A tanév elején elkészített munkatervben előre meg vannak tervezve a programok, s lehetőség szerint úgy vannak kialakítva, hogy mindenki részt vegyen benne. Az évek elteltével megszokottá váltak ezek a programok, egyfajta rendszerszemlélet alakul ki általuk.

Bizalom: Az évek múltával a szülők jobban megértették, mennyire fontos az iskola munkája. A pandémia alatt sokat voltak otthon a diákok, nem tudták őket tanítani, szükségük volt a pedagógusok segítségére. A szülők a beszélgetések alkalmával legtöbbször egyetértenek a pedagógussal, de azon még dolgozni kell, hogy otthon is következetesen végigvigyék a megbeszélést. A szülők jelentős része tudja, hogy számíthat a pedagógusok segítségére, s egyre inkább bizalommal fordulnak az irányukba. Ehhez azonban fontos, hogy érezzék a támogató környezetet, s merjenek segítséget kérni. Az eredményeket nem mérik mérőeszközzel, de jelentős visszajelzés, hogy az összes bojtai gyerek itt kezdi az ötödik osztályt, illetve minden tanuló továbbtanul középiskolában, s az első évfolyamosok száma az utóbbi két évben bőven meghaladta a minimumot. Ezek a tényezők arról adnak képet, hogy a program eredményes, a szülők és a tanulók bizalmát sikerült elnyerni, valamint lehetőséget kapni arra, hogy az ide beíratott gyermekek iskolai éveit az intézmény koordinálja.

Nehézségek: Nehézséges feladat a programok beillesztése a napi-rendbe, mivel egyre több a megvalósítandó feladat, a pedagógusok és a gyerekek egyaránt leterheltek, valamint problémát jelent sok esetben az utaztatás megoldása a ritka buszjáratok miatt. Az iskola igyekszik levenni a szülők válláról a programok anyagi terheit, s ingyenes programokat kínálni, amely a jelen gazdasági tényezőket figyelembe véve egyre nehezebben megvalósítható.

Összegzés

Az intézmény kihívásainak megoldásához feltétlenül szükség van a szülők aktív közreműködésére, ugyanis csak ilyen fajta kooperáció által lehet változást elérni. A tanulók fejlődéséhez szükséges a támogató szülői háttér. A tanulmányok támogatásában szintén elengedhetetlen a szülők közreműködése, mivel az otthoni tanulásban kiemelt szerepük van. A település lakosságának száma miatt az iskolába járó tanulókkal és szüleikkel szinte kikerülhetetlen a mindennapi találkozás, amely során lehetőség nyílik megbeszélni a mindennapi feladatokat, az esetlegesen felmerülő problémákat. Vannak azonban olyan szülők, akik teljes mértékben

elérhetetlennek számítanak, ha mégis sikerül, akkor érdemi változás nem történik – a velük való kapcsolattartást szükséges hatékonyabbá tenni.

Kerékgyártó Zsolt: Ahol a szülő szívesen jön az iskolába. Szent Pál Marista Általános Iskola – Karcag

Az iskola társadalmi kihívásai

A Marista iskola Karcagon található, Nagykun-Szolnok vármegyében. A város a Nagykunság legnagyobb települése, lakossága 18495 fő. Ipari parkja a térség egyik fő gazdasági motorja. A város összetételében 89,8% magyar és 6,4% roma nemzetiségi kötődésű. A munkanélküliek aránya 6%. Karcagon jelenleg 6 általános iskola, 3 középiskola és egy EGYMI működik. Az iskolai ellátottság ellenére rendkívül magas azok aránya, akik még az általános iskola első évfolyamát sem végezték el.

A belvárosi iskolák szelektívebbek, a város két külvárosi területéről a diákok nagyrészt a Marista iskolába járnak. A déli külvárosi részről az iskola saját buszjáráttal hozza el az iskolába a tanulókat. Az iskola annak a rétegnek kínál kiugrási lehetőséget, akiknek a legnagyobb szükségük van rá.

Az iskola fenntartója a Mária Iskolatestvérek Kongregáció, vagyis egyházi intézmény. A pedagógiai tevékenységük fontos része az oktatás mellett a személyiség- és közösségfejlesztés. Pedagógiai programjuk öt fő alapelve a jelenlét, az egyszerűség, a családi szellem, a munka szeretete és Mária példájának követése. A jelenlét arra utal, hogy a nevelés és oktatás nemcsak kizárólagosan az intézmény falain belül történik. Sem túl szigorú, se nem túl laza keretek között próbálják terelni a diákokat a jó úton, szem előtt tartva az Evangéliumok tanításait is.

A diákoknak szóló hitéleti szakkör során a gitárral kísért éneklést kifejezetten szeretik a diákok. Emellett az európai diáksportnap, az iskolai futballmérkőzések, az atlétika, a cigánytánc, vagy a festés is jelen van az iskola életében.

Erőfeszítésre és szorgalomra tanító pedagógiával és hitoktatással is próbálják a diákok életét pozitív irányba mozdítani. Az iskola alsó és felső tagozatára az esettanulmány elkészültekor 300 tanuló járt, közülük 19 SNI, 46 diák BTMN besorolású, hátrányos helyzetűek száma 22, míg a halmazottan hátrányos helyzetűek jelentősen többen vannak, 215 fő.

Az iskola kompetenciamérési eredményei – hozzáadott érték alapú mérőszámokkal mérve – kifejezetten jók, többen jutnak el szakközépis-

kolába, ahol piacképes szakmát szerezhettek, valamint olyan is előfordul, ha még kis számban is, hogy neves, másik városbeli gimnáziumba kerül tőlük diák.

A tantestület 29 pedagógusból és 4 óraadóból áll. A pedagógusok vállalási és személyes okból erősen motiváltak, a hitélet kiemelendő összetartó erőt képez, úgy élik meg, hogy az iskola a második családjuk.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Generációs kapcsolat a szülőkkel: A szülők és a pedagógusok nézetei legtöbb esetben konszenzuson alapulnak, a szülők egy része egykori diák, így tudják, hogy az intézmény szilárd és határozott nevelési-oktatási értékeket képvisel. Ezt a szülők nemcsak elfogadják, hanem ismerik is áldásos hatását.

Család az intézményben: A Marista pedagógia jelszava a család az intézményben. Az elsős és másodikos évfolyamon a pedagógusok napi szinten kapcsolatban vannak a szülőkkel. Reggeli bejövethetnél, délutáni hazavitelnél mindig váltanak pár szót. A többi évfolyamon is jellemző a napi kapcsolattartás, amely a közösségi média vagy üzenetküldő alkalmazások – mint a leggyorsabban és legközvetlenebbül használható csatornák – segítségével történik. A pedagógusok, különösen az első iskolai években naponta minimum kétszer tudnak beszélni legalább az egyik szülővel/nevelővel. A pandémia ideje alatt elterjedt online kommunikációs fórumokat is folyamatosan használják, naponta, ha kell többször is tudják értesíteni a szülőket. A számtalan iskolai rendezvényen is lehetőség nyílik kötetlenebb, közvetlenebb kommunikációra, családi napok, közös Istentisztelet, szakkörök alkalmával.

Kötetlen találkozások – a formális fórumok kudarcára adott válaszként: A szülői értekezletek rendszerint alacsony látogatottságot produkálnak. Azonban a pedagógusok megtalálták a módját, hogy bevonják a szülőket. A formális, hivatalos, távolságot sugalló fórumok helyett az informális, kötetlen, közvetlenebb lehetőségekre helyezik a hangsúlyt.

Családi szakkör – mint kötetlen találkozási lehetőség: A családi szakkört a pedagógus tartja, ahova a szülők eljönnek a gyermekeikkel például kézműveskedni. A közös tevékenység tökéletes lehetőséget teremt arra, hogy a pedagógus és a szülő kötetlenül tudjon beszélgetni egymással, s a szülők megnyílnak a pedagógusoknak.

Nagyobb programok – mint kötetlen találkozási lehetőségek: A nagyobb iskola és iskolán kívüli programok informális találkozások helyszíneiként szolgálnak pedagógus és szülő között. Vannak olyan szervezett programjai az iskolának, mint például az első áldozás eseménye, a karriernap, a továbbtanulási döntést segítő előadás, az „Adósságkezelési, számlanyitási tanácsadás” témájú előadás vagy az egészségnap, ahova a diákok szüleit is hívják/várják. Ez utóbbi egy olyan rendezvény, amit nagyon kedvelnek a diákok és a szülei is. Intézményvezetői kezdeményezésre szerveződik az intézmény hagyományos farsangi felvonulása, ami az egész városban egy látványosság.

Szülőknek szóló programok (filmvetítés, életvezetési szülői értekezlet): Az iskolának több szülőknek szóló rendszeres programja van: pályaaorientációs fórum szülőknek, filmvetítés szülőknek, életvezetési szülői értekezlet.

Adományosztással egybekötött programok: Gyakori, hogy valamilyen programhoz adományosztás kapcsolódik, például egészségnap és ruhaosztás, vagy elsősöknek tankönyvosztás, és ehhez valamilyen életvezetési tanácsadás. Így biztosítják, hogy ne maradjon ki a szülők ezekből a lehetőségekből.

Családlátogatás: A családlátogatás intézménye ugyancsak lehetőséget nyújt a kötetlen találkozásra.

Marista szerzetesek a szülői bevonódásban: A szülőkkel való kapcsolattartást és a programok szervezését a pedagógusok végzik, de a három marista szerzetes is aktívan bekapcsolódik a nevelési feladatokba. Hittant oktatnak, gitárszakkört és futballedzéseket is vezetnek. Ezen kívül aktívan részt vesznek a szociális bizottság és a hitéleti bizottság munkájában is, az utóbbit is egy szerzetes vezeti. A szülőkkel való aktív kapcsolattartást, a mély bevonódást is kiemelik.

A kulturális szakadék közelítése: A szülők maguk is tudják, milyen ez az intézmény, mik a szabályok és elvárások, így igaz, hogy vannak hozott kulturális különbségek, mégis az intézmény nevelési és oktatási tudatossága jelen van a szülőkben is. Ezáltal az iskola nemcsak a diákhöz, hanem valahol a szülőhöz is közelebb kerülhet, főleg a számtalan szülőknek is szóló extrakurrikuláris programjának köszönhetően, így próbálja közelíteni az intézmény a kulturális szakadékot a szülők és az intézmény között.

Pedagógusok elkötelezettsége: A programok jelentős részét a pedagógusok önként, érdeklődési körükből, tehetségükből merítve szervezik, s az iskolavezetés támogatja és felkarolja a kezdeményezést. Az iskolában szinte minden pedagógusnak megvan a saját szakköre, projektje, amibe

bevonódott, és csinálja akár évek óta. Az iskola csak olyanokkal dolgozik együtt, akikben megvan a tenni akarás a diákok irányába. A jelentős többletmunka elismerése a mindennapos pozitív visszajelzésekben és a dicséretben ölt testet. Ritkán, de van rá lehetőség, hogy az iskola jutalommal is megpróbálja elismerni a pedagógusok munkáját, de városi kitüntetésre is terjesztettek fel már dolgozót.

Folyamatos fejlődés: Az intézmény nagy hangsúlyt fektet a dolgozók képzésére, és az ilyen jellegű kezdeményezések, vagy már meglévő projektek üzemeltetésére. A pedagógusok és az iskola vezetése is jár más martista intézménybe hospitálni, s aki képzésen vesz részt, utána tantestületi szinten adja át a tudását a többi kollégájának.

Összegzés

A szülőknél szóló és a közösségi programokon igen magas a részvételi arány. A családi szakkörök heti rendszerességűek, a tematizált események, egészségnap, filmvetítés inkább havi-féléves gyakorisággal zajlanak. A szülők megszokták, várják ezeket, a legtöbb program több éve töretlenül működik. Van olyan szülő, aki még diákként részt vett ezeken a programokon, és „visszajár” az intézménybe a gyermekével.

Az egyszerűség jegyében a közvetlen és hiteles emberi kapcsolatok kialakítását célozzák meg. A családi szellem sem üres kifejezés, az intézmény sokak számára második, avagy szinte elsődleges otthonként is funkcionál. Az iskola elfogadó és otthonos közeg, ahol mind a dolgozók, mind a diákok az összetartozás élményét élik át nap mint nap.

Harsányiné Iván Emese Vivien: Vonzó közösségi programok. Anonim Észak-Alföldi általános iskola

Az iskola társadalmi kihívásai

Az intézmény Hajdú-Bihar vármegye egyik kisvárosában található. A tanulók szocioökonómiai háttere változó. A legtöbb szülő állandó munkahellyel rendelkezik, de közmunkaprogramban résztvevő és munkanélküli szülők gyermekei is látogatják az iskolát. Az iskola keresi a megoldást arra a problémára, hogy az iskolai programokon való részvételnek ne legyenek anyagi akadályai a nehezebb anyagi körülmények között élő családok esetében sem. A diákok közel egyötöde¹³ hátrányos helyzetű. A halmozottan hátrányos helyzetű, az SNI és a BTMN tanulók aránya nem éri el az 5%-ot.

Az intézmény fenntartója a Tankerületi Központ. Az épület a város jól frekvenciált, központi részén helyezkedik el, a közelmúltban teljes felújításon esett át. A felső évfolyamokon interaktív tábla, míg az alsóbb évfolyamokon projektor és tanítói laptopok segítik az oktatást. Az iskola honlapja jól átgondolt, könnyen böngészhető. Az iskola fejlesztési területei és nevelési céljai elnevezésű oldalak alatt megfogalmazzák a családi életre nevelés legfőbb alapelveit is.

Az intézményben jelenleg a pedagógusok mellett a nevelő-oktató munkát segítő alkalmazottak a következők: öt pedagógiai asszisztens, egy könyvtáros, egy laboráns, kettő iskolatitkár, valamint egy fő ifjúságvédelmi feladatot lát el. Mind a pedagógusokról, mind a segítő szakemberekről elmondható, hogy napi rendszerességgel jelen vannak a diákok életében. Kisváros lévén az intézményi keretektől eltekintve is jól ismerik a tanulók családi hátterét. A szülőkkel napi rendszerességű a kapcsolattartás, találkoznak a boltban, az utcán és gyakori a rokoni, baráti kapcsolat is. Részben a vírus okozta nehézségek okán rendszeres az online formában vagy telefonon történő kapcsolattartás is, így a szülők rögtön értesülnek az iskolában történetekről. Szülői csoportot hoztak létre, gyakran a legfontosabb információkat, aktualitásokat is ebben a csoportban közlik.

---

¹³ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

Általánosságban jellemző a közös alkalmak, találkozók szervezése iránti igény mind a szülők, mind a pedagógusok részéről. Ennek helyéül szolgálnak a korábban is említett internetes fórumok, valamint a szülői értekezletek. Alkalmanként a szülői csoportok kezdeményezik a találkozót, egy általuk megszervezett osztályközösségi építő alkalom keretein belül. Többségében elmondható, hogy érdeklődnek a közös iskolai programok iránt és egy osztályközösséget tekintve nagyjából 75%-os a részvételi arány. Az iskola dolgozik azon, hogy elérje azokat a szülőket is, akikkel jelenleg rendkívül nehéz felvenni a kapcsolatot.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Tájékoztatás a nevelési célokról: Az iskola kiemelt figyelmet fordít a szülőkkel való kapcsolattartás során a nevelői feladatok támogatására. A pedagógiai programban meghatározásra kerülnek a szülőkkel történő kapcsolattartás pedagógiai feladatai is. Ebben lényeges elem a szülők tájékoztatása a nevelési célokról, az alkalmazott eljárásokról, módszerekről. További feladat, hogy rendszeresen, évente több alkalommal szervezzenek a családokkal, szülőkkel való partneri kapcsolat kialakítását, erősítését célzó közösségi napokat, családi napokat.

Döntéshozatal: Kiemelten fontos a szülők és tanulók véleményének meghallgatása az őket is érintő iskolai döntésekben, valamint a megfelelő alkalom biztosítása arra, hogy a szülők gyermekeikkel együtt tevékeny résztvevői legyenek intézmény életének.

Karácsonyi vásár: Több évtizedes múltra tekint vissza, többnapos előkészületet igényel, melyben a szülők aktív részvétele nélkülözhetetlen. A szülők gyermekeikkel kézműves tárgyakat készítenek, például gyertyát öntenek, süteményt sütnek vagy gyöngyből ékszereket fűznek. A vásár napján az iskola folyosóit az alkalomhoz hűen rendezik be, a tanulók szüleikkel együtt árulják kézműves termékeiket. Az osztályok váltják egymást, így mindenkinek lehetősége nyílik a nézelődésre. Az eladásokból összegyűjtött pénz az osztálykasszáat gyarapítja, így további közösségépítő programokra fordítják, mint például egy főzéssel egybekötött délután.

Arany fakanál főzőverseny: A szintén több évtizedes hagyományra visszatekintő program igen kedvelt a családok körében. Az esemény a Művelődési Központ közreműködésével kerül megrendezésre a város napján. Az iskola udvarán rendezik meg a főzőversenyt a délelőtti órák-

ban. A főzésben a gyerekek, a szülők és pedagógusok egyaránt részt vesznek. Az iskola egy előre meghatározott keretösszeget ajánl fel az osztályközösségek számára, melyből a hozzávalók megvásárlására kerül sor. A résztvevők közösen döntenek el a menüt. A bírák pontozzák az étel ízét, a terítést és ételtől függően a gasztronómiai stílus megjelenésének jellegzetességeit. A legeredményesebb csapatokat bronz, ezüst illetve arany fakanállal díjazza, melyet egy évig díszíti az osztálytermet. A délután folyamán a szórakozás kerül előtérbe. A főzőversennyel karöltve a művelődési ház rendezvényterületén játékokat például ugrálóvárat, dodzsemet állítanak fel. A játékok mellett gyermekzenekarok lépnek fel.

Márton napi felvonulás: Nagyjából tíz éve az iskola új hagyományt vezetett be. Az eseményt megelőző napokban a pedagógusok igyekeznek megismertetni a tanulókat a Márton napi népszokásokkal. A szülőkkel közösen lámpást készítenek a gyerekek, melyet általában libával díszítenek. Márton napján az iskolarádióban rövid műsorral emlékeznek meg a jeles napról, melyet a tanítóval közösen játékos feladatokkal rögzítenek. Ezen a napon nincs tanítás az iskolában. Az uzsonna rendhagyóan történik. Az osztályközösségek zsíros kenyeret készítenek, melyet közösen fogyasztanak el a szülőkkel együtt. Sötétedés után az udvaron gyülekeznek az iskola összes évfolyama, a családtagokkal, a pedagógusokkal és az iskola vezetőségével együtt. A résztvevők lámpásaikat kezükben tartva a városközpontban tesznek hosszabb sétát. A rendezvény nemcsak a résztvevők számára emlékezetes, de gyakran érkeznek érdeklődők is, hogy kívülről szemlélhessék a menetet.

A pedagógiai asszisztensek és segítő munkatársak szerepe: Az intézmény az évek során eredményesen alkalmazott olyan módszereket, melyek segítségével a szülők aktívan részt vehetnek gyermekeik iskolai életében. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a szülők igénylik ezeket a programokat, aktívan részt vesznek a lebonyolításukban, és évről évre viszonylag nagy arányban megjelennek az eseményeken. Ezeken a rendezvényeken nemcsak a szülők és a pedagógusok vesznek részt, hanem azok a szakemberek is, akik a mindennapi iskolai munkát is segítik. A pedagógiai asszisztensek és segítő munkatársak a helyszínek formálásában végzik a legnagyobb munkát. Elkészítik a dekorációt, segítenek a helyszínek berendezésében, és figyelemmel kísérik az eseményt, ha pedig probléma adódik, készséggel igyekeznek azt megoldani.

A pedagógusok ötleteinek támogatása: Az ötletek általában nem egy embertől származnak. Vannak programok, melyeket a vezetőség dolgoz ki, és az esemény napjáig a tantestület sem értesül azok részleteiről, ezzel fenntartva a meglepetés erejét. A pedagógusoknak is lehetőséget

biztosítanak ötleteik kinyilatkoztatására a munkaközösségi gyűléseken, ahol közösen elfogadhatnak egy új programtervezetet és kidolgozhatják annak részleteit, melyet később bemutathatnak a vezetőségnek. A fent említett gyakorlatok is így kerültek megszervezésre, reménykedve abban, hogy ezáltal a szülőket aktívabb részvételre tudják ösztönözni.

A programok anyagi terheinek csökkentése: Elsődleges probléma a megfelelő részvételi arány megteremtése. Erre több megoldást dolgoztak ki a szervezők. Néhány esetben rendelkezésükre áll anyagi támogatás, így a résztvevőknek nem kellett pénzben hozzájárulniuk a rendezvényhez. Egyes programokat úgy szerveztek meg, hogy jellegükből adódóan nincs anyagi vonzatuk. Ez utóbbi esetre a legjobb példa a főzőverseny, mely egy a művelődési intézménnyel működő kooperációból, kölcsönösen hasznos együttműködésből született. Mindezek azt a célt szolgálták, hogy részvételre motiválják a szülőket, hiszen a tapasztalatok szerint jelentős visszatartó erő a pénz hiánya.

Folyamatos fejlődés: A megkérdezettek többsége szerint a rendezvényekhez mindennapi tapasztalataikból nyertek ötleteket, adott esetben más intézmények egy-egy programját vették át átdolgozva. Az évek során ezek a programok folyamatosan átalakulnak, és újabb részletekkel bővülnek a korábbi évek tapasztalataira alapozva.

Összegzés

Összességében elmondható, hogy a szülők szeretik és igénylik ezeket a programokat, ezt jól bizonyítja a magas részvételi arány is. Az évek során vélhetően a jógyakorlatok sikerességétől a szülők érdeklődőbbek lettek gyermekeik iskolai mindennapjai iránt, és esetenként maguk kezdeményezik a programok megszervezését. A vezetőség is igyekszik nyomon követni ezek hatékonyságát, így a lebonyolítás menetét, eredményességét egy rövid beszámoló formájában kéri dokumentálni a pedagógusoktól. A részvételi arány növelésén folyamatosan dolgozik az iskola.

A pandémia sokak életében okozott változást. Sajnos egyes rendezvényeket, mint például a Karácsonyi vásárt teljesen el kellett törölni, alternatívaként Húsvéti vásár szervezése volt a cél. A Márton napi felvonulás is elmaradt, ugyanakkor a lámpásokat ebben a helyzetben is közösen készítették el a résztvevők, majd az iskola ablakaiba helyezték. A főzőverseny az első pandémiás évben teljesen elmaradt, míg a másodikban védettségi igazolványhoz kötötték.

Végeredményben elmondható, hogy az iskola jól működő és évek óta bevált jógyakorlatokat alkalmaz a szülők iskolai bevonódását elősegítő munkában.

Bencze Ádám: Megerősíteni a szülőket szülői szerepükben. Szegedi Kis István Református Gimnázium, Technikum, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium – Békés

Az iskola társadalmi kihívásai

Az intézmény a Dél-Alföldön, a békési járási székhely kisvárosában, Békésen található. A tanulók szocioökonómiai háttere változó, de ahogyan az interjúalany fogalmazott: „leginkább egyszerű emberek gyerekei járnak ide”. Elmondása szerint a békéscsabai konzervgyár bezárása után sokan váltak munkanélkülivé, s ennek folyamányaként sok kisvállalkozás, illetve kényszer kisvállalkozás létesült Békésen. A legtöbb szülő földműveléssel foglalkozó családhoz kötődik, de a fiatalok már más hivatásokat szeretnének választani. A városban nagy hagyománya volt a kosárfonásnak, mára ez is visszaszorult. A környéken nagyon kevés ipari tevékenység van. Korábban jól működött az OPTI Gépgyár sokaknak adva munkát, de az ukrán-orosz háború miatt visszaesett a kereslet az ott gyártott mezőgazdasági gépek iránt, ezért sok család megélhetése került veszélybe.¹⁴ Több családfő lett ingázó, munkanélküli, illetve a közfoglalkoztatásban alkalmazott.

Az iskola pedagógiai céljai és alapelvei a hosszútávú megmaradást szolgálják. Kiemelt feladat a diákok toborzása, munkaerő-piaci elhelyezkedésük elősegítése a településen. 2018-tól a technikumi képzés a minőségi szakmai oktatás helyszíne. Nyújt vállalkozási ismereteket, és felkészít szakmai továbbtanulásra is. Középvezetőket képez elsősorban a könyvelés és más adminisztratív területen. Ezen felül sokan jönnek tanulni a sporttagozatra, mivel a településen egy jól működő kézilabda klub működik (Békési Férfi Kézilabda Club).

Az elsődleges célok között szerepel az alsó tagozatra beiratkozott tanulók megtartása az intézményben, mivel a tehetősebb szülők a gimnáziumi képzés közeledtével a megyeszékhelyre hordják gyermekeiket jó hírű, illetve felkapott iskolákba. A helyi tanulók között az SNI arány viszonylag magas százalékban fordul elő, illetve vannak olyan diákok is,

---

¹⁴ Utólagos lektori kiegészítés.

akik esetében nincs hivatalos diagnózis, viszont a tanulásban, beilleszkedésben történő nehézségek az SNI-re vagy BTMN-re utalnak.

A rendszerváltást követően (a '90-es évek elején) nagyon nehéz helyzetben volt az intézmény, mivel nemcsak a szülők, de a tantestület is ódzkodott attól, hogy egyházi fenntartású legyen a gimnázium. (A Békési Református Egyházközség 1992-ben kapta vissza a kezdetektől – 1552-től – református iskoláját.) Fontos feladattá vált tehát elfogadtatni a református felekezetet, továbbá megismertetni, megszerettetni a református vallást a dolgozókkal, a szülőkkel és a diákokkal. Ez a helyzet azóta sokat javult. Mióta van az intézménynek óvodája is, még egyszerűbb a helyzet, hiszen a gyerekek már 3 éves koruktól ebben a szellemiségben nőnek, így mire elérik az iskolás kort, teljesen természetessé válik számukra az egyházi szokások jelenléte mindennapjaikban („Áldás, békesség!” köszönési forma, étkezés előtti imádság, ünnepnapok a templomban, szolgálat stb).

A tantestület 60 fős, dinamikus, agilis, egyre inkább „fiatalodó” csapat. A honlapon megtalálható minden pedagógus név szerint. Interjúalanyom elmondása szerint nagyon kedves, segítőkész tantestület dolgozik az intézményben. Nagyon aktívak, igyekeznek minden lehetőséget megragadni a diákok fejlesztésére, előbbre juttatásukra. A tehetséggondozás területén is a lehető legtöbbet próbálják kihozni a gyerekekből. Pályázatok és versenyek révén igyekeznek a gyerekeket sikerélményekhez juttatni. A nagyobbaknak évente szerveznek egy-egy budapesti kirándulást komoly, illetve vonzó szabadidős rendezvényekre, de járnak az Operába is rendszeresen az Operakaland program keretében. Az előbbinek már 20 éves hagyománya van, amely azért is jelentős, mivel sok itt tanuló gyerek önállóan a családjával nem juthatna el ezekre a helyekre. Ezekért az élményekért a szülők nagyon hálásak az iskolának.

Az alacsonyabb osztálylétszámok hátrányt jelentenek a finanszírozás terén, viszont több figyelmet engednek egy-egy gyerekre, mint egy nagyvárosi iskolában. Így több idő jut a tehetséges gyerekekre vagy a gyengébb tanulók felzárkóztatására. A tantestület munkáját iskolapszichológus segíti. Az ifjúsági lelkész is részt vesz a gyerekek mindennapjaiban, meghallgatja őket, segíti, ha szükséges. Akár a családdal is felveszik a kapcsolatot komoly probléma esetén.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Az iskola kiemelt figyelmet fordít a szülőkkel való kapcsolattartás nevelői munkájának támogatására. A pedagógiai programban meghatározásra kerültek a szülőkkel történő kapcsolattartás pedagógiai feladatai, és formáit is felsorolják. Ebben lényeges elem a szülők tájékoztatása a nevelési célokról, az alkalmazott eljárásokról, módszerekről.

Nevelési értékek összhangja: A szülői visszajelzések alapján elégedettek az intézmény által képviselt egyházi neveléssel, azonosulni igyekeznek vele. Fontos számukra a gyermekek jólléte, és az, hogy szilárd erkölcsi alapokon nyugszik a gyermekeikkel szembeni elvárás az iskola falain belül. Az iskola igyekszik elérni, megszólítani azokat a szülőket is, akik jelenleg távol maradnak az iskolától.

Családlátogatás, szülői elvárások megismerése: Mielőtt a gyerekek iskolába kerülnek, a nyár folyamán a jövőbeli osztályfőnökök kimennek a családokhoz, ez mindennek az alapja. Ezzel már az iskola elkezdése előtt elindul egy folyamat, mely a kapcsolattartás első lépcsőfoka a szülők és a pedagógusok között. Fontosnak tartják a pedagógusok, hogy megismerjék a gyerekek családi hátterét, ezáltal felkészülten tudják fogadni őket szeptemberben. Az itt történő beszélgetésből már tudja a pedagógus, hogy mire számíton, milyen a család struktúrája, illetve, hogy tőle is mit várnak a szülők. Sajnos nagyon sok a csonka család, illetve a mozaikcsalád. A hagyományos családmódel egyre inkább háttérbe szorul.

Családi istentiszteletek, „szeretetvendégség”: Az intézményben a nagy egyházi ünnepek során a gyerekeknek mindig van úgynevezett „szolgálatuk”, amelyre a szülők is elmennek. Havonta egyszer családi istentiszteletet is tartanak, amelyen részt vesznek a szülők is. Itt a gyerekek előadnak verseket, énekeket, majd utána szeretetvendégség veszi kezdetét, ahova az anyukák is hoznak süteményt, az idősebb egyháztagek főznek teát, majd közösen elfogyasztják a finomságokat. Ez is kiváló alkalom a pedagógus-szülő kapcsolat elmélyítésére, ápolására, valamint a gyülekezet és az iskola kapcsolatának szorosabbra fűzésére.¹⁵

Karácsonyi vásár: A karácsony kiemelkedően fontos az iskola életében. A gyerekek betlehemi játékokkal készülnek az istentiszteletre, ahová

---

¹⁵ Lektorai megjegyzés: A fent leírtak igazak voltak a Covid-19 járvány előtti időkre. Jelenleg kevesebb közös alkalom van, de a diákok megvendégelése továbbra is működik.

családtagjaik is rendszerint elmennek. Emellett az adventi vásár megrendezése is fontos momentum, amelyre elsősorban az alsó tagozatban kerül sor, és több éves múltra tekint vissza. Többnapos előkészületet igényel a vásár, melyben a szülők aktív részvétele nélkülözhetetlen. Az eseményre a szülők gyermekeikkel kézműves tárgyakat készítenek, például gyertyát öntenek, süteményt sütnek vagy gyöngyből ékszereket fűznek. A vásár napján az iskola folyosóit az alkalomhoz illően rendezik be a gyerekek és a pedagógusok közösen. Néhány évig volt a felső tagozat és a gimnázium közös rendezésében adventi vásár. A tornateremben hosszú sorokban padokat helyeztek el, ahol a tanulók szüleikkel együtt árulták termékeiket. Az osztályok váltották egymást, így mindenkinek lehetősége nyílt a nézelődésre és a vásárlásra is. Az eladásokból összegyűjtött pénz az osztálykasszát gyarapította, amit további közösségépítő programokra fordítottak: egy főzéssel egybekötött délután, vagy különböző osztály kirándulások.¹⁶

Családi nap: Általában gyereknap alkalmával kerül sor a megrendezésére. Egész napos program, ahova várják a szülőket, testvéreket, nagyszülőket is. Sportprogramokkal, vetélkedőkkel és egyéb színes tevékenységekkel igyekeznek szolgálni az intézmény dolgozói a diákokkal közösen.

Református játékonysági bál: Általában a Galériában, a helység impozáns épületében kerül sor a megrendezésére. A szülők is kiveszik a részüket a szervezésből. Leginkább a gimnazisták adnak műsort, fellép az énekkar, a végzősök bemutatják a gombavatóra tanult táncukat.¹⁷ A rendezvényre sokan vesznek támogató jegyet vagy tombolát, ha nem is tudnak elmenni.¹⁸

Szülői fórum: A korábbi években működött, ma már nem. Előadókat hívott az iskola, ahol különböző nevelési témákról hallgattak meg egy-

---

¹⁶ Lektori megjegyzés: Az alsó tagozaton évekig működött a fent leírt tevékenység. A Covid-19 járvány és a szervező pedagógus elköltözése miatt azonban ez mára megszűnt. Új forma vette viszont kezdetét. Egyes rajzokat, festményeket készítenek a gimnazista tanulók, amiket aztán a nagyobb ünnepek előtt a templom bejáratánál megvásárolhatnak a gyülekezet tagjai. A bevétellel a szegényebb sorsú, de jó előmenetelű diákokat támogatják a Szilágyi László Alapítványon keresztül.

¹⁷ Lektori megjegyzés: A SZKIRG-ban nem szalagavató, hanem gombavató van a '30-as évektől.

¹⁸ Lektori megjegyzés: A Covid-19 járvány óta nincs.

egy előadást a szülők, majd megbeszélték. A megszűnéshez vezető probléma abban rejlett, hogy a külső előadók nem ismerték azt az adott társadalmi közeget, amelynek tanácsot kellett volna adniuk. Így nem feltétlenül voltak hitelesek a szülők szemében. Másik ok az életmódbeli adottság. A vállalkozással, ingázással lekötött szülők szoros napirendje nem engedte meg, hogy ott lehessenek. Mára az intézményben dolgozó pedagógusok személyesen, telefonon, e-mailben, vagy újabb kapcsolattartási eszközökön igyekeznek nevelési tanácsokat adni a szülőknek. Különösen sokat segített ezen a téren a digitális napló bevezetése. Használata teljesen általánossá vált.

Karbantartás szülői segítséggel: A fentebb sorolt tevékenységeken kívül a szülőket be szokták vonni az iskolát segítő egyéb feladatokba is, mint például kerítésfestés, virágültetés, kertrendezés, előadások kapcsán jelmezek elkészítése, farsangi fánk sütése, sütemények készítése stb. Ezekben a tevékenységekben a szülők nagy többsége szívesen vesz részt, még akkor is, ha sok munkával jár. Interjúalanyom szerint a munkába könnyen bevonhatók az emberek, ha látják annak értelmét. Ha látják az eredményét is, akkor örömmel segítenek máskor is.

Megerősíteni a szülőket szülői szerepükben: A református egyház, a református vallás igen fontos szerepet tölt be az iskola életében. Minden program és rendezvény tekintetében erősen megfigyelhető ez. Alapelvei a nevelés minden területére kihatással vannak. Itt több a tolerancia, a kedvesség és szeretet is a diákok körében egymás felé. Ha a pedagógusok segítséget, megértést kapnak a fenntartó részéről, akkor igyekeznek ezt átadni az idejáró gyerekeknek és szüleiknek is. A folyamatos kapcsolattartás a szülőkkel, bevonásuk a hétköznapiakba ugyancsak megerősíti őket abban, hogy gyermekeik jó kezekben vannak, a segítő szakemberek odafigyelnek rájuk. Így az iskolában megvalósuló gyakorlatok megerősítik a szülőket szülői szerepükben. A közös foglalkozások és programok pedig közelebb hozzák egymáshoz a családokat is.

Aktív szülői részvétel az iskola életében: Ez az iskola eredményesen alkalmaz olyan módszereket, melyek segítségével a szülők aktívan részt vehetnek gyermekeik iskolai életében. Az intézmény vezetősége és tantestülete tudatosan tervezi a szülőkkel való kapcsolattartás alkalmait, melyek leginkább az egyházi ünnepek kapcsán kerülnek megrendezésre, de vannak más jól bevált hagyományaik is, amelyekre ugyancsak szeretettel várnak minden szülőt.

Egyenrangú félként törődni a szülőkkel: A szülői közösség összetartó és segítőkész. Közös családi programokat is terveznek a tanév során,

a tapasztalatok pedig azt mutatják, hogy a szülők igénylik ezeket a programokat, aktívan részt vesznek a lebonyolításukban, és évről évre viszonylag nagy arányban megjelennek az eseményeken. A pedagógusok az iskolavezetőséggel folyamatosan dolgoznak azon, hogyan lehetne a nem aktív szülőket is bevonni a közös eseményekbe. Ez az iskola különösen figyelemre méltó abban, hogy minden szülővel és gyerekkel egyformán, egyenrangú félként törődik.

Partnerként kezelt szülők: Motiváló lehet a szülők számára az is, hogy a tantestület tagjai aktívan részt vesznek ezekben a programokban. A szülők partnerként vannak kezelve, jól működik a kommunikáció, melynek az is lehet az oka, hogy az intézményben dolgozók nagy része helybéli, így könnyen átérzi az itteni emberek esetleges problémáit.

A vallási ünnepek összetartó ereje: A jógyakorlatok alkalmazása több évtizedes múltra tekint vissza, nagy többségüket az egyház kezdeményezte, bár voltak régről is jó hagyományok. Nagy előny a vallási ünnepek köré szervezett programok vagy előadások sokasága, melyek lehetőséget adnak a szülőkkel való kapcsolattartásra. A szülők részvételi aránya igen magas, 60-70% körüli. Az iskolavezetőség generációról generációra örökíti át a legeredményesebb gyakorlatokat, és igyekeznek évről évre új módszerekkel bővíteni a jógyakorlatok listáját. A pedagógusok aktivitásának elsődleges oka az a közös érdek, hogy ide csalogassák, illetve itt tartsák a helyi gyerekeket, ne vigyék el a szülők őket a megyeszékhelyre tanulni. Nyilván munkájuk megtartása érdekében is igyekeznek mind a mai napig változatos programokat szervezni.

Összegzés

Összességében elmondható, hogy a szülők szeretik és igénylik ezeket a programokat, amit jól bizonyít a magas részvételi arány. Az évek során vélhetően a református vallás elfogadása is elősegítette, hogy a szülők érdeklődőbbek lettek gyermekeik iskolai mindennapjai iránt. A vezetőség igyekszik nyomon követni a programok hatékonyságát, a lebonyolítás menetét. Eredményességét pedig egy rövid beszámoló formájában kéri dokumentálni a pedagógusoktól. Sajnos a Covid-19 járvány, a pandémia sokak életében okozott változást, és ez alól a fenti intézmény sem kivétel. A legtöbb rendezvény elmaradt, illetve átalakult, de reménykeltő, hogy a folyamat új kreatív megoldásokat hív életre.

Végeredményben elmondható, hogy az iskola jól működő, és évek óta bevált jógyakorlatokat alkalmaz a szülők bevonását elősegítő munkában.

Az interjúalany szavaival élve: „...a szülőt partnerként kell kezelni, hogy érezze, mi egy közös feladatban szövetségesek vagyunk. (...) Ha érzi, hogy itt közösség működik, akkor működik minden.”

Bíró Petra: Szeretethíd a szülők felé: Báthory Anna Református Általános Iskola és Óvoda – Nyírbátor

Az iskola társadalmi kihívásai

A fenntartó Nyírbátori Református Egyházközség komoly hangsúlyt fektet az iskolára, óvodára. A két intézmény a Fáy András Lakótelep mögött, a város centrumában helyezkedik el, egymással szemben. Nagyon csendes környék, ideális környezet a tanuláshoz. Az intézmény Pedagógiai Programja legfontosabb céljának és küldetésének azt tartja, hogy a megfelelő alapot keresztyén értékekkel egészítsék ki. Kiemelt szerepet tulajdonítanak a hittan óráknak, az idegen nyelvek oktatásának, a tehetséggondozásnak és a felzárkóztatásnak. A pedagógusok arra törekcsenek, hogy jó közösséget kovácsoljanak az osztályokból, hogy a gyermekek egymásra figyeljenek, a tanulás örömforrás legyen.

A hátrányos helyzetűek száma a tanulmány készítésekor 10 fő, a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók 22-en vannak. Az iskola tanulóinak létszáma 471 fő, akiből 120 fő bejáró. Az SNI tanulók száma 15 fő, BTMN 14 fő.

A 49 fő pedagógus mellett iskolalelkész (1 fő) segíti az iskolavezetés munkáját és felelős a hitéleti tevékenységek kidolgozásáért és megvalósításáért. Dolgoznak az iskolában segítő szakemberek: pedagógiai asszisztensek (2 fő), fejlesztőpedagógusok (2 fő), logopédus (1 fő), zeneiskolai tanárok (4 fő, a zeneiskolának telephelye az intézmény), gyógytestnevelő (1 fő), labdarúgás és kézilabda edzők, úszóoktatók. Szükséges lenne az iskolapszichológus munkája is, mert a hittanórákon és az osztályfőnöki órákon túl szakember foglalkozna a gyermekek problémáival. A tanulók nagyon szeretik a fejlesztőpedagógusokat és a logopédus nénit. Még a tanórák közti szünetben is bemennek a fejlesztő szobákba, ahol kedvükre tudnak játszani, a szőnyegen pihenni. A hittanóra és a reggeli csendes percek is a gyerekek kedvencei közt szerepel, mert olyankor szó eshet a lelki problémákról.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Találkozás több csatornán: Minden pedagógusnak van fogadóórája. Ezen kívül a tanítók és a felsős osztályfőnökök is rendszeresen tartanak

szülői értekezletet. A szülői munkaközösség tagjainak évente két alkalommal értekezletet tartunk. Ezek mellett számos gyülekezeti alkalom is lehetőséget nyújt a szülőkkel való találkozásra. Igyekeznek a keresztyén értékeket közvetíteni a gyerekek felé. A koronavírus óta, a szülők nem jöhetnek be az iskola épületébe a tanítás végén. Amikor a délutáni foglalkozásokra vagy egyéb okból kifolyólag korábban mennek haza a diákok, a portás jön fel nekik szólni, a szülő pedig a porta mellett várakozhat. A felsős tanulók napközi után a hátsó bejáraton, az alsós gyerek pedig tanítói kísérettel évfolyamonként 5 perces csúsztatással mennek ki a főbejáraton. Ilyenkor sajnos nem sok idő jut a személyes találkozásra, a szülővel való beszélgetésre. Emiatt több más eszköz áll rendelkezésre a kapcsolattartásra: honlap és Facebook oldal, ahová a mindenkit érintő eseményeket közvetítik. Minden osztálynak van saját Facebook vagy Messenger csoportja is, amiben a szülők és az osztályfőnökök is benne vannak. A szülők is létrehozhatnak egy saját csoportot, ahol egymással meg tudják vitatni (a pedagógusok nélkül) a kiadásokat, programokat. A felsős osztályok, mivel már hozhatnak telefont az iskolába, a gyerekek között is alakítanak ki Chat csoportokat. Ezen kívül, amikor egy osztály karanténba kerül, vagy online oktatásra kényszerül, a Microsoft Teams felületet használják a kapcsolattartásra. Oda küldik a tananyagot. A Mozanapló rendszeresen e-mailben és a rendszerben elektronikus ellenőrzőben is tájékoztatja a szülőket a gyerekek tanulmányi teljesítményeiről, hiányzásairól. A személyes és online tér mellett sok szülőt telefonon keresztül is el tudnak érni, de a telefonálás a legsürgősebb esetekben fordul elő.

A szülők számára is nyitott reggeli áhítat: Hétfőnként reggeli áhítat indítja a hetet, ilyenkor ünnepeljük meg a születésnaposokat, hirdetjük ki a versenyeredményeket. A többi napon az adott szaktanár csendes perceket tart a tanulóknak az 1. óra kezdete előtt, ezzel hangolódunk rá a tanítási órákra. A koronavírus előtt a szülők számára is volt lehetőség minden héten egyszer, szerdán reggel egy közös áhítatra bejönni az iskolába.

Iskolai ünnepségek: Rendszeres szereplői az ünnepségeknek az iskolai gitár és furulya szakkör tagjai és az énekkar. Minden iskolai ünnepség nyitott, a szülők rendszerint nagy létszámban részt vesznek. A tanévnyitó és a tanévzáró ünnepséget a református templomban tartjuk vasárnap délután.

Eskütétel és elsősavatás: Az első osztályos, az újonnan érkezett diákok és pedagógusok a tanévnyitón esküt tesznek a jelenlévők előtt. Minden szülő részt vehet az eseményen. Az elsősavatás a vezetőség kezde-

ményezésére jött létre hagyományteremtő céllal. Igazgatónő ünnepi beszéde után, avatjuk a kicsi elsősöket refis diákká. Ekkor kapják meg az elsős tanulók az iskolai nyakkendőt vagy sálát. A kisfiúk kék nyakkendőt, a kislányok ugyanolyan színű sálát kapnak az iskola címerével ellátva. Ide azokat a szülőket várják, akiknek elsős gyermekeik vannak, de természetesen bárki eljöhet. Ezt követően az ötödikes gyerekek verssel köszöntik a legkisebbeket, akik verses, zenés, táncos műsort adnak elő. A rendezvényre az iskola fenntartója és az óvó nénik is hivatalosak. Az ünnepség szeretetvendégséggel fejeződik be.

Karácsonyi ünnepség, ünnepi hangversenyek: Évek óta hagyománya a „Szeretet hangja” karácsonyi ünnepség. Minden évben más pedagógusokat kér fel az intézményvezető a műsor összeállítására, amit a gyerekek az iskola tanulóinak a Csendes napon délelőtt előadnak. Este a szülőknek is bemutatják.

Farsang: A farsangot az alsó és a felső tagozat nem ugyan azon a napon tartja. Minden osztály készül egy jelenettel, jelmezes produkcióval. Lehetőség van a szülőknek is jelmezbe bújni, közösen táncolni, fényképeket készíteni. A szülőkkel közös felvonulás, farsangi multság után az osztályok visszavonulnak a saját tantermükbe, és a gyerekek nassolhatnak, játszhatnak. Amíg a gyerekek falatoznak, a szülők egymással és a pedagógusokkal beszélgetnek.

Anyák napi ünnepség: Minden osztály a saját tantermében anyák napi műsorral szokott kedveskedni az anyukáknak, nagymamáknak. Ilyenkor a gyerekek ajándékot készítenek, verset mondanak, énekelnek a tanító nénik vezetésével. A tantermet is közösen rendezik be, aprósüteménnyel, üdítővel is megkínálják a szülőket.

Ballagás, tanévváró: A Nyírbátori Református Templomban a ballagó diákokat ünnepélyes keretek között búcsúztatjuk el, ahol ők is elköszönnek tanáraiktól, fiatalabb társaiktól. A felemelő ünnepség keretében a nyolc éven át tartó kitartó munka eredményeképpen veszik át tanulók a megérdemelt kitüntetéseket, jutalmakat, okleveleket. A tanévváró ünnepségen nagy számban jelennek meg a szülők is, itt veszik át az év végi jutalmakat a gyerekek.

Családi istentisztelet: A szülőket is érintő gyülekezeti, hitéleti alkalom egyike a családi istentisztelet. A tanév folyamán – január-február kivételével – havonta egyszer az alsó és a felső tagozat felváltva vesz részt családi istentiszteleten a felekezetének megfelelő templomban. Ezekon a vasárnapokon a református templomban nincs külön gyermekistentisztelet. Ilyenkor a gyerekek szolgálnak, olvasnak a Bibliából, verset

mondanak, énekelnek, vezetik a liturgiát. Kipróbálhatják magukat a lelkészek szerepében. Az adott évfolyamnak kötelező a részvétel. A templomban jelenlévő diákok igazolást kapnak a templomlátogatási füzetükbe.

Gyülekezeti Kerti-party: Ebben a tanévben egy új programmal bővült a lehetőségek tárháza. Szeptember végén az első családi istentisztelet után a templomkertben különböző helyszínek várták az érdeklődőket. Minden állomáson más volt a feladat az odalátogatóknak. A szülőknek beszélgető és kávé sarok, büfé volt kialakítva, a gyerekeket ugrálóvár, játékok, hajfonás, arcfestés, csillámtetoválás várta. A fák árnyékában elhelyezett színpadon, tanulói műsorok és a meghívott vendégek előadása volt látható. Mivel nagyon jó visszhangja volt a délutánnak, a szülők szívesen vennének részt más alkalommal is ilyen rendezvényen.

Szeretethíd: Ez a mozgalom nagyon hasznos, mert a pedagógusok és a szülők ilyenkor közösen, munka mellett tudnak beszélgetni, egymást jobban megismerni. Minden tavasszal közösen takarítják a szülők a tanárokkal a templomot, rendbe teszik a virágos kertet, a gyülekezeti termet, a parókiát. A presbitérium kezdeményezése volt a programba való bekapcsolódás. Többnyire a reformátusok szoktak ezen részt venni, de más felekezet tagjai is segítenek. A tavalyi önkéntes munkára olyan sokan jelentkeztek, hogy a templom teljesen megtelt.

Házasság hete: Február 14-én a lelkész házaspár szervezi abból a célból, hogy a keresztyén házastársakat összehozzák, és színt hozzanak az életükbe. Minden évben más a program. Tavaly közös filmnézés, vacsora és játékost, idén Stand Up Comedy Show volt. Itt csak a szülőkön, házastársi kapcsolaton volt a hangsúly, teljesen gyerekmentes a program.

Konfirmációs mentor kapcsolata a szülőkkal: A hetedikes gyerekeket és szüleiket érinti. Az idei évben a szülőket nemcsak szülői értekezlet során tájékoztatják. A konfirmandusok életébe egy-egy mentor került, akivel a lelki problémákat meg lehet vitatni, vagy a vizsgára való felkészülésben ad segítséget. A mentorok csapatát főleg református pedagógusok és gyülekezeti tagok alkotják. Ha a mentor problémát észlel a mentoráltjánál, a szülővel felveheti a kapcsolatot. A szülők támogatják ezt a fajta lelki segítséget.

Keresztyén családi nap: A Kerti-partyhoz hasonló alkalom, eredetileg ökumenikus programként indult a városi felekezetek közös megegyezése alapján. A szülők kötetlenül tudnak időt eltölteni a gyerekekkel és a pedagógusokkal. Az alkalom szintén közös Istentisztelettel és misével kezdődik, és templomlátogatási idegenvezetéssel. Főzőversenyt is szoktak rendezni osztályonként, lehetőség van közösen bográcsolni. Amíg a

szülők együtt főznek, a gyerekeknek különböző akadálypályán és ügyességi feladatokon lehet részt venni. Ilyenkor nagyobb lehetőség van iskolán kívüli dolgokról is szót ejteni.

Jótekonysági bál: Az iskola tornatermében két évente rendezzük meg a Jótekonysági bált. A szülők és a pedagógusok kedvenc programja. A bevételt tanulóink jutalmazására fordítjuk. A diákok készítik az asztali és tornatermi dekorációkat, a pedagógusok és a gyerekek adják a műsort is. Minden bálban jó a hangulat, számtalan ajándék, felajánlás érkezik.

Fenntarthatósági témahét: A Föld napja alkalmából az intézmény bekapcsolódott az országos programba. Ilyenkor az iskolában ásványkiállítás nyílik a szülők és gyerekek számára, közösen gyűjtik szelektíven a szemetet, a tanulók a pedagógusok segítségével projekteket készítenek. Idén volt olyan felsős osztály is, akik a szülőkkel közösen kerékpártúrán vettek részt, piknikeztek és szabadtéri játékokat játszottak közösen.

Színházlátogatás a szülőknek: Évente 1-2 alkalommal az iskola a szülők részére színházi látogatást szervez. A helyszín az iskola tornaterme, a városi Kulturális Központ, a debreceni vagy a nyíregyházi színház. Több alkalommal ellátogattak budapesti színházakba is.

Sportversenyek: A gyerekeknek lehetősége van a labdarúgás, a kézilabda és az úszás örömeiben részesülni. Az edzők és sportegyesületek is rendszeresen tartják a kapcsolatot a sportoló gyerekek szüleivel. Számos sport- és tanulmányi verseny nyilvános, a szülők bármikor elkísérhetik a gyermekeiket a megmérettetésekre.

Összegzés

Az iskola a szülői közösség erősítésére törekszik, hiszen itt nemcsak pedagógusok erőfeszítéseiből tudnak profitálni a családok, hanem a szülők egymást is támogatják szülői szerepük felelősségteljes megélésében. A közösségépítő programok is azt mutatják, fontos az intézmény számára, hogy jó kapcsolatot alakítson ki a szülőkkel. Arra törekszenek, hogy minél több pozitív visszajelzést kapjanak, és ne csak az iskolát, hanem a gyülekezetet is vonzóbbá tegyék.

Markovics Katalin: Értékek felmutatásával osztozni a szülők gyermeknevelési feladataiban. Képes Géza Általános Iskola – Mátészalka

Az iskola társadalmi kihívásai

2018-ban a négy mátészalkai általános iskola közül a Képes Géza Általános Iskola maradt az egyetlen állami intézmény a településen, a másik három egyházi iskolává vált. Egyedüli állami iskolaként azzal kellett szembenéznie az intézmény vezetésének és tantestületének, hogy egyedül kell felvállalnia a település szinte valamennyi nehéz sorsú és tanulási nehézséggel küzdő iskoláskorú gyermekének nevelését, oktatását. A Mátészalkán található Gyermekvédelmi Központ kisiskolás korú lakói is kivétel nélkül ebben az iskolában tanulnak. Az 552 tanuló közül 18 fő SNI, 42 fő BTMN diagnózissal rendelkezik a 2023-as KIRSTAT adatok szerint. Hátrányos helyzetű 29, halmozottan hátrányos helyzetű 141 fő. Az intézmény szakos ellátottsága százszázalékos.

Kodály Zoltán mondata az intézmény vezetősége szerint ma is igaz: „Boldog nevelők tudnak csak boldog gyerekeket nevelni”. Az iskolavezetés meggyőződése, hogy a pedagógus az egész életével – tehát nem csak a szakmai tudásával – áll a gyerekek elé. A felnövekvő generációk példaképként tekintenek rá, vagyis bármit tesz, ők úgy szocializálódnak, hogy ezt az egész életével előttük álló személyt követik. „Az első dolgunk az, hogy megtaníttjuk egyenes derékmal, felemelt fejjel járni a pedagógusokat” – meséli az igazgató. Úgy véli, ha a pedagógus biztonságban dolgozhat, tisztelet és megbecsülés övezi ténykedését, akkor vele a gyerekek is csodákat élhetnek át.

Az iskola pedagógusai minden olyan pályázati forrást igyekeznek megragadni, amelyekkel növendékeik élményekhez juthatnak. Az 'Erasmus' és a 'Határtalanul' pályázat keretein belül az iskola tanulói számos alkalommal külföldön is jártak.

Az iskola dolgozói létrehozták a felső tagozatra járó diákok Hátránykompenzáló Csoportját. Ezzel és a délelőtti korrepetálásokkal kiemelkedő eredményeket érnek el a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók tanulmányi előmenetelének területén.

'Önkéntes Nap a Képes Iskolában' jellegével működik az a program, amelynek keretében a nyugdíjas pedagógusok saját napi rutinjuknak megfelelően jöhetnek vissza az intézménybe egy-egy tehetséggondozó

vagy felkészítő órát megtartani, vagy éppen az ünnepi műsorok készítésében tudnak ezáltal feladatot vállalni.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A helyi igényekre reagáló együttműködés modellje: Az iskola helyi pedagógiai programjának középpontjában egy demokratikusan szerveződő, a pedagógusok irányítása mellett a szülőkkel, a mikrokörnyezettel együttműködő iskola modellje áll. A kerettantervet a helyi viszonyokhoz, a tanulói összetételhez, a megfogalmazódó igényekhez adaptálták az intézmény dolgozói. Céljuk, hogy Mátészalka város gyermekei számára egyenlő esélyeket teremtsenek a továbblépéshez, a középiskolai megmértetéshez. A tantestület felkészültsége, tenni akarása garancia – és a feltételek is biztosítottak –, hogy a helyi pedagógiai program közmegelegedésre, minőségben maradéktalanul megvalósuljon.

A portás szerepe a szülőkkel való találkozásban: Az intézmény vezetőjének az a meggyőződése, hogy az általa irányított iskolában mindenki „pedagógus”, aki az iskolában a gyerekek között mozog: a karbantartók, a takarítók, az iskolatitkárok és a konyhások is. Mindenkinek nagy a felelőssége, mert gyerekek között dolgozik. Felkészítették például az iskolában dolgozó portásokat is, hogy hogyan köszöntsék a gyerekeket, a szülőket. Nagyon fontos, hogy az első ember, akivel a gyerek reggel találkozik, hogyan fogadja őt. Ez az ember pedig a portás.

Szerepelvárások kölcsönös egyeztetése és elfogadása: Az iskolában kimunkálták a pedagógusi és szülői szerepek, felelősségi körök és feladatok világos elhatárolását. A rend és a szabálykövetés mindennaposá válásával ma már a szülők többsége érdeklődik a gyermeke tanulmányi munkája felől, s gyermekük esetleges magatartási problémái partneri alapon tárgyalhatók meg. A hiányzások igazolásának kezelése rendezetté vált.

Értékátadás, személyiségformálás: Ezeknek a tevékenységeknek a jelentősége az, hogy a gyermek szélesebb körű tájékozódásán, igényeinek formálásán keresztül nyújt segítséget a családoknak azzal, hogy a gyermek jövőjébe történő befektetésekhez hozzájárul, valamint a családi szubkultúra gazdagításához is impulzusokat ad, ami esetleg már a testvérekre is pozitív hatással lehet, hosszabb távon pedig az iskola-család partnerséget jobban megelő szülői szerepek kialakulásához vezethet.

A zenei fejlesztés mint értékátadás: Az iskolában minden reggel megszólal a KÉPES Rádió. A legfontosabb információk és a jó hangulat

megteremtésén túl a klasszikus és a modern zene közvetítésével ennek a szokásrendszernek is az a célja, hogy értéket adjon tovább.

Az olvasás fejlesztése mint értékátadás: Annak érdekében, hogy a fiatalokat a könyvek szeretetére tanítsák, az olvasás, tanulás világába csalogassák, a különböző szaktantermekbe (szak)könyveket helyeztek ki, így a diákok közvetlenül hozzáférnek az őket érdeklő irodalomhoz.

A kapcsolati kultúra fejlesztése mint értékátadás: Az iskola törekszik a gyerekek kapcsolati kultúrájának fejlesztésére. Erre hozták létre a Varázsmondatok lépcsőt is, olyan kifejezésekkel és formulákkal, amelyek a szorosabb emberi kapcsolatok kialakításához nélkülözhetetlenek: „Törődünk a másikkal”, „Köszönünk”, „Megszólítunk”, „Kérdezzük”, „Bocsánatot kérünk”. Az ilyen típusú tevékenységeknek a fontosságát igazgató a következőképpen foglalta össze: “Ha komolyan vesszük a személyiségformálást, akkor nagy hangsúlyt kell az udvariasságra, előzékenységre, kölcsönösségre, a szolidaritásra és a művészetek által tolmácsoltt értékekre fektetni. Drámai személyiségformálás veszi kezdetét, amit persze butaság lenne napi szinten mérni, de ami kellő időben meghozza majd a remélt és várt eredményeket.”

A hagyományos háztartási munka mint értékátadás: Az iskola egyik pedagógusa, Véghné Csehi Katalin tanárnő és az iskola iparművésze, Filep Anita közösen tervezte a konyhát, a kivitelezést az iskola karbantartói végezték. A tanulók sütnek-főznek, varrni tanulnak, kertben dolgoznak, elsajátítanak minden olyan ismeretet, amit később felnőttként majd saját háztartásukban alkalmazni tudnak. Az iskola vezetése és dolgozói büszkék arra, hogy 2022 októberében a neves televíziós személyiség, Borbás Marcsi avatta fel az iskolakertet és az iskolakonyhát. Mindez megerősíti a hagyományos a házimunka értékét – szemben a társadalomban elterjedt fogyasztói kultúrával.

Pedagógiai szabadság, a gyermeki méltóság védelme, kultúra-azonos pedagógia: A iskola megerősítette a pedagógusok szakmai felhatalmazását abban a tekintetben, hogy szakmai tudásukra támaszkodva megkeressék a tanulók fejlődését leginkább támogató oktatási és nevelési módszereket, s hogy a legjobb meggyőződésük szerint dolgozzanak. Az intézmény vezetése azt várja el a kollégától, hogy úgy dolgozzon, ahogy azt a leghitelesebbnek, legjobbnak látja. Arra koncentrálnak, hogy a gyermek emberi méltóságát, önérzetét, önbecsülését tiszteletben tartás és megerősítsék.

A térrendezés mint értékátadás: Az iskola törekszik arra, hogy vonzó belső és külső tereket teremtsen a diákok körül és a diákok bevonásával. Az iskolába belépve egy olyan vizuális tér látványa fogadja az ide

érkező gyermekeket és szülőket, amely már önmagában felmutatja azt, hogy az embernek felhatalmazása és képessége van arra, hogy a saját privát környezetét alakítsa. A szaktantermek képvilága, atmoszférája szintén páratlan élményt nyújt. Az igazgató szavait idézve „az iskola szíve a rajz, ének, irodalom és tánctermekekben dobog.” Az iskolakert Décse Károly egykori jeles lokálpatrióta nevét viseli. A két éven át tartó kivitelezés eredményeképpen ma közel 600 m²-es területet ápolnak, gondoznak az iskola tanítványai. A kert egyharmada díszkertként és szabadtéri tanteelemként funkcionál. A kert rendelkezik fóliasátorral, halastóval, rovarhottel, pihenőpaddal. A munka végeztével a szerszámokat egy igényes szerszamos kamrában tárolhatják a diákok. Fúrt kút is található a kertben, valamint napelem, amely megújuló energiaforrásként hasznos berendezésként szolgál a locsoláshoz szükséges víz biztosításához. A Décske Kert első helyezést ért el először Mátészalka város, majd a Magyarország legszebb kertje megmérettetésen a közösségi kertek kategóriában 2022-ben.

A belső terek identitáserősítő szerepe: A családok és a gyerekek identitását és önbecsülését, lokális kötődését erősíti például 'az én hazám galéria', mely a magyar kultúra alapértékeit sorakoztatja fel. Az iskola területén található a Képes Játzókert is, amelyben Kő Boldizsár szobrászművész tervei és alkotása alapján a város neves alakjait megidéző és a város fontos eseményeit felidéző szobrok találhatóak. 2020 decemberében készült el a díszkapu és a mátészalkai születésű Strassnoff Ignác alakját megörökítő körhinta. A régi udvari játékokat is átalakították, és így örökítették meg sajátos módon a Szalkai fivérek, Balázs és Márton, Csaholyi Ferenc, a mártír csanádi püspök, Kézy László és Dorgay Károly '48-as főtisztek alakját. Hinták készültek a Mátészalkáról származó színészek, Szentpétery Zsigmond, Szendrey Mihály, Pathó István és Móricz Ildikó emlékére is. Az udvar közepén magasodik a valaha volt Fellegvár tornya Kerekes György várkapitány alakjával és a Somogyi Győző által tervezett Mátészalka címerrel. A játzókert szerves részét képezi az intézmény pedagógusa, Filep Anita iparművész által tervezett főkapu is, amelyen keresztül az iskolakertbe juthatunk.

Példaképek a közös jövőtervezésben: Az iskola honlapján és aulájában külön helyet kapott egy olyan galéria, amely a 'Tanítványokból mesterek' címet viseli. Egykori tanítványokból, munkájukban kiemelkedő felnőttekké vált személyek arcképe látható itt, a teljesség igénye nélkül mondhatjuk, hogy van közöttük ismert színész, zenész, költő, mérnök, újságíró, képzőművész, tanár, egyetemi tanár. Az arcképek segítségével

az idejártó kisdíjakok és szülei naponként láthatják a példaképeket, és ezáltal is tudatosodik bennük, hogy van miért tanulni, és megfogalmazódik bennük a cél, amiért érdemes küzdeni.

Tájékoztatás minden lehetséges csatornán: Az iskola egészének életéről, az iskolai munkaterről, az aktuális feladatokról az intézményvezető a szülői munkaközösség választmányi ülésén, az iskola honlapján, a hirdető táblán, illetve alkalmanként megjelenő írásbeli tájékoztatón keresztül, míg az osztályfőnökök a szülői értekezleten tájékoztatják a szülőket. A tanulók egyéni haladásával kapcsolatos tájékoztatásra szolgálnak az alábbi fórumok: szülői értekezletek, fogadóórák, nyílt napok, az elektronikus napló (KRÉTA) bejegyzései. Minden pedagógusnak van egyéni fogadóórája.

Nevelőszülőkre való külön odafigyelés: A nevelőszülőkkal és a gyermekotthon nevelőivel rendszeres a kapcsolattartás. Az osztályfőnökök folyamatos tájékoztatást adnak a tanulók magatartásáról, tanulmányi munkájukról, felmerülő hiányosságokról.

Rendezvények a szülők bevonásával: Az intézmény életének nagyon fontos részét képezik azok a színvonalas rendezvények, amelyeket a szülők közreműködésével, bevonásával szerveznek. A tanévnyitó ünnepség minden év szeptemberében az elsős gyermekek szüleinek bevonásával zajlik, ők azok, akik bekísérik gyermekeiket az iskola kapuján és részt vesznek a tanévet megnyitó eseményen. A farsangot minden évben, februárban rendezik az iskolában, a szülők igyekeznek látványos jelmezt készíteni vagy venni a gyermeküknek, és büszkén megnézik a „télűző” felvonulást. A tanév végén megrendezésre kerülő ballagási ünnepségen a nyolcadikos szülők megjelenésére számítanak az iskola pedagógusai. Az alsóbb évfolyamon tanulók szülei pedig a tanévzáró ünnepségen búcsúznak gyermekeikkel együtt a mögöttük álló iskolai hónapoktól.

Táncos előadások szülői közönséggel: Az idén 'Síkra Magyarok' címmel került megrendezésre a Szatmár Alapfokú Művészeti Iskola tánc-tanárainak együttműködésével az 1848/49-es forradalom és szabadságharc emlékműsor, ahová szintén szeretettel várták és fogadták a szülőket, családtagokat. A tanév kiemelt rendezvénye a néptánc gála, amelyre a tanulók folyamatosan és lelkesen készülnek évről-évre. A néptáncruhába öltözött gyerekek minden tanév májusában tánc tudásukról és népdalismeretükről adnak egy kis bemutatót, az iskola tornaterme pedig megtelik a gyermekeikre elismerően tekintő szülőkkal.

Szülői betekintés a zártkörű eseményekbe: A zártkörű, iskola falain belül zajló rendezvényekről, programokról a szülők az iskola honlapján

tájékozódhatnak, az eseményekről készült képeket ott tekinthetik meg, a videókat a Youtube csatornán is követhetik.

Tanulói sikerek nyilvános elismerése: Az iskola honlapján az aktuális iskolai hírek között a jól tanuló, versenyeken sikeresen szereplő vagy nyelvvizsgát szerzett tanulók nevei láthatók az érdeklődők, elsősorban a szülők számára. Fontosnak tartja az iskola vezetése és tantestülete a sikerek elismerését, a megérdemelt dicséret kifejezését, mert ennek is fontos személyiségformáló ereje van.

Összegzés

Az iskola jelmondata „*Szeretlek, tehát követelek!*” arra utal, hogy az iskola felvállalja, hogy megerősítsen vagy felmutasson olyan univerzális értékeket, melyeket a gyerekek számára elengedhetetlenek egy a sikeres élet-hez. Az intézmény családokkal való kapcsolattartásának középpontjában az áll, hogy az iskolavezetés és a pedagógusok többletmunkájára támaszkodva osztozik a szülők bizonyos gyermeknevelési feladataiban, segíti a gyermekek jellemének és személyiségének formálását, ehhez elismerik a pedagógusok szakmai autonómiáját, s mindezt összehangolt intézmény-irányító és testületi munka keretezi.

Kelemen Henrietta: Családi vetélkedők. Anonim partiumi általános iskola (Románia)

Az iskola társadalmi kihívásai

A település egy mező- és határváros a Partiumban. Lakossága a 2021-es népszámlálási adatok szerint 10 000 fő alatti¹⁹ etnikai megoszlás tekintetében több, mint háromnegyede magyar, egyhetede román, s egyhuzada roma származású. A népszámlálási adatokkal ellentétben a tapasztalat azt mutatja, hogy a lakosság egynegyede valójában külföldön dolgozik és él. Sokan mezőgazdálkodással foglalkoznak, s gyári munkalehetőség is adódik, de sokkal kevesebb, mint a környező nagyobb városokban.

A település vizsgált intézménye óvodától 8. osztályig nyújt oktatást-nevelést. Az iskolát kettős fenntartó jellemzi: az alkalmazottak béreiért a tanügyminisztérium felel, az iskola fő támogatója pedig a városi helyi tanács. Az iskola vezetőségét a szociális érzékenység jellemzi, tehát a társadalmi és emberi problémákra, illetve más emberek érzéseire és szükségleteire való fogékonyság és érzékenység jelen van az iskolában.

Az iskola több épületben kínál különböző szintű oktatást (óvoda, elemi és gimnáziumi tagozatok) a város különböző pontjain, ezért adminisztratív szempontból ez megnehezíti a vezetőség munkáját. Minden évfolyamon egy román és három-négy magyar osztályban folyik az oktatás, azonban az is jellemző, hogy a román osztályokba magyar gyermekek járnak, azzal a céllal, hogy jobban elsajátíthassák a román nyelvet.

A vezetőség elmondása szerint a lakosság és ezáltal a beiskolázott gyermekek létszáma is csökkenő tendenciát mutat. Az iskolába közel ezer gyermek jár. A tanulók 1-2%-a rendelkezik hivatalos SNI státusszal, azonban a valóságban e gyerekek száma magasabbra becsült. Az SNI gyermekek számára az iskola saját tanmenetet biztosít, ezzel segítve a saját ütemükben történő előrehaladást.

Az iskola több, mint száz alkalmazottja magában foglalja a vezetőséget, az irodai alkalmazottakat, a pedagógusokat, a segítő szakembereket és a kiegészítő személyzetet. Az iskolában egy pszichológus és egy egészségügyi asszisztens dolgozik, azonban több segítő szakemberre lenne

---

¹⁹ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

szükség a tanulói létszámra levetítve. A pedagógusok felsőfokú végzettséggel, átlagosan 20 év tapasztalattal és 1-es pedagógiai fokozattal rendelkeznek, amiből arra következtetünk, hogy bár tapasztalt tanári kar oktat az iskolában, még nem idős, de nem is pályakezdő tanárok látják el az oktatási és nevelési feladatokat.

A pedagógusok és szülők nézetei között – a családok társadalmi státusától függetlenül – részben van konszenzus a nevelési értékek és gyermekneveléssel kapcsolatos alapelvek tekintetében. Az iskola dolgozik ezek közelítésén. Az iskola a régi típusú, nívós román iskola alapelveit szeretné követni. A szülők oldaláról azonban érzékelik a közösségi média hatását, az iskola tekintélyének elvesztését.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Minden elérhető csatorna kiaknázása: Az iskolai szülőkkel való kapcsolattartás formái rendkívül sokrétűek, és sokféle gyakorlatot foglalnak magukba. A legfontosabb kapcsolattartók az osztályfőnökök, akik a törvény szerint heti fogadóórát tartanak. Emellett félévente legalább egy kötelező szülői értekezlet is van, de igény esetén több is lehet. A gyors és jól működő kapcsolattartási módszerek közé tartozik az online és közösségi média, mint például a WhatsApp és a Messenger. Az elektronikus naplót is használják. Az iskolával való jó kapcsolatot a Facebook oldalon keresztül is ápolják, és az intézményvezető is tart fogadóórákat, de szükség esetén bármikor elérhető.

Élő kapcsolattartás: Az iskolában a felújítások miatt két évig délutáni oktatás folyt, ami nehézségeket okozott, de igyekeztek túlélni ezt az időszakot a fordított programban dolgozva. A felújítás előtt szülői bálakat rendeztek, és az igazgató ösztönözte a pedagógusokat az élő kapcsolattartásra a szülőkkel. Az iskolai kapcsolattartás fő helyszínei a tantermek és az iskolai irodák, de a közösségi rendezvények, mint például a gyereknapok, szintén fontos szerepet játszanak. Az intézményvezető és a pedagógusok igyekeznek minél közvetlenebb és személyesebb kapcsolatot kialakítani a szülőkkel, legyen szó akár hivatalos fogadóóráról, akár kötetlenebb beszélgetésekről.

Családi vetélkedők: Egyéb átlagostól eltérő elemek közé tartoznak a gyermeknapok, ahol családi vetélkedőket rendeznek, mint például akadálypályák teljesítése a családok által (anya, apa, gyermek).

Törekvés a szülő elégedettségére: Az iskola vezetése és pedagógusai tisztában vannak vele, hogy a szülők bevonása és elégedettsége kulcsfontosságú, hiszen nélkülük az iskola működése is veszélybe kerülhet.

A szülők otthoni tevékenységének támogatása – értesítés nevelési témájú előadásokról: Az iskola többféle módon támogatja a szülők otthoni nevelési tevékenységét, különböző gyakorlatokat alkalmazva a szülők támogatására, tanácsadásra és képzésre. Az intézmény például értesítéseket továbbít a szülőknek, ha nevelési témájú előadásokat vagy képzéseket szerveznek, mint például Pécsi Rita előadásait.

Pályaválasztás támogatása: Az általános iskolai időszak végén azok a tanárok, akik négy évig tanították a diákokat, pályaválasztási útmutatást nyújtanak a szülők számára, segítve a jövőbeli döntések meghozatalát.

Folyamatos fejlődés: Terveik között szerepelnek közös pedagógus-szülő tevékenységek és foglalkozások is, amelyek célja a szorosabb kapcsolat kialakítása és a közösség építése. Az iskola arra törekszik, hogy lépést tartson a digitális követelményekkel.

Rendezvények, kirándulások, bankettek: A jógyakorlatnak tekinthető tevékenységek a szülők bevonásával megvalósuló rendezvények, például a gyermeknap programok, szülői bál. Ezen tevékenységek szervezése 5-6 éve indult, viszont az utóbbi években – az iskola épületének felújításával – időszakosan megszűntek, viszont a vezetőség tervei között szerepel ezen hagyományok újraélesztése és új szokások kialakítása.

A családokra anyagi terhet rovíó programok kerülése: Az anyagi költséget igénylő programokba a hátrányos helyzetű családokat nehezebb bevonni. Ebből adódóan a programok előkészítése komoly felkészülést igényel a szervezők részéről, mivel az a céljuk, hogy úgy tudják megszervezni ezeket az eseményeket, hogy azok mindenki számára hozzáférhetőek legyenek.

Összegzés

A Covid-19 okozta pandémiás időszak különösen nehéz volt az iskola számára, majd az azt követő két éves felújítás ismét csak nehézségeket okozott. A járvány időszakában a digitális eszközök hiánya, valamint a szülőkkel való kapcsolattartás is nehéz volt. A pedagógusok azt érzik, hogy a szülők azóta is nehezen nyílnak meg a kommunikációban. Mind a

járvány időszaka, mind a délutáni órák rombolták a kapcsolatokat a tanár-diák, tanár-szülő, és diák-szülő viszonylatban is. Ezért az iskola azon dolgozik, hogy helyreállítsa ezeket.

Az intézményvezető kiemelte, hogy számára az a legfontosabb, hogy a gyermekek boldogok legyenek, ehhez viszont sikerélményre és pozitív visszajelzésre van szükségük, amihez kell a gyermekek törekvése és mentális erőssége, hogy hinni tudjanak abban, hogy képesek rá. A vezetőség véleménye szerint az a legfontosabb, hogy úgy neveljék a gyermekeket, hogy helyt tudjanak állni az életben, ehhez pedig kitartásra van szükségük, valamint olyan hozzáállásra, amellyel haladni tudnak az életben és sikerekre tesznek szert.

Puskás Marcell: A közös értékek megerősítése fogadalommal. Ibrányi Református Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola Ibrányban, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található. A megyeszékhelytől 25 kilométerre fekvő település 6371 lakossal rendelkezik (a 2023-as népszámlálási adatok alapján). Az itt élők számos társadalmi kihívással néznek szembe, melyek közül a legjelentősebb a megyeszékhely, Nyíregyháza vonzása. A családok esetében nemcsak a szülők vándoroltak el, például munkavégzés céljából, hanem a gyermekeiket is igyekeztek más városok iskoláiba járatni. Ibrányban a vizsgált intézmény mellett két óvoda, illetve egy további, állami fenntartású általános iskola működik.

Az intézmény főként a középosztályba tartozó családok gyermekeit vonzza. A vezetőség pedagógiai célja és alapelve, hogy minden gyermeknek – szocio-ökonómiai háttértől függetlenül – szeretnének minőségi oktatást nyújtani. Ebben segítség számukra, hogy olyan szülők keresik meg őket, akik a minőségi és nyugodt légkörű nevelés-oktatás preferálása mellett elfogadják gyermekeik számára a vallásos/egyházi értékek közvetítését. A hátrányos helyzetű gyermekek szintén jelen vannak az intézményben. Ők kollégiumi lakhatásban, illetve ösztöndíjprogramban is részesülnek az Arany János Kollégiumi Program által. Az SNI/BTMN tanulók aránya az intézményben 10% alatti.

A tantestület 100%-ban támogatja a református egyház törekvéseit, akár a vallási életben, akár az oktatási körülményeket illetően. A Református Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (továbbiakban Református EGYMI) szakemberei segítséget nyújtanak a tanulók számára. A szakemberek között pszichológus, gyógypedagógus, logopédus, gyógytestnevelő egyaránt fellelhető. Önkéntesek bár nincsenek, de a Református Szeretetszolgálat számos alkalmazottja az intézményben technikai dolgozóként szerepet vállal. A vallásos nevelés és lelkület megfelelő átadása érdekében hat pedagógus hitoktatói végzettséggel is rendelkezik. A tantestület e tagjai a vasárnapi templomi alkalmakkal egyidőben a parókián a gyermekek számára tartanak gyermekistentiszteleteket.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Az egyházközségben gyökerező pedagógus-szülő kapcsolat: A pedagógusok és a szülők dinamikusan, nagyobb problémák és nézeteltérések nélkül tudnak közösen tevékenykedni a gyermekek érdekében. Ebben mind a két fél számára könnyebbséget ad, hogy gyakran előzetesen ismerik egymást a gyülekezeti, illetve települési alkalmakról. A református egyházközséghez való tartozás egy plusz kommunikációs fórumot jelent a pedagógusok és szülők számára. Az intézmény ugyanakkor igyekszik figyelmet fordítani arra is, hogy a templomban, illetve egyéb vallásos alkalmakon való rendszeres jelenlét ne váljon kötelezővé, s ténylegesen akkor vegyenek rajta részt, amikor azt ők maguktól szeretnék, legyen belső igény a templomlátogatás.

Felvételi előtti ismerkedés az iskolával: A szülőkkel való kapcsolattartás már a gyermekek iskolalátogatása előtt megtörténik. A szülők felvételi előtt egy tájékoztatón vehetnek részt, melyen a leendő osztályfőnökök és helyetteseik bemutatása is megtörténik. A beiratkozást követően egy szülői értekezletet tartanak a templomban, majd egy kötetlen együttlétben folytatódik a nap a parókiaudvaron.

Fogadalomtétel a közös értékekről: Az iskolában szülői értekezletek, fogadóórák egyaránt jelen vannak. Kiemelkedőnek tartható a Fogadalomtétel. A Reformáció napjához kapcsolódva a gyermekek és szülei a település templomában vesznek részt egy ünnepi istentiszteleten az iskolai oktatókkal, vezetőikkel. Ezen az alkalmon a gyermekek, majd szülei is fogadalmat tesznek, a gyerekek megkapják az intézményi sálát/nyakendőt. A fogadalomban a vallásos, s főként református értékek kerülnek említésre, amelyek ugyanakkor az iskolai együttműködést is megalapozzák.

Tanácsadás a szülőknek: Az iskola pedagógusai minden felmerülő kérdésre készséggel válaszolnak a szülők számára. Ebben segítséget nyújtanak az elektronikus kommunikáció eltérő formái. Bizonyos időközönként, specifikus témákban szakmai, s néhány alkalommal magán segítségnyújtás is zajlik. A több nehézséggel szembesülő szülők esetében az iskolapszichológus önkéntes módon, térítésmentesen ajánlotta fel szolgáltatásait.

Inkluzivitás: Az iskolában megvalósuló pedagógiai program teljes mértékben inkluzív. Bár az egyházi intézményeket gyakran minősítik az „elitképző”, „szelektáló” jelzővel, a vizsgált intézményben minden gyermek helyet kap. Annak ellenére, hogy zömében a középosztálybeli szülők járatják ide gyermekeiket, a halmozottan hátrányos helyzetű, kisebbségi

háttérű gyermekek is teljes értékű tagjai az iskolának. Az ő szüleik bevonódása és bevonása az iskolai életbe sikeresen megvalósult.

Értékegyeztetés: A szülők között semmilyen jellegű különbségtétel nem történik. Minden szülővel a lehető legjobb kapcsolat kialakítására, illetve az értékegyeztetésre törekednek. Az értékekben annak ellenére, hogy sok szülő kezdetben másodlagosan kezeli a vallást, könnyen egyezségre jutnak a pedagógusokkal.

Iskolai együttműködés a szülői bevonódás támogatásában: A szülők bevonódásának támogatása során nem csupán egyetlen oktató, szakember, segítő van jelen. Az intézményben megvalósuló munka egy képzeletbeli hatalmas tortaként értelmezhető, melyben mindenki egy-egy szelettel tud hozzájárulni a közös sikerhez.

Egyházi rendezvények mint kapcsolódási pontok: Az egyházhoz kötődő rendezvények (előzetes szülői tájékoztató, fogadalomtétel, tanévnyitó, tanévzáró, ünnepi műsorok) mindig egy specifikus alkalomhoz kötődnek, de egy teljes, nagy programmá fonódnak össze. Az eseményeken a szülők aktívan jelen vannak. Amint az érdekek megegyeznek, teljeskörű partnerré válnak a programokban, s lehető legjobb tudásuknak megfelelően igyekeznek hozzájárulni a programok sikeréhez. A legnagyobb motiváló erő a szülők számára a kapcsolódási pont a többi szülővel, a pedagógusokkal és intézményi vezetőkkel, valamint a többi családdal, s gyermekeikkel.

Elismerés az iskola dolgozóinak: Az intézmény programjaiban minden pedagógus szerepet vállal, ez az egyöntetű helytállás egészen az iskolaindulás, majd átvétel, a református egyház intézményen belüli megjelenése óta jelen van. A pedagógusok és az iskolában dolgozó további szakemberek munkája elismerésre kerül az intézmény vezetősége által. A szóbeli dicséretnek, elismerés mellett pénzbeli juttatásokban is részesülnek. Ebben a fenntartó, az Ibrányi Református Egyházközség szintén partner, a megfelelő pénzügyi infrastruktúra nyújtásával.

Visszacsatoláson alapuló fejlődés: Az iskola a saját teljesítményének méréséhez, az esetleges változások kezdeményezése végett szülői elégedettségi kérdőívet töltet ki a szülőkkal. Az itt érkezett visszajelzéseket mindig a lehetőségekhez mérten igyekeznek beépíteni az elkövetkező évek munkájába. Emellett a református intézményvezetők számára megtartott fórumokon szót ejtettek a kollégák körében a sikerekről, esetleges újítási javaslatokról, illetve nyitottan figyelték más intézmények jó gyakorlatait. Bár jól zajlik a szülők-pedagógusok együttműködése, az egyetemi tanulmányokon túl egyéb specifikus ismereteket nem szereztek

az oktatók a szülőkkel való közös munkára vonatkozóan. További segítség számukra az összetartó tantestület, illetve az EGYMI szakembereivel való folyamatos kapcsolattartás.

Összegzés

Az intézmény pedagógusai leginkább a sikeres kommunikációjukkal elégedettek. Minden platformon és minden formában – akár személyes, akár online – meg tudták találni a közös hangot a szülőkkel. Ebben nagy szerepet játszik a családi közeg és a közvetlenség.

Szilágyi Edit: A tanár-diák-szülő-hármas egysége. KOSZISZ Szent István Gimnázium – Újfehértó

Az iskola társadalmi kihívásai

Bár hátrányos helyzetű vidéken fekszik a település, két vármegyeszékhely közötti elhelyezkedésének köszönhetően korszerű és fejlett körülményeket biztosít az ott élők számára. Helyben kevésbé akad munkalehetőség, 15-30 km távolságban inkább, sőt a könnyebb boldogulás érdekében az elmúlt húsz évben jelentősen megnőtt azok száma, akik külföldön próbálnak szerencsét. Ennek köszönhetően sok családban az egyik szülő, főként az édesapa csak hetente vagy havonta egyszer jár haza, de több családban előfordul az is, hogy mindkét szülő más országban dolgozik, így a nagyszülők vállalják a gyermek gondozását-nevelését. Az iskola küzd a tanulólétszám megtartásával a két vármegyeszékhely oktatási intézményeinek elszívó hatása és a gyermekszületek csökkenése miatt.

A KOSZISZ Szent István Gimnázium a magyarországi római katolikus KOLPING Szövetség 15 oktatási és 17 szociális intézménye közül az egyetlen gimnázium. A Magyar KOLPING Szövetség honlapján az alábbi olvasható: „A Kolping-mozgalom egyik legfontosabb feladata, hogy tagjaival egyre mélyebben megismertesse a keresztény értékeket, és ezáltal tettekre serkentsse őket. Ebben alapvető útmutatás Kolping Adolf életpéldája és műve, valamint a katolikus társadalmi tanítás. Fontos, hogy az egyesületen belül az egyes tagok igazi közösséget és az otthon védettségét tapasztalják meg. A Kolping-családban megélhetik és kibontakoztathatják kereszténységüket azáltal, hogy a tagok egymással szolidáris közösséget alkotnak, életproblémáik megoldásában egymás segítségére lehetnek.” Az egyházi fenntartású intézményben általános, emelt digitális kultúra és emelt angol tagozat működik csaknem 140 tanulóval, nyolc fő- és öt mellékállásban dolgozó pedagógussal, valamint három lelki vezetővel és három kisegítő dolgozóval.

A 115 tanuló között vannak kimagasló képességű diákok, és olyanok, akik valamilyen tanulási nehézséggel küzdenek: BTMN-ről (7 fő), SNI-ről (7 fő) szóló vagy egyéb szakértői igazolással rendelkeznek. Társadalmi helyzetüket tekintve változatos a tanulói háttér: vannak igazán jó és vannak nagyon rossz háttérrel rendelkező tanulók. Hátrányos helyzetű 3, halmozottan hátrányos helyzetű pedig 18 tanuló. 14 éves kortól 19 éves

korig járnak az iskolába a diákok, legtöbben az adott településről, de minden osztályban vannak olyan fiatalok, akik 15-20 km-es távolságban fekvő környező városokból, falvakból érkeznek. A diákok nemzetisége magyar és roma, mintegy 70-30 százalékos arányban. Osztályonként tapasztalható, hogy egy 17-20 fős tanulói csoportban 2-3 diák nevelőszülőnél lakik, és a tanulók mintegy 15%-a elvált szülők gyermekeként nő fel. Sok diák az iskola mellett dolgozik.

A pedagógus-szülő kapcsolatot tekintve változatos képet mutat a gimnázium tanulóinak háttere. A pedagógus szerepe és feladata rendkívül fontos: ha megfelelőképpen tudja motiválni a szülőket, akkor sikeresnek mondható a közös munka, de ha nem tartja fontosnak, és nem dolgozik ezen folyamatosan, akkor semmilyen kapcsolat sem valósul meg, és a szülő kimarad gyermeke tanulmányaiból. 99 százalékban édesanyák keresik a lehetőséget az együttműködésre. Észrevételeink alapján elmondható, hogy a legaktívabbnak a 35-50 év közötti szülők, a fiatalabbak vagy idősebbek nehezen vonhatók be az együtt gondolkodásba.

A tantestület fiatal kollégákból áll, a legfiatalabb pedagógus 29, a legidősebb 41 éves. Mindannyian figyelmet fordítanak a szakmai képzettségre, továbbképzéseken és tanfolyamokon vesznek részt. Gyógypedagógiai asszisztens és három lelki vezető segíti a munkát, de nagy szükség lenne iskolai pszichológusra és egyéb segítő szakemberekre. Az alacsony osztálylétszámok lehetővé teszik a diákok megismerését és a tanár-tanuló kapcsolat hatékony fejlesztését, de a kislétszámú tanári kar miatt elenyésző idő fordítható a tanulók lelki fejlesztésére. Emellett gondot okoz az is, hogy több felmerülő probléma esetén inkompetensnek érzi magát a tanár, mert nincs a megfelelő tudás birtokában, hogy egy-egy komoly esetet kezeljen (pl. önbántalmazás, pszichológiai tanácsadás a szülők válása esetén).

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A “kék szalon” mint a találkozások színtere: Az iskola egyik központi helyisége az úgynevezett „kék szalon”, ahol a gyerekek kérésére személyes el- és megbeszéléseket tartanak.

Rendelkezésre állás a nap 24 órájában: Az iskola pedagógiai programja szerint minden tanítási félév elején szülői értekezletet tartanak az osztályfőnökök, emellett félévente egy közös fogadóórát, amelyen a tanári kar egy időben vesz részt (a szülőkre való tekintettel munkaidőn kí-

vül). Ezeken felül az intézmény vezetésének kifejezett kérése, hogy bármikor rendelkezésre álljanak a pedagógusok, amikor a szülők azt igénylik, akár hétvégén és az esti órákban is. A tanári kar elfogadta, hogy meg kell felelnie a szülők igényeinek, akik sokszor tanácsért fordulnak a pedagógusokhoz, felismerve, hogy a gyermek tanulmányi előmenetele a tanárok és szülők együttműködésének függvénye. A világjárvány idején még több alkalommal volt szükség az időkeret nélküli munkára. Mivel sok szülő nem tudta használni az online eszközöket, a tanárok telefonon tartották velük a kapcsolatot, vagy a járványügyi szabályok betartása mellett személyesen fogadták az érintett szülőket az iskolában.

Otthoni tanulástámogatás segítése: Az iskola elsősorban abban segít, hogy minden olyan eszköz a rendelkezésre álljon otthon is, amely a tanuláshoz fontos (tankönyv, segédanyagok, online oktatás során tanulói laptop, internetelérhetőség). A szülői értekezleten igyekeznek megfelelő információval ellátni a szülőket, hogy segíthessenek a gyermekek tanulmányai során. Megbeszélik a számonkérési módokat, azok gyakoriságát, a különböző lehetőségeket egy-egy dolgozat pótlásakor, vagy rossz érdemjegyek kijavításának a módját. Szülői kérésre tanácsot adnak a tananyag elsajátításához, felkérdezéséhez, a gyermek támogatásához. Szinte 0-24 munkaórában a rendelkezésre állnak, a hét minden napján. Vannak olyan szülők, akik nemcsak tanulmányi, hanem magánéleti kérdésben is hozzájuk fordulnak (pl. többüknél magánéleti elszigeteltség is nehezíti a szülő-gyermek kapcsolat alakítását).

A nagyszülők szerepe: A nagyszülők esetében többször előfordul, hogy családlátogatások alkalmával igyekeznek segíteni a gyermek/ unoka támogatását, az iskolai követelmények átlátását, valamint a nagyszülő iskolai szerepének megismerését, elfogadását.

Folyamatos jelenlét, aktív beavatkozás: Egyedülállónak mondható az a rugalmasság, amelyet az iskolai követel a pedagógusoktól. Az iskola-család-diák kapcsolata rendkívül erős, amelyet az is bizonyít, hogy az elballagott tanulók visszajárnak az intézménybe, és volt tanáraik véleményét kérik szakmai és magán döntéseik meghozatalában. A lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók szüleivel gyakori a kapcsolatfelvétel, valamint a hiányzási küszöböt elérő diákok szüleivel tartanak az osztályfőnök és több pedagógus bevonásával megbeszéléseket. Végső esetben az intézmény vezetői is felveszik a kapcsolatot a családdal és a jelzőrendszerrel (pl gyermekvédelem).

Lelki, szakmai és személyzeti támogatás: A kapcsolattartásban részt vesz a felekezeti lelki vezető és hitoktató, a diákönkormányzat, a

szülői munkaközösség, valamint az intézmény kiegészítő dolgozói, a portástól kezdve a gyógypedagógusig, a gyermekvédelmi szakemberig.

Diák-tanár-szülő hármes megbeszélések: Az elsődleges cselekvési szintér természetesen maga a diák, akikkel a tanórákon kívül a szünetekben, iskola előtt és után is beszélgetnek. Adódnak olyan esetek, amikor a tanulók maguk kérik, hogy vonják be a szüleiket is egy-egy probléma kezelésébe. Ilyenkor hármásban (diák-szülő-osztályfőnök/tanár) szokták megvitatni az adott kérdéseket. Elsősorban az osztályfőnök és a magas óraszámú tanító pedagógusok végzik a szülővel történő kapcsolattartást. A tevékenység mindennapos, a pedagógusoktól elvárt, hogy akár szabadidejükben is teremtsenek lehetőséget a szülői megbeszélésekre, a kapcsolattartásra. Az iskolai döntéshozatalba is bevonják a diákokat, amellyel érzik, hogy befolyással bírnak a saját tanulmányi előmenetelükbe is.

Közös miselátogatás, egyházi és helyi beágyazottság: Gyakori a közös miselátogatás, ahol tanár-diák-szülő együtt van jelen, amely még közelebb hozhatja az együttműködésre fogékony feleket. A Magyar Kollping Szövetség fenntartásában működő intézmények között szoros az együttműködés, csak úgy, mint a fenntartóval való kapcsolattartás. Különösen nagy figyelmet fordítanak az iskolára, mert a Szövetségben ez az egyedüli gimnázium. A településen lévő iskolákkal és az önkormányzattal nagyon jó az együttműködés, a diákokat szívesen hívják rendezvényeikre, amelynek eredménye, hogy a tanulókat városszerte ismerik és kedvelik.

Egyéni odafigyelés: Az intézmény kifejezett kérése, hogy minden tanulót egyéni bánásmódban részesítsenek, és használják ki az intézmény adottságait (kislétszámú osztályok, közvetlen hangulat, aktív hit és közösségi élet). Tekintettel arra, hogy a szülők érzik és tudják, milyen nagyfokú figyelmet szánnak a tanárok a diákok eredményességére, lelki állapotára, elfogadják a pedagógusok tanácsait és kéréseit.

Pedagógusok jelenléte az iskolán kívül: A pedagógusok igénylik, segítik a szülői kapcsolattartást, minden fogadóóra kihasznált, sőt, a magántelefonszámokon is napi rendszerességgel megvalósul a kapcsolattartás. Követik a tanulók közösségi médiában való megjelenését, valamint a településen megvalósuló tevékenységüket. A tanárok nyitott szemmel és füllel járnak a diákok között, ellátogatnak sport és egyéb versenyekre, akkor is, ha az konkrétan nem az iskolai munkával egybefüggő. A szülők inkább osztályszintű, mintsem intézményi programokon vesznek részt.

Tantestületi együttműködés: A pedagógusok többsége hiányolja az erre kiterjedő képzést, sokszor inkompetensnek érzik magukat egy-egy

probléma kezelésében. A tanárok legtöbbször ösztönösen, saját tapasztalataik alapján döntenek. Emellett nagy segítség, hogy rendkívül jó a munkakapcsolat a pedagógusok között, így egymástól is sokat tanulhatnak. Bár a keretek szűkek, az intézmény vezetése igyekszik anyagilag és erkölcsileg is elismerni a pedagógusok munkáját. Több közös programmal támogatják a közvetlen és hatékony munkakapcsolat kialakítását, erősítését, amelyhez jelentős mértékben hozzájárulnak a félévente egyszer megszervezett lelki napok, tantestületi kirándulások és teadélutánok. Az intézmény főállású dolgozói közül mindannyian igyekeznek megfelelni a feléjük támasztott elvárásoknak. A részmunkaidős vagy óradó kollégák nem tartják fontosnak a szülő-iskola együttműködés kialakítását és fenntartását. Az egy-egy osztályt érintő feladatok természetesen főként az osztályfőnökökre hárulnak, de igyekeznek minden osztályközösséget gyarapítani egyéni eszközeivel, amelyekben tanítanak.

Összegzés

Mivel kifejezett intézményi program nincs a szülők bevonására, nem mérjük annak eredményességét. A szülői értekezleteken és a fogadóórákon résztvevő szülők arányát mérjük, ami a 2022-23-as tanév első félévében (a pedagógusok együttműködése és munkája hatására) csaknem 80 százalékos volt. A kiegyensúlyozott diák-tanár viszony az elsődleges hozadéka a munkának, valamint a szülők bizalmának az elnyerése. A tanulók többsége második családjának tartja az intézményt, ahová örömmel érkezik és ahonnan boldogan, mosolyogva távozik.

Az iskola a szülők segítségére támaszkodik a diákok közötti markánsabb konfliktusok megoldásában, a tanórákról való hiányzás megfékezésében, a dolgozatok és feleletek során kapott rossz érdemjegyek kijavításában. A lemorzsolódás aránya alacsony, a térségben egyedülállónak mondható. Az otthoni tanulói támogatás területén még sok feladata van az iskolának. Az iskola dolgozik azon, hogy a jelenleg nehezen elérhető szülőkkel is kapcsolatot sikerüljön létesítenie.

A következő időszak célja, hogy az iskola megtalálja a megoldást azoknál a tanulóknál is, akik szüleiket eddig nem tudták megszólítani. A kihívást jelentő esetekben (pl. távollévő szülők, a tanulás helyett a munkát választó diákok) fontos lenne más intézmények jógyakorlatát átvenni vagy annak segítségével személyre szabott alternatívát találni, mert az iskola vezetése és a tantestület is úgy véli, hogy ezen múlik a diákok felzárkóztatásának és eredményességének sikere.

Csonka Éva: Őszintén egymás között. Anonim Észak-Alföldi középiskola

Az iskola társadalmi kihívásai

A gimnázium egy Észak-Magyarországi kisváros egyik középiskolája. A kisváros infrastrukturális helyzete kiemelkedő a környéken, hiszen a környező települések (falvak, községek) lakói számára megélhetési lehetőséget biztosít, valamint a diákok számára oktatási intézmények széles választéka található itt. Nemcsak egyházi általános iskolák és középiskola, hanem állami fenntartású intézmények tárháza. A kisváros több ipari vállalatnak, nagy cégnek ad helyet, ami nagy lehetőséget jelent a munkavállalás szempontjából. Társadalmilag sokszínű a település, hiszen az elit, felső réteg mellett, többségében a középréteg helyezkedik el, de még ettől is nagyobb arányban, a társadalom jelentős bázisát a szegényebb réteg alkotja, akik főleg gyári munkásként, szalag mellett, műszakba járnak dolgozni. A városban megtalálható vállalatok jó munkalehetőséget biztosítanak, emellett a lakosok jelentős része mezőgazdasággal foglalkozik, illetve a vállalkozások minden típusa (kezdve a kereskedelemtől az egyéni vállalkozásokon át) megtalálható.

A családok értékrendje és életfeltételei ebből adódóan is sokszínű. Az életfeltételek különbözőek, gyakori, hogy a diákoknak nemcsak a tanulás otthon a feladatuk, hanem a házimunkában is helyt kell állniuk (pl. állatok etetése, mezőgazdasági munka, fűtés). Mások megtehetik akár azt is, hogy különóra járjanak a gyermekeik, utazásokat, kirándulásokat szervezhetnek a gyerekekkel. Az értékrend tekintetében a tanulás, a munka minden családnál fontos. Az aluliskolázott szülők a társadalmi helyzetbeli felemelkedés lehetőségét látják ebben, hogy a gyerekeiknek jobb legyen, mint nekik. A magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők esetében gyakran a társadalmi presztízs, az elvárások a meghatározóak. Esetleg mindkét esetben megjelenik az, hogy a gyerekek véleménye háttérbe szorul, a lényeg, hogy az elvárások megvalósuljanak.

Az iskola katolikus identitásából fakadóan kötelességének tekinti vállalni a tanulók személyiségének keresztény szellemű formálását amellet az alapfeladata mellett, hogy diákjait lelkiismeretesen felkészíti a két-szintű érettségire, az egyetemi vagy főiskolai tanulmányokra.

Ennek érdekében magas színvonalú és sokrétű ismeretátadással fejlesztik a tanulók önálló problémamegoldó képességét, készségét és kreativitását. Tudatosítják a tanulóknál a szűkebb és tágabb környezetből megismerhető erkölcsi értékeket, megerősítik a humánus magatartásmintákat, pozitív szokásokat. A tanulók igényeinek megfelelően az iskola lehetőségeihez mérten a minél színesebb iskolai élet megteremtésére törekszik (pl. szakkörök, csoportos összejövetelek, klubok, előadások, táncesték, énekkar, újság, iskolarádió, tevékenységi körök, mozi, színház, kirándulás, sport, hagyományápoló társaságok működtetése révén).

Az iskola tanulói több korosztályból és sokféle társadalmi rétegből kerülnek ki. Ezért is elengedhetetlen, hogy differenciáltan foglalkozzanak velük. A tanulmány megjelenésekor tíz feletti a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók együttes száma²⁰, kevesebb, mint húsz fő hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű.

A tantestület létszáma megfelelő. A szakma elnöiesedése itt is jellemző, hiszen a többségét nők alkotják. A tanárok munkáját segíti az iskolai szociális munkás, egy gyógypedagógus és a védőnők. A tanárok egy része általános iskolai pedagógus, többségük azonban egyetemi végzettséggel rendelkező gimnáziumi tanár, akiknek mindegyike az érettségizetésre jogosult, magasan képzett, többségük már Pedagógus II. minősített pedagógus, többen mesterpedagógusok, és vannak szakértők is a tantestületben. Szakmailag magasan képzett tanárok, akik folyamatos fejlődésre képesek, és a pedagógus továbbképzések aktív tagjai is. Saját indítatásból, a fejlődés lehetősége hajtja őket, hogy minél több tudás birtokában a gyerekek tudását is gazdagítsák. A tantestület mesterpedagógusai közül van olyan kolléga, akinek a mesterprogramja a kollégák IKT-s kultúrájának a gazdagítása, így bemutató órák segítségével fejleszti a munkaközösség és az egész tanítói közösség ezen kompetenciáit is.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Családi Életre Nevelés (CSÉN) képzés: A Családi Életre Nevelés továbbképzésen több tanár részt vett már a tantestületből, hogy a szülők nevelő tevékenységének a támogatásában is szerepet vállalhassanak.

---

²⁰ Az anonimitás miatt a pontos számokat kerekítve vagy elnagyoltan tüntetjük fel.

Szülők elérése több csatornán: Nemcsak a CSÉN képzésen résztvevők, hanem minden pedagógus törekszik a szülőkkel való kapcsolattartásra, pl. fogadóóra, szülői fogadó délutánok megtartásával, illetve egyéni beszélgetések által, akár telefon, internet segítségével, vagy személyesen. Mivel a pandémia után más lehetőségeket kellett keresni a szülőkkel való kapcsolattartásra, akkor született meg a szülői délutánok iránti igény, ami a plébánia lelki gyakorlatos termében került megvalósításra. A pandémiát követően, amikor a szülők nem jöhettek be az iskola épületébe, akkor a templom nyújtott menedéket, ahol a szülők és a tanárok tudtak találkozni. Illetve az internet adta lehetőségek minden formáját kipróbálhatták a szülők és a tanárok (messenger csoport, külön üzenetváltások, iskolai levelező rendszer stb.).

Fogadó délutánok: Az iskolai helyszínen történő kapcsolattartás formái a szülői értekezletek, szülői fogadóórák és fogadó délutánok. Ezek közül talán az utóbbi kapcsolattartási forma az, amely nincs minden iskolában. Ezen a délutánon a szülők a szaktanárokat kereshetik fel, és érdeklődhetnek személyesen a gyermekük tanulmányi munkájáról. Ez lehetőséget ad a személyes beszélgetésre, a közvetlenebb megismerkedésre és egy bizalmi légkör kiépítésére is. Ez alkalommal a szülők betekintést nyerhetnek a gyermekük által megírt dolgozatokba, hiszen a szaktanárok minden diák dolgozatát őrzik, és ha a szülő kéri, akkor megtekintheti azt.

Szülői lelki délután a lelki vezetővel: A kapcsolattartás egy sajátos formája az intézményben a szülői lelki délután, amikor az iskola lelki vezetője osztályonként találkozik 1-1 délután egy adott osztály szülői közösségével és az osztályfőnökkel. Ennek a délutánnak a legfőbb célja a nevelési elvek megbeszélése. Remek alkalom és lehetőség, ahol a szülők nyíltan beszélhetnek az otthoni gyermeknevelési problémákról és a szülők egymástól, az osztályfőnöktől, a lelki vezetőtől is tanácsot kaphatnak. Mindez azért is fontos, hiszen a gyereket másképp látja a szülő, az osztályfőnök, a lelki vezető, így közösen lehet a problémát orvosolni, vagy egymásnak tanácsot adni, hogy hasonló problémát ki hogyan oldott meg. A gyakorlati feladatokban a lelki vezető mindig igyekszik újat mondani. Egy teszt segítségével arról is képet kaphatnak a szülők, hogy bizonyos szituációban, pl. amikor a gyerek panaszkodik egy tanárra/ ha nem akar iskolába menni, akkor mi az a helyes magatartás/ kérdéskultúra, amelyből kiderülhet, hogy mi a tényleges oka az iskola elkerülésének. Sokszor megtapasztalják a szülők, hogy nem jól kérdeznak a gyerektől, és ez a délután segít nekik.

A szülők közötti kapcsolat erősítése: A szülői lelki délután során beszélgetnek a szülők egymással, és ez is segít bizonyos szituációkban a szülőknek, vagy megerősítést kapnak arról, hogy amivel szembesülnek otthon, egy általános kamaszkori magatartás. A szülők nagy előnyét látják ennek a délutánnak a közvetlen beszélgetés miatt, megbeszélhetik a gyermekükkel kapcsolatos nehézségeket, és egymástól is sokat tanulhatnak. Közelebb kerülnek egymáshoz a szülők, ami az osztályközösség szempontjából is fontos, hiszen a gyerekek látják az összetartást a szülőknél, akkor ez náluk is kialakul.

Közvetlen kapcsolat: A szülői lelki délután lehetőséget ad arra, hogy a szülők az osztályfőnökkel és az iskola lelki vezetőjével is közvetlenebb kapcsolatba kerüljenek, s hogy tudjanak beszélgetni, megismerni egymást.

Keresztény Családi Nap: Speciálisnak mondható a Keresztény Családi Nap szervezése, mely egyrészt azért is különleges, mert egy ökumenikus kapcsolatot jelent a többi egyházzal a városban, hiszen a reformátusokkal együtt szervezi az iskola (a református általános iskolával). Ezzel nemcsak az egységességet és a kapcsolatot ápolja az iskola, hanem a szülőkkel való kapcsolat is mélyülhet. A családoknak különböző programokat, családi pontgyűjtő vetélkedőt szerveznek, és a nyertesek egy közös kiránduláson vehetnek részt. Közben a gyerekeket ékszerkészítés, aszfaltrajzverseny, bohóc bemutató is szórakoztatja. Az egész napot egy szentmise kezdi el, majd ezt követően a családi pontgyűjtés keretében a történelmi egyházakkal kapcsolatban is vannak kérdések, így megismerhetik a családok közelebről a város egyházait. Ez a fajta példamutatás, melyet ez a nap képvisel, a mai világban elengedhetetlen, mely során megvalósul a kommunikáció a különböző egyházak képviselői (papok) között, ami segíti az iskola működését.

Előadás az internetes zaklatásról: Az iskolában a DÖK segítségével előadás szerveződött online módon, amikor a korunk egyik legnehezebb problémájáról, az internetes zaklatásról hallgathattak előadást a diákok, és kérdezhettek is. Később az osztályfőnök irányításával dolgozhatták fel a hallottakat, akik a tudatos internethasználatra, a helyes magatartásra hívták fel a gyerekek figyelmét. Az egészséges felnőtt létehez, egészséges gyermek kell, amihez nagyon fontos út, hogy a problémáikat, ami a gyerekeket érdekli, azokat megbeszéljék az iskolában is, és az iskola segítséget nyújthasson, segítve ezzel a szülő nevelési feladatait.

A kamaszkor kihívásaiban nyújtott segítség: Fontos például a védőnők szerepe, akik a kamaszkorról, a problémákról, a fiú-lány kapcsolatról tudnak szakszerű magyarázatot, felvilágosítást adni a gyerekeknek.

Ez a kérdés kihívást jelent szülőnek és pedagógusnak egyaránt, és nagyon sok feladat, kérdés és azok megoldása hárul az osztályfőnökre és az ő munkáját segítő szakemberekre, Ebben az esetben, pl. a gyerekek (külön a lányok, külön a fiúk) őket érdeklő kérdéseket tehettek fel névtelenül, ami a korosztályukat érintő legfontosabb dolgoknak ítélték meg, amit pl. a szülőktől sem mernek megkérdezni. Az is lényeges szempont volt, hogy bár a kérdéseket külön fogalmazták meg a fiúk és a lányok, a megbeszélés közösen zajlott, hogy mindenki hallja, hogy a másik nemnek, milyen nehézségekkel kell megküzdeni, milyen problémáik vannak és milyen kérdések érdeklik őket. A gyerekek és a szülők is nagyon pozitív segítségként élték meg ezt a programot. Az együttműködés, a kapcsolatteremtés, az egymás elfogadásának a képességét tanítja meg az iskola ezekkel a lehetőségekkel, programokkal.

Minden szülő elérése: Azzal, hogy az iskola összetétele gazdasági, társadalmi szempontból ennyire sokszínű, az érzékenyítés, az elfogadó felnőtté nevelésben meghatározó. Az iskola minden programjában minden szülővel fontos a kapcsolatfelvétel, és erre törekszik az intézmény. Ezzel is hangsúlyozva, hogy mindenki véleménye egyformán fontos. Vannak speciális programok, melyek 1-1 osztályra fókuszálnak, de abban az osztályfőnök szerepe a kimagasló, amihez az intézmény támogatása is szükséges.

A programok átgondolt tervezése: A szülői délutánok a tanév rendjébe illeszkednek, és beosztás szerint folyamatosan működnek az osztályok egymás váltásában. Az intézmény vezetősége figyelemmel kíséri a programok működését és az eredményeket.

Kapcsolat a szakmai network intézményeivel: Több iskolával is kapcsolatban áll az iskola, de leginkább az egyházmegye intézményei között terjednek a jógyakorlatok, egymás segítése kapcsán.

Összegzés

Az iskolán belüli és kívüli kapcsolatok ápolása, a lelki vezető általi beszélgetések, a szülői délutánok, a Keresztény Családi Nap, a Családi Életre Nevelés képzés fontos részét képezik az iskola életének. Az iskola folyamatosan fejleszti a szülői bevonódást célzó jógyakorlatait, mert a változó társadalmi környezet és a tapasztalatok felhívták a figyelmet a kapcsolatépítés és együttműködés fontosságára. A szülők aktív szerepet vállalnak, sokan megjelennek a programokon, ami azt jelzi, hogy ők is

fontosnak tartják az iskolák, a tanárok megismerését és a kapcsolatok ápolását.

Hornyák Ágnes: Egész évben nyitott iskola. Szerencsi SzC Tokaji Ferenc Technikum, Szakgimnázium és Gimnázium – Tokaj

Az iskola társadalmi kihívásai

Tokaj észak-magyarországi város Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében, a Tisza és a Bodrog találkozásánál, a Kopasz-hegy lábánál. A vármegye székhelyétől, Miskolctól mintegy 54 kilométerre keletre fekszik, a Tokaji borvidéken, fontos turisztikai célpont. A város lakosságának száma nem haladja meg a 4000 főt. A település fejlődésében évszázadok óta meghatározó szerepet tölt be a bortermelés és borforgalmazás. Ehhez kapcsolódva jelentős turisztikai fejlesztések kezdődtek meg a térségben, köztük Tokajban is, melynek többek között kiemelt célja a lakosságot megtartó erő növelése.

A hátrányos helyzetű térség egyik kitörési pontja a turizmus, amely fejlesztésének köszönhetően egyre több látogatót vonz a városba és a térségbe egyaránt. Ennek ellenére mégis jelentős a fiatalok elvándorlása. Jellemző, hogy azok, akik felsőfokú tanulmányokat folytatnak, állást keresnek az egyetemeik városaiban, noha jelentős szükség mutatkozna a humán és szociális tőkénk kamatoztatására a Tokaji borvidéken is.

A városban – az említett kevés számú lakossága ellenére – három középiskola is található, illetve egy általános iskola. A középfokú intézmények igyekeznek reagálni a térség kihívásaira, és olyan képzési profilokat alakítottak ki ennek érdekében, amelyek a térségben maradáshoz, boldoguláshoz segítik a fiatalok számára (gazdálkodás és menedzsment, kereskedelem, vendéglátás, mezőgazdasági technikus, szőlész-borász, informatikus, környezetvédelmi technikus).

A Szerencsi Szakképzési Centrum Tokaji Ferenc Technikum, Gimnázium és Szakgimnázium a három intézmény közül a legnagyobb tanulói létszámmal bír évek óta. Közel 700 diák jár ide, a főállású oktatók száma 64 fő, akik mellett még 22 óraadó is ellát oktatói feladatokat. Továbbá a szülőkkel történő kapcsolattartásban jelentős szerepet töltenek be az iskolapszichológus, iskolaorvos, védőnő, szociális segítő és a Családsegítő Központ, Pedagógiai Szakszolgálat munkatársai is.

Az iskola töretlen népszerűségét igazolja, hogy meglehetősen széles a beiskolázási körzete: több, mint száz településről érkeznek ide tanulók.

Jelentősebb részben Tokajból, a környékbeli településekről, a Bodrogköz-ből, Taktaköz-ből, de előfordul, hogy akár több, mit száz kilométer távolságból jönnek diákok, akik számára a Tokaji Gróf Széchenyi István Középiskolai Kollégium ad lehetőséget az elszállásolásra.

Az iskola folyamatosan alakítja a szülői és munkapiaci igényeknek megfelelően a képzési kínálatát. Két képzési forma, a technikum és a gimnázium egymás mellett él. Az előbbit választó gyermekek szülői háttere elsősorban rövidebb távú megtérülést remélve a szakma megszerzést támogatja, ami a végzettség megszerzését követően azonnali álláshely betöltésére ad lehetőséget; míg a gimnáziumba járó tanulók szülei – erősítve a tanulói motivációt – felsőfokú tanulmányok irányába terelik gyermekeiket. Ennek megfelelően a következő képzési formák jelen az iskola kínálatában. A gimnáziumi képzés keretében jelen van a nyelvi, a biológia és a belügyi rendészeti osztály. Technikumi képzési formában választható: oktatás ágazat, környezetvédelmi és vízügyi ágazat, informatika és távközlés ágazat, rendészet és közszolgálat ágazat, gazdálkodás és menedzsment ágazat, sport ágazat.

A hátrányos helyzetű térség lakossági összetételéhez képest az iskolában kedvezőbb eloszlással találkozhatunk. A 2022-es tanévben a tanulói létszám 5%-ában fordult elő hátrányos helyzetű, míg 2%-ban halmozottan hátrányos helyzetű tanuló.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Generációs kapcsolatok a szülőkkel: A széles képzési kínálat jelentős vonzerőt jelent az általános iskolák diákjai számára. Több tanuló szülője is ebben az intézményben szerezte meg az érettségijét, és jelentős a bizalom az iskola felé, hogy gyermekük számára is korszerűnek, szakszerűnek ítélik meg az intézményben folyó munkát. Több szülő is úgy gondolja, hogy a térségben való boldogulás feltétele, hogy a korábban szerzett ismereteit megújítsa, vagy új ismeretekkel gazdagodjon, ezért tanulmányait felnőttoktatás keretében több, mint 100 fő folytatja az intézményben.

Egész évben nyitott iskola: A szülőkkel való kapcsolattartásnak számos formája él az intézményben. Fontos kiemelni az „Egész évben nyitott iskola” szemléletmódot, amely azt jelenti, hogy a szülő egyeztet az osztályfőnökkel, szaktanárral a tanulói előrehaladást illetően, akár a fogadóórától eltérő időpontban is a szülő kérésére. A szülők jelentős rész-

ével sikerül felvenni a kapcsolatot a tanulmányi idő alatt, de kevés számban előfordul – főként technikumi osztályokban –, hogy nagyon ritkán vagy egyáltalán nem keresik a szülők az intézmény pedagógusaival, a gyermek osztályfőnökével a kapcsolatot.

Szülői értekezlet: Az évenként két-három alkalommal személyesen megtartott szülői értekezletek lehetőséget adnak a problémák tisztázására, a megoldások keresésére.

A kapcsolattartás mint rendszerszintű feladat: A szülőkkal történő kapcsolattartás tehát nem csupán az osztályfőnök feladata az intézményben, hanem rendszerszintű feladat: az iskolavezetés, a szaktanárok és a pedagógusok munkáját segítő dolgozók együttes feladata. Napi szinten tartják egymással a kapcsolatot, tájékoznak, javaslatokat fogalmaznak meg.

Képzések a segítő attitűd elsajátítására: Az oktatók a továbbképzések alkalmával igyekeznek újabb ismereteket szerezni a segítő attitűd elsajátításával kapcsolatosan.

Nyílt napok nyolcadikos diákoknak és szüleiknek: Az általános iskolák nyolcadik osztályos diákjainak szervezett nyílt napokra várják a szülőket is az intézmény dolgozói, ahol a képzési profilok megismerése mellett lehetőség nyílik az iskola igazgatójával és oktatóival is beszélgetésre.

Beiskolázási látogatások általános iskolások szüleinek: A leendő diákok szüleivel a beiskolázási látogatások alkalmával is találkozik az iskolavezetés és néhány oktató, amely során az iskola képviselője egy adott általános iskola nyolcadikos tanulóinak és a szüleinek tart tájékoztatást a lakóhelyükön. A kölcsönös bizalmi kapcsolat megteremtése nagyon fontos az iskola számára már az iskola iránt érdeklődők körében is.

Szaktmák éjszakája: A Szaktmák éjszakája programsorozat keretében már a 7. és a 8. osztályos tanulók és érdeklődő szüleik számára is szerveznek foglalkozásokat, amelyeken kötetlen beszélgetésre nyílik lehetőség az oktatók, szülők és gyerekek között.

Szülői Közösség: A Szülői Közösség tagjai erősítik a kapcsolattartást, illetve az iskola életét szabályozó dokumentumok esetében a véleményüket is kikérik. A Jótékonyági bál bevételének elosztásában is véleményt alkotnak, amelyből minden tanuló részesülhet a Tehetséges Gyermekéinkért Egyesület és a Korszerű Felszerelésért Alapítvány által.

Központi szülői értekezlet: Fontosnak tartják a 9. és a 12. évfolyamon tanulók szüleivel történő kapcsolattartást iskolavezetés szintjén is. Ez azt jelenti, hogy az intézmény igazgatója központi szülői értekezletet

tart az egyes évfolyamokon tanuló diákok szüleinek. A 9. évfolyam esetében fontosnak érzik a szülők személyes tájékoztatását a képzések rendjéről, az iskola házirendjéről. A végzősök körében pedig elengedhetetlen a szülők tájékoztatása a továbbtanulással, illetve az iskola felnőttképzési közismeret nélküli képzési kínálatával kapcsolatosan. Azok a szülők, akik nem tudnak eljönni ezekre az alkalmakra, az iskola honlapján, internetes oldalain tájékozódhatnak, a Krétán keresztül tájékoztató anyagot küld az iskola pályaorientációs csoportja.

Alkalmankénti szülői értekezletek: Alkalmankénti szülői értekezletek is megtartásra kerülnek, pl. testvérvárosba, Erasmus, Határtalanul külföldi programok bonyolítása kapcsán. A technikai képzési formában is fontos, hogy szakmai Erasmus programokba bevonják a tanulókat, különös figyelmet fordítva azon családok gyermekeire, akik anyagi vagy szociális helyzetükből fakadóan nem tudnák önerőből vállalni a külföldi utazásokat.

Anyagi segítség a programokon való részvételben: Anyagi okok miatt a hátrányos helyzetű tanulóit is segíti a Tehetséges Gyermeinkért Egyesület, például nyelvvizsga esetében, amely megszerzésére az iskolán belül van lehetőség.

Családlátogatások: A hátrányos helyzetű diákjaikat olyan programokba kívánják bevonni, mint az Apáczai Ösztöndíj Program, az Útravaló – „Út az érettségihez” program. Ezek esetében több alkalommal családlátogatás is megvalósult, amelyek még inkább segítették a szülői és a pedagógus csoport közeledését egymáshoz.

Támogatás technikai eszközökkel: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók technikai eszközökkel történő ellátását kiemelt figyelem övezte az elmúlt Covid-19 időszak alatt is.

Összegzés

Az iskolában elenyésző a tanulói lemorzsolódás. Ez köszönhető a folyamatos tanári jelzőrendszernek, amely elsősorban Krétán keresztül vagy szülői csoportokban, illetve telefonos, személyes megkeresés formájában él aktív formában. A szakmát adó képzések megtartó erejében jelentős szerepet játszik az ösztöndíjrendszer, amely több esetben a családok számára kiegészítő anyagi forrást is jelent.

Dorogi Alexandra: Minden csatorna megmozgatása. Mátészalkai SZC Kállay Rudolf Szakképző Iskola – Nagykálló

Az iskola társadalmi kihívásai

Az intézmény egy nagyobb városban, Nagykállóban helyezkedik el a vármegyeszékhelytől, Nyíregyházától nem messze. A város főteréhez és a buszmegállóhoz közeli iskola főként a helyi és a környékbeli tanulókat vonzza. Az ide járó diákok kb. 90%-a részesül rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben, s magas a hátrányos helyzetű (60 fő, 18,4%) és a halmozottan hátrányos helyzetű (70 fő, 21,4%) tanulók aránya is. A szülők többsége alacsony iskolai végzettségű, többen közmunkások vagy a fekete- és szürkezónában dolgoznak (pl. nyaranta napszámosként). Az ott-honi környezetben hiányosak az életfeltételek, ami megnehezíti a tanulók iskolai felkészülését is. Körülbelül az iskola tanulóinak 70%-a roma származású. A 327 nappalis diákból 15 fő SNI és 4 fő BTMN diagnózissal rendelkezik.

Az intézményben 3 vezető, 29 főállású oktató, 2 részmunkaidős és 14 óraadó oktató van. Segítő szakemberek sajnos nincsenek folyamatosan jelen, pedig nagy szükség lenne rájuk. Heti rendszerességgel iskolai szociális segítő támogatja a pedagógusok munkáját. Mivel a szakképzésben a szakmát oktató kollégáknak a szakmai bizonyítvány és egy érettségi elég ahhoz, hogy oktathassanak, van olyan, akinek BA/BSC-s diplomája sincs. Tanári végzettséggel leginkább csak a közismeretet oktatók rendelkeznek. A tanárképzés hiánya miatt és mellett a szülőkkel való kapcsolattartásra vonatkozó képzettség hiányos, leginkább önképzéssel vagy a többi kollégától tanult és átvett módszereket és jógyakorlatokat alkalmazzzák.

A legnagyobb kihívást az jelenti, amikor az iskola nincs birtokában a szülő elérhetőségeinek. Gyakori, hogy nem érik el a szülőt a megadott telefonszámon, vagy előfordul, hogy a családlátogatáskor szembesülnek azzal, hogy a megadott címen nem lakik senki. További kihívás a több műszakban dolgozó szülők elérése. Az iskola keresi a megoldást azon tanulók esetében is, ahol valójában nincs igazi család és szülő a gyermek mellett (más rokonoknál élnek vagy egyedül tartják fenn magukat). Az iskola nem mond le egy tanulóról sem, folyamatosan dolgozik azon, hogy a nehezen elérhető hozzátartozókkal is fel tudja venni a kapcsolatot.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Szülői igényekhez igazodás: A kapcsolattartás leginkább az osztályfőnök és a szülő között történik telefonon vagy messengeren. A tanév rendjébe meghatározott szülői értekezletek (évi 2-3) és fogadóórák vannak beépítve. A pedagógusok igyekeznek a buszjáratokhoz igazítani a szülői értekezleteket és a fogadóórákat a környékről busszal érkező szülők miatt, azonban a részvétel még így is rendkívül alacsony (szülői értekeztetés esetén kb. 10%).

Családlátogatás: A szülő elérhetőségének hiányában családlátogatás révén igyekszik az iskola felvenni a kapcsolatot. Van, amikor ez sikeres, azonban van, amikor üres házat találnak (pl. a lakcímváltozás bejelentésének elmulasztása, állandó és ideiglenes lakcím eltérése, családmenekítés vagy bántalmazás miatt). Általában az osztályfőnök és még egy kísérő megy, vagy saját autóval vagy az iskola kisbuszával. Az első mindig a tanuló és a szülő elérése az időpontegyeztetésre, de ha ez nem sikerül, akkor is mindenképp ki kell menni a családhoz. Korábban volt olyan, hogy a tanuló nem megfelelő ápoltsága vagy gyakori egészségügyi problémái indokolták, hogy felkeressék a család lakóhelyét elbeszélgetés és a segítségnyújtás felajánlása céljából. Az Útravaló Program (Út a szakmához, Út az érettségihez) kötelező eleme az évi egy családlátogatás, amely hasonlóképp zajlik: telefonos megkeresés, egyeztetés, majd családlátogatás, beszélgetés.

A családlátogatás során kialakuló bizalmi kapcsolat: A családlátogatások során a diák érezheti, hogy törődnek és foglalkoznak vele. A mai fiatalok, főként a hátrányos helyzetűek különösen igénylik ezt. Közelebb hozzák ezzel a tanárok magukhoz a diákokat, megnyílnak előttük, és bizalmasabb viszony jön létre. Utána már mindent megoszt a diák a tanárral, és remélhetőleg így nem kallódik el, és sikeres szakmai vizsgát is tehet. Kitörési lehetőséget biztosítva abból az élethelyzetből, amiben ő felnőtt, mert a szakmai bizonyítvánnyal biztosabb, hogy álláshoz jut, és ezáltal jobb életkörülményeket tud teremteni maga és a majdani családja számára.

Minden csatorna megmozgatása (pl. Tiktok oldal): Az iskola a szülőknek könnyen hazavihető szórólapokat készít a fontos információk esetében. Az intézmény honlapjának szerkezete, nyelvezete és tartalma is igazodik a családok igényeihez. A Facebook és a Tiktok oldal szintén

könnyebben eljut a családokhoz, ahol követni tudják az intézmény eseményeit vagy a tanulók sikereiről szóló posztokat.

Kréta: Az osztályfőnökök minden fontos információt a Krétában is megosztanak, azonban sok szülő nem tudja használni, így nem értesül a diák érdemjegyeiről, a féléves és év végi jegyeiről, valamint a hiányzásairól sem. A szülők jellemzően probléma esetén keresik az iskolát. Az iskolában szülői munkaközösségek működnek.

Pályaválasztási szülői értekezletek a felvételizőknek: Az iskola pályaválasztási szülői értekezletet tart a leendő 9. évfolyamnak, amikor a szülők is elkísérhetik a gyermekeiket. Bár a szülői részvétel alacsonynak mondható ezeken a fórumokon, évről évre növekvő tendenciát mutat.

Összevont szülői értekezlet a 9. évfolyamnak a duális partnerek meghívásával: A másik szülői fórum a már meglévő 9. évfolyamosoknak szól, ahol azon duális partnereket hívják meg, akikkel az iskola tanulói szakképzési munkaszerződéssel rendelkeznek.²¹ Az iskola felkéri őket, hogy jöjjenek el május-június környékén egy összevont szülői értekezletre. Ezen jelen vannak a 9. évfolyamos diákok és a szüleik. Az iskola vezetősége tart egy általános ismertetőt a duális partnerekről, az elvárásairól, a szakképzési munkaszerződésről, a szakirányú oktatásról, és minden olyan dologról, amire rákérdeznek a szülők vagy a diákok. Majd lehetőséget kapnak a duális partnerek, hogy bemutatkozzanak: kisfilmet, videót, diasort vetítsenek, hogy oda invitálják a tanulókat a szakirányú oktatásban a gyakorlatra. Majd itt is kérdezhetnek a szülők és diákok. A végén osztályonként elvonulnak egy-egy osztály tantermébe, ahová még bemennek a partnerek²², s ahol a szülők inkább mernek kérdezni, elérhetőséget kérni, időpontot egyeztetni, mikor tudnának elmenni a szülők a diákokkal szakképzési munkaszerződést kötni.

A szakmai életút támogatása: A pedagógusok közül szinte mindenki szívesen vállal részt és képezi önmagát, hogy tudjon információt nyújtani a diákoknak, szülőknek a duális képzésről. A szülők is többször kérik az osztályfőnök vagy szaktanár segítségét, ha a gyerekének nem jó a munkahely, és szeretne váltani, másik duális partnerhez elmenni dolgozni.

Nyílt tanítási napok: A nyílt tanítási napokra meghívja az iskola a duális partnereket. Ezáltal közelebb kerül az iskola a duális partnerhez,

---

²¹ Az új szakképzés 4.0-s stratégia hozta magával, hogy az intézménynek kötelező megismertetnie a szülőt a változásokkal, hogy lássák a tanuló lehetőségeit, betekintést nyerhessenek az új változásokba.

²² Egy osztályban két ágazat lehetséges, s 2-4 szakma tartozik az osztályhoz.

így könnyebb az esetlegesen felmerülő problémák megoldása tanév közben. Valamint közelebb kerül a diák is a duális partnerhez. Láthatja a választékot, tud dönteni a látottak, hallottak alapján, és lehetőség nyílik beszélgetni és a kérdéseit feltenni a helyszínnel, elvárásokkal stb. kapcsolatban.

Összegzés

A személyes találkozás a szülőkkel sokkal hatékonyabb, nagyobb ereje van az együttműködésben, akár az érdemjegyeket vagy a duális képzőhelyeket tekintve. A pandémia idején ezek a személyes megbeszélések elmaradtak, és a szülők sem keresték a szaktanárokat, leginkább csak az osztályfőnököt. Az intézmény nehéz helyzetben van, mert a szülők a több műszakos munkarend, a tömegközlekedés miatt nem tudnak részt venni a különböző fórumokon. Ennek ellenére minden csatornát megmozgat, hogy elérje a gyerekek hozzátartozóit.

Nagyvárosi alapítványi iskolák

Somos Magdolna: Értékazonosság. Sashalmi Waldorf Iskola – Budapest

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola Budapest Sashalom, Cinkota, Árpádföld, valamint Rákosszentmihály kertvárosi, Hévvél, busszal jól ellátott tömegközlekedéssel rendelkező XVI. kerületében helyezkedik el, amelyet “Pest Rózsadombjaként” is emlegetnek. Sok a jómódú, akár generációk óta itt élő család. A Waldorf iskola érdeklődéssel, tisztelettel elfogadott intézmény. Cserébe az iskola is nyitott a Waldorf iránt kíváncsi helyi lakosok felé (adventi bazar, garázsvásár, bolhapiac, jótékonyági est, Márton-napi élőképek a közeli kiserdőben). A Waldorf felvételinél a családok felvételiznek és nem a gyerekek. Azok a szülők, akik nem tudnak, ha nem is teljesen, de legalább részben azonosulni vagy elfogadni a Waldorf értékrendet, előbb-utóbb elmennek az intézményből.

A Waldorf-iskolában a hagyományos iskolákhoz hasonlóan, különböző képességű gyermekek járnak. Bár a Waldorf-pedagógia sajátosságai miatt a részképesség zavarokkal küzdő gyermekek is jól tudnak haladni a tanulással, de az osztályközösség érdekeit figyelembe véve osztályonként 1-2 ilyen gyermeket tud felvenni egy Waldorf-iskola. Erről mindig az adott osztály tanítója dönt. A tanulmány megjelenésekor az iskolába jár 1-2 hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű, illetve több beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló.

A szülők alapítványi hozzájárulást fizetnek, de munkával, élelmiszerekkel, takarító eszközökkel is segítik az iskolát (pl. zöldség, gyümölcs, tea, méz, szalvéta, papírzsebkendő, illóolaj, bio mosogatószer, bio felmosószer vásárlás évi kétszer, valamint az iskola díszítésének biztosítása).

Az iskolát kívül-belül a természetesség, a pasztell színek, a kézi készítésű gyapjú, fa, nemez díszek, a gyertyafény és a természetes napfény jellemzi. Nincsenek harsány, műanyag, hangos, zajos, modern dolgok. Az épület körül nagy udvar található, ahol konyhakert, fűszerspirál, gyógynövény kert, a nagyobbak/szülők használatára készült szaletli mozaik asztallal, természetes játékok és építmények, illetve a harmadikosok által a „házépítés epocha” keretében épített harangláb, kemence, kisház vagy fészter, illetve vesszőkunyhó és tyúkól található. Jellemző építészeti képviselője az antropozofikus építészetnek Makovecz Imre.

A Waldorf pedagógia alapelve, hogy képernyő (számítógép, okostelefon és TV) nem való egészen a 7. osztályos korig, törekedni kell az egészséges étkezésre és életmódra, a természetközeli szemlélet kialakítására, a természet szeretetére. Rendkívül nagy a szerepe a művészeti nevelésnek (rajzolás, festés, agyagozás, kézimunka, fafaragás, euritmia, furulyázás, színjátszás), valamint nagyon fontosak a keresztény ünnepkörök, a napi, heti, havi ismétlődés, a ciklikusság.

Az iskola a gyermek szellemi, testi-lelki, akarati és szociális fejlődését harmonikus egységben megvalósító Waldorf-szellemiséget ápolja és ülteti a gyakorlatba. Szociálisan érzékeny, tudatos közösséget formál és így járul hozzá a társadalom fejlődéséhez. Alapelvei: a gyerekek és érdekei, tisztesség és szeretet, Waldorf-értékek iránti elköteleződés.

A felvételi négy hónapos folyamata minden év januárjától kezdődik, amelynek során az érdeklődő családok nyílt órákon keresztül bepillantást nyerhetnek az iskola mindennapjaiba, a Waldorf pedagógiáról hallgatnak ismertető előadásokat, élményműhelyeken kapnak betekintést a szakórak világába, illetve van lehetőségük beszélgetni a leendő elsős tanítóval, volt/jelenlegi waldorfos diákokkal, szülőkkel és a kuratóriummal is. Ezeket a részvétel erősen ajánlott.

Minden jelentkező gyermeket játszóházba, nagycsoportos (20-24 fős) ismerkedésre hívnak. Az osztálytanító és a fejlesztőpedagógus az első osztályosok mindennapjaihoz hasonló mesés játékos helyzetben találkozik a gyerekekkel. A második, kiscsoportos (3-5 fős) ismerkedés alkalmával az ismert helyszínen újra találkoznak a leendő elsősökkel. Itt hasonló mesével várják őket, de ekkor már több tanár is bekapcsolódik a folyamatba a mese résztvevőjeként. Erre az alkalomra mindkét szülőt is várják, és a gyerekekkel egy időben van lehetőségük a tanárokkal beszélgetni arról, miért választották a Waldorf-iskolát, maradtak-e kérdéseik, kéréseik.

Az általános iskolai szakasz végén a 4 anyaiskola (Gödöllő, Vác, Pilisszentlászló, Sashalom) által alapított Regionális Waldorf Gimnáziumba jelentkezik a gyerekek jórésze. Az gimnáziumba tehát elsősorban anyaiskolás gyerekeket vesznek fel, de tendencia, hogy 10%-ban külsős, illetve más Waldorf-iskolából érkező diákok is helyet kapnak az induló három 9. osztályban. Nincs központi felvételi, a tankönyvként használt füzeteket kell a diákoknak magukkal hozni, illetve bármilyen művészeti alkotásait, amit be is kell mutatni a szóbelin. Középiskolába is az egész család felvételizik. Mialatt a gyermek fogalmazást ír, a szülőkkel is beszélgetnek egy másik teremben. A cél, hogy tudatos döntést hozzanak gyerekek, felnőttek egyaránt.

Tanév közben is lehetőséget biztosítanak a diákoknak jelentkezésre: elsősorban az alsó évfolyamokra, korlátozott számban a magasabb évfolyamokra, de gimnáziumi osztályba is. A gyermekeknek lehetőségük van egy-két héten át kipróbálni a Waldorf-diákok hétköznapijait, és bejárni a kiválasztott osztályba, ún. próbahétre. Ezután a család és a tanító is dönt. A Waldorf iskolák minden iskolaérett kisgyermeket szívesen látnak válástól, nemtől, a szülők anyagi helyzetétől függetlenül. Lehetséges az eltávozás is más iskolákba. Bár a Waldorf-pedagógia a hagyományos oktatáshoz képest a tananyagot más ritmusban oktatja, 3., 6. és 8. osztály végén vannak olyan szakaszhatárok, amikor a követelmények fedésbe kerülnek. Ezeket tekintik átjárhatósági pontoknak. Természetesen bármely évben lehet váltani, ekkor szülői kérésre az iskola hagyományos érdemjegyes bizonyítványt állít ki (hivatalosan ilyen csak 8. vagy 13. osztályban, a gimnáziumi vagy egyetemi felvételi előtt kap a tanuló, addig csak szöveges bizonyítvány létezik).

Az intézményben 9 osztálytanító, 8 osztályhoz (1 általában pihenő éves – nyolcadik után), 11 szaktanár, 8 munkatárs (pedagógiai asszisztensek, könyvtáros, iskolatitkárok kuratóriumi tag, gazdasági vezető, zongorakísérők) és 7 segítő (konyhások, gondnok, takarítók, védőnő, iskolaorvos és fogorvos) dolgozik. A tantestület nagyon összetartó, a tanárok többsége évek óta itt dolgozik. Minden csütörtökön tanári konferenciát tartanak, ahol a gyermekekről és az osztályokról szóló megbeszéléseken kívül a Waldorf-iskola szellemi alapját jelentő antropozófiai témákat dolgoznak fel. Több tanár támogatja az osztályokban zajló pedagógiai munka hatékonyságát. Legtöbb órában a fejlesztőpedagógus, vagy Extra lesson tanár. A fejlesztőpedagógusnak állami végzettsége van (pl. ELTÉ-n szerzett gyógypedagógia vagy logopédiai végzettség), de az ELTE Bárczin az osztálytanító mellett már képeznek ún. extra lesson (Waldorf pedagógiai segítő) tanárokat is. A gyermeknek, amennyiben szüksége van pedagógiai/mozgásos fejlesztésre, gyógymasszázsra, gyógyeuritmiára, zene-, vagy meseterápiára, az iskola biztosítja a szakembert az egyéni, illetve osztályba integrált megsegítéshez. A szakemberek szakszerű, elismert végzettséggel rendelkeznek. A Sashalmi iskolában az alsó osztályokban pedagógiai asszisztens segíti az osztály munkáját. Minden tanár természetesnek tekinti a részvételt az iskolai programokban, amely beletartozik a Waldorf tanár feladatkörébe. Az ELTE osztálytanító képzésen (ELTE Bárczi és a Solymári Waldorf Tanárképző) az ünnepek is a tananyag, a tanárképzés részét képezik.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Egymásrautaltságon alapuló szoros összefogás a gyermekek javáért: A Waldorf-alapokon nyugvó iskola egyik alapja a gyermekek javáért történő szoros összefogás, amelyben elválaszthatatlan a tanár és a szülő munkája, egymásra utaltsága. A pedagógusok vezetői, kísérői a gyermek fejlődésének, melynek háttérét a szülő és tanár által szőtt, biztonságot nyújtó fészek alkotja. A Waldorf-iskola ezért nem tekinthető szimplán oktatási intézménynek, hanem aktív résztvevője minden osztály egészséges közösséggé fejlődésének.

Szülői képviselő a döntéshozásban (Szülői Szervezet: SzüSze): Alapvetően fontos, hogy a szülők elfogadják a pedagógiai módszereket, eszközöket, és egyetértsenek a Waldorf-pedagógia sarkalatos pontjaival. A szülőkkel való kapcsolattartás fontos szervezete a SzüSze, amely minden nem pedagógiai kérdésben véleményez, javaslatot tesz. Havonta ülészik, amelynek minden osztályból 2-2 szülői képviselője (akiket egymás közül szavaznak meg a szülők egy-egy osztályban), egy tanári s egy kuratóriumi (fenntartói) tagja van. Ezen kívül minden Waldorf iskolában van egy elfogadott panaszút, amellyel a panaszkezelést menedzselik.

Szülők közösséggé formálódása a közös feladatok révén: A szülők az iskolakezdekor közösséggé kovácsolódnak, amit a sok közös munka is támogat (pl. év eleji takarítás, osztályterem kifestése, padló felcsiszolása, egész nyáron a kert locsolása felváltva, heti beosztásban zöldség- és gyümölcsfelelős, takarítófelelős, kertszépítés vagy tornaterem szépítés). Az ünnepkörökben is számítanak a szülők segítségére és aktív részvételére (labirintusépítés, gyermekfelügyelet, büfé biztosítása, euritmia ruhavarrás, líra készítés stb.). A Waldorf szülők egy-két év alatt sokat változnak, és a közösség részévé válnak. 90%-ban a testvérek is a Waldorf iskolába fognak járni, így a szülő sok éven át tagja marad egy-egy Waldorf közösségnek. Sok barátság kötődik, illetve alakítanak például zenekart vagy varrókört, alkotókört.

Rendezvények szülői szervezéssel: A szülők aktívan és tevékenyen részt vesznek az iskola életében az olyan éves ünnepkörök alkalmával, mint a Mihály nap, Márton nap, évszakünnepek, adventi éneklés, adventi bazar, adventi spirál, pásztorjáték a tanítók, tanárok előadásában, paradicsomi játék a harmadikos, vízkereszti játék a negyedikes szülők előadásában (ahol már a próbák is közösségépítő hatásúak, nem beszélve az előadásról), Farsang – szülői farsang, jótekonysági bál, szülői zenekar, Családi nap (labirintus, egyéb játékok szervezése), János ünnep (tűzugrás). Ezek a programok hasonlóak minden Waldorf iskolában. A szülők pozitív

hozzaállásának köszönhetően szinte 80-90 százalékos a részvétel. Az iskola ezt a népszerűséget a Waldorf szemléletnek tulajdonítja, nincs tárgyi vagy anyagi motiváció a részvételre.

Szülőknek szóló tematikus előadások: A szülői klub keretében számos előadás szerveződik például drogprevencióról (érdekes, interaktív formában, szociális munkás előadóval), nagylánnyá avatásról (édesanyák lányaikkal, Hoppál Bori előadás: Az én testem), apa-fiú beavatásról, a digitális világ veszélyeinek kitett korunkról, védelmi folyamatokról. Olvasókör is szerveződött Rudolf Steiner munkáiból válogatva. A szülőknek szóló tematikus előadások során van lehetőség interakcióra. Ezt a folyamatos és rendszeres programot az iskola szervezi, és biztosítja a helyszínt. Jelképes összeget szoktak szedni önkéntes alapon a közönségtől, így valóban azt tudják elhívni, aki az adott téma szakértője. A szülői estek egyidősek a Waldorf iskolákkal.

Családban gondolkodás, a tanító-szülő-gyermek egysége: Waldorf iskolába nemcsak a gyermek jár, hanem az egész család. A családok egy nagy összetartó, dolgozó és szorgalmas közösséget alkotnak (a sok munka, a közös ünnepek, a közös értékrend elfogadása, a kompromisszumok kötése hozza össze ezt a közösséget, már az első naptól kezdve). Az iskola alapelve, hogy a tanító, a szülő és a gyermek egy szoros egységet alkot.

Osztálytanítói megbeszélés a tanító, a szülő és a gyermek együttes részvételével: Egy évben kétszer van külön a családokkal osztálytanítói megbeszélés, a szülők, a gyermek (nagyobb osztályfokokon pályaválasztás kapcsán) és a tanító beszélnek egy negyed-fél órát.

Szülői estek (szülői értekezlet másképp): A havonta megrendezett szülői estek teljes mértékben eltérnek a hagyományos szülői értekezlettől. A szülők körben ülnek, az osztálytanító először mindig megmutatja, hogy mi az a ritmikus rész, amit gyakorolnak épp az osztályban. Ezt a szülők is végigcsinálják (rímekre tapsolás, mozgás stb). Ezt követően az osztálytanító elmondja az adott kor pszichológiai, lelki sajátosságait, kitérve arra, hogy ebből mi látszik jelenleg az osztályban. Aztán egyenként végigmegy a szülőkön a kérdés: Hogy vagytok? Hogy van a gyermeked mostanában? Mit láttok rajta? Van-e valami, amit megosztanál velünk? (Tulajdonképpen a kicsik beszélgetőköre zajlik le a szülők között is.) A szülői estek alkalmával mindenkiel és mindenki felé őszinte kíváncsisággal fordul a tanító.

Fogadóóra, online kapcsolattartás: Egyéni megbeszélésekre is van lehetőség előre egyeztetett időpontban az osztálytanítóval, a szaktaná-

rokkal vagy a napközisekkel. A többi elektronikus forma is működik (google groups és viber üzenet) fb, egy-egy program előtt (utazás, túra, színház) az osztály levelezőlistáján írja le az osztálytanító a fontos tudnivalókat.

A szülők otthoni nevelési tevékenységének támogatása: A Waldorf iskolák pedagógiájának alapját Rudolf Steiner antropozófiája adja, ami a szülőknek és az otthoni nevelésnek is fontos szerepet tulajdonít. Az iskola mindent megtesz, hogy az otthoni gyermeknevelést megkönnyítse, ezért a szokásos havi szülői esteken minden alkalommal foglalkoznak a gyermek adott életkori sajátosságainak, a kor veszélyeinek és az otthoni nevelés támogatásának segítségével. Ez elsősorban az osztálytanító feladata. Emellett sok tematikus előadást szerveznek a szülőknek például a digitális eszközök veszélyeiről, a kamaszkorról, a 9-10-11 éves kor válságáról (ezt a Waldorf "rubikon" kornak nevezi). Ajánlják Kim John Payne műveit (pl. az "Egyszerűbb gyermekkor" vagy a "Pozitív fegyelmezés"), kisgyermekkorban az esti mesét, ahol a mesélés inkább a szülő kitalációja legyen, de ajánlanak konkrét mesekönyveket is (pl. „Puck az emberek világában”). Ünnepek után sokszor kéri a szülőket, hogy vigyék haza a gyermekeket, ne bevásárlóközpontba vagy zajos vibráló játszóházakba, hadd csendesedjenek le, és maradjon meg szívükben az ünnep fénye.

Értékazonosság: Az osztály szülői közösségének egyet kell értenie a Waldorf értékrendszerben. Ennek elemei például a természetes alapanyagú eszközök használata, az elektronikai eszközök ignorálása, a természetközelség. Értéknek tekintik a saját kézzel készített ételeket, a kenyérsütést, a kézimunkát, a barkácsolást, a kirándulásokat, a túrákat, a mezőgazdasági és kerti munkákat. A szülők otthon is törekednek arra, hogy a Waldorf szellemiségben neveljék gyermekeiket.

A szülők személyre szóló tájékoztatása a gyermek fejlődéséről: A tanító a gyermekek minden elvégzett munkáját szóban folyamatosan értékeli. Ötödik osztálytól megjelenhetnek az írásbeli értékelések különböző formái: például néhány soros írásbeli visszajelzés az adott munkáról, pontszámokkal vagy százalékokkal megadott értékelés. Ezekről a szülők is értesülnek a fogadóórákon. Év végén szöveges bizonyítványt kapnak a gyerekek, a középtagozaton (ami itt az 5-8. osztályt jelenti) százalékokkal is értékelik a dolgozatokat (ha már megtanulták a százalékszámítást). A bizonyítvány a 6. osztály végéig egyértelműen a szülőknek szól, az osztálytanító meg is kéri a szülőket, hogy ők olvassák el, ne mutassák meg a gyermeknek. A bizonyítvány elején a bizonyítványvers szól

a gyermeknek, melyet a gyermekre szabottan a tanító maga ír, vagy választ ki, s ami egy ajándék a gyermeknek. Ebben a versben benne vannak a gyermek napos oldalai, a sötétebb oldalai, és benne van egy lehetőség, ami a változtatás irányát mutatja, ahhoz, hogy tovább tudjon lépni.

Színelőadások a tanulók és a szülők öröme: Eleinte a drámajáték-tár anyagából válogatva leginkább a képesség- és készségfejlesztés, a közösségépítés, valamint a játék terápiás hatása a döntő, s igazán a kamaszkortól válnak az órák a színjátszást tudatosan megalapozó foglalkozásokká. A tanév során az osztályok színelőadásában minden gyerek szerepel, és minden szülőt várnak az előadásra. Az iskola diákjai megtekintik egymás darabjait. A próbák alatt a kisebbek együtt ismételve mondják a szerepeket, a nagyobbak egymást segítve csoportokban; de mindenkor legelőször a tanító olvassa fel, meséli el a történetet a gyerekeknek. Nem egyéneként bemagolva, izgulva kell megtanulni, hanem nagyon jó hangulatú közösségépítő munka a szerep- és a darabtanulás. A szülő is és a gyerek is elégedett és boldog az előadás után.

Szubszidiaritás és mediálás a problémamegoldásban: Az iskolai munka során az emberi kapcsolatok őszinteségen, bizalmon, egyenrangúságon és egymás kölcsönös megbecsülésén alapulnak. A felmerült problémák kapcsán a felek tiszteletben tartják a másik fél személyiségét, és törekednek a közös megoldásra. A panaszkezelés célja: a tanulót és a szülőt érintő, felmerülő problémák, viták a legkorábbi időpontban, a legmegfelelőbb szinten történő megoldása. Probléma esetén a "legalsóbb" szinten kezdik el a megoldást, kezelést. Amennyiben ez egy szülő-tanár konfliktus, és nem tudnak megegyezni, mediátort is igénybe vesznek. Előszörban az adott osztály tanítójának a feladata a kapcsolattartás, rendszeres fóruma pedig a megfelelő heti munkacsoport, illetve a havi szülői est.

Összegzés

Összegzésként megállapítható, hogy a Waldorf iskola számos jógyakorlattal rendelkezik a szülői bevonódást illetően, amelyek jól használhatóak lennének más iskolák számára is. Köszönhetően egy Waldorf tanári végzettséggel rendelkező tanárnak, Budapesten pl. a Fillér utcai népszerű általános iskola számos "waldorfos" gyakorlatot átvett, illetve a tanár távozásával – mint alapító – a pár éve indult és nagyon sikeres (többszörös túljelentkezéssel működő) AKG Általános Iskola is sok Waldorf példát beépített a tantervébe.

A Waldorf tanterv és pedagógiai program (epochális oktatás, 13 év) nagyon sajátos, így nem tud egyértelműen jó példaként szolgálni állami, egyházi vagy hátrányos helyzetű településen lévő iskoláknak. Az iskolák külső negatív megítélése (“szekta”, “koszos”, “tarisznyás bölcsészek”) sajnos jellemző a társadalomban, pedig egy-egy jógyakorlatot más fenntartású, hagyományos iskolák is jól tudnának használni (fenntarthatóság esetén pl. kertművelés, fa megfigyelés és rajz egy éven át).

Mivel nagyon sok Waldorf ünnep és program (szülőkkel együtt) a szabadban is megrendezhető, a pandémiás időszak kisebb kihívást jelentett. Az iskolai szintű programokat felosztották osztályprogramokra, így nagyrészt tudtak alkalmazkodni a korlátozásokhoz. Amennyire digitális eszköz ellenes a Waldorf pedagógia, olyan könnyen tudtak oktatni a legfelsőbb évfolyamokon Zoom alkalmazással, sőt még a 8. osztályos éves munkabemutató is hibrid módon zajlott (a szülők élőben maszkban vettek részt az előadásokon, míg a nagyszülők és a rokonok inkább online követhették a bemutatót), s megosztva egy-egy nap maximum 3 diák adott elő. (A kicsiknél a szülői kapcsolattartás zajlott csak online, a saját füzetekbe dolgoztak a gyerekek a tanári, egyszerűbb instrukciók alapján, illetve kiscsoportban személyesen az ügyeleti keretek közt szabad térben.)

Hegedűs Gabriella: Ahol a szülői közösség a pedagógiai koncepció egyik alapköve. Waldorf Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és AMI – Nyíregyháza

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola a vármegyeszékhely belvárosának egy csendes zsákutcájában található. A családok jó munkalehetőségekkel rendelkeznek, munkanélküliséggel nem küzdenek. Ugyanakkor a jobb megélhetés reményében több családnál más városban vagy országban vállal munkát egyik vagy mindkét szülő. Több esetben előfordul, hogy a gyermeket a nagymama neveli, így az iskola kihívása még inkább kárpótolni a szülők hiányát is a mindennapokban.

Az iskola 1995-ben szülői kezdeményezésre létrejövő egyesületi fenntartású iskola. Fenntartását a szülői felajánlások mellett az állami normatíva és a pályázatok biztosítják. A szülői fenntartói szerep meghatározza a szülők erős bevonódását az iskola életébe. Az intézmény fontos alapelve – mint minden Waldorf iskoláé –, hogy nyitott iskola, vagyis valósi hovatartozástól, társadalmi háttértől függetlenül mindenki számára elérhetést biztosítanak. Ezzel magyarázható az iskola vegyes társadalmi hátterű tanulói kompozíciója. Ugyanakkor kifejezetten hátrányos helyzetű család nincs az iskolában (a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma 0). Elsősorban magyar anyanyelvű diákok alkotják, de alacsony arányban érkeznek gyerekek Ukrajnából, valamint megfordultak már vendégtanuló diákok is az iskolában Franciaországból és az Egyesült Államokból. Az SNI-s, BTMN-es tanulók arányának felső határát megközelítőleg 30%-ban határozzák meg (SNI 18, BTMN 16 fő). Az iskola kis létszáma (165 tanuló) a 13 évfolyamon lehetővé teszi a családi légkör kialakulását.

A tantestület megközelítőleg huszonöt pedagógusból áll, akik között egyaránt vannak gyakornok, valamint nyugdíj előtt álló pedagógusok. A pedagógusok komoly válogatási folyamatban vesznek részt, ami elsősorban a Waldorf pedagógia iránti érdeklődésükre és elkötelezettségükre vonatkozik. Elvárás a pedagógus felé a Waldorf osztálytanítói vagy szaktanári képesítés megléte/megszerzése. Mivel a pedagógusok felvételi elbe-

szélgetésén már egyértelműen nagy hangsúly kerül rá, nem jelent problémát a pedagógusok számára a Waldorf alapelveinek elismerése, valamint az informális alkalmak szervezésével járó plusz erőfeszítés.

Az általános iskolában egy-egy osztálytanító vezeti osztályát, és a tantárgyak nagy részét tanítja is. A gimnáziumi fokon szaktanárok végzik a tanítást-közülük egy osztálykísérői feladatra is megbízást kap. Emellett két gyógypedagógus és egy pszichológus segíti az iskolában folyó pedagógiai munkát.

Az intézmény alapját Rudolf Steiner, a Waldorf pedagógia és iskola megálmodója és létrehozója alkotta meg a szociális élet hármas tagozódásának modelljével. A modell szerint hármas egységnek kell megvalósulnia a kulturális, a jogi és a gazdasági területeken a társadalomban, hiszen a pedagógia, az oktatás lényege, hogy megújítsa a szociális kapcsolatokat és ezzel együtt a társadalmat. A kulturális, szellemi síkon fontos a szabadság értékének hangsúlyozása, hiszen ennek hiányában az egyén elveszíti individualitását, és ez érdektelenségbe torkollik. Jogi, politikai területen egyenlőségre és igazságra kell törekedni, mivel ennek elmaradása elnyomást eredményez. A gazdasági életben ugyanakkor Steiner a testvériesség értékét hangsúlyozza, mivel ennek hiánya kizsákmányoláshoz és pusztításhoz vezet. Ezért fontosnak tartja ezen értékek megvalósítását az iskola életében, ami hozzájárul a tanuló egészséges szociális fejlődéséhez.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A gyermeket középpontba állító átfogó pedagógiai szemlélet mint kapocs: Az átfogó pedagógiai szemlélet, a Waldorf pedagógia kapcsként szolgál szülő és pedagógus között, amely irányt mutat mindkét fél számára, hogy hasonló értékekkel megközelítve viszonyulhasson a pedagógia középpontjában álló gyermekhez.

A szülő fenntartói felelőssége: A szülői kezdeményezésre létrejött egyesület mint fenntartó a szülői hozzájárulás nélkül nem működne, ezáltal a szülők az iskola fennmaradását anyagilag is segítik. Ez kivételes felelősséggel is jár.

A szülő-pedagógus-gyermek hármas egysége: A szülők és a pedagógusok abban támogatják egymást, hogy a gyermek életkori sajátosságainak megfelelően fejlődhessen.

Szülői estek: Az osztálytanítók/kísérők szervezésében havonta zajlanak az úgynevezett Szülői estek, amelyek egyfajta workshopként szolgálnak. A szülőnek lehetősége nyílik betekinteni az osztályban folyó munkába, a pedagógus hangsúlyozza azokat az életkori sajátosságokat, amelyek a gyermekre jellemzőek, felhívja a figyelmet a korosztálybeli nehézségekre, és hasznos tanácsokkal segíti a szülőket.

Online kapcsolattartás: Facebook csoportok működnek szülő-szülő, szülő-pedagógus, szülők-iskola, pedagógus-iskola szinten. A gimnáziumban a diákok és pedagógusok is – elsősorban az osztálykísérő – tartanak online felületen kapcsolatot.

Szülői kör: A szülők havonta találkozhatnak a Szülői kör megbeszélésein, ahol az osztályképviselő szülők mellett mindenkit szeretettel várnak. Előfordul, hogy egy pedagógussal vagy akár egy osztállyal akad valamilyen konfliktus, a szülők itt összegyűlnek, meghallgatják egymást, és közösen döntenek, hogyan lépjenek az adott problémával kapcsolatban. Ha egy új kezdeményezésre vagy újításra van valakinek ötlete, azt is ezen a fórumon tájékoztatják először. Mivel a pedagógusok közül többen szülőként is jelen vannak az iskola életében – néhányan iskola alapító szülők voltak 1995-ben –, több esetben előfordul, hogy a család és iskola színtere összeolvad. Ezek a pedagógus-szülők segítségével szolgálhatnak az egyes osztályok szülői körének formálására, jó kapcsolat ápolására.

Munkacsoportok szülői részvétellel: Működnek különböző munkacsoportok, ahol a szülőnek és a pedagógusnak ismét lehetősége nyílik a szoros együttműködésre, mint gazdasági, marketing, karbantartási vagy ünnepelőképző munkacsoport.

Ünnepek aktív szülői részvétellel: A szülői estek mellett nagy hangsúlyt helyeznek az iskolában az ünnepekre, az ezeken való részvételre, valamint a közösen való készülődésre. Ilyen alkalmak az Adventi bazár, a János napi készülődés, a Márton nap, a Mihály nap. A pedagógusok és a szülők közösen tartanak heti alkalmakat, amikor tárgyakat készítenek az Adventi bazárra, közben informális beszélgetéseken keresztül is támogatják egymást, és erősítik a közösséget. Valamennyi ünnepi alkalom során a szülők készítik el a 'lakomához' szükséges ételt, díszítik fel az iskolát. Az együtt készüléssel közösségformáló ereje van.

A szülők otthoni nevelési tevékenységének támogatása: Az otthoni szülői bevonódás magas foka valósul meg. A szülők állandó jelenléte az iskola életében, különböző programokba való bevonása, a pedagógusok elérhetősége egy olyan szoros, családi alapot képez az iskola életében, hogy a szülők akarnak és tudnak is jelen lenni. Ezáltal partnerek az együttműködésben, megkeresik a pedagógust, tanácsot kérnek, esetleg

tanácsot adnak, hogy mi az, ami otthon működik. A szülővel kapcsolatos tevékenységet elsősorban a pedagógusok végzik a fentiekben leírt módon, de természetesen a szülőnek lehetősége nyílik a pszichológussal, meghívott szakemberrel való konzultációra is.

A közösség szerepe a gyermek fejlődésében holisztikus szemlélettel: Az iskolában folyó pedagógiai munka azért kiemelt jelentőségű, mert a Waldorf pedagógia felismeri a közösség átalakító erejét, és az egész tantervet osztály és iskola szinten úgy hozza létre, hogy a gyermek fejlődésének holisztikus szemléletét figyelembe veszi. Tanulócentrikus pedagógiájában felismeri a gyermeket körülvevő közeg fontosságát, és próbál pedagógus és szülő közösen haladni az úton a gyermek érdekeit szem előtt tartva. Mindezt teszi úgy, hogy közben iskola szinten a közösséget is formálja.

Elvárások a szülők felé: Valamennyi szülővel kiemelten foglalkozik az iskola, illetve valamennyi szülő felé egyfajta elvárás az iskola életében való aktív részvétel. A pedagógusok igénylik, hogy a szülők jelen legyenek. A szülők többségében szeretnek és akarnak az iskola életéből részesülni. Mivel a szülők többsége eleve tudatosan érkezik az iskolába, a program tapasztalásával megerősítést nyernek.

Transzparens feladatlista a kevésbé aktív szülők megszólítására: Mint a legtöbb emberi közösségben, itt is előfordulnak kevésbé aktív szülők. Az ő bevonásukhoz az egyik út a szülői közösség ereje. Az egyik osztályban egy szülő listát készített az aktuális feladatokról, amiből mindenki választhatott. Ide szívesen feliratkoztak a korábban inaktív szülők is. Ha valaki mégis kimaradt, akkor a szülőközösségből telefonon egyeztettem vele, hogy mi az, amit tudna vállalni a saját lehetőségeit és korlátait figyelembe véve. A döntés ekkor is a szülő kezében volt. A feladatok transzparenssé tételén, a részfeladatok megnevezésén és a szabad döntésen alapuló joggyakorlat hatékonyan járult hozzá ahhoz, hogy minden szülő valóban magáénak érezze a feladatot, s világosan lássa, milyen munkamennyiség jut rá igazságosan. Továbbá megszűnhetett az a gát, ami esetleg abból adódik, hogy valaki nem tudja, hogyan kapcsolódhatna be az összeszokottabb, s kívülről talán zártnak tűnő szülői mag tevékenységeibe.

Pedagógusok együttműködése nehézség esetén: A Pedagógus konferencia heti megbeszélések formájában egyeztettem az aktualitásokat osztályszinten és iskola szinten egyaránt. Ha van szülőtől jövő kérdés, itt nyílik lehetőség a pedagógusok közötti egyeztetésre. Ha nehézség akad egy szülővel, vagy úgy látják, egy gyereknek nagyobb otthoni támogatásra

lenne szüksége, először közösen megbeszélik, és egymást segítve látják el aztán a szülőket tanáccsal.

Kirándulások, takarítás: A szülők kísérik a gyerekeket a kirándulásokon elsősorban az alsóbb osztályfokokon, jelen vannak a takarításokon is.

Pedagógusok fejlődése és elismerése: Az iskola részéről résztvevő pedagógusok elsősorban a gyakorlati életből szerzik tudásukat. A Waldorf képzésen nagyon átfogó képet kapnak a gyermek életkori sajátosságainak jellemzőiről és a tantervi követelményekről. Ugyanakkor rendszeresen hívnak szakértőket, mentorokat az iskolába, aki segítségül szolgálhat tudásuk gyarapítására. A pedagógusok munkáját elsősorban úgy ismeri el az iskola, hogy akár magánbeszélgetések formájában köszönik meg a szülők a munkájukat, akár a Szülői hírlevélben. Anyagi, tárgyi, egyéb motivációban nem részesülnek.

Visszacsatolás: Hosszú távon hisznek és gondolkodnak a pedagógusok és a szülők a gyerekekben. Mind a 8., mind a 12. osztály végén van egy kutatói zárómunka, amire a gyerekek egy éven keresztül készülnek, ahol nagymértékben látható, tapasztalható az együttműködés eredményessége.

Intenzívebb telefonbeszélgetések: A pandémiás időszakban nagyon nehéznek találták a szülők és a pedagógusok is a személyes kapcsolattartás hiányát, s hogy a szülők nem mehetnek be az iskolába. Intenzívebb telefonos beszélgetéseken keresztül, facebook és zoom megbeszélések formájában tartották a kapcsolatot egymással.

Összegzés

A jó gyakorlat a Waldorf pedagógia megalapításával indult el, hiszen egy teljeskörű, mindent átfogó program, ami napi szinten jelen van az iskola életében. A jó gyakorlat Rudolf Steiner nevéhez fűződik, a Waldorf pedagógia megalapítójához. A Waldorf iskolák megalapítása minden esetben szülői kezdeményezésre történik. Ez azért van így, mert a szülők progresszív gondolkodásának tekinthetők a pedagógiában. A Waldorf lehetőséget teremt a gyermekközpontú tanulásra, a teljes ember nevelésére, amit a szülők fontosnak tartanak.

Összegzésként azt a következtetést tudjuk levonni, hogy az iskolában működő jó gyakorlatok (szülői fórumok, szülői estek, pedagógus konferencia, tanulmányi kirándulások, adventi bazárra és ünnepekre való kö-

zös készülődés, iskolai takarítások és karbantartás) mind egy olyan alapelv részét képezik, melyek az iskola mindennapi szokásrendszerének elemei. Ez az alapelv egy átfogó pedagógiai szemlélet, a Waldorf pedagógia programja, mely kapocsként szolgál szülő és pedagógus között. Ezen felül irányt mutat mindkét fél számára, hogy hasonló értékekkel megközelítve viszonyulhasson a pedagógia középpontjában álló gyermekhez, és valósíthassa meg küldetését: „A gyermeket tiszteletben kell fogadni, szeretetben kell nevelni és szabadságban kell elengedni.” (Steiner)

Somos Magdolna: Szülők a döntéshozatalban. Közgazdasági Politechnikum Alternatív Gimnázium – Budapest

Az iskola társadalmi kihívásai

Egyszer egy gólya a kezdő táborban ezt írta a hazajövetel előtt: „Ez olyan, mint egy iskola, csak jobb.” Ez a Közgazdasági Politechnikum Alternatív Gimnázium, vagy ahogy mindenki ismeri: a Poli jelmondata.

Az esettanulmány forrásául – a szülőként szerzett saját tapasztalaton túl – felhasználtam az iskola honlapján található leírásokat, projekt beszámolókat, a pedagógiai programot, az iskoláról szóló Youtube videókat (nyílt órák, az iskola története). Emellett részletes információ található a szülői kapcsolattartásról a jelenleg érvényben lévő 2020-as pedagógiai programban.²³

Mivel ez egy alapítványi iskola, havi szülői hozzájárulást kell fizetni, ami a tanulmány megírásakor kb. 75 ezer forint, de ehhez lehet kérni szociális- és/vagy testvérkedvezményt. Egyetlen osztálykirándulás, tanulmányút és a tanórákon használt eszköz (pl. rajzeszközök, papír, fénymásolás) sem kerül külön pénzbe. Az épületet minden nyáron felújítják, a termeket lefestik, a műszaki és egyéb hibákat orvosolják.

Öt éve kell a központi írásbeli felvételit megírni a jelentkezőknek. Azóta nagyban javult a tanulmányi átlag, és egyre nagyobb a túljelentkezés, ami a gimnázium népszerűségét mutatja.

Társadalmilag a fővárosi értelmiség gyermekei járnak ide, sok művész, filmes, színész, rendező, de pszichológus, építész, közgazdász és szociológus is van a szülők között – talán jellemzőbb a társadalomtudományos végzettség köztük. Számos író, filmrendező, filmes szakember koptatta az iskola padját (pl. Mán-Várhegyi Réka, Pálfi György, S. Takács András /On the spot/), illetve a gyermekeiket is ide íratják. Egyértelműen nem körzeti iskola, ahogy más középiskolák sem, de nem is a környékről járnak a diákok, hanem leginkább a budai oldalról, a társadalmi középosztály felsőbb rétegeibe tartozó családok gyermekei.

A Poli alapításánál kifejezett cél volt, hogy a IX. kerület szegény részén legyen az épület. Szerették volna, ha a diákok a való életet látják, és

---

²³ Az esettanulmány idézőjelben szereplő részletei a Pedagógiai Programból származnak.

szociálisan érzékeny, társadalmilag felelős állampolgárokká válnak. Idővel a Poli környezete megváltozott, a SOTE új épülettömbjével és a Ferencvárosi rehabilitációval a Tűzoltó utca környéke, a Kerekerdő Park egy fiatalos modern diák-negyeddé vált.

A Közgazdasági Politechnikum Gimnázium és Szakközépiskola 1991 óta működik alapítványi formában. A nevelési programban leírják az alapítás célját és az iskola értékrendjét. Demokratikus, liberális gyermekközpontú szemlélet, sok művészeti tárgy és a tanítás során sok csoport- és projektfeladat jellemzi az oktatást.

Inkluzív és toleráns az iskola, minden osztályban több SNI diák van (közülük több autista), ehhez több segítő program és szakember is elérhető. A pedagógiai programban a szülői kapcsolattartásról is részletes információkat találunk. Emellett ún. helyi tantervek is vannak minden évfolyamra, illetve egy a sajátos nevelési igényű tanulókra vonatkozó külön követelményeket leíró dokumentum.

A gimnázium rekrutációját illetően: az írásbeli eredmények alapján hívják be a diákot szóbelizni, ahol egy csoportos és egy egyéni vizsgán kell megfelelni. Előbbin játékos kooperatív csapatmunka zajlik pl.: storytelling – egy indító történethez kell mindenkinek sorban egy mondatot hozzátenni, 3-as csoportokban egy terméknek kreatív reklámot készíteni és prezentálni. Az egyéni vizsga sem tantárgyi jellegű, itt 3 tanár előtt kell a jelentkezőnek bemutatkozni, magáról beszélni, kreatív ismerkedős feladatokban részt venni (pl. egy asztalon sok tárgy közül választva – plüss, napszemüveg, ékszer stb. – az a feladat, hogy ”melyik tárgy érezné jól magát nálad és miért?” Ezzel a szóbelivel még a szorongó, izgulósabb diák is felszabadul, jól érzi magát, és önmagát adja – sokan úgy jönnek ki, hogy ”nagyon jó volt, tényleg rám kíváncsiak, én ide akarok járni!”

Hetedik évfolyamon két 26 fős párhuzamos osztály indul 2-2 osztályfőnökkel (törekcsenek az nő-férfi és a humán-reál párosok kialakítására), majd kilencedik évfolyamon bővítik az osztályokat 2-2 fővel és becsatlakozik egy nyolcadikban felvételizett harmadik, új osztály 30 fővel.

Az osztályoknak neve van, amelyeket a gyerekek az első több napos év eleji kiránduláson választanak meg az osztályfőnökök neveinek betűiből (pl. azúr, albatros, lamanteam, ózon stb). A keresztneveken szólítják egymást az iskolapolgárok, a folyosók bizonyos szegleteiben rongyszőnyegek, párnákon ücsörögnek a diákok. A tanárok nem feleltetnek, szóban ”csak” projektek vannak, az írásbeli dolgozatot a tanároknak kötelező előre bejelenteni. Nincs röpdolgozat és szöveges értékelést kapnak a diákok félévkor és év végén, de emellett van hagyományos bizonyítvány is, érdemjegyekkel.

Bizonyos tárgyakat tantárgy blokkokban tanítanak (művészetismeret, természetismeret, társadalomismeret). Az idegen nyelvi felkészítés egy nyelvi évvel, 9. évfolyamon (angol és második idegen nyelv) egészül ki a normál nyelvi órákon kívül. Az iskolában zajlik informatikai (gépírás elsajátítása a nyelvi évben) és alapvető gazdasági ismeretek oktatása, ezen belül sikeres diákvállalkozási programmal. A Poli digitális iskola, minden diáknak van laptopja (az iskola segíti a beszerzést, kölcsönzést), házi feladatot, projektmunkát one note-on, microsoft teams-en keresztül kapnak).

“Akkor jó az iskola, ha mindenki otthon lehet benne!” lehetne az iskola alapelve. A Pedagógiai Program egyértelműen fogalmaz a Poli pedagógiai és szociális céljait, alapelveit illetően: A személyközpontú pedagógia feltétele egy sajátos nyitott, toleráns, empatikus attitűd, amellyel a felnőttek diákjaik felé fordulnak. Alapja a diákok megismerése, amely lehetővé teszi a személyre szabott pedagógiai eljárások alkalmazását.

“Értékelési rendszerünk hangsúlyos eleme a szöveges formában megjelenő fejlesztő értékelés. Célunk a nyitott, befogadó iskola fenntartása, amelyben megjelenik a mai magyar társadalom sokfélesége. A szociális és készségbeli hátrányok leküzdésére szűrő, felzárkóztató és fejlesztő támogató programokat működtetünk. (...) Kiemelt célunk a felnőtt élet szempontjából is meghatározó jelentőségű kulcskompetenciák fejlesztése. Ennek megvalósításához számos lehetőséget biztosítunk, amelyekben egyaránt megjelenik a tanulási idő szervezésének hagyományostól eltérő módja, az iskolán kívüli színtereken folyó tanulás, az órákon a frontálistól eltérő tanulószervezési eljárások és tanulói tevékenységek.”

“Megtartóképes iskolai közösség megteremtésében vagyunk érdekeltek. Szándékunk az, hogy a gyerekek számára az intézményes kereteken túl is fogódzót adjunk a beilleszkedéshez, kötődéshez, hogy folyamatos, személyes kapcsolatot teremthessenek az őket minden bajaikban, törekvéseikben segítő pedagógussal.”

“A személyközpontú pedagógia alkalmazását segíti az osztályfőnökpárok gyakorlata: két egyenrangú pedagógus közösen irányítja, szervezi, moderálja a rábízott diákközösség életét, a folyamatos kapcsolattartást a szülői házzal.”

További címszavak a pedagógiai programból: Az erkölcsi nevelés; Nemzeti öntudat, hazafias nevelés; Állampolgárságra, demokráciára nevelés; Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése; A családi életre nevelés; A testi és lelki egészségre nevelés; Felelősségvállalás másokért, önkéntesség; Fenntarthatóság, környezettudatosság; Pályaorientáció; Médiatudatosságra nevelés; A tanulás tanítása.

Jelenleg 64 tanár tanít a gimnáziumban, közülük sokan alapító tanárok, de nagyon sok a fiatal is itt. A tantestületben viszonylag nagy a fluktuáció. Az iskola fentebb leírt értékrendjének elfogadása és betartása, a gyermekközpontú hozzáállást minden kollégától elvárják. Ami más, mint egy átlagos középiskolában például, hogy van külön dráma óra (igazi színjátszás, nem egy plusz irodalomóra, ahol a tananyagot pótolják) és beszédművelés. A számítástechnika keretén belül a nyelvi évben megtanulnak a diákok gépírni. A nyelvi éves kilencedik évfolyamon mozgókép-kultúra és médiaismeret órájuk van, ahol a filmekről tanulnak és maguk is forgatnak filmeket. A későbbi években ebből digitális kultúra tárgy lesz, és a normál kilencedik évfolyamon egy speciális diákvállalkozási programban is részt vesznek. Az irodalom és nyelvtan helyett praktikus szövegtan-művészetismeret-kommunikáció tárgyat tanulnak.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Szülők a döntéshozatalban: Az intézmény egy demokratikus alternatív gimnázium. A demokráciát különböző iskolán belüli testületek biztosítják (ilyenek a Poli Iskolatanács, a Bíróság és a Huhogás). Az első két intézményben a tanári és a diák képviselőken kívül a szülők is részt vehetnek, teljes jogú szavazattal rendelkeznek. Fontos, akár szülői vagy diák általi kezdeményezéseket lehet a Tanácsba vinni, és amennyiben a résztvevők többsége megszavazza, meg is valósul (ilyen kezdeményezésre történt például a második idegen nyelv oktatásának előbbre hozatala 11. helyett 9. évfolyamra). A Bíróságon szintén a tanár-szülő-diák háromszög egy-egy osztály képviselője vitatkozik és "ítélkezik" általában "súlyosabb", komolyabb ügyekről (pl. egy diák elküldése pl. drog miatt). Ez az intézmény ad hoc jelleggel, szükség esetén áll fel.

Bizalomteremtés: A Pedagógiai Program a következőképpen fogalmaz erről: "Tapasztalataink szerint az iskola egy adott diák fejlesztésében, problémáinak megoldásában még a legreménytelenebb helyzetben is csodákra képes akkor, ha a szülők részéről bizalmat és őszinte megerősítést nyer. Szakmai-pedagógiai kudaraink hátterében szinte minden esetben tetten érhető az iskola kompetenciáját megkérdőjelező, elutasító vagy az együttműködést csak színlelő szülői attitűd. A szülői kapcsolattartás intézményi rendszere és eljárásai az együttműködéshez szükséges bizalom megteremtését és fenntartását célozzák. A szülőkkel való rendszeres és bizalomra épülő kapcsolat sok segítséget nyújt abban, hogy valóban megismerjük tanítványainkat."

A hatékony együttműködés megalapozása: “Az első évben szeptember-október folyamán az osztályfőnökök minden családdal egyéni beszélgetést kezdeményeznek, amelynek egyik célja az új diák minél sokoldalúbb megismerése, másrészt a szülőkkel kialakítandó hatékony együttműködés megalapozása. Hasonló beszélgetésre kerül sor a végzős évfolyamon, ahol a körvonalazódó, jövőre vonatkozó elképzelések alapján a pályaválasztás iránya a konzultáció fő tárgya, illetve egy olyan együttműködési stratégia kimunkálása, amely leginkább optimális a diák jövőre vonatkozó terveinek támogatása szempontjából. E rögzített alkalmakon túl minden olyan esetben személyesen egyeztetünk a szülőkkel, amikor bármiféle – tanulmányi, magatartási, egészségügyi stb. – probléma adódik, mert a megnyugtató megoldás általában feltételezi a családokkal történő közvetlen és szoros együttműködést.”

Összehangoltság: Az intézményi egyeztetés és kapcsolattartás a szülőkkel összehangoltan zajlik az osztályfőnökök, a szaktanárok, az iskolapszichológus, a szociálpedagógus, továbbá az SNI és BTMN gyerekek fejlesztésével foglalkozó gyógypedagógus részvételével.

Eseti megbeszélések szülői kezdeményezésre: Az általános fogadónap, a szülői megbeszélések (szülői értekezletek) és évfolyam-tájékoztatók mellett eseti megbeszélésekre is sor kerülhet. Ezt nemcsak a tanári, osztályfőnöki oldal, hanem a szülők és a diákok is kezdeményezhetik.

Partnerség a tanár-diák-szülő kapcsolatok minden viszonylatában: “A pedagógiai folyamat tartalmát, ütemezését és az alkalmazott pedagógiai eljárásokat és módszereket alárendeljük a személyiségfejlesztés hosszú távú céljainak. Tiszteletben tartjuk az életkori sajátosságokat, figyelembe vesszük diákjaink eltérő fejlődési ütemét. Az intézmény munkarendje és a tartalmi szabályozás elősegíti kreativitásuk kibontakozását, szolgálja mozgásigényüket, érdeklődésüket; módot ad az alkotásra. Időt ad szülőnek, diáknak a választásra. Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk a barátságos, támogató iskolai légkörnek, a partneri jellegnek a tanár-diák-szülő kapcsolatok minden viszonylatában.” – olvasható a Pedagógiai Programban.

Egészségnevelés és szülők: Az egészségnevelés szinterei: Tanácsadás tanároknak, szülőknek, diákoknak; Az egészségnevelés területén alkalmazott módszerek: A mindennapos testnevelés és mindennapos testmozgás lehetőségének biztosítása, gerinctorna foglalkozások, tömegsport-rendezvények, szabadidős programok szervezése; A veszélyeztetett diákok gondozása az ifjúsági tanácsadó, az iskolapszichológus, az iskolaorvos, az osztályfőnökök és a szülők bevonásával.

Mentálcsoport és a szülők lelki egészsége: A iskolában a tanári kar mellett működik egy bizonyos mentálcsoport. A honlapon fent van az itt dolgozó kollégák neve, elérhetősége és fogadóórája. Ajánlanak segítő könyveket az érintett szülőknek. A csapat jelenleg három fő fejlesztőpedagógus, két fő pszichológus, egy fő szociálpedagógus, egy iskolaorvos és egy védőnő alkotják. A fejlesztők és a pszichológusok egész munkaidőben elérhetőek, és a rászoruló gyerekekkel egyénileg foglalkoznak. Nemcsak a tanulási nehézségek leküzdésében állnak a diákok mellett, hanem magánéleti kérdésekben is. A szülőket időpont egyeztetés után fogadják. Emellett további programok adnak lehetőséget a szülők lelki egészségének támogatására: "Krizisek közt táncolók", szülőklub foglalkozások, párterápia, családkonzultáció, mediációs ülés, tanácsadás.

Nyilvános tantárgyi követelményfüzetek: A szülőkkel való kapcsolattartás és a szülők folyamatos tájékoztatása az iskolai eseményekről, továbbá gyermekük előrehaladásáról új távlatokat nyert a digitális technológia fejlődésével. Az elektronikus napló bevezetésével és a hozzáférési jogosultságok személyre szabott kialakításával a szülők az iskolai élet olyan szegmenseibe is betekintést nyernek, amelyekről korábban csak részben, időnként vagy egyáltalán nem kaptak információt. A tantárgyi követelményfüzeteket a honlapon teszik hozzáférhetővé. Ez évfolyamonként megnevezi az adott tanév speciális szakmai programjait (tanulmányi kirándulás, témahét, kísérettségi stb.), tantárgyanként a témaköröket, követelményeket és értékelési sajátosságokat.

A szülő naprakész tájékoztatása a tanulmányi előmenetelről: A személyes azonosító segítségével a szülő az iskola honlapján keresztül bármikor beléphet az elektronikus naplóba. Ellenőrizheti gyermeke érdemjegyeit, folyamatosan követheti, hogy melyik tanórán mi történt, tájékozódhat arról, hogy gyermeke pontosan érkezett-e a tanórára, illetve benyújtotta-e már az igazolását, ha korábban mulasztott.

A szülő késleltetett tájékoztatása a jegyekről: A diákok és szülők külön azonosítóval rendelkeznek. Egy kivétellel ugyanazt látják: a beírt érdemjegyeket a szülők csak 48 óra után láthatják, a diákok viszont azonnal. Erre azért van szükség, hogy a diáknak legyen ideje és módja, hogy ő tájékoztassa a szülőt a vonatkozó érdemjegyről.

Értékelő kapcsos könyv: A félévi és év végi értesítőt a programból nyomtatják ki, és papír alapon az ún. „Értékelő” kapcsos könyvbe fűzve továbbítják a családoknak. A kapcsos könyvben a félévkor és a tanév végén kiküldött, félévi és év végi érdemjegyeket tartalmazó összegzést valamennyi tárgyból és az osztályfőnökök részéről csoportos és egyéni szöveges értékelések egészítik ki. Ellenőrző könyv nincs.

Körlevelek: A szülőkkel való közvetlen kapcsolattartás hivatalos adminisztráción túli része a különböző levelező listákon bonyolódik. Az iskolai eseményekről (szülői értekezlet, általános fogadónap stb.) körleveleket postázunk: intézményi, osztályfőnöki vagy szaktanári körben. Valamennyi szaktanár munkahelyi e-mail elérhetősége szerepel a honlapon, tehát a szülők is könnyen elérhetik őket; akár személyes konzultációt is kezdeményezhetnek.

Szabad óralátogatás: A Politechnikum tanóráit az iskola iránt érdeklődők a szaktanárral történő előzetes egyeztetés után szabadon látogathatják.

A kamasz szülői létet segítő események: Tematikus előadások formájában hallhatnak a szülők a kamaszkorról (pl. drogprevenációs előadás).

“Szülő kocsma”, hétvégi túrák, túlélőtúrák: Általában nem az iskola, hanem egy szülő szervezi, de az osztályfőnököket is meghívják. A hétvégi túrákat az osztályfőnökök szervezik és a családok (testvérrel, kutyával) fele vesz részt rajta. Az évi kétszeri éjjeli túlélőtúrán is 7-8. osztályokban még szülői kísérettel vesznek részt a csapatok, kilencediktől felfelé egyedül.

“Másik Színház”: A szakkörök közül a “Másik Színház” is egyfajta kapcsolattartás, két csoporttal működő szakkörök, ahol drámát, színészművészetet, rendezést, forgatókönyvírást tanulnak a gyerekek, az év végén igazi profi jelmezes előadásokkal, ahol szülők, tanárok, osztálytársak és vendégek együtt szórakoznak a magas minőségű előadásokon.

Szülői visszajelzés kérése az iskoláról: Év végén a pedagógiai vezető kiküld a szülőknél egy értékelő levelet, amely kérdőív formájában kéri a szülőket az iskola értékelésére, a problémák leírására a sikeresség növelése érdekében. A visszajelzések alapján tervezik meg a következő évi tennivalókat és fejlesztik az erőforrásokat. A kérdőív teljes anonimitást biztosít, csak az osztály hozzárendelése történik meg. A válaszok elemzése után a szülők tájékoztatást kapnak az eredményekről.

A szülő mint csatorna a többi szülőhöz: Az IT-ben a szülői képviselő egyfajta információs csatornaként is “működik”, az ülésen elhangzott információkat e-mailben, illetve a szülői értekezleten is továbbadja, közvetíti a többi szülő felé.

Inkluzivitás szülői bevonódással: Az iskola inkluzivitását biztosítja, hogy minden idejáró gyermek és itt dolgozó kolléga (beleértve a konyhán dolgozókat is) a sajátos nevelés igényével kapcsolatos alkalmakon esik át. Hosszú távon a nem érintett szülőknél is szeretnének ilyen tartani majd.

Az Autizmus-specifikus nevelés és oktatás támogatása című projektekben tanárokat, diákokat és szülőket mentorált az Autizmus Alapítvány szakértője. Két kolléga szakirányú továbbképzésen vett részt, és elkészült az iskola autizmus stratégiája. Emellett számos program segíti a többségi és az érintett tanulókat, szüleiket és a velük dolgozó iskolai munkatársakat az inkluzív környezet kialakításában: “Add a kezéd!”, szülőcsoportos foglalkozások, gyógypedagógiai és pszichológiai esetmegbeszélések tanároknak, disszeminációs workshop integráló iskoláknak, kapsolda (integrált, egyenlő esélyű hozzáférést nyújtó egész napos szabadidős program), a többségi diákok felkészítése, “Együtt könnyebb!”, mentálhigiénés szülőcsoport autista fiatalt nevelő szülőknél szakemberek bevonásával, érzékenyítő foglalkozás a bejövő évfolyam diákjainak és szüleiknek, az autista diákok szüleinek szervezett szülőcsoport. A témák kijelölése a szülők igényeinek figyelembevételével történik. A következő témák feldolgozása történik szakértő pszichológus vezetésével: kamaszkori megküzdések, önállóság, szexuális nevelés, pályaorientáció, gyász feldolgozása, sporttevékenységek szervezése. Dr. Stefanik Krisztina (ELTE-BGY-GYK) mentor a szülőcsoport tematikus foglalkozásait, az esetmegbeszéléseket, valamint a tantestület autizmus-specifikus tudásának bővítését, testületi képzéseit vezeti.

Szülők szerepe a díjak jelöltjeinek kiválasztásában és odaítélésében: A Politechnikumban év végén különböző díjakat osztanak ki, amelyeket az Iskolatanács hirdet meg: tanároknak, diákoknak. Ezek odaítélését, jelölés után szavazással döntenek el az iskolapolgárok. „Évfolyam diákja” címre – valamennyi iskolapolgár (diák, szülő, iskolai munkatárs) jelölhet. A jelölést írásban indokolni kell. A díjak odaítéléséről az Iskolatanács dönt, átadásukra az évfolyam végén kerül sor.

Az “Év szülője díj”: Az „Év szülője díjat” az a szülő mint iskolapolgár kaphatja, aki aktívan, segítőkészen részt vállal az iskola életében, munkájában. Jutalma: lila, emblémás póló, oklevél.

Közösségépítés színes programokkal: A szülőket több programba is igyekeznek bevonni, pl. egészségnap, pályaorientációs nap, fenntarthatósági nap. Emellett közösségek alakulnak a “Másik Színház”, a Családtörténeti program (író-olvasó önképzőkör), a “Budapesti séták” szakkör (régiek, újak, szülők és barátok részvételével), az “Alapanyagaink” projekt, az egynapos tanulmányutak, az interaktív foglalkozások, valamint rövidfilmek készítése során is.

Cserediákok fogadása a családok otthonaiban: Az iskola részt vesz az ERASMUS+ programban, amely nemzetközi iskolapartneri hálózati

projekteket kínál tanároknak és diákoknak. A program részeként feladatok megoldása, motivációs levelek írása, külföldre utazás zajlik angol nyelven, szülői beleegyezéssel. A külföldi diákok fogadása a családoknál történő elhelyezéssel történik, vagyis a szülőkre ezügyben is számítanak.

Összegzés

Az alapítók célja egyrészt az volt, hogy a Politechnikum gimnáziumi érettségét adjon tanítványai kezébe, és a képzési idő alatt korszerű, alkalmazható tudással vértessze fel őket; másrészt olyan iskolát kívántak létrehozni, amelynek padjait maguk is szívesen koptatták volna. Az egyik alapelv az volt tehát, hogy a tanórákon félelem és szorongás nélkül lehessen részt venni.

Források

<https://poli.hu/wp/>
<https://poli.hu/wp/wp-content/uploads/2021/01/pp-nevelesi-program-2020-sec.pdf>
<https://www.youtube.com/user/PolitechnikumOffical/videos>
https://eduline.hu/kozoktatas/Ennyit_kell_fizetniuk_azoknak_a_szuloknek_a_WOTSHU

Somos Magdolna: Szerződésbe foglalt család-iskola kapcsolat. Alternatív Közgazdasági Gimnázium – Budapest

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola épülete Budapest III. kerületében, Óbudán, a Főtérhez közel, a Szentendrei út és a Raktár utca sarkán áll. A hely jelentős befolyással van az iskolahasználói körre. Közlekedési centrumban található, így elsősorban a Budán és a Buda környéki agglomerációban lakó családok hatodikos és nyolcadikos gyermekei felvételiznek ide. Ebben a körzetben az országos átlagot meghaladó jövedelemmel és anyagi feltételekkel rendelkeznek a családok. A tanulók az országos átlagnál messze jobb körülmények között, ingergazdag környezetben élnek; nagy hányaduk jó idegen nyelvi előképzettséggel, művészeti és sportkörökbe járva, számos külföldi nyaralással (teleléssel) az emlékeiben érkezik az iskolába, és itt is hasonló életet él.

A tipikus AKG-ba járó diák öntudatos, – az életkori sajátosságoknak megfelelő módon – erős érték- és normatudattal ugyan, de elfogadási készséggel is rendelkezik, továbbá nagy többségük erősen motivált, jó kognitív adottságú. Az ő fejlődésük támogatására vállalkozik az AKG, amely a pedagógusok iskolája is, autonóm pedagógiai műhelyként működik. 1996. óta kiegészítő támogatás hiányában (az állami normatíva mellett) a szülők fedezik a költségek egyre növekvő részét, ma már mintegy kétharmadát. A havi 150 ezer Ft szülői költségtérítés csak a programjukat ismerő és azt támogató, jól kereső családoknak jelent vonzerőt. Az OKI 2003. évi felmérése alapján az AKG-ba járó tanulók szüleinek az iskolai végzettsége a legmagasabb az országban (15,93 év átlagosan iskolában töltött idő).

A tantestületben nincs nagy fluktuáció. Bár az alapító tanárok közül sokan sajnos már nem élnek, de többen 25-30 éve dolgoznak az AKG-ban.

Az iskola 1988-ban alakult. Azóta is töretlen a sikere, egyre nagyobb a túljelentkezés hetedik és kilencedik évfolyamon. A sikert az is mutatja, hogy 2017-ben megalapították az AKG Általános Iskolát a Kiscelli utcában. Előtte egy éven át nyitott pedagógiai műhelyeket és workshopokat tartottak az együttgondolkodás érdekében, ahová érdeklődő pedagógusokat vártak. 2018 őszén kezdődött el a tanítás, felmenő rendszerben az első öt évfolyamon, hosszú távon 1-13. évfolyamos képzésben.

Az iskolának komplex “kisiskolái” vannak, amelyek egy folyosóról nyíló két-három osztálytermet és egy nagyobb közös helyiséget, illetve külön kistanárit foglalnak magukban. A folyosón vannak a diákok kis szekrényei, amelyben tarthatnak személyes dolgokat és díszíthetnek teljesen egyedi módon. Itt található még általában egy kis konyhai rész mosogatóval és mikrohullámú sütővel. A közös nagyobb nyitott teremben szokták az évfolyam szintű szülői értekezleteket tartani (évente 2-3), a kisebb termekben pedig a közös utáni “csibe szülőiket”, illetve ezek a termek egy-egy “csibéhez” (kb. 12-13 diák és egy patrónus) tartoznak. Az iskola modern tornateremmel rendelkezik. Az épülethez étterem, büfé és különböző szaktermek (természettudományos, fotólabor, képzőművészeti stb.), nagy tanári, irodák, illetve egy nagy színházterem is tartozik. Az aulája igen nagy és állandóan változó kiállítás található benne a gyerekek munkáiból.

A gimnáziumi képzés merőben eltér az állami, illetve a felekezeti gimnáziumok tanrendjétől. A tanítás epochális rendszerben történik, vagyis 2-3 héten át két főoktatás van egy nap (történelem, magyar, matematika, természettudományok váltakoznak párosával). Szakórák a két főoktatási blokk után vannak (nyelvórák, informatika, művészet, zene, testnevelés). Minden hétfőn írnak főoktatásból röpdolgozatot, és az epochák végén, szintén hétfőn epochazáró, témazáró dolgozatot. A szaktantárgyakból is szoktak írásbeli és projektalapú beszámolókat készíteni.

A tanulásban nagy hangsúllyal bír a csapatmunka. A különböző projekteken mindig változó felállású csoportokban dolgoznak a gyerekek. A projekt végén szóbeli előadásban ismertetik a munkájukat a többiekkel és a tanárral. Minden tanév végén szerencse alapon kisorsolják, melyik csibe (illetve kupac, ez két csibényi diák) milyen tárgyból próbaérettségizik, így az 5 illetve 7 év alatt sokat ismétlik, és így könnyebben rögzül a tananyag; illetve, hozzászoknak az érettségi vizsgákhoz és kisebb lesz a stressz, amit az igazi érettségi okoz.

Az öt (illetve hét) év során 11.-ben van egy ún. nyelvi év, amikor minden diák választhat egy második idegen nyelvet, amelyet a nulláról egy éven át B2 szintig elsajátíthat kb. heti 18 órában 3-3 tanárral (nyelvtan, országismeret-kultúra, kommunikáció). Az első idegen nyelv, amit 5 különböző tudásszint alapú csoportban tanulnak, az angol.

A 10. évfolyamon lehet választani ún. elméleti és gyakorlati közgazdaságtan (diákvállalkozás alapítása) közül. A decemberi adventi vásárra ezek a diákcégek konkrét termékekkel állnak elő, amelyet egy szakmai zsűri (több híres vállalkozó is a tagja) értékel, és végül a vásáron hirdetik

ki az év diákvállalkozását, illetve több különdíjat is odaítélnek. Itt minden évben más gimnáziumok diákvállalkozásai is szerepelnek és versenyeznek. A diákvállalkozásoknak minden segítséget megad az iskola, egyéni mentorok segítik őket, s megtanítják nekik, hogy kell működtetni egy céget. A diákok különböző tisztségeket látnak el a cégükön belül (pl. van külön CEO, marketing vezető és pénzügyi vezető), megtanulnak “pitch”-elni, és pénzt is keresnek, illetve fektetnek be. A diákok az iskola nevében szerződhetnek a gyártásnál, és az iskola egy konkrét összeget ad nekik induláskor, amit megsokszorozhatnak, s ha nyereségesek lesznek, ezt a profitot a tagok elosztják egymás között. A nyertes csapatok további nemzeti és nemzetközi versenyekre, kiállításokra mennek (pl. A38, Wamp design, TedX) az iskola támogatásával.

Az iskolában számtalan szakkör közül választhatnak, s ha minimum 8 diák szeretne olyan szakkört, ami még nincs, indítanak nekik (pl. japán, kínai nyelv stb). Van diákszínjátás, fotó és videó szakkör, robotika (nemzetközi sikereket is elértek), francia színjátás, diákújságírás, irodalomból könyvet adnak ki a diákok által írt történetekből minden évben, 11. osztályban (a nyelvi évben) cserediák programmal az adott nyelvtérületre is kijutnak, illetve onnan jövő cserediákokat fogadnak a gyerekek. Ugyanekkor van egy “éves projektjük”, ahol egyénileg egy-egy témában készítenek egy házi dolgot és egy előadást év végére.

Az iskolában sok projektet szerveznek, minden tanév elején augusztus végén nyitótábor van, majd év közben ún. témahetek zajlanak (kéthavonta). Ilyen például az árnyékhét, amelynek során egy-egy szülő, aki politikus, újságíró, író, színész, építész, jogász munkanapjait követik “árnyékként” a gyerekek egy héten át; a falukutatás, amikor egy vidéki kis önkormányzatnál töltenek egy hetet, ahol iskolába járnak, a polgármesterrel találkoznak, interjúkat készítenek, feltárják a falu életét, történetét; vagy karácsony táján magyarországi egyházakhoz látogatnak, ahol megismerik a felekezetet és a karácsony ünneplését.

Nagyon sok jótékonysági és gyűjtési akcióban aktívan részt vesznek. Partneri kapcsolatot ápolnak a Gandhi Gimnáziummal és a Van Helyed alapítvánnyal. Az iskola igen jó külföldi kapcsolatokkal is rendelkezik: tagja az ERASMUS+, az EUROSCOLA programoknak, kiválóan szerepel a 4For EUROPE versenyeken, és diákjai közül kerülnek ki évente az UNICEF Nagykövetek is. Többször volt alkalma a diákoknak ellátogatni az EU Parlamentbe, mivel egy-egy EP képviselő gyakorlatilag ingyen (a saját reprezentációs költségén) kivitte a jelentkező és kiválasztott gyerekeket pár napra.

Az általános iskola a kultúráközvetítés mellett alapvetően a tanulási, szociális kompetenciák fejlesztésére koncentrál, míg a gimnázium ezen felül felkészít az érettségire, felsőfokú tanulmányokra, az értelmiségi pályákra is (a végzett tanítványok kb. 99%-a tanul felsőoktatási intézményben). E tény önmagában megmutatja és ezen keresztül meg is határozza az iskolahasználók körét. A magas túljelentkezési arány pedig biztosítja, hogy alapvetően motivált tanulók járnak az AKG-ba. A felvételi rendszerük sajátosságaiból következően a tanulók harmadát nem az iskola, hanem az alapítvány veszi fel (ezek az ún. "licites" helyek, kb. dupla tandíjért.). Tanulóik differenciált általános iskolai tanulmányi előmenetelűek, családi közegük az iskola által felvettekéhez hasonló.

Az iskola alapelvei közé tartozik a jelenlét. Tanítványainak teljes személyiségére kíván hatni. Érték- és normaközvetítő, személyközpontú, szabad, tehetséggondozó iskola. Erős és differenciált közösségi struktúrát biztosít, s emellett a hétköznapi élet színtere, hely, ahol jó lenni. A tanulmány elkészítésekor (2022) a sajátos nevelési igényű tanulók száma 20, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdők száma pedig 96. Hátrányos helyzetű csupán 1 tanuló. Halmozottan hátrányos helyzetű tanuló nincs. Van három iskolapszichológus.

Az iskola pedagógiai stratégiáját, nevelésfilozófiai elveit, pedagógiai módszereit, tanterveit, képzési programját, tananyagait, ismerethordozóinak nagy részét az itt dolgozó pedagógusok hozták létre. A legfelső döntéshozó fórum a nevelőtestület, munkáját az öngazgatás, a pedagógusok közötti együttműködés előírása jellemzi. A nevelőtestület a közösen meghatározott pedagógiai célok megvalósításában autonómiát biztosít a 25 önálló pedagógiai műhely (kisiskolák) számára.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Szerződésbe foglalt szülő-iskola kapcsolat: Az alapítványi iskola kuratóriumában 2012-ig az alapítók hét képviselője biztosította a társadalmi elvárások megjelenítését. Az iskolahasználók közös szempontjainak érvényesítése érdekében volt és jelenlegi szülők és nevelőtestületi tagok vannak a kuratóriumban. A tanulói jogviszony létrejöttével nemcsak pedagógiai, hanem jogi, gazdasági kapcsolat is létrejön a szülői ház és az iskola között. Az AKG polgárjogi szerződésben állapodik meg a szülőkkel a finanszírozás módjáról, mértékéről, s ad írásos beszámolót, elszámolást az alapítvány és az iskola éves-költségvetéséről. Az iskola és a szülői ház között sokrétű, sajátos kapcsolat alakul ki, hiszen a szolgáltató

intézménynek (az iskolának) is lehetnek elvárásai a megrendelővel (a szülővel) szemben, sőt, esetenként a gyerek érdekében még konfliktusokat is vállalhat. De alapvetően az iskola dolga, hogy megfeleljen az iskolahasználók érdekének, elvárásainak. Értelmezésükben a legfőbb iskolahasználó a tanuló, akinek az érdekeit képviselni, értékeit kialakítani a család hivatott. Ebben az iskola csupán társ, segítség lehet.

Szülői képviselet a kuratóriumban és az iskolabírószágban: Az AKG Alapítvány kuratóriumában és az intézmény legfelső fellebbviteli fórumán, az Iskolabírószágban is részt vesznek a szülők képviselői.

“Használati utasítás” a gyerekekről – a szülőktől az iskolának: A felvételi szóbeli részéhez a szülőktől ún. “használati utasítást” kérnek a gyerekekről, amelyet családi képpel egészítenek ki, ennek segítségével kell a gyerekeknek a családjáról beszélni. A szóbeli nem tantárgy alapú, csak és kizárólag a gyereket szeretnék megismerni és megítélni, hogy az AKG közössége alkalmas-e a jelentkező tanuló befogadására.

Szülői elvárások figyelembe vétele: A sikeres felvételi után nyár elején sor kerül az első közös szülői értekezletre, ahol a pedagógiai vezető tart egy interaktív előadást és felteszik a kérdést: “Mit vár el a szülő az iskolától?”

A csibe közösség: Az első nyitó táborban történik meg a patrónus választás, egy hét után, amikor a gyermek már ismeri a tanárokat, egy kis papíron 3 tanár nevét kell sorrendben felírnia, akit ő választana. Az utolsó éjszaka a tanárok összesítik ezeket, és másnap a reggelinél a gyerekeket már a csibéjük (12-13 diákból álló közösség) és patrónusuk asztalához ültetik.

A patrónus mint a tanuló felnőtt segítője és híd a szülő felé: Nincs külön olyan pedagógus, aki a szülői kapcsolattartásért felelős. Alapvetően a csibék “osztályfőnöke”, azaz a patrónus az, aki közvetlenül kapcsolatban áll a hozzá tartozó diákok, “csibék” szüleivel. A patrónusi feladatkör meghatározásával a középiskolákban nem megszokott munkakört hozott létre, munkája alapvetően eltér az osztályfőnöki teendőktől. A patrónus az egyes tanuló felnőtt szakértő segítője, nevelője őt, illetve hét éven át. A pedagógiai funkciók megjelenítője, az iskolai értékek és feladatok közvetítője.²⁴ A patrónus tartja a kapcsolatot a szülővel. A szülőket a tanuló iskolai életéről, tanulmányi eredményeiről legalább havi

---

²⁴ A patrónusi szakfeladat sajátos szakmai követelményeket állít a tanárok elé, ezért szükséges az AKG-ra felkészülni próbaidővel, továbbképzéssel. Az új kollégák mentor segítségével, az évek során kialakult jógyakorlatokkal, nyári évfárá

rendszerességgel értesíti, s félévente legalább kétszer személyes megbeszélést is folytat, s minden lényeges kérdésben egyeztet velük. A patrónus a tanuló családi anyagi viszonyainak ismeretében segíti az alapítvány és a család hosszú távú szerződésének megkötését, ösztöndíj kérelem esetén véleményezi azt. A patrónus rendszeresen tájékozódik a tanuló iskolai életéről, tanulmányi eredményeiről, órai, otthoni munkájáról, dolgozat és beszámoló eredményeiről, iskolán kívüli elfoglaltságairól. A patrónusnak tudnia kell, hogy iskolaidőben hol tartózkodik a tanuló, ellenőrzi a hiányzásait, nyilvántartja azokat. Információ hiányában azonnal tájékoztatja a szülőket, illetve tájékoztatást kér tőlük.

Csibe szülői értekezlet: Az évfolyami közös szülői értekezletek után minden alkalommal külön csibe szülőit is tart a patrónus, ahol minden szülőt megkérdez, hogy hogy van most a gyereke, hogy érzi magát, vannak-e problémák. Nyíltan megosztják a szülők és a tanár is az egyes diákokról a jó és kevésbé jó dolgokat a csibén belül, így formálva, formálódva csibe közösséggé nemcsak a gyerekeket, de a szülőket is.

Kutatók éjszakája, árnyékhét, vásárok, események a szülők bevonásával: A szeptember végi Kutatók Éjszakáján a szülők és a testvérek is eljönnek, késő estig programok vannak, a természettudományos kísérleteken kívül tudományos szabadulósobán át, a csillagászati távcsővel a környék megfigyeléséig. Az adventi vásáron a pedagógiai vezető bemutatja az érdeklődő szülőknél az iskolát, és közvetlenül válaszol az iskolával kapcsolatos kérdéseikre. Több jótékonyági eseményt szerveznek a szülőknél is, vacsorától kezdve, a diákvállalkozás előadásáig, csibe ki mit tudon át az árnyékhétig, amely eseményekbe bevonódhatnak a szülők.

Csibetalálkozó és cserediákprogram a családok otthonában: A csibék minden karácsonykor és minden év végén szerveznek egy csibetalálkozót egy-egy csibecsaládnál. Ilyenkor a szülők és testvérek nincsenek otthon, de sok finomságot bekészítenek a gyerekeknek, akik a patrónussal érkeznek. Ezek az alkalmak csibe angolkázást, vagyis egymásnak személyre szabott ajándékozást valósítanak meg. Ezzel családiasabb körülmények között, egymás otthonát megismerve kerülnek közelebb egymáshoz a csibetagok és a csibecsaládok is. Sok csibében szerveznek külön egy-egy családnál kerti partit, ahol a szülők is tudnak egymással

---

pedagógus nyaraláson, illetve a diákokkal közösen szervezett ún. nomád táborban egymástól tanulják a patrónusi feladatokat. A pedagógus maga döntheti el, hogy vállal-e patrónusságot (több nyugdíj előtt álló kolléga például csak a szakórák megtartását vállalja).

ismerkedni, és ilyenkor adják át a közös ajándékot a tanárnak, a patrónusnak. Emellett a nyelvi évi cserediákprogram is szülők bevonásával és támogatásával valósul meg.

Nyilvános tanárértékelés: A diákok év végén tanárértékelést írnak minden egyes tanárról, aki akarja névtelenül, aki vállalja a véleményét, névvel. Az erről készült statisztikák elérhetőek az iskola honlapján.

Beszámoló levél a szülőknek az iskoláról: Minden év végén egy nagyon hosszú – a pénzügyi mérleget is alaposan bemutató – levelet kapnak a szülők, amelyben a pedagógiai vezető az adott évet foglalja össze és a jövő év tervét írja le átláthatóan, nagyon részletesen.

A szülő-diák-patrónus hármass: A tanuló az éves munka- és órarendjét a patrónussal közösen, vele egyetértésben állíthatja csak össze. A 11-12. évfolyamon a tanuló órarendjét, választott programjait a szülők, a patrónus és a tanuló közösen állítja össze. A végső döntés – egyeztetés után – a tanulóé. Az utolsó két évben még szorosabb lesz a kapcsolat, sok közvetlen alkalom van a szülő-diák-patrónus hármassnak a pályaválasztásról, pályaaorientációról, érettségiről és továbbtanulásról konzultálni és tanácskozni. A szalagavató, a bolondballagás, a ballagás, a szerenád és a bankett igazi családi események.

Szöveges értékelés a tanulóról: Nagyon fontos elem a szöveges értékelés félévkor és év végén, ebben a patrónus részletesen ír a csibéről mint közösségről, illetve a gyermekről, majd a szaktanárok is részletes szöveges értékelést írnak, előbb összegezve az egész évfolyamról a szaktantárgyra tekintettel, majd a diákról egyénileg is. A patrónus legalább évente írásban részletesen elemzi a tanulók fejlődését, személyiségének változásait, munkáját, s javaslatot tesz a további időszak feladataira. Elemzését a tanulóval egyezteti, s megismerteti a szülőkkel, más szaktanárokkal. Az abból származó feladatokat rövidebb-hosszabb távra megtervezi, s az érintettekkel egyezteti. A szöveges értékelés egyrészt sokkal több munkával jár a pedagógusnak, de a szülőknek sokkal részletesebb információt ad a gyermekéről, mint az osztályzat. Százalékokban odaírják a dolgozatok, projektek eredményeit, de ezúton sokkal jobban belelát a szülő így a gyermek iskolai előmenetelébe.

“Mentatea” klubdelutánok: A szülői klub az ún “mentatea” a Covid-19 alatt indult, az iskolapszichológus szervezése alatt a szülők és a diákok megsegítésére, de a pandémia elmúltával is folytatódott. Kb. havi rendszerességgel személyesen lehet részt venni ezeken a serdülőket érintő témákról szóló klubdelutánokon a szülőknek.

Nyilvános órák és rendezvények: Az AKG minden rendezvénye, tanítási órája nyilvános, s azokon minden AKG-s diák szülője részt vehet

(sőt, kérik is, hogy vegyenek részt), az AKG biztosítja az összes szükséges feltételt bármely szülői érdekképviselési szerveződésnek.

Előadással egybekötött szülői értekezlet: Évente kb. 4 szülői értekezlet van (utazások, témahetek előtt speciális témában). A közös szülői értekezleten mindig a gyermek adott időszakra jellemző testi és lelki fejlődésére jellemző előadást tartanak a patrónusok, ahol kérdezni is lehet. Ezután térnek csak át az adminisztratív és egyéb iskolai feladatok ismertetésére.

Bizalom a szülők felé: A szülői igazolás "mindenható", orvosi igazolást nem kér az iskola a késésről, hiányzásról. Ez nagy bizalomra vall a szülő felé és megtisztelő érzés, nem beszélve az adminisztrációs és egyéb könnyebbségről.

Tisztázott szerepkörök család és iskola között: Az iskola nem kívánja átvenni a család szerepét. Nem vállalja, hogy rákényszerítse a gyereket a munkára, hogy érdeklődési köre ellenére válasszon programokat, tantárgyakat. Ezzel együtt nem hárítja a szülői házra az iskolai problémák megoldását sem (nincs intő, beírás stb.). Már a felvételtől, s később is rendszeresen, a patrónusok egyeztetik a szülővel a gyerekekre vonatkozó szándékaikat, elképzeléseiket, a szükséges pedagógiai, képzési teendőket. Szakmai tanácsokat adnak a lehetséges megoldásokról. Fontos viszont, hogy a gyerekek szándékai ellenére csak rendkívül kivételes eljárás esetén vállalnak együttműködést. A pedagógiai program fontos része, hogy a szülők minél több információval rendelkezzenek gyermekük iskolai munkájáról. Nincs ellenőrző, fegyelmezési, jutalmazási szabályzat, házirend. Minden kérdést – ameddig csak lehet – személyesen a gyerekekkel és a szülővel közösen oldanak meg.

Középpontban a gyermek érdeke: A hagyományos szülői értekezletek és fogadóórákon kívül a patrónustól bármikor érdeklődhet a szülő, illetve probléma esetén a patrónus és rajta keresztül más szaktanárok is jeleznek a szülőnek. Az iskola és a tanárok minden probléma esetén a gyermek érdekét tartják szem előtt, és nemcsak tanulással kapcsolatos gondok miatt veszik fel a szülővel a kapcsolatot, hanem bármilyen lelki, pszichés vagy szociális probléma esetén is.

Összegzés

A jógyakorlatnak tekinthető tevékenység az iskola kezdete óta, 34 éve indult, a tanári kar és a pedagógiai vezető kezdeményezésére. A programhoz a szülők pozitívan viszonyulnak. Az iskola alternatív és alapítványi

jellege eleve egy szoros kapcsolatot igényel az iskola és a család között, amelynek első számú közvetítője a patrónus. Ez a rendszer gyakorlatilag 34 éve jól működik, és könnyen adaptálódik a kor változásához. Az iskola anyagi helyzetéből adódóan nyitott az új dolgokra, s a digitalizációban is élen jár.

Érettségire a diákok körülbelül 90%-a két nyelvvizsgával rendelkezik, és 98%-uk sikeresen bejut egyetemre, akár külföldre is (a 2021-ben érettségizettek 49%-a külföldi egyetemre ment tovább). Az idei érettségi eredmények jóval az országos átlag fölött vannak (középszintű átlaga 4,82, emelt szintű átlaga 4,9). A szülők bevonásának elsődleges közvetítője a patrónus, aki sokkal több, mint egy osztályfőnök, kevesebb diák tartozik a csoportjába, a csibébe. A szülők maradéktalanul megbíznak a patrónusban és elfogadják javaslatait.

Iskolán kívüli nevelés

Kelemen Henrietta: Ahol a szülő is részese és felelőse az oktatásnak. GRUND School – Nagyvárad (Románia)

A szervezet társadalmi kihívásai

A GRUND School (a továbbiakban: GRUND) székhelye Nagyváradon található. A szervezet magát elsősorban egy szellemi térként definiálja, ami ott és akkor valósul meg, amikor tagjai életre keltik: bárhol és bármikor, ahol a szervezők tevékenységet folytatnak. Például az Iskola a parkban program a város központjában elhelyezkedő, zöldövezettel körülvett parkban valósul meg. A GRUND egy 2019-ben alapított szervezet. Az alapítók eredetileg magániskolaként szerették volna bejegyeztetni, azonban a hivatalos iskolává nyilvánítás folyamata még nem történt meg. Jelenleg a GRUND táborok szervezésével, az Afterschool és az Iskola a Parkban nevű programjukkal, valamint tanítók mentorálásával támogatja a gyermekek nevelését, oktatását. A GRUND a nevelés egy olyan oldalát közelíti meg, mely merőben eltér a hagyományos iskolák oktatásától. Céljuk az élményalapú és természetközeli nevelés, tanulás biztosítása gyermekek és felnőttek számára egyaránt.

A GRUND weboldalon a szülők részvételét az alábbi sorok bátorítják: *„Szeretnél egy olyan közeg tagja lenni, ahol közösen állítjuk fel a gyerekek oktatási mérföldköveit? Ahol Te magad is részese és felelőse vagy az oktatásnak?”* Pedagógiai alapelveik a következők: „minden tanulási folyamat egyéni és egyénre szabható; meg kell teremteni a tanulási lehetőségeket; természetközeli, tapasztaláson és élménypedagógián alapuló oktatást, nevelést kell nyújtani”. A GRUND mindenki számára elérhető kortól, nemtől, társadalmi háttértől függetlenül. Tagjai változatos társadalmi és gazdasági háttérrel rendelkező családokból származnak.

Alapító tagjai és munkatársai között megtalálható élménypedagógus, ügyvéd, szociológus, természetpedagógus, oktatásszervező, néprajzkutató vagy jogász végzettséggel rendelkező szakember is. Emellett számtalan önkéntes segíti a szervezet munkáját, akik végzettségüket tekintve lehetnek tanulók, egyetemi hallgatók, vagy bármilyen más (szak)tudással rendelkező személyek.

A GRUND közösség összetétele folyamatosan változó. A közösség magját egy néhány családból álló csoport adja, akik a szervezeten belül szervezőként és szülőként egyaránt tevékenykednek. Emellett a közösség

nyitott, hiszen tevékenységeik és programjaik által tanulási lehetőséget biztosítanak minden érdeklődő számára. A GRUND közösség hangulata – a tagok szerint – egyedi és sajátos, családi érzetet nyújt.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A szülők részesei gyermekeik tanulási tevékenységeinek: A GRUND-ban a szülők részesei lehetnek gyermekeik tanulási tevékenységeinek és azok kialakításának. Az alapító és szervező tagok maguk is szülők, így ők több oldalról látják és tudják megélni a tanulási folyamatok megtervezését. Ezáltal tudatában vannak annak, hogy miért fontos a szülők aktív bevonása. A közösség gyermekeinek többsége a *Lépésről lépésre (Step by step)* alternatív pedagógiai irányzatot alkalmazó iskolába jár, amely mégis közelebb áll a hagyományos oktatáshoz, mint a GRUND által alkalmazott módszerek. Az alapító tagok azt vallják, hogy a társadalom nagy része még nem tud elvonatkoztatni a megszokott oktatási rendszertől, például a frontális oktatástól. Ezzel ellentétben a GRUND alapelvei szerint minden tanulási folyamat egyedi és egyénre szabott.

Tábor: A GRUND fő tevékenysége a tábor, amelyet évente 2-3 alkalommal rendeznek meg őszi, tavaszi és nyári szünetben. A szervezők nyitottan viszonyulnak a szülők felől érkező igényekhez, ötletekhez. Erre példa, hogy a 2022 áprilisában tartott Állati tábor ötletadója egy család volt. Az édesanya felkereste a GRUND szervezőit, és megosztotta velük a gyermekeivel közösen kitalált ötleteket az állatos táborra vonatkozóan. Az ötlet rövid időn belül megvalósult. Több szervező és szülő részt vett a táborok lebonyolításában.

Afterschool: A Covid-19 járvány alatt a szülők számára a gyermekfelügyelet megkönnyítésének érdekében a GRUND szervezet online afterschool programot szervezett. A gyermekek az online iskola után lehetőséget kaptak egy rövid online foglalkozásra, amelyben szintén fontos szerepet játszottak a szülők, akik jelenlétükkel, az eszközök biztosításával, valamint adott esetben az eszközök előkészítésével (nyomtatás, kézműves foglalkozáshoz szükséges eszközök) segítették a szervezet munkáját.

Családi nap: A GRUND táborok mindig egy családi nappal zárulnak. Ilyenkor – a tábor utolsó napján, pénteken – a szülők maguk is részt vehetnek a tábor életében, kipróbálhatnak minden olyan tevékenységet, amellyel a gyermekek az adott héten foglalkoznak.

A szülők otthoni nevelési tevékenységének támogatása: A GRUND munkatársai elsősorban a közösség szellemiségének átadásával igyekeznek segíteni a szülők otthon folytatott nevelési tevékenységét. Hiszik és vallják a szervezet oktatási alapelveit, elhivatott és elszánt szakemberek, akik arra törekszenek, hogy ezen alapelveket és értékeket átadják a szülőknek is. Céljuk megmutatni a szülőknek, hogy a hagyományostól eltérő oktatás milyen lehetőségeket és értékeket hordoz magában gyermekközpontúsága, valamint a tapasztaláson és élményeken alapuló tanulás biztosítása révén. Emellett a GRUND munkatársai egyéni – gyermekre szabott – ötletekkel és javaslatokkal szolgálnak a szülők és családok számára annak érdekében, hogy minden gyermek a saját igényeihez és képességeihez mérten fejlődhessen (pl. otthoni tanulási tevékenységek javaslása, társasjáték ajánlása stb.).

A kapcsolattartás természetessége: A GRUND oktatási alapelvei, tanulási folyamatokkal kapcsolatos elképzelései és tevékenységeinek megvalósítása önmagában fontos értékeket közvetít. A szülőkkel folytatott folyamatos, közvetlen kapcsolattartás természetes és magától értetődő a közösség számára. A szervezet minden szülővel ugyanolyan mélységben, idő- és energiabefektetéssel tartja a kapcsolatot, társadalmi és gazdasági háttérüktől függetlenül. A GRUND minden tagja (alapító tagok, szakemberek, szervezők, önkéntesek) egyaránt törekednek a folyamatos kapcsolattartás fenntartására. A szervezet fő tevékenysége, a táborok szervezése során a szülőkkel való kapcsolattartás is erőteljesebb, hiszen a szülők részt vesznek a tábor előkészítésében, megvalósításában és a tábort záró családi napon. Emellett a GRUND a tanév során folyamatosan szervez előadásokat, képzéseket, vasárnapi iskolát. A szülők pozitívan viszonyulnak a GRUND kapcsolattartási gyakorlatához. A szülők önként vesznek részt minden tevékenységben. A tudás átadása, a gyermekekkel kellemsen együtt töltött idő lehetősége motiválja őket.

Afterschool – online: A világjárvány hatását a GRUND közössége is megérezte. A karantén és kijárási tilalom következtében a legtöbb tevékenységet kénytelenek voltak beszüntetni. A váratlan helyzetre gyorsan reagálva a szervezet szakemberei alternatív megoldást keresve kezdték el az online afterschool programok tartását, mely nagy sikernek örvendett a pandémia első felében.

Digital Detox nyári tábor: A járvány után a GRUND csapata a Digital Detox nyári tábor keretein belül „kipihente” a járvány okozta digitális fáradalmakat. Ebben a táborban a gyerekek minden elektronikai eszközt mellőzve tanulhattak például a fotókészítés hagyományos módszereiről vagy az írógép használatáról.

Összegzés

A GRUND közösség olyan, mint egy nagy család. Számukra a szülőkkel való kapcsolattartás olyan természetes, hogy a felek tudomást sem vesznek róla, hogy az oktatási folyamat ilyen fontos aspektusát – a szülői bevonódást – milyen magas szinten művelik ösztönösen. A szervezet működésének legfőbb kihívása az anyagi háttér megteremtése, mely programjaik megvalósításához szükséges. Összességében elmondható, hogy a GRUND School egy olyan gyermekközpontú szervezet, ahol a szülők az oktatási folyamat és a közösség szerves részei.

Ceglédi Tímea: Áldozathibáztatás helyett megértés. Igazgyöngy Alapítvány

A szervezet társadalmi kihívásai

Az Igazgyöngy Alapítvány székhelye Berettyóújfalu, a modell minden elemét kiépítő pilot program Told községben található. A Hajdú-Bihar vármegyei Told egy 300 léleknél is kevesebbet számláló határmenti zsákfalu, elszigetelve szinte mindentől, ami az itt élők életére pozitívan tudna hatni. Gyakorlatilag nincs legális munkalehetőség a közmunkán kívül, magas a lakhatási szegénység (víz, áram, biztonság, személyes élettér hiánya stb.), az utak rossz állapotban vannak, nagyon ritka a buszközlekedés. A település buszmegállójában a táblán mindössze egyetlen céltelepülés, Biharkeresztes látható, munkanapokon napi 5 járatral. Az óvodán kívül más, a gyermekek jövőjére pozitívan hatni képes intézmény (pl. iskola) nincs a településen.

Az itt élők nagy része több generáció óta a megélhetés embert próbáló deficitjei miatt a mindennapos túlélésre rendezkedett be. Az utóbbi években a generációs szegénységben élők mellett egyre több a leszakadó szegény is, akik korábban szerény, de biztos anyagi háttérrel rendelkeztek, megvolt a lehetőségük bekapcsolódni a munka világába, de mára már elvesztették erőforrásaikat. Jellemző a családokban a mennyiségi éhezés, de a minőségi éhezés is súlyos következményekkel jár, ami az olcsóbb szénhidrátok (kenyér, tészta) magas bevitelét jelenti, miközben az egészséges élethez szükséges egyéb tápanyagokból nagyon kevéshez jutnak hozzá (tejtermékek, húсок, zöldségek, gyümölcsök). Komoly problémát okoz a gyógyszerek vagy a szemüvegek megvásárlása (L. Ritók, 2017; Ferge, 2006).

Az alapítvány honlapja szerint Toldon „a lakosság több mint 70 százaléka roma/cigány származású, akik egy része romungro, másik része oláh cigány, vannak betelepülők, és őslakosok, így már csak egy csoporton belül is óriási ellentétek feszültek. A mélyszegénység és a roma/cigány integráció összes problémája halmozottan jelent itt meg.” A helyi feszültségek oldására megoldást jelent az, hogy az Igazgyöngy nyitottá teszi a szolgáltatásait mindenki számára. Ezzel a támogatási paradigmák közötti dilemmának az EU és Rutigliano által javasolt feloldása valósul meg, amely szerint célzott, mégis az exklúziót nélkülöző támogatást kapnak az

érintettek („explicit but not exclusive targeting principle”) (Rutigliano, 2020).

Az Igazgyöngy vezetője, L. Ritók Nóra rajztanárként találkozott először a toldi gyerekekkel (L. Ritók, 2009; 2024). A művészeti neveléssel indult a munka, amelynek során a művészet révén nemcsak a vizuális kommunikáció fejlődik, hanem „annál sokkal lényegesebb az a személyiségfejlesztő folyamat, amelynek hatása minden tevékenységben megmutatható”. A művészeti nevelés azonban hamar kinőtte magát. „Hiába voltunk jelen naponta, hiába a sikerélmények és a művészet terápia jellegű, felemelő hatása, túl sok minden amortizálta le azt, amit az iskola adott. Nyilvánvalóvá vált, ha változást akarunk, ezekkel is kezdenünk kell valamit. A generációs szegénységben élő gyerekek problémái csak a környezetükkel együtt értelmezhetők. (...) Éppen ezért kezdtünk komplex fejlesztő programunkba, amelyben az oktatás-családgondozás-közösségfejlesztés intézményi együttműködés hármass pillére a meghatározó. Megpróbáljuk megkeresni az összes beavatkozási pontot, és erre a közösség bevonásával hatást gyakorolni. A skála nagyon széles, a családoktól a településfejlesztésig átfogja a problémát.” – olvasható az alapítvány honlapján.

Hosszú évek alatt alakult ki tehát a szervezet kidolgozott stratégiája, amelyben már nemcsak a gyerekeknek segítenek (L. Ritók, 2024). Pontosabban: Felismerték, hogy „A mélyszegénységből érkező gyerekeket nem lehet a családjuk és a közösségük nélkül támogatni.” (Részlet a szervezet honlapjáról)

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

A képessé tenni elv: A szervezet nagy hangsúlyt helyez arra, hogy ne csak a gyermekeket, hanem a szüleiket is támogassa, hiszen a generációk óta újratermelő társadalmi folyamatok miatt segítség nélkül nem tudnak változtatni saját sorsukon. A SZUNO és az Amari termékek előállításában, valamint más alapítványi feladatokban munkavállalóként dolgozó szülők nemcsak munkát kapnak – bár önmagában már ez is hiánypótló lehetőség a település viszonylatában –, hanem komplex, átgondolt hatásmechanizmusok révén lépéseket tesznek a jövő építésére való önálló képesség felé is. A munkavállalói készségek fejlesztése mellett a ‘képessé tenni’ elv égisze alatt fejlődnek a szociális készségeik, az önálló döntések meghozatalának képessége, javul a konfliktuskezelés, a munkaszervezés,

fejlődnek a kommunikációs és a döntési-tervezési képességek, s összességében lazulnak a jövőben gondolkodni tudás szűkös korlátai. Emellett a pénzügyi tudatosság fejlesztésére is nagy hangsúlyt helyeznek, különösen a fizetési előlegek, a kölcsönök ésszerűsítése, adósságkezelő program által (Igazgyöngy Alapítvány honlapja, 2024).

Értékek keresése a szülőben: A művészeti iskolában a szülővel való közös munka alapja a kölcsönös elfogadás. A pedagógus által mutatott pozitív kép eredményeképp születik meg az elfogadás a szülő részéről a pedagógus felé. Ezzel párhuzamosan fontos, hogy a másik irányba is megtörténjen ugyanez: A pedagógus olyan értéket keres a szülőben, amellyel ő is elfogadja a szülőt (L. Ritók, 2009).

A szemlélődő elfogadástól a cselekvő elfogadásig: Ugyancsak a pedagóguson múlik a pedagógus-gyerek és a gyerek-gyerek viszonylatban létrejövő kölcsönös elfogadás. Tehát az elfogadást nem adottságként, hanem egy folyamatként foghatjuk fel, ahol a pedagógusé a kezdeményező szerep. A gyerek-gyerek kapcsolatok esetében a szemlélődő elfogadástól a cselekvő elfogadásig a következőképpen juthatunk el: Kezdetben passzív megfigyelőként érhetjük el a szemlélődő elfogadást, aminek eredményeként szimpatikus értékeket találunk a másikban. Például a gyerekekrajzok esetében a nem roma/cigány tanulók csodálattal nézik roma/cigány társaik alkotásait. Ezt követheti a cselekvő elfogadás, ahol például már csoportmunkában dolgoznak a gyerekek (L. Ritók, 2009; 2024).

A pedagógusé az első és a második lépés is: A nemzetközi szakirodalom egyhangúlag kiemeli, hogy a szülő-pedagógus kapcsolatban a pedagógusé a kezdeményező szerep, mivel neki van felhatalmazása és tudása ehhez, valamint az ő pedagógiai munkája is sok pozitív hozadékkal jár, ha hatékonyan aknázza ki a szülők partneri potenciálját (Killus & Paseka, 2020; Jeynes, 2011; Desforges & Abouchaar, 2003; Epstein, 2009). Az Igazgyöngy azoknál a családoknál is ezt alkalmazza, akikről más intézményekben gyakran lemondanak. Ugyanakkor hozzáteszik, hogy ez a folyamat gyakran évekig tart. „A pedagógusnak kell megtennie az első lépést, sőt sokszor a másodikat is. (...) Ha nem ismerik fel, hogy együtt kell működniük az iskolával, be kell bizonyítanunk nekik.” (L. Ritók, 2009: 124). „Ez nem megy úgy, ha “behívatjuk” a szülőt, és fejére olvassuk, milyen kezelhetetlen a gyermeke.” (L. Ritók, 2020: oldalszám nélkül).

A minősítő viszonyulás helyett partnerség: Fontos kerülni a minősítő viszonyulást, a szülő gyerekszerepbe való kényszerítését, helyette partnernek tekinteni a szülőt és értékelni a tudását (L. Ritók, 2020). „(...) az első lépés, hogy partnernek tekintjük. Akkor is, ha úgy érezzük, hogy

a szülői felelősség kérdésében a mi megítélésünk szerint hiányosságok vannak. Akkor is ők a gyerek szülei, akihez utat kell találjunk, hogy ne egymás ellen dolgozzunk.” (L. Ritók, 2020: oldalszám nélkül).

A metakommunikáció tudatos használata: A roma/cigány tanulóknál (és szüleiknél is) elsődlegesen a metakommunikációs, nonverbális kommunikációs üzenetek. Fontos, hogy a kommunikáció minden csatornáján (pl. szemkontaktus, gesztusok, hanglejtés) érezzék az elfogadást, az érzelmi biztonságot, a bizalomteljes légkört. Ennek kialakításához a közös érzelmi élményeken és a pedagógus kitartó közeledésén át vezet az út (L. Ritók, 2009; 2024).

A család iskolához való viszonyának javítása a gyermek sikerélményei révén: „A művészeti képzésünkben résztvevő cigánygyerekek rendszeresen járnak a foglalkozásokra, munkafegyelmük javult, érzelmi világuk gazdagodott. Mivel állandó sikerélményhez jutnak, így az önértékelésük helyreállt, pozitív énkép alakult ki bennük, és ez az általános iskolai tevékenységükben is lemérhető. Változott az iskolához való viszonyuk. A kiállításokon, a pályázatok eredményhirdetéseiben való részvétellel egy számukra új viselkedési minta is kialakult. A feladatokba szőtt vizuális és egyéb ismeretek elsajátítása könnyebb az alkotás során, így az érzelmi fejlesztésen kívül az értelmi fejlesztésre is hatást gyakorolunk.” (L. Ritók, 2009: 120). Emellett tudatosan építik a kapcsolatot a gyerekek családjával is. Az iskolához való pozitív viszony kialakítása kiemelt céljuk. Ebben sokat segít, ha a szülők látják gyermekük sikereit és fejlődését (L. Ritók, 2024).

Építkezni abból a világból, amit a családok ismernek: A művészeti nevelésben olyan témákkal dolgoznak, amelyek ismerősek a családoknak és a gyerekeknek, s amelyekhez érzelmileg tudnak kapcsolódni. A gyerekekkel való beszélgetést követően kiderült, hogy ilyen téma lehet például az otthoni állatok, a Kálló-parti játék képi megjelenítése vagy a saját mesék gyűjtése (L. Ritók, 2009; 2024). Mindez más tantárgyaknál is alkalmazható. Réger tapasztalatai szerint az olyan iskolai témák, amelyekben a családok is otthonosan mozognak, képesek közelíteni a család és az iskola szimbólumrendszerét egymáshoz, ami a nyelvi kifejezőképességre is pozitív hatással bír (Réger, 2002; Bernstein, 1996; Jánk, 2017; András & Bíró, 1978; Bíró & Ceglédi, 2023).

Értékek visszatükrözése: A másság értékévé emelése kiemelt cél. A művészi iskolában az alkotáson keresztül segítenek megismertetni a gyerekeket és szüleiket az értékekkel. Az alkotás során megélt sikerélmény önbizalom növelő hatású, ami tovább gyűri az iskolai életükre és a család iskolához való viszonyára is. „A cigány gyerekek a munka során

ráébrednek: az ő életük is tele van csodákkal, ábrázolni, elmesélni és kifejezni való dolgokkal. Megérezhetik azt, hogy az ő cigány életük miféle jelentőséggel bír.” (L. Ritók, 2009: 123). A roma/cigány tanulóknál érték-ként tekinthetünk, s a pedagógiában érdemes építeni a következőkre: a közösségi elköteleződés magas foka (pl. csoportmunkában), a ritmusérzék, a tánc és az éneklés szeretete, az ügyességi játékokban való kiemelkedés, az egyszerű eszközökkel való kreatív bánásmód (mivel nincs sok drága játék otthon), a művészetekben az élénk színek és a díszítések bátor használata, az ösztönösség, a merészség a markáns szíkontrasztok vagy az innovatív szín- és formatársítások alkalmazásában (L. Ritók, 2009). Emellett „a cigány mondavilág megismerése és a rajzok elkészítése nagyon lényeges a nem cigány tanulók számára is. Megkereshetik és megérthetik a cigány kultúra egy-egy szeletét.” (L. Ritók, 2009: 123).

Áldozathibáztatás helyett törekvés az okok mély megismerésére: A szegénység klasszikus kulturalista és strukturalista megközelítései közül az Igazgyöngy tevékenysége ez utóbbihoz áll közelebb, amely elveti az áldozathibáztatást, és törekszik arra, hogy az okokat mélyebben megismerje és megértse. Az okok jelentős részét a struktúrában keresendőnek ítélik meg. A szervezet több mint két évtizedes munkája során arról győződött meg, hogy az erőforrások és a döntési lehetőségek korlátai miatt a szegénységben élő családoknak szükségük van külső segítségre. A szervezet hisz abban, hogy a környezet pozitív hatásai révén elérhető változás, de ez csak egészen kis lépésekkel valósítható meg (Janky, 2016; L. Ritók, 2017; 2020; Ferge, 2006). A szülői bevonódás alapkövét jelentő elfogadást és bizalmat is előmozdítja az áldozathibáztatás-mentes, az okok megismerésére törekvő szemlélet.

A közösséggel együtt lefektetett szabályok: Az adományozás kezdeti időszakait sok kudarc kísérte, mert maguk a kedvezményezettek kérdőjelezték meg a kiosztás igazságosságát. A közösséggel együtt alakítottak ki szabályokat, amelyet elfogadnak, mivel azok a vélemények meghallgatásával, az igények összehangolásával jöttek létre. Ezek közé tartozik például, hogy az adományozás összekapcsolódik az alapítvány más tevékenységeivel (pl. közösségi rendezvények, hímzés, iskolai részvétel, udvarrendezés) (Igazgyöngy Alapítvány honlapja, 2024).

Közvetítés iskolai konfliktusok esetén: A szervezet munkatársai közelről ismerik a családokat, áldozathibáztatás nélkül, az okok megértésére törekedve próbálnak segítséget nyújtani számukra. Támogatják a családokat abban, hogy gyermekeik tanulásához megfelelő feltételeket tudjanak biztosítani. Mindez olyan közeli kapcsolatot eredményez szá-

mukra, hogy az iskolával felmerülő konfliktusok esetén bizalommal fordulnak az alapítvány munkatársaihoz. A konfliktusok megoldásának első lépése feltárni, hogy mi történt valójában. Mind az iskola, mind a családok felé elfogulatlanul segítik a konfliktusok békés, a gyerekek érdekeit szolgáló feloldását (L. Ritók, 2017).

Együttműködés a szakmai szervezetek között: Az Igazgyöngy támogatja a családok körüli intézményrendszer közötti kommunikációt és együttműködést. Nem az ügykezelést tartják célravezetőnek (amikor már egy megérett probléma tüneteként jelentkezik, s többnyire visszafordíthatatlan), hanem az okkezelést, amiben elengedhetetlen az együttműködés minden olyan szervezet és szakember között, aki találkozik a családokkal (iskola, civilek, rendőrség, gyermekvédelem stb.) (Ferge et al., 2006). Az alábbi alapelv vezérli mindezt: Együtt – értük (a gyerekekért) (Igazgyöngy Alapítvány honlapja, 2024).

Anyagi segítség az iskolai programokban való részvételhez: Az alapítvány által támogatott családok életkörülményei nem teszik lehetővé még a legkisebb pénzüsszegek befizetését sem, amelyek az iskolai programokhoz szükségesek (például virágpénz Anyák napjára, osztálykirándulások többezer forintos költségei). Vannak iskolák, ahol emiatt kettészakadt osztályok keletkeznek, a gyermekek lelkében hagyott nyomokról nem is beszélve (L. Ritók, 2017; 2020). Az alapítvány munkatársai az iskolákkal vagy a családokkal közvetlenül együttműködve törekszenek arra, hogy ne legyen anyagi akadálya az iskolai programokon való részvételnek.

Segítség a családok fizikai környezetének élhetővé, rendezetté tételében: A szervezet számos programja segíti a családok otthonainak ápolását, bútorozását, az udvarok rendezését. Nemcsak bútorokkal, eszközökkel segítenek, hanem hosszú távú programokkal is. Ezáltal a gyerekek tárgyi környezete is támogatja az iskolába járást, tanulást (Igazgyöngy Alapítvány honlapja, 2024).

Szülői klub, fiatal anyukák klubja, baba-mama klub az otthoni fejlesztésért: A tanoda által vezetett programok célja a tanodai alkalmak és az otthoni fejlesztés szorosabb összekapcsolása (Csatári & Lencse, 2022; Csatári, 2019). Fókuszban az anyanyelvi és a matematikai kompetenciák állnak. „hogyan lehet otthon segíteni a tanulást, ehhez szeretnénk eszközöket, ötleteket, támogatást adni ezeken az alkalmakon.” – olvasható a szervezet honlapján.

Mesés felolvasások híres írókkal és ajándék könyvvel: A Szülői klub programja során olyan híres kortárs írók látogatnak el a szülőkhöz,

mint Agócs Írisz, Berg Judit, Dániel András vagy Vadadi Adrienn. A tanodában összegyűlt szülők és gyerekek beszélgetésben vehetnek részt a meghívottakkal, amelyet ráhangoló feladatok előznek meg. A program végén dedikált ajándékkönyvet vihetnek haza a résztvevők (Igazgyöngy Alapítvány honlapja, 2024).

Mesedélelőttök és mesedélutánok: Cél a szülő-gyerek kapcsolat erősítése, közös élmények gyűjtése és a szülői bevonódás támogatása. Itt a fókuszban a mesehallgatás és a szülők és a tanodapedagógusok közös meseolvasása áll. A gyerekek tombolajegyeket kapnak az olvasásért, amelynek tétje könyvjutalom. Emellett kifüggesztik a mesélések számát, biztosítva az elért teljesítmény láthatóságát, ami a közösség elismerése is jutalmaz (Igazgyöngy Alapítvány honlapja, 2024).

Bajzáth Mária képzése szülőket célzó meséléssel egybekötve: A Nevelés és tudásátadás népmesékkal és népköltészeti alkotásokkal című képzés részeként az előadó eljön mesélni a szülőknél is (Csatári & Lencse, 2022).

Szülővel közös sütés-főzés matematikával, hazavihető recepttel: Az Igazgyöngy szervez olyan alkalmakat, ahol gyerekek és szülők együtt süthetnek-főzhetnek. A közös élmény okozta boldogság csak az egyik pozitív hozadéka a programnak. A szervezők tudatosan előkészítik a tevékenységben rejlő tanulási lehetőségek megmutatását. Például a kókuszgolyó készítés során „... arról beszélgettünk, miért hasznos az, ha a gyerekeknek vannak saját élményeik ezzel kapcsolatban, ha néha látják leírva, rövidítve a mértékegységeket, ha szülői segítséggel megbecsülik, ki méri és ha kell, átváltják a szükséges mennyiségeket. A foglalkozás végén pedig kerestünk egy-egy receptet, amit a szülők otthon is kipróbálhatnak valamelyik gyerekükkel, ehhez természetesen mérőeszközöket is adtunk.” (Csatári, 2019, oldalszám nélkül).

Önszerveződő szülő programok: A tanoda célja, hogy ne csak készen kapott programokkal aktivizálják a szülőket, hanem hosszútávon kialakuljon az önszerveződés, ahol már a tanoda munkatársai nélkül is elindul a fejlődés. Ilyen program például az önszerveződő mesedélután vagy a matekos kvízest.

Otthoni szülői tevékenység támogatása természetes mintaadás-sal: A szervezet kiemelt célja, hogy a közös szülő-gyerek tevékenység a családok otthonában is erősödjön. Ezért a tanodában otthon is megvalósítható programokat dolgoznak ki, például versenyzés, mondókázás, olvasás, főzés, kézműves, kinti vagy benti játék, közös mesélés. Fontos

alapelv, hogy kevésbé direkt módon érik el, hogy a tevékenységeket otthon is végezzék a szülők, hanem inkább a közösen eltöltött idő alatt természetesen, organikusan formálódó mintaadás által.

Eszközök biztosítása a családok otthonában is: Külön figyelnek arra, hogy a szükséges eszközöket is biztosítsák a családok otthonában, például mesekönyvek ajándékozása és kölcsönzése révén. A levelezős matek projekt során hazavihető feladatokat kapnak a családok, valamint logikai játékokat kölcsönzésére van lehetőségük.

Könyvesbolti látogatás szülőikkel: A szervezet könyvesbolti látogatásokat szervez szülők részvételével. A Debrecenbe utazás már önmagában sokat jelent az elszigetelt településen élő emberek számára. A program során autonómiát adnak a résztvevőknek a könyv kiválasztásában. A nap végén egy maguk választotta könyvvel térhetnek haza, ami támogatja az otthoni olvasást (Csatári & Lencse, 2022).

Családmentorálás: A szervezet családmentor munkatársa heti egyszer személyesen meglátogatja a családokat. Játékok és könyvek segítségével foglalkozik a gyerekekkel, és az édesanyákat is igyekszik bevonni a közös tevékenységbe.

Matató a legkisebbeknek: Hetente egyszer találkoznak a tanodában a 0-3 éves gyerekek és az anyukáik. A közösségben megélt programok során főzés, kézműveskedés zajlik, illetve gyermeknevelési témákat vitatnak meg. A kezdeményezés a szülőikkel átbeszélte közös célok, keretek egyeztetésével indult. Fontos eleme a közösségben természetes módon működő példamutatás.

Mese tábball: A program célja, hogy beszivárognon a családok mindennapjaiba a mesélés. A szervezet önkéntesei bejelentkeznek egy 10-15 perces online olvasásra a családokhoz. A kapcsolatfelvételt a családoknál lévő tabletek teszik lehetővé. A kidolgozott menetrend szerint a beköszönést gyertyagyújtás követi, majd a mesekezdő mondóka után indul a mese felolvasása. „Egyre hangsúlyosabb ugyanakkor a szülők és a nagyobb testvérek bevonása a szervezés, önkéntessel való egyeztetés mellett a mesélés otthoni terének kialakításába, a ráhangolódásba, a közös mondókázásba is.” – olvasható a szervezet honlapján (Csatári & Lencse, 2022).

Asszonyközösség: Az alapítvány közösségfejlesztési programja az asszonyokat, egyúttal anyukákat célozza, hiszen a tapasztalatok szerint a család életébe ők viszik a változást. Az asszonyközösségi alkalmak során konyhai ismeretekről, háztartási praktikákról zajlanak beszélgetések. A cél természetes módon valósul meg a közösség ereje által: a résztvevők

megnyílnak egymás előtt, erős az alkalmazkodás, a közösségvállalás és az odafigyelés egymásra.

Gyermek-szülő közös alkotása felcserélt szerepekkel: A szülők ezeken a programokon együtt alkotnak a gyermekeikkel. Ilyenkor fordított szerepeket élnek át, ahol a gyermek az irányító mint a tudás birtokosa, ő ismeri az eszközöket és anyagokat. A szülő pedig támaszkodik gyermeke tudására és együttműködik vele. A közös alkotást a végén hazavihetik, megerősítve a szülő-gyermek kapcsolatot (L. Ritók, 2024).

Összegzés

A sok-sok látott nehézség ellenére a településen tett tereplátogatás után reménységgel térhetünk haza. Megélhetjük az itt élő emberek küzdelmeit, még jobban megérthetjük az áldozathibáztatás-mentes hozzáállás alapjait, s láthatjuk azt is, hogy miképpen lehet a beletörődés helyett elindulni a pozitív változások felé. A közösség legnagyobb ereje talán az, hogy fokozatosan megtanulták nem kívülről várni a segítséget, hanem felfedezni a helyben elérhető értékeket: A gazdag termőföld adta kökény, hagyma és más terméseket, amelyeket olyan különleges termékekben használnak fel, mint a hagyma- vagy a kökénylekvár. A gyerekekben élő csodaszép, meseszerű belső világot, amit, ha papírra vetnek, szemet gyönyörködtető képekké válnak. A felnőttek gyermekrajzok iránti tiszteletét és azt az odaadást, amivel ezeket hímzéssel, festéssel megjelenítik a SZUNO táskákon, az iskolai vagy háztartási eszközökön.

Az Alapítvány jövőjét a folyamatos szervezetfejlődés jegyében újrarendelt 2024-es új stratégia határozza meg, amelyben az "egyéni életstratégia-építés közösségi támogatással" alapelv érvényesül. A hangsúly az intézményi határok feloldására, valamint a hatásegyesítésre helyeződik (Igazgyöngy Stratégia, 2024).

A SZUNO műhelyében járva egy varázsszerű vitrint láthatunk, tele szívmengető termékekkel, amelyeken tükröződik a gyermekek életvidámsága, a felnőttek reménye, s nem utolsósorban a szervezet többévtizedes munkája, amely segített meglátni és felvérteződni mindezt. A vitrinben a bezárt csoda szimbóluma testesül meg. Egy elzárt kis világ, ahol mégis csodák születhetnek. Ehhez azonban nem elég csupán a gyerekekre figyelni, a családjaik felé tett lépések legalább annyira fontosak.

Irodalom

- Andrási, K., & Bíró, Z. (1978). Nyelv és hátrányos helyzet. *Korunk*, 10, 826–830.
- Bernstein, B. (1996). Nyelvi szocializáció és oktathatóság. In Meleg, Cs. (szerk.), *Iskola és társadalom I.* Pécs: JPTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszéke.
- Bíró, B., & Ceglédi, T. (2023). A mesélőszék mint kidolgozott nyelvi kódot fejlesztő eszköz a Step by Step alternatív oktatásban. *Különleges Bánásmód Interdiszciplináris Folyóirat*, 9(2), 83-97. DOI 10.18458/KB.2023.2.83.
- Csatári, T. (2019). Szülői klub a tanodában. <https://igazgyongyalapitvany.hu/tanoda-blog/2019/11/szuloi-klub-a-tanodaban/> (Utolsó látogatás: 2024.07.27.)
- Csatári, T., & Lencse, M. (2022). *Mese tabbal. Mesés jó gyakorlat a Toldi Tanoda módszertanából.* Tanít-tani online https://www.tanitaninfo/mese_tabbal (Utolsó látogatás: 2024.07.12.)
- Desforges, C., & Abouchaar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: A literature review.* Great Britain: Department for Education and Skills Queen's Printer.
- Epstein, J. L. (2009). School/Family/Community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 90(7), 495–502.
- Ferge Zs., Darvas Á., Farkas Zs., Tausz K., & Várnai Gy. (2006). Gyermekszegénység elleni Nemzeti Program. *Esély*, 2, 71-108.
- Ferge, Zs. (2006). Struktúra és szegénység. In Kovách, I. (szerk.), *Társadalmi metszetek érdekek és hatalmi viszonyok, individualizáció* (pp. 479-500). Napvilág Kiadó.
- Igazgyöngy Alapítvány honlapja (2024). <https://igazgyongyalapitvany.hu/> (Utolsó látogatás: 2024.07.12.)
- Igazgyöngy Alapítvány (2024). *Igazgyöngy Stratégia 2024.* Dokumentum
- Jánk, I. (2017). Nyelvi hátrány és diszkrimináció az iskolában. A nyelvi szocializáció jelentősége a tanuló értékelésében. *Szociológiai Szemle*, 27(3), 27–47.
- Janky, B. (2016). A szegénység újratermelődése: A struktúrától a kultúráig, és vissza Gondolatok Orlando Patterson és Ethan Fosse „The Cultural Matrix: Understanding Black Youth” című kötete kapcsán. *Socio.hu: Társadalomtudományi Szemle*, 16(2), 89–102. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2016.2.89>

- Jeynes, H. W. (2011). *Parental involvement and academic success*. Routledge.
- Killus, D., & Paseka, A. (2020). *Kooperation zwischen Eltern und Schule. Eine kritische Einführung in Theorie*. Beltz.
- L. Ritók, N. (2009). A személyes kapcsolatépítés lehetőségei. In Brezsnányánszky, L., & Fenyő, I. (szerk.), *A pedagógia új horizontja* (pp. 120-125.), Debreceni Egyetem.
- L. Ritók, N. (2017). *Láthatatlan Magyarország*. Budapest: Tea Kiadó Kft.
- L. Ritók, N. (2020). Oktatás szociális nézőponttal. Az Igazgyöngy Alapítvány terepi tapasztalatai alapján. In Iványi Zs. (szerk.), *Különbségkezelés pedagógusszemmel*. Debrecen: University Press.
- L. Ritók, N. (2024). Az identitás-építés kihívásai az Igazgyöngy Alapítvány és Alapfokú Művészeti Iskola terepi munkája alapján. In Lakner L., L. Ritók, N., & Sándor Z. (szerk.), *Megélt mesék*. Debrecen: Déri Múzeum.
- Réger, Z. (2002). *Utak a nyelvhez*. Soros Alapítvány és MTA Nyelvtudományi Intézet. Budapest.
- Rutigliano, A. (2020). *Inclusion of Roma students in Europe: A literature review and examples of policy initiatives*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/8ce7d6eb-en>

AJÁNLÁS

A közoktatás pedagógusai és a szülők közötti kapcsolati háló kiépítése sarkalatos kérdéssé vált napjaink oktatásügyi törekvései között hazánkban is. A tanulói eredményesség egyik meghatározó eleme az iskola szülői házzal folytatott párbeszéde. Nem újkeletű, hogy számos gyakorlat létezik a kapcsolattartás kialakítására, fenntartására vonatkozólag, azonban a kötet tanulmányainak újdonsága abban rejlik, hogy átfogó képet kaphatunk különböző iskolafokon, eltérő iskolatípusban működő jógyakorlatokról és annak eredményességéről.

A közoktatás szereplőinek folyamatosan újítások adaptálására van szükségük ahhoz, hogy a dinamikus társadalmi mozgásoknak megfelelően reagálni tudjanak a felmerülő problémákra. Az Olvasó képet kaphat a tanulmányokban megjelenő intézmények társadalmi kihívásairól, az iskolai közösség jellemzőiről. Fontos kiemelni a szülőkkel történő kapcsolattartás eltérő formáinak és a szülők nevelői munkájának támogatását példaértékűen megvalósító iskolai közösségek megismerését a munkákban. A kötet jógyakorlatai a gyakorló és leendő pedagógusok számára nyújtanak konkrét, adaptálható, szülőkkel történő minőségi kapcsolattartásra vonatkozó gyakorlatokat, amelyek formai és tartalmi bemutatása egyaránt segítséget nyújt az Olvasó számára. Az átlagostól eltérő elemek rávilágítanak arra, hogy az iskola világa egy dinamikus társadalmi térben kell, hogy betöltse a funkcióit.

Gyakorló pedagógusként is ajánlom a megismert ötletek, jógyakorlatok adaptálását a szülők otthon folytatott neveléssel kapcsolatos támogatásában. Képet kaphatunk arról, hogy mi az, amivel különösen elégedettek a közoktatás szereplői, valamint, hogy milyen akadályai vannak az egyes programok maradéktalan sikerének. A kötet tanulmányaival történő megismerkedést kiemelten fontosnak tartom a tanárképzés hallgatói számára, hogy a jövőben kellő ismeretekkel felvértezve, hatékonyan láthassanak hozzá gyakorló pedagógusként a szülő-iskola partneri kapcsolati háló kialakításához.

DR. HORNYÁK ÁGNES